

A

0000364174

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

Til min
Højen for min

DEN GOTISKE RENAISSANCE

JOHANNES V. JENSEN

DEN GOTISKE RENAISSANCE

KJØBENHAVN
DET NORDISKE FORLAG
BOGFORLAGET: ERNST BOJESEN
1901

Oplag: 1000 Ekspl.

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE

INDHOLD.

Side.

Forord.

Spanien under Krigen 1898.

Tyrefægtningen	1
Joaquin Robledo	22
De Umyndige	27
Fattigdommen	42
»Dannelse«	48
Under Solen	59

Verdensudstillingen i Paris 1900.

Det vandrende Fortov. Og det store Hjul	77
Republiken	86
»Tour Du Monde«	95
Rue Des Nations	104
Kunsten	115
Danmark	122
Maskinerne	136

<i>Ændsgærningen</i>	167
--------------------------------	-----

2068364

FORORD.

Ved Begyndelsen af det tyvende Aarhundrede gaar de evropæiske Stormagters Politik i et konservativt Spor. Men de liberale Partier optræder enten hæmmende, saa vidt de kan, eller afmægtigt protesterende. Liberalismens Holdning har faaet Karakter af Reaktion. I England, hvor den konservative Retning kaldes Imperialisme, har de Liberale det særlig slemt . . . det turde jo nemlig se ud, som om det er de Konservative med Chamberlain i Spidsen, der paa radikal Maade har gjort Nationen Tjenester. Det konservative Parti i England er et Krigsparti, det lægger Arealer til det britiske Rige, det stiler aabenlyst mod Erobring. Og det sejrer nu og da, som oftest, hidindtil.

Ingen liberal Russer vil nægte, at den konservative russiske Politik har været fast, overlegen, betydningsfuld; og ingen frisindet Tysker kan under de nærværende Omstændigheder frakende de Konservative Retten, naar de forlanger Hær og Flaade forøget.

II

Som Sagerne staar, lider de liberale Ansigter overalt i Evropa af en vis Langhed. Der stod jo aldrig noget Skriftsted i de liberale Katekismer om, at et konservativt Regimente paa nogen Maade kunde tænkes at føre til Fremgang for et Land. De Liberale i Evropa *staar* som stædige Heste. De svælger og svælger paa en dødelig Forlegenhed, de døjer fordi de maa ihjeltie aabenbart hvad de dog i deres stille Sind indrømmer . . .

De liberale Partier er i Principet sprængt. De er gjort overflødige. De befinder sig i Opløsning, fordi deres Basis af Ret er svundet væk under dem. De Liberale gjorde noget engang, de skulde ladet ugjort — *de slog sig paa Fredstanken!* Det ligger i Sagens Natur, at de siden da ikke har kunnet faa deres Krig frem.

I Danmark, hvor det liberale Parti ogsaa er begyndt at falde fra hinanden paa Grund af den hele Liberalismes indre uhelbredelige Programløshed (uden hvad netop *Fadet* angaar) i Danmark er Spørgsmaalet saare tveægget. Misligheden ved at erkende det Sunde i Udlandenes forskelligartede »Imperialisme« kan bringe en liberal Dansker i Aandenød. Intet er jo nemlig vissere end dette: giver man ved sit Bifald Næring til den dygtige Konservatisme i Evropa, vil det bare virke fedende paa de konservative usunde Svin i Danmark.

Under Følelsen af denne Usikkerhed og Overflødighed er de danske Liberale naturligt kommen til at se sig om efter »noget vist«. Mere end een liberal

III

Hund fik tidlig Færten af det truende Forlis og vendte sig *hjem*. Disse fortabte Sønner spiser nu sammen med Svinene. Men Massen af de Liberale strakte en Haand ud mod Regeringen og tilbød trodsigt at bøj sig og danne et Venstreministerium. — Regeringen skulde slaaet til! Dermed var Venstre bleven bragt til Tavshed i Landet. Havde Miseren og Skammen før været af provisorisk Natur, saa skulde den nu bleven permanent!

Saalænge dette Venstreministerium spøgede, fik man de mest besynderlige Ting at se. De reneste radikale Røvere sang Danebrogs Pris med deres en Gang for alle umulige Fistelstemme. Oppositionens næsten skrinlagte Helgene tørnede ud og blødte af Naglegabene for Danskheden i Provinser, der tilhører Tyskland, for Skandinavismen og for andre skadelige Samlingstanker. Mangen Demokrat trøstede sig til at udgive sine sjofle Tatoveringer for Stigmata, han havde faaet ovenfra. Meget indecent Sjoversprog blev nu puttet væk eller om muligt legaliseret — Karl Larsen blev Professor i Fjerde Stands Filologi! — Folketingsmænd lærte at sige Jeg til sig og spise med Gaffen.

Men det gik overstyr naturligvis. Skuffelsen var stor. Og da man nu havde strakt sig saa langt, hvordan skulde man saa komme tilbage igen i nogen Orden? Aa for en stor Del gik dette let . . . de slog simpelthen en Streg over Tilbageetoget. Overløberiet har taget Fart siden, jævn dansk Fart. Da de Liberale ikke kunde komme til at slaa om paa anstændig Maade — *en bloc* — saa gaar de over

enkeltvis under et i og for sig unødvendigt Paaskud af at have ændret Overbevisning.

I dette almindelige *sauve qui peut* kan det være velgørende at lægge Mærke til i alt Fald praktiske Folk. Frækhed og Snuhed og Held pryder sin Tarvelighed. *Jyderne*, der har en særlig undersaatlig Stilling i Kongeriget, henvendte sig for nylig til hans kongelige Højhed Prins Christian med Bøn om at maatte stille et Slot i Jylland til hans kongelige Højheds Disposition. Jyderne søgte før i Historien paa den noget klodsede men velmente Maner, der er dem egen, at nærme sig Kongehuset. Jeg har i Artiklen »Danmark« nævnt Eksempler derpaa. — Selv føler jeg mig som Jyde, og det er fra et jysk Udgangspunkt jeg er kommen til et internationalt System — eller rettere en Mangel paa System: *den gotiske Renaissance*. Denne Mangel paa System skulde jeg i jysk Medfør ønske at stille til hans kongelige Højhed Prins Christians Disposition.

Nuvel, dybt nede er der noget rigtigt i dette Paafund af Jyderne; det stammer fra Følelsen af, at *den* er Konge, der sidder paa sin Jord! Jyderne har en svær Sans for *Jord*. Fælles for jysk Natur og engelsk Imperialisme, som overhovedet al evropæisk konservativ Nutidspolitik, er Begærligheden efter Landomraade. Men det er en egen Art Tilbøjelighed for Jord, den. Jyderne forbinder en dyb og varm Stemning af Jorden som Værdi med en fuldkommen Nøgternhed, hvad Jordens Fædrelandsbeskaffenhed angaar. Jord i Nebraska er ogsaa Jord. Jydernes Forfædre

maa have været Nomader. Øboerne derimod, der er af anden Afstamning, Øboerne var altid den danske Regerings aktive og passive Basis, og de viste en lidenskabelig Forkærlighed for Jorden *som dansk* — den agrariske Værdi lagde de i Forstaaelse med Regeringen mindre Vægt paa, hvis man skal slutte af vore Landetab. Men det er god ødansk Logik fremdeles at betragte Hertugdømmerne som danske, selv om vi ikke *ej* dem mer.

To Billeder staar med Kraft i min Erindring, et Møde med hans Majestæt Kongen af Danmark og en Rejse fra Kiel til Hamburg. Jeg mødte Kong Christian IX en Efteraarsdag i Ørstedsparken. Idet hans Majestæt Kongen gik mig forbi, gav den Kontrol, jeg til Stadighed udøver over min Bevidsthed, til Resultat følgende: Jeg ser hans Majestæt Kongen af Danmark. Som Jyde ved jeg, hvad en Konge er. Jeg har hørt gamle Bønder interpellere en Rigsdagsmand om *Kongen*. Rigsdagsmanden svarede hen i Vest, med Paragrafer af Grundloven, men de gamle Bønder spurgte igen haardnakket i Øst — om Kongen. *Besidderen! Den, der af Tidernes Naade ejer Jorden!* — Da mindedes jeg hin Rejse fra Kiel til Hamburg. Jeg saa disse Strækninger af Jord, og Jyden rørte sig i mig, jeg saa et Syn af Tusinder Tønder Land, Muld!

*

*

*

Størsteparten af disse Artikler har været trykt før. Men jeg tillader mig at gøre opmærksom paa det særegne Forhold, hvorunder de er bleven til. De er

skrevet paa Rejser, og jeg anser det for tilfældigt, at de er sendt som Korrespondancer til danske Blade. Den spansk-amerikanske Krig og Verdensudstillingen i Paris danner kun en Ramme om et vist almindeligt Problem. Fordi dette Problem ogsaa var et rent personligt, er der en Udvikling i Bogen fra Artikel til Artikel. Fordi jeg gik ud fra Iagttagelser, jeg ikke opsøgte, har mit Arbejde faaet en Slags uvildig, empirisk Karakter.

Min Metode var at sammenligne, idet jeg ret nærliggende benyttede min egen Natur som Enhed. I Undersøgelsens Gang fandt jeg Lejlighed til at korrigere denne Enhed, hvorpaa jeg igen sammenlignede. Var jeg i Spanien, da søgte jeg at gøre mig kongruent med spansk Aand; det der faldt udenfor af mit Væsen, erkendte jeg for specifik germansk. I Tyskland bestemte jeg de galliske Sympatier, »Voltaire«, som jeg havde i Kroppen; i Frankrig rendyrkede jeg Tilbøjeligheder for engelsk Aand. I England endelig og Amerika genfandt jeg den Jyskhed, der baade var mit Udgangspunkt og Ligningens ubekendte Størrelse.

Naar jeg taler om en moderne *Renaissance*, da forstaar jeg derved et bestemt karakteriseret hedensk Gennembrud, der skønt det jo ikke er af splinterne Dato dog hidtil har savnet Deltagelse fra »Kenderes« Side, fordi det ikke ytrede sig i aandelig Form men tværtimod fuldkommen materielt. Jeg tænker ikke paa en Literatur eller en Kunst men paa selve vor Tids *Ting* — Skinnerne langs Jorden, Maskinerne, der staar og roterer . . .

VII

At jeg kalder denne Renaissance *gotisk*, skal kun sige, at den er udgaaet fra England men tillige gælder Amerika og dernæst Tyskland og Skandinavien — alle blonde Folk. Ved gotisk *Aand* forstaar jeg med et Ord *Shakespeare*. Men er det ikke en mærkelig Tilfældighed, at den vigtigste Skikkelse, Shakespeare har skabt, Hamlet, er hentet fra jysk Sagnhistoriel Man maa komme til at tænke paa, at det var Jyder og Nordtyskere, saakaldte Angelsakser, der drog over til Britannien og lagde Grunden til den engelske Race. (Jyde og Jylland kan være det samme som Jute eller Gote, Götland eller Gotland.) Siden kom endnu en Gang Danskere til foruden Normænd. Derefter fulgte den galliske Krydsning.

Man kunde ligesaa godt tale om en *germansk* Renaissance, hvis man tog Ordet i dets vide Betydning; men Klangen af det vilde flytte Tyngdepunktet over i Tyskland. Betegnelsen *angelsaksisk* dækker kun Rennaisancens Udspring ikke dens videre Løb. Jeg vælger da at kalde den gotisk, idet jeg ved Goter forstaar et blondt Vandringsfolk med uopklaret Fortid, der er kommen fra Asien og er bleven Stamfolk til Tyskere og Nordboer og Angelsakser. — Iøvrigt har Navnet jo ikke det mindste at sige; den nuværende blonde Race er alligevel et Blandingsprodukt, og det man ved eller ikke ved om dens Fortid influerer ikke paa en Undersøgelse af dens Standpunkt og Betingelser nu for Tiden.

For at give et Begreb om hvad jeg mener med moderne gotisk Aand, vil jeg stole paa den Stemning, der

VIII

er i store Mænds Navne. Rembrant er en ren Gote. Naar Hugo skaber en Quasimodo, da er han i nær Slægt med Shakespeare. Maupassant er ikke fransk af Instinkt — mon han ikke skulde stamme fra Normannerne? Taine og Baudelaire er ligesaa engelske, som Carlyle og Oscar Wilde er franske. Verlaine og Maeterlinch er Goter, der tilfældigvis er født med fransk Sprog. Jeg beder Danskere tænke paa Søren Kierkegaard — han kunde ligesaa godt været en gal Prælat i Irland, som Swift kunde været . . . ja Swift kunde godt været en Særling i Danmark! En forskruet Teolog af et Jærnhoved i København, eller en genial og rasende Procesbonde paa tre Tønder Hartkorn i Rinds Herred!

Inden jeg slutter dette Forord, vil jeg mindes en Mand, uden hvem jeg var intet. Men hans Navn vil jeg fortie — den blotte Klang deraf vilde fordreje og konfundere alle Begreber paa en Maade, som hverken Sagen eller jeg var tjent med. — Det jeg har faaet gjort i denne Bog er vel ikke mere end at starte et Navn. Først til allersidst blev Synspunktet mig selv klart. Det er givet i Begrebet »Kendsgærrning«. Jeg føler mig herefter som Organ for Kendsgærrningen. Det bliver min Opgave at forfølge og eftervise hvad jeg i denne Bog kun har bragt det til at pege paa. Denne Opgave turde væsenlig blive at løse udenfor Danmarks Grænser.

Kristiania, December 1900.

JOHANNES V. JENSEN.

SPANIEN UNDER KRIGEN 1898

atendiendo a consideraciones altísimas, que
nos impone el patriotismo . . .

Den spanske Presse.

TYREFÆGTNINGEN.

Den anden Maj er Spaniernes Frihedsdag. Og det skulde just træffe sig, at Efterretningen om det knusende Nederlag ved Cavite kom til Madrid den Dag. Spanierne gjorde et lille Op-rør om Formiddagen, som gav Anledning til en straalende dejlig Militærparade. Spektaklet og Ophidselsen druknede i Farver.

Over Middag var der Ro i Byen.

Men henad Kl. 4 blev Madrid som en Myretue, man har rodet op i med en Kæp. Paa Puerta del Sol var der ikke til at komme frem for Vogne, de kørte, som det gjaldt Livet og allesammen ud ad Alcalågaden. Her var Færd-slen enorm. Hist og her holdt vidtløftige Køretøjer, og foran Dørene stod Kuske, som i ekstatisk Iver rakte Armene mod Zenith og skreg:

Plads endnu, Plads endnu!

Og de, der havde faaet Plads inde i Vognene, raabte ogsaa og rumsterede under Sejldugen som Mus i en Fælde. Paa et Øjeblik var en Vogn fyldt, Kusken sprang paa Bukken og piskede paa Mulerne, og det gik afsted, alt hvad Reimer og Tøj kunde holde. Nogle af Vognene var forspændt med seks Muldyr, elendige Ralliker men med hele Hovedet behængt med dejlige, røde Pomponer!

Uden at vide, hvad det aandeløse Hastværk betød, kom jeg med en Vogn, og vi jog i Galop op over Calle de Alcalà.

Vogne sprænger forbi os, vi vinder forbi andre, jeg ser Hundreder af Ansigter. Vi passerer Ekvipager, hvori der sidder fornemme Spanierinder. De har kun et Slør over det sorte Haar, og deres Ansigter ligner store Opaler; de skønne Træk er sminket kalkhvide eller blaa. De sidder under Himlen i ædel Ro, der er et Skær over deres Ansigter som af selve Himlen, eller som om de befandt sig i Grotten ved Kapri; deres Kinder fosforescerer i Solskinnet. Jeg ser Spaniere til Fods inde paa Fortovene med Kappen kastet skummelt op tværs over Hagen, en Tigger staaer et Sted, vi farer forbi en Triumfbue, og paa Trappen ligger en Mand langs op ad Trinene med Kappen svøbt om Næsen. Pjaltet og mager er han, og midt i sin Elendighed, midt i Spek-

taklet sover han, og en lille Hund ligger sammenrullet ved Siden af ham og sover.

Ude paa Gaden kommer en rødklædt Fyr sprængende paa et Mulæsel, han sidder stoltelig helt ude paa Krydset som i Cirkus, og straks efter følger en tosædet Vogn i skarpt Trav. Den ligner en Blomsterkurv, otte Tyrefægtere bryster sig der i røde og gule og guldbroderede Dragter. Mulerne foran Vognen har vældige Straahatte paa med Bjælder!

Endnu en Vognfuld Capeadorer. Og saa i langsom Trav en Picador. Han staar i de uhyre Stigbøjler, der ligner gammeldags Vægtskaale, han fører sine Skuldre som en Statue; en Mulat i ildrød Trøje kommer bagved ham.

Men paa Hjørnet af Calle de Alcalà har jeg ti Minuter i Forvejen læst Telegramerne, som med Kridt er malet op paa en stor Tavle. Der staar om det morderiske Søslag, der staar, at Amerikanerne nu bereder sig til at gøre Landgang paa Cuba. Og jeg har læst Bladenes vaade Ekstranumre, hvori Ulykken serveres med Patos — en *mægtig*, en *uhørt* Katastrofe! Selve Nederlaget betegnes som hæderfuldt (*el glorioso desastre de Cavite*).

Disse Telegramer sprænger Madrids Indbyggere forbi paa Vejen til Plaza de Toros, disse Aviser stikker i deres Jakkelommer.

Og vort Køretøj tumler afsted, vi naar op

over Bakken. Da gribes vor Kusk af Delirium, han kaster sig til Jorden, sætter som en Tiger hen foran Mulerne og snapper det forreste Kobbel løs, alt som under Besættelse af et Raseri, og Mulerne hales til Siden — vi sprænger videre ned ad Bakken med ét Forspand.

Endelig naar vi ud til Plaza de Toros, en rød Arena i Byens Udkant. Her er der Tummel. Det blæser frisk. Paa de omliggende Tomter fyger Støvet som Snefog, jeg ser smaabitte Æsler kæmpe sig frem med en Uforholdsmæssighed af en Spanier ovenpaa sig; en Bonde kommer travende, hans Ben er ombundet med zinober-røde Klude fra Knæet og nedad, han er saa usigelig forsoren, hans Ansigt ligner en sort og skrumpen Kartoffel.

Foran de to Billetudsalg staar en hed Kamp. Og Indgangen sluger Massen, som om der er en strid Blæsttræk derind igennem. Spektaklet er paa sit højeste. Midt i Tumlen ser jeg saa en Mand sætte sig lige ned paa Jorden og trække sin ene Støvle af. Han ser ned i den og nikker — jo der er ganske rigtigt kommen en Sten i den. Og Manden nyder med et Smil en privat lille Triumf, idet han ryster Stenen ud.

Jeg ser, at der er Billetter til 94 Pesetas.

*

✱

*

La corrida begynder Kl. 4^{1/2}. Det er den sædvanlige Tid hver Søndag; saa er første Halvleg af Dagens Gudstjenester nogenlunde sluttet. Folk kan komme ud af en Port og ind ad en anden i god Tid, saa hjem til Middag og saa til Aftenmesse. Resten af Døgnet staar det enhver frit for at bidrage til det spanske Folks Bestaaen.

Plaza de Toros er besat over det Hele. Folk er saaledes fordelt, at de der ellers plejer at leve paa Livets Solside, faar Plads paa Skyggesiden — *la sombra* — og omvendt sidder de smaat beskattede med Solen gratis i Øjnene. Billetpriserne er sat saa landsfaderligt, at dette Forhold skabes ganske af sig selv.

Jeg sad naturligvis paa Skyggesiden, Bænken er af Sten, og jeg havde ikke andet til at tage af for det haarde Sæde end en blød Pude. Og hele den vældige Cirkus var fuld af Mennesker. Plaza de Toros er holdt i maurisk Stil, fræk og raa Imitation. Idet nu Balkoner og Logekiler er besat med Hovedtøjer af mange Farver og Fordelinger, idet Logerandene skyder sig rundt som kulørte Bælter, saa minder det altsammen om en af de runde, kunstfærdige Blomsterrabatter, man ser i Ørstedsparken, eller ogsaa om et Mesterværk af en Sildesalat, broget sammensat og serveret paa et Fad. Ovenover den mægtige Ring hvælver Himlen sig som en Osteklokke, Gud af Hensyn til sin Næse har anbragt der.

Under Intonation af Hornmusik rider to Herolder frem over Arenaen og gør en dyb Reve-rens foran Præsidentlogen. Saa henter de *quadrillen*, Capeadorerne til Fods, Picadorerne til Hest og saa Staldknægtene. De hilser paa Præsidenten og fordeler sig ved Barrièren i Benstillinger.

Uden Tøven aabner man for den første Tyr. Den er i Forvejen bleven tirret og prikket til, som man ved, den kommer ind paa Sandet og ser sig fremmed om, det er et kønt, ungt Dyr i god Foderstand. Capeadorerne slaar deres lette Silkekapper ud, og Tyren faar Øje paa dem. Da skal jeg lette ved Jer! mener den øjeblikkeligt og stikker i Rend. Capeadorerne sværmer ud — de bevæger sig, som om deres Bevidsthed sad bag i dem — og en, hvis Sjæl bor usædvanlig flot, iler Tyren i Møde, stanser foran den og bryster sig trodsigt for den. Tyren hopper imod ham, han smutter til Siden og vifter Kappen forbi Øjnene af den. Andre afløser ham, og dette Tagfat varer lidt. Tyren vender sig hid og did som en Bondedreng, der er kommen med i Bybørns Leg og aldeles ikke kan faa fanget nogen. Det ærgrer den, den blæser ud af Næseborene som Skud af Luftbøsser — og nu er den oplagt til det videre. Picadorerne holder hende ved Barrièren paa deres Udgangsøg, det er ranke, raatskaarne Karle i gule Skindbukser (Vaske-skind), de faar deres Lanser rakt, og en rider

frem. Hesten har et Bind over Øjnene paa skraa; det højre, som under Manøvrerne vil komme til at vende mod Tyren, er helt blindet, hvorimod den kan se lidt med det venstre. Dette giver Hesten et sorgløst Udtryk af at ville snyde en Kende i Blindebuk.

Tyren faar Øje paa en tapper Mand, der holder til Hest foran den og sigter giftigt imod den med en Stage. Den hummer sig og skraber i Sandet med Forbenene, synker ned, tager Maal, nikker og ligesom hvisker til sig selv: Nu skal da Satan! . . .

Og *det* sker virkelig, som maatte ligge til et Menneske at forhindre, det *skal* ske, Tyren ryger ind i Hest og Rytter med et Brag. Picadoren vælter af Sadlen og falder langt bort paa Sandet som en Sæk Mel. Hesten krølles sammen, snubler voldsomt sidelængs og styrter — og Capadorerne er der med de røde Kapper, Tyren farer imod dem og jager dem hen til Barrièren, hvor de gelik hopper i Ly. Staldknægte stabler Picadoren paa Benene — Publikum stormer — og Hesten, Hesten bearbejdes med Stokke og Remme, til den faar sig sparket paa Benene. Den har kun to lette Saar, et i Boven og et mellem Ribbenene, de kan ikke være mere end et Kvarter dybe og af Omfang som en Arm. Blodet kommer ud i stødwise Styrt for hvert Pulsslag.

Hvad er dette for noget? ser Hesten ud til at

tænke, den tygger paa Bidslet, pruster lettet og mener at være sluppen billigt alligevel. Men nu sætter Picadoren sig i Sadlen paany og rider det rystende Dyr frem. Et nyt knaldende Sammenstød, og denne Gang styrter Hest og Rytter op mod Barrièren. Picadoren holder sig rolig i Ly af Hesten, skønt han vel næppe har det mageligt, og Tyren roder rasende rundt i det sparkende, vanvittigt forskrækkede Dyr. I dette Øjeblik er det tykpandede Bestie, hvis Vrede sidder i Hornene, Inkarnationen af de tusinde Mennesker, der ser til.

Da Capeadorerne faar Tyren trukken med sig, haler man Picadoren frem, han har faaet slemme Knubs. Han halter og ømmer sig stift. Men Hesten skal rejse sig. Og Staldknægtene plejler den over Øjne og Mule med deres Kæppe. Disse Kæppe er af en Slags smidig og knortet Tjørn. Ja ja, tøv et bitte Korn . . . Hesten vil gøre sit yderste, for det vil en Hest under alle Omstændigheder, den er lydig og fornuftig. Men den kan ikke. Den skal. Og da den saa staar dinglende paa sine fire, saa hænger en Sæk brune og hvidblaa Tarme ned fra dens Bug næsten ned til Jorden. Den er jo imidlertid helt duelig endnu, siden den kan staa, den skal til det en Gang mere. Picadoren har ømmet sig en Baggrund til, paa hvilken han kan optræde som haardfør Helt, han sætter sig i Sadlen (Ovation).

Men idet Hesten vil gaa frem, træder den med det ene Bagben op i Tarmene og træder dem længere ud — *Iv!* siger den og driver om paa Bagparten. Picadoren skræver ærgerlig af Sadlen. Hesten faar nu Lov at sidde lidt, kanske kommer den til Kræfter. Den sidder paa Bagbenene ligesom en Hund og vender Hovedet hid og did og ser sig omkring. Der er et eget fattigt Udtryk om den lukkede Mule. Naar den maa sidde lidt og puste et Par Minuter, skal den nok føje sin Rytter igen. Imidlertid glemmer man den over Tyren, som er henne og pløje Lever og Kallun ud af en anden Hest, *bogstaveligt*, da Tyren vender sig fra den sammenklumpede Hest, haler den en lang, drivende Tarmtrævl med sig paa det ene Horn. Picadoren samles op, han har faaet Blod paa Bukserne. I det samme springer den første Banderillero ud midt paa Arenaen med sine Banderiller højt hævet i Luften, som vil han med to Taktstokke intonere et Musikstykke.

Hesten, den der sidder afsides paa Bagparten og funderer over sin Afmagt, faar et Indtryk af, at alle har glemt den, maaske kan den unde sig en Hvile. Og den driver stille om paa Siden og strækker Hovedet fra sig langs Sandet. En af Staldknægtene lægger Mærke dertil og kommer og slaar den hjærteligt i Synet. Men han forstaar, at den ikke kan, og han trækker en Kniv, som er hjærteformet i Odden, den hugger

han ind i det øverste af Rygmarven. Hesten krymper og strækker sig elektrisk et Minut, før den ligger stille.

Banderilleroen stamper i Jorden og gør sig tyk, Tyren søger ind paa ham i Galop, og staaende fremstrakt mellem Hornene stikker han lynsnart begge Banderillerne paa en Gang i Dyrets Ryg — og væk er han. Applaus. Disse Banderiller har Modhager, ellers vilde de jo straks falde ud igen, og naar Tyren bevæger sig, æder Spidserne i dens levende Kød, den kaster med Hovedet, springer lige op i Luften. Blodet svømmer ned ad Flankerne og drypper fra Doglæppen; naar Tyren vender sig, kastes røde Lysflunk fra dens Bove. Og den vender sig uafbrudt, plump smidig som den er, den vil have spiddet en af disse Toben i grønne eller gule eller røde Silkedragter, den kan ikke tro andet, end at det jo er Meningen. Men i Stedet for at faa nogen paa Hornene modtager den dumme Tyr to Par Banderiller til i sit Kød, den er just i Nærheden af en af de døde Heste, og i sin Pine og Vrede styrter den sig som en Svømmer paa Hovedet i den døde Krop, flænger den, maser den, bylter den sammen og faar alt det indvendige harvet ud af den; den døde Hest synes at leve op og sprælle fantastisk, det ser utrolig barokt ud, og Folk tager sig et Grin. Naar der gaar en Latterbølge over dette store, kostbare Blomsterbed,

lyder det som Træk af en Fuglesværme, en uhyre Flok af sælsomme Fugle med hver sit Næb vædet i Aadsel.

Tyren er nu ikke saa lidt forpustet og anstrængt, den gisper, de blodlevrede Sider bælder ud og ind, og Tungen hænger lam i Flaben paa den ligesom paa en kinesisk Nikkedukke. Men derved faar Tyren et adræt og fiffigt Udtryk, omtrent som en Hund, man leger med og som i sin Iver glemmer at beherske Tungen.

Der falder en Mathed over Forestillingen; i den Mellemtid er Tyren henne og snuse til Døren, den er kommen ind ad; den vender Hovedet paa Skakke og kigger paa Riglerne — mon den Dør ikke kunde blive lukket op? Nej! Det er ikke Hensigten. Ingenlunde. Capeadorene jager den ud paa Sandet igen. Nu søger Tyren at undvige ved at springe over Barrièren — et uventet, dejligt Spring af et Klovdyr — der gaar uvilkaarligt en Krusning op over Tilskuermængden. Men Tyren naar kun ind i en Løbegang, hvorfra den straks gennes ud igen.

Foran Præsidentlogen staar Espadaen Enrique Vargas med blottet Hoved og vender sit glatte Klerkeansigt i Vejret. Han beder om Lov til at ende Legen. Han behøver ikke at bede derom, det er kun en Formsag. Hvis han derimod vilde bede om at skaane Tyren . . . Enrique Vargas

beder ikke om *det* — han har maaske Kone og Børn.

Saa gaar han med Kammertjenerpas frem paa Sandet, i venstre Haand har han en ildrød Dug, og i højre bærer han Kaarden i delikat, vandret Linje. Først udmatter og forvirrer han Tyren med Dugen, og derpaa stikker han fire Gange forkert. Har man kendt Mage. De to Gange bliver Klingen siddende i Dyrets Ryg, men den vrikkes ud igen under Dyrets Spring. Stikket skal ramme nøjagtig paa et vist Sted, og Espadaen skal staa foran Tyren i en vis Position. Han katalepserer Tyren med den røde Dug, og naar den lam af Raadvildhed og Tvivl staar stille, maa han skam skynde sig at stikke. Han kommer skidt fra det, og Publikum tilraaber ham sin Haan. Jeg finder ogsaa, at det er malpropt Arbejde og raaber: Elendige! ned over Hovedet paa ham. Femte Gang takker Fanden ham for, at Stikket er brødt; han gaar tilbage uden Applaus, dygtig forlegen og skamrød.

Kaardehæftet og et Par Tommer af Klingen sidder over Tyrens Ryg. Resten befinder sig alendybte i dens Indre. Nu er det, vi skal se, om Stødet er fint — hvorlænge kan Tyren gøre det? Den vrider sig, staar stille og bugner Ryggen op. Blodet vasker og pladrer ud af Munden fra den indre Forblødning. Tyren ser uforstaaende og maabende ud, den knejser Halsen

højt tilbage for at koncentrere sig om Smærtestedet; og da denne Stilling er egnet til det, brøler den en Gang — Mu! — gennem ens Bevidsthed glider et løst Spind af Sommerstemning, grøn Eng og rindende Aa og det fjærne Bu af et Hoved.

Lidt efter begynder Tyren at dingle. Capeadorerne lader den ikke dingle, som det kan falde sig, de bliver trofast ved at krese om den med Kapperne, og den hugger sit mangelkantede Hoved om efter dem og voltigerer, saa godt den kan. Pludseligt kommer den i Tanker om den Stalddør igen, den faar Følelsen af at ville hjem og skridter afsted tværs over Arenaen som en Mand, der bærer sin Kæfert lidt vidtløftigt men dog i bestemt Retning.

Tyren faar ikke Lov til at slaa ind paa nogen Retning, den jages rundt og gør i sin Fortvivlelse et sidste Forsøg paa at male Knoglerne i Kvas paa et af Menneskene. Saasom den er svimmel og ør, passer den ikke paa sine Øjne, og Kapperne smælder med Fligene mod de skære Øjensstene.

Ja ja, giv Stunder . . . Tyren slaar op og raser løs — jager alle som en over Barrièren. Den staar lidt og glaner op til dem, og — ja saa lægger den sig ned, gør den, den lægger sig lige ned! I det Sekund, den har Ro, føler den sig en Smule komfortabel, den slikker sig et Par

Gange op i hvert Næsebor og gør en Synkebevægelse, den føler maaske Trang til at skyde en Foderbolle op og drøvtygge den. Men nu hopper de allesammen ned til den og smækker den over Øjnene med Kapperne. Tyren vender Hovedet fra og til og sitrer med Øjenlaagene. Rejser sig saa, siden den skal, og staar og sejler. Rystes af en Dødsgysning og hoster klumpet Blod ud paa Jorden. Vifter og fejer med de afmægtige Horn mod Capeadorerne. Og det kluntede Hoved duver, den bliver saa mat.

Først da Tyren falder kort om paa Siden, lader Capeadorerne den i Fred. Staldknægtene maa desværre til — det er en slet Estokade. To, tre Gange hakker de Kniven i Tyrens Rygmarv, og efter nogle Minuters Krampe dør den. Nu kommer Staldknægtene ind med Forspand, og de døde Dyr hales i Galop tværs over Arenaen, de slæber slapt paa Siden — Hu hej, det er en Triumf at se.

Det var Nr. 1. Den var lidet god, ikke meget olm og kun middels tapper: Syv Angreb, fire Fald, to Heste. Banderiller godt. Estokade meget slet. Nr. 2, 3 og 4 resulterede ogsaa kun pauvre. Nr. 5 derimod var ret paagaende og ydede smukke Ting. Tre Heste. Antonio Fuentes stødte svinagtig fem Gange og nydeligt den sjette Gang. Antonio Fuentes, ellers habil, bør tage sig sammen.

Den sjette og sidste Tyr var god, grundig tirret, plaget op til fraadende Afsind. Den oprev 8 Heste. Men »*El Nacional*« noterer med en vis Bitterhed, at de tre rigtignok var saa godt som døde fra tidligere Tyre af. Hvad er det for en Utilbørlighed, maa vi bede om hele Skind at stikke i. Er det Meningen, at vi skal slaa døde Heste ihjel her i Spanien!

Hør nu her, hvordan de otte Heste blev dræbt. En blev stukket dybt ind i den kødfulde Bringe og væltet om paa Jorden, derpaa fik den i anden Omgang Halsen flænget saa frygteligt, at Døden straks paafulgte. Picadoren saa imidlertid sit Snit til at stikke Tyren ærligt med Lansen, og da han øm og bulet blev samlet op bagefter, haltede han sig en Applaus til. En Hest blev af Picadoren vendt i en haanlig Stilling mod Tyren, som tøvede med at angribe (Bravo) — *saa* angreb Tyren og begravede sit ene Horn under Hestens Hale, *bar* den nogle Minuter med Bagbenene fra Jorden og krøllede den til sidst sammen efter Længden. Og da Hesten kom paa Benene, straaledede den røde Vædske tykt ud af den. Det kunde se ud, som om den tog sig noget andet for, og Munterheden brusede i Vejret. Men midt i Larmen hørte jeg Hesten skrig — vildt og skingrende som et Lokomotiv i en Bjærgkløft. Hestene forholdt sig iøvrigt tavse under Pinslerne. En fik Mulen revet op, det

tav den til, ja da Tænderne kunde ses, var det, som om den smilede oprømt. Saa fik den Laaret spaltet, den knyede ikke men red frem tredje Gang og fik aabnet for Tarmene. Tyndtarmen besværede den i Gangen, men den gjorde ikke Ophævelser af den Grund. Først i en fjerde Omgang blev Hesten stemplet ind mod Barrièren og sønderslidt. En Hest forsvarede sig Fanden gale mig og sparkede — men ikke ret længe! En prustede — Puh! — da Tarmene dampede under den. En anden virrede med Hovedet, idet den opgav Ævret og forblødte. En tredje blev totalt knust i et Raseri af Tyren og fik ikke Tid til nogen Meningstilkendegivelse. En udtrykte sin Pine med Benene, da den havde faaet sin Bekomst — hele den ene Side gabede, Lunge og Lever var blottet — den spjattede henover Sandet, som gik den paa Ild. Straks efter faldt den, blev slaaet og sparket, og da den havde faaet Naadestødet, viftede den med Halen til Farvel, idet den fo'r heden.

Og Tyren blev successivt dræbt. Den rasede rundt med sin salte Smærte og fik ingen Hævn taget. Ak nej. Og omsider lagde den sig ned, som de andre havde lagt sig ned, og nød et Par private Pust, før den maatte til at forsvare sig igen og stange — sløret af Mørke — indtil den faldt.

Dermed var *la corrida* forbi. Den var rigtig

snavs, siger Bladene. Ingen særdeles Fut, ingen Fornemhed over Blodsudgydelsen. — *No bueno.*

*

*

*

Medens jeg færdedes paa Gaderne i Madrid, fik jeg første Gang et Indtryk af mig selv som *Gote*. Jeg daterer mit personlige gotiske Gennembrud til Rejsen i Spanien; dér begyndte jeg at anstille Sammenligning mellem Racer. Bevidstheden om at være Dansker har altid ydmyget mig og vakt min Opsætsighed, *isoleret*; men fra det Øjeblik jeg fik Følelsen af at tilhøre en Race i videre Forstand, tiltog jeg mig Avtoritet og erkendte Ansvar.

Sammenligningen laa saa nær; man kan vel vanskelig tænke sig en grellere Modsætning end denne amerikansk-spanske. Det var ikke alene to Nationer, der stod Ansigt til Ansigt, men to dybt forskellige Racer, to hinanden dødsfjendtlige Naturer. Det var en Systemkrig. Og medens Krigen gik sin Gang, lyttede jeg som aldrig før eller siden. Bagateller fik Betydning, Krigen angik mig paa det nøjeste, thi jeg var selv organisk spaltet i to Naturer, hvoraft den ene maatte sejre, hvis ikke begge i Forening skulde gaa til Grunde. Fra første Færd havde jeg imidlertid den Lykke at staa paa det Parti, der maatte sejre. Det var den gotiske Natur, der sejrede.

Det var saa utvivlsomt, at denne Race, jeg

dér saa, var en underlegen. Jeg *saa* det den første Dag, jeg var i Spanien. Madrid blottede sig som en Personlighed, jeg hørte Aviserne tale — og jeg havde min Mand!

Han er sentimental. Han er nemlig svag og godlidende og grusom. Han tilhører et Folk, som er bleven holdt umyndigt og uvant med Tænkning, og hvis Brøsigthed er af samme sygelige Art som hos kirtelsvage Børn. Det spanske Folk er porøst og udhulet af Kristendom, opædt af Baciller, fordærvet af falsk Livsanskuelse. Smit-somme Sygdomme og al Slags Menneskeuærdighed beskyttes ved Kirkedørene, Barmhjærtigheden holder sin Haand over dem, Naturen dødsdømte. Man ser en forbavsende Mængde daarlige Mennesker paa Gaden. Kun Præsterne ser sunde og mægtige ud. Sælsomt er det fysiognomiske Slægtskab mellem Præster og Toreadorer — hos begge Klasser ser man glatragede, solide Ansigter og tilfredse Udtryk. Her stikker der en Evolutionens Underfundighed. I Spanien har Racens Selvopholdelsesdrift maattet forklæde sig efter Omstændighederne, Reaktionen mod Kristendommen har dannet sig saa at sige under dens Øjne og i dens Lignelse. Medens den germanske Race protesterer direkte, først med Huss og Luther og sidst med Bismarck og Nietzsche, saa udvikler de romanske Barbartilbøjeligheder sig in-

direkte i Form af Tyrefægtning og Toreador-dyrkelse.

Men Reaktionen mod en Udvikling, der var syg, bliver syg selv.

Spaniernes Passion for Tyrefægtninger fremgaar ikke af den lykkelige Ligevægt, den Fylde af Menneskelighed, der kan gaa med til alt, baade Mord og Misgærning, om saa skal være, det er ikke Trang til at mætte en Fantasi og en Fordøjelse, der i sin Friskhed taaler alt og suger Næring af alt. Nej, for *den* sjældne Menneskelighed vil aldrig begære at se Dræbning for Blodets Farves Skyld. Hos det sunde Menneske vil Instinkterne ikke være spaltet fra den almindelige Livsdrift, isoleret under et eller andet Navn, f. Eks. »æstetisk« Sans. Nej, Spaniernes Lyst til at se Voldsomhed og Dødskamp er én Del Retfærdighed og ni Dele stejl Udartning — Svæklinges Attraa efter billigt Despoti — saa sandt man hos Tuberkelpatienter paa et vist Stadium træffer en ondartet Skadefryd og en grusom Lyst til at myrde.

Jeg havde ventet at se Prøver paa ualmindelig Smidighed og Legemsfærdighed — saa havde der været lidt Mening i det — Akrobater, forvovne Luftspringere! Men *det* er ikke Hensigten. Disse Capeadorer løber om og vifter med deres Kapper, deres Former er fordrejet af Stads, Kager af Pynt, Pomponer, Pailletter. De fører

sig mere som Pæderaster end som Mænd. De bærer Haarpisk, deres Dragter er middelalderlige. De holder sig til Ritualet (*la ley*). Det kommer an paa Reglen for Kaardestikket, ikke Plastiken derved. En Gang for mange Aar siden bad en Toreador den tilstedeværende Magistratsperson om Lov til at dræbe Tyren, det gør han endnu, ligesom det engelske Parlament hver Morgen underrettes om, at der ingen Krudt er i Kælderen. Søndag efter Søndag, Aar efter Aar dræbes Tyren rundt i Byerne efter samme Formel.

Er det da alene disse Formlers Punktuation, Folk vil? Nej, Hemmeligheden stikker dybere — saa dybt, at Spanierne næppe kender den klart selv. Men visse Jagttagelser, der ikke kan refereres, men som jeg staar inde for, overbeviste mig om, at denne Passion for blodige Skuespil har en Sammenhæng med eller i alt Fald er analog med seksuel Perversitet.

Roms Gladiatorkamp dukker op i Spanien som Tyrefægtninger. Menneskene er ikke bedre. De dør af Misforstaaelser. De vader i Bedrag.

Men det er i *vor* Tid, en Nation raller. Programmer, der i Rom udbredtes mundtligt af Slaver, trykkes nu paa Plakater. Viktoriapresser yngler Aviser med Referater. Ugeblade udgaar med zinkotyperede Momentfotografier, Toreadorernes Billeder findes i Bromsølvskopier paa Cigaretæsker og paa Damernes Vifter.

Om nogle Tider vil Spanierne lade sig hænge og skære ned igen, ligesom Romerne drev det til paa det sidste.

Rundt om denne Arena sad Madrids bedste Selskab. Jeg hørte velklædte Mænd le som Droskekuske — ha kra kra kra! — jeg'saa gamle fornemme Herrer faa en Rødme paa Kinderne. Jeg saa udsøgte Damer sidde paa Balkonerne med deres kadaverblaa Ansigter ludende frem.

Og under Indflydelse af alt, hvad jeg har set, i Forvisningen om, at der netop nu forestaar en evropæisk Kamp mere af Race- end af Territorial-hensyn, profeterer jeg, det spanske Folk skal udslettes af Folkene. Der skal ikke lades Ben paa Ben i dem. Langsomme Gebrækligheder og endeløse Gudstjenester skal fortære dem. De skal udslettes direkte og gennem Blanding med bedre Folk.

JOAQUIN ROBLEDÓ.

Forleden traf jeg min ærede ny Ven Don Joaquin Robledo. Jeg havde gjort hans Bekendtskab en Dag udenfor *Congreso de Diputados*. Han stod inde i Anlægget lige overfor i en tankefuld, skrævende Stilling og med en skæbnsvanger Mine. Jeg udbad mig et Par Oplysninger af ham, og han hjalp mig med stor Høflighed tilrette. Saa taltes vi ikke mere ved den Dag. Men jeg saa ham sidde og glube oppe paa Tilhørerpladsen under det følgende meget bevægede Møde.

I Mandags gik jeg en Tur inde i Madrids Park, og dér traf jeg saa Don Robledo igen. Jeg havde grublet over, hvad det var, hans Ansigt mindede om. Nu kom jeg paa det. Hans rustrøde Haar, det store Ansigt og den kødfulde Mund samt hele hans tykke eg bryske Fysiognomi mindede mig om Varemærket paa Colmans Stivelseæsker — *trade mark: bulls head*.

Vi hilste paa hinanden som to øvede Evropæere og udvekslede Reminiscenser fra vore franske Stiløvelser. Don Robledo er juridisk Student eller *var* det, som han med Vægt tilføjede. Vi spaserede op og ned i Parken og kom ad sproglig Vej i Rapport til hinanden — men denne Vej var brolagt med grammatikalske Synder.

Don Robledo talte mest som den, der kunde bedst. Og medens Vandet rislede og nynnede i Kanalsystemet rundt om Træernes Fod, lyttede jeg til hans Udviklinger. Det viste sig, at jeg havde gættet rigtigt — det var en Brutus jeg havde for mig, en Frisindsapostel, der vilde døbe alle om med Ild. Don Robledo gik til Sagen og angreb det bestaaende Regimente, som ikke længere var udholdeligt. Den latinske Race maatte befri sig fra et Aag, som bøjede i Støvet. Tiden var nær . . . de franske Studenter havde forleden sendt de spanske et Telegram, hvori broderlig Medfølelse og Ønsket om Solidaritet fandt ophøjede Udtryk. De franske Studenter . . . havde de ikke fornylig lagt Patriotisme for Dagen ved en unianim Optræden mod Forræderen og Bagvaskeren Zola? Havde de ikke godtgjort, at de besjæledes af Sans og Respekt for Kendsgæringen? Ligeledes turde man gøre Regning paa en Sammenslutningens Aand hos de italienske Akademikere, der gennem forskellige Optøjer havde givet Livstegn fra sig . . . kort sagt, Løs-

net var givet — en Alliance mellem de tre latinske Folk. Og saa . . .

Médens Don Robledo talte, kom jeg i Tanker om Æventyret om den snaksomme Dreng, der talte saa længe, at han svandt aldeles ind og blev til en Mund med Ben under og tilsidst kun en Stemme i Luften. Ja, tænkte jeg, du har Ret, Joaquin. De latinske Folkeslag kan nemt blive enige. Og jeg kom i Tanker om Spaniere og Italienere i New York, som gør Slavetjeneste for Amerikanerne — Skopudsere, Kastaniestegere — ja Joaquin! Naar Germanerne og Angelsakserne har udryddet Jer, da vil der ikke være andet tilbage af Jer end *Sproget*.

Don Robledo udtrykte sin Tillid til de republikanske Ideer og antydede, at han selv vilde vie sin Eksistens til deres Virkeliggørelse. Lighed for alle og fri Religionsøvelse maatte blive Folkenes Prydelse. Et værdigere Syn paa Forholdet mellem Mand og Kvinde burde afløse de bestaaende Handelsvilkaar, og her skulde Folket paa-virkes gennem ædle Eksempler.

Don Robledo stansede og saa op:

Udstødt af min Familie lever jeg sammen med en ligesindet Kvinde, sagde han beskedent.

Vi gik videre.

Ved Bredden af en lille Sø midt inde i Parken satte vi os og drak Vermouth. En Statue af Kong Alfons den Syvende stod blændende hvid i

Solskinnet tæt ved. Den var revnet hist og her, den majestætiske Holdning var laant fra fransk Kunst. En eller anden havde haft Morskab af at slaa Næsen af Figuren, den havde i alt Fald ingen. Cyklister kørte forbi paa Grusvejene, ude over Søens staaiblåa Flade sejlede En paa et Par Vand-ski. Tiggere kom, bad og gik.

En Mand falbød hæsblæsende Aviser. Nyt fra Krigen. Nedslaaende Nyt! Og hvad det indre angaar næsten alle spanske Provinser erklæret i Belejringstilstand!

Vi læste nogle Minuter hver for sig. Ja og jeg fik igen det pinlige Totalindtryk, der nu allerede var saa gammelt — et Folk i den yderste haandgribelige Nød. Spalterne vidnede bredt nok om den haabløse Konfusion, og alligevel var Tonen kæphøj. Havde ikke Hvermand travlt, blev der ikke gjort noget! Jo, men den uhyre Geskæftighed var jo ikke rettet mod *Sagen*, den gik op i sig selv. De spanske Aviser fremkaldte Forestillingen om et af disse *knock-about* Numre, hvor alt ramler sammen, takket være alles Flid. Ja det var Begivenhederne her, der holdt et Folk i sin Haand — ikke omvendt. Begivenhederne i Spanien udviklede sig efter *Faldets* Lov.

Hvad vil De saa være, naar De bliver stor? spurgte jeg Don Robledo — med et ædlere Udtryk, forstaar sig.

Han svarede som et Lyn:

Ecrivain!

Digter . . . ogsaa denne Brutus! Saa gid Jorden revne!

Og Don Robledo gav mig sit Kort.

Om føje Aar — jeg tvivler ikke derom — vil hans Navn, Joaquin Robledo, blive nævnt, naar man med blottet Hoved nævner Perez Galdos, Zorrilla, Valero, Pardo Bazan og den berømte Nunez de Arce.

DE UMYNDIGE.

En Aften henimod Skumring rører Folk sig som sædvanligt i Madrids Gader. Pludselig sker der saa en Forandring — som naar en Vindhvirvel løfter Støvet paa Vejen — Fortovene løber over — en Droske kører i Galop, nede fra Puerta del Sol høres høje Raab . . .

La epoca! la epoca! Det er just et Raab, man længes efter. Men *la epoca* er kun Navnet paa en Avis. Den udsender Løbesedler i Anledning af Amerikanernes Angreb paa Santiago de Cuba, i det er Aarsagen til Røret.

Jeg skynder mig at forlange en, men da Sælgeren ser min Iver, ryster han paa Hovedet ad Femcenten, jeg holder frem, og forlanger ti Centimer. Naa lad gaa, din Røver, siger jeg utaalmodigt og griber i Lommen. Ho, ho, jeg er Englænder! og nu forlanger Mennesket en Real, 25 Centimer, han trækker sig tilbage og holder

Sedlen bag sin Ryg. Jeg vender mig rasende fra ham — men saa bliver han vild, han menger Papiret ind paa mig, søger at faa det til at sidde fast mellem min Vest og min Krave . . . har jeg ikke købt det?! — han forfølger mig aandeløs af Indignation og taler som en Kværn — jeg bedrager ham for en Real, jeg vil snyde ham — og tilsidst maa jeg med en voldsom Mordergebærde svinge min Stok imod ham, før han lader mig slippe.

Folk buser paa hinanden, idet de gaar langs ad Gaden og læser Løbesedlen. Overalt glimter det hvide Papir i Menneskevrmlen. To pjaltede Drenges følger mig, en paa hver Side, mens jeg læser, de giver Agt paa Sedlen som Hunde — de vil have den, naar jeg har læst den, for at sælge den videre. Og da jeg morer mig med at stikke den i Lommen, bliver de ogsaa dybt harmslagne. De har fulgt mig i ti Minuter og erhværvet sig en Ret, som jeg forholder dem. Det er ikke langt fra, de kræver Penge for deres Ulejlighed. — Jeg har lært mig en spansk Talemaade, der hentyder til Underverdenens varme Steder, den bruger jeg ved slige Lejligheder.

Hen ad otte, naar Mørket falder paa, kommer Avissælgerne fra Trykkerierne med de vaade Aftenblade — de kommer i skarpt Trav, straalende alle ind mod Puerta del Sol og tuder, som om en Rædsel er over dem — *El Nacional!* *El He-*

raldo! Og saa læser Madrid, sluger samme utilstrækkelige Næring, de nu har maattet nøjes med i en Maaned.

Sent paa Aftenen tyndes Torvet for Mennesker. Midt ude har nogle Gasarbejdere gravet Stenbroen op, de holder Hvil og sidder allesammen paa Kanten af Gruben med Benene ned i den. En Lygte staar paa en Stabel Brosten og lyser kummerligt ind i Gruppen og op paa et Plakatstativ tæt ved. Men lidt højere end Resten sidder en gammel Arbejder og læser Avisen for Kameraterne. Man kan se paa hans Stilling, at det gaar langsomt for ham; han dukker sig fra Tid til anden og staver sig frem. Rundt om ham sidder de andre tavse med hver sin Cigaret-las i Mundvigen. Dette Billede kunde godt være malet af Rembrandt.

Ude i Byens afsides Gader ser man Læsekyndige sidde paa Dørtrinene med en Flok Lyttende omkring. Ved Indgangen til Madrids Park staar en Tigger og læser *El Imparcial*. Han skjuler den, naar nogen kommer forbi. Nede ved Rio Manzanares syd for Byen ligger Kvinderne i lange Rækker og vasker. De luder sig ud over Kanten af en Kasse, der er fastgjort ved Bredden, og bearbejder Tøjet paa et Bræt, Vandet løber over. Og under et Træ sidder en Kone med kæmpemæssige Briller paa og læser Avisen for alle disse Umyndige. Mens de passer hvad

de skal, hører de om, hvordan Gud og Kongen forfølger til Landets Bedste og klarer sig bravt mod *el enemigo*.

Hvis man strejfer ud i Madrids fordægtigste Gader, vil man kunne opdage nogle meget primitive Billeder i Smaabutikernes Vinduer. »Oprøret« staar der at læse paa dem, og Billederne er en raa og begyndende Satires Forsøg paa at rokke ved Avtoriteterne — tykke Panders Tilløb til Skaller i Ansigtet paa de Fortovsberettigede. Den obskure Kunstner fremstiller Præsterne som bevingede Svin med Ørnenæb og Løveklør og lader dem flagre rundt om en Kiste, hvor Spanien symboliseret som Arbejder ligger Lig. Eller Spanien fremstilles med et Brød i den ene Haand og en Inskription, der siger, at dette Brød er det sidste. Den anden Haand er tom. Men man forstaar Meningen — en tom Haand er til at tage med . . .

For et Par Dage siden meddelte et Blad i en ret forbigaaende Notits, at den militære Censur paa Aviserne i Cartagena var bleven hævet efter at have været i Kraft en Maaned. — Hvad mener danske Blade, om de skulde have Kaptejner og Sekondløjtnanter til at læse Korrektur?

For Resten er de krigeriske Tilbøjeligheder ved at afsvales i Spanien. Man læser Notitser om Freden selv i Don Quixote-besjælede Blade — de

er holdt i en reserveret Tone — vil du slippe mit Haar, saa skal jeg slippe dit Øre . . .

Men Folket selv — de Lettroende . . . ja, forleden fik jeg et Slags Indtryk, idet jeg rejste fra Madrid til Sevilla, og Folk kom ind og steg ud mellem Stationerne i de 24 Timer, Turen varede. Seks Soldater, der skulde helt til Cadiz, gav Anledning til spredte Optrin, dannede saa at sige Hovedhandlingen, hvortil de mindre Episoder knyttede sig.

Toget gik fra Madrid Kl. 7 om Morgen, og i Begyndelsen var alle de Rejsende søvnige og glubske. Soldaterne spændte Oppakningen af sig og omgav sig med militær *dedain*. Rundt fra alle Pladserne i den lange Bænkevogn krydsedes ligegyldige og indadvendte Blikke. Kun to Bønderkarle har Humør oppe. Efter at have siddet hele Natten i Ventesalen er de ikke desto mindre stærkt forpustede, da de stiger ind, af Frygt for ikke at komme med. Nu sidder de lykkelige paa Bænken, og da de har kigget ud og set, at Toget kører, trækker de begge som én Støvlerne af og undersøger, hvor meget Saalerne er bleven slidt. Derpaa binder de flettede Sandaler paa Benene. Den ene slaar sig paa Laarene og brister i Latter uden paaviselig Grund. Den anden føler paa det Klæde, man i Spanien bærer svøbt om Lænderne, og overbeviser sig om, at han ikke er bleven bestjaalen. I den følgende Tid henter han alt mu-

ligt op fra dette Skærf — et Brød, hvoraf han tager en Bid, en Kasse Vognsmørelse, en Blikspand, et Knippe Vinduesbeslag. Omsider lukker han et Øje i, blinker med det andet til Kamerateen og fremdrager et blaat Papir, hvori der findes en rød Fingerring. Endvidere udfolder han et kostbart Silketørklæde, som han ikke kan folde rigtigt sammen igen — begge Dele er købt i utvivlsomt Øjemed.

De to Karle stod af i Aranjuez. For ham med Fingerringen skal de skønne Dage sikkerlig først til at begynde nu.

Imidlertid tømmer de andre Rejsende op. Soldaterne har skudt Huen fra Panden og ser ikke længere saa uniforme ud.

To Børn, der skal til Cordoba, begynder at spise Frokost og byder de Nærmestsiddende med. Alle Munde løber i Vand, og det viser sig, at enhver kan finde et Brød paa sig — og somme mere til. Kun en ung Lazarus har ingen Ting. Soldaterne byder ham til, og han spiser Brød og Æg med dem. Antonio hedder han. Soldaterne hiver et Anker Vin frem under Sædet, og nu stiger Graderne. Antonio snylter med Smag — han spiller at faa Maden forkert i Halsen, han hoster konvulsivisk og faar alle til at le — den eneste Redning for ham er en Drik af Ankeret.

Foran mig sidder en gammel Bondemand, der er kommen ind ved en Mellemstation. Hans

Ansigt minder mærkeligt om en Leguan — som hos de fleste gamle Spaniere. Den glatragede Hud er blaalig og nubret, Læberne er ejendommeligt smalrandede som hos Krybdyr, og Øjnene, der skinner som brændt Rudeglas, leder ogsaa Tanken hen paa et Firkens Udtryk. — Den Gamle hører og ser, hvad der foregaar om ham, og begynder at røre Munden. Han fordyber sig i sit Skærf, og det viser sig, at hans Embonpoint kun har været af udvendig, foreløbig Natur. Han henter et stort Brød, et Lerkrus og en Vinsæk frem fra sit Bæltsted og ordner sig paa Bænken dermed. Lerkruset er lukket til med et Spuns af Brød — det indeholder en grøn Masse. Det, jeg sidder og frygter for, indtræffer — den venlige, gamle Fyr inviterer mig med en rund, grandios Bevægelse til at spise med. Da jeg afslaar Tilbudet, fortærer han det Hele alene og drikker Vin til. Læderflasken er rynket og skinnende som han selv. Men den er hensigtsmæssig at drikke af, den Gamle putter Horntuden i Munden og trykker paa Bælgen med henrykte Fingre — han ser op med det ene Øje og aander langeligt gennem Næsen, han klemmer og synker — akkurat som et Barn, der faar Die. Da han har spist, ruller han sig en Cigaret og tænder den ved Hjælp af Staal, Flint og Tønder. Friskfyren glimter et Øjeblik op i den gamle, stive Karl, han aksler sit Hestedækken paa tre Haar og blæ-

ser Røg ud gennem Næsen. — Lidt efter lægger han sig tilbage og sover med Cigaretten urokkelig i Mundvigen. Da vi naar den Station, hvor han skal ud, vaagner han som et Urværk, og idet han gaar, nikker han til mig og siger *Adios mi amigo*.

Og Toget ruller og ruller. Landet skifter og er dog bestandig det samme — tørt, kalket, træløst. Paa de ensomme Veje ses af og til et Uhyre af en Bæremaatte med en Spanier som Topfigur og baaret frem af fire stride Æselben. Vi holder ved Stationerne, og gamle Koner løber langs Vinduerne med Lerkølere og sælger Vand. Et halvfemsaarigt Væsen, der er klædt i Læderlapper og Tøjstrimler, tigger ved Kupédøren. Det ser ud, som om han har bundet sine skrøbelige Ben sammen med Remme og Klude. Han faar rakt Brødstykker ud af kvindelige Rejsende; de kysser Gaven, inden de rækker den, og anbefaler sig til Gud. Naar et Kirketaarn bliver synligt langt borte, korsrer de samme Kvinder sig, en Mangfoldighed af øvede Fingerbevægelser foran Façaden, der tilsidst ender med, at de fører Tommelot op til Munden. En Gang, da Toget rangerer og faar et skarpt Stød, raaber de Jesus! og flyver op fra Sæderne, puster og nævner Frelseren med lavere og lavere Røst, indtil de falder i Ro med et næppe hørligt Jesus! Det er tre midaldrende Koner. De sidder tavse hele Tiden og ligesom

oppustede af Skæbne — de fører en gaadefuld Skræk med sig — eller er det Frugtsommelighedens Mystik? — jeg ved det ikke, men jeg sidder og faar Varulvfrysning over mig. Det er en Lettelse, naar de tre benytter en Anledning til at skælve og paakalde deres Gud.

Soldaterne falder ikke i Staver, de rumsterer og larmer højt. Antonio faar hvert Øjeblik Strubehoste og maa kureres med Ankeret — han er bleven Soldaternes Ven, har faaet en af deres Chakoer paa og kan ikke skelnes fra dem mere. Nr. 58 bliver efterhaanden kry, han griber sig i Brystet og paanøder mig sin Sympati. Jeg er en Tysker, indser han trods min Protest, og for Tyskerne vil han udgyde sit Blod. 58 henvender sig til hele Vognen, gestikulerer og taler og ender med at faa dem bragt i Kog allesammen. Leve Tyskland! bobler op fra dem. Leve Kejser Wilhelm! — Saa maa jeg til det. Leve Spanien! raaber jeg — paa Kejser Wilhelms Vegne leve Spanien! Jeg faar en Ovation, og Nr. 58 synker tilfredsstillet sit Spyt. Nu ser han sig om efter ny Aarsag til Udladning og gaar løs paa en ung Pige, der hidtil har siddet og spist runde Sukkerkager i en Ustanselighed — han belejrer hende uden Tøven, og hvordan det nu gaar til — lidt efter danser de. Pigebarnet slaar Kastagnetter og vrider sig paa den smalle Plads. 58 gør Haneben rundt om hende med Armene højt hævet i Bue

over hendes Hoved og med sine Øjne boret i hendes. — Klap, klap! de andre sætter sig op paa Bænkenes Rygstød og klapper Takt og raaber Bifald, alt hvad de kan — *mucho!* — det varer længe ved, og Pigebarnet sveder tilsidst overmaade.

— Landet bliver mørkere, Vinmarker breder sig over store Strækninger. Vi kommer til Valdepenas. Perronen er stablet fuld af Vintønder, en syrlig Duft hænger i den kvælende, hede Luft. Gennem endeløse Vinplantager kommer vi til Santa Cruz, hvor Jorden er rød som Rust, og hvor Banelinjens Skrænter er flydt ned i irgrønne Striber. Højt over Byen paa en vældig Banke ligger et befæstet Kloster. Bjærgets kobberrøde Sider er mønstret af Vinstokke i Kolonner og Rader.

— Hvad er der nu paa Færde! . . . Nr. 58 staar med knyttet Næve op i Ansigtet paa en Mand og sønderskælder ham. Kameraterne faar ham beroliget, Antonio hoster og lader til at kvæles — og Ankeret kommer for en Dag. Det maa hæves højt op for at give noget nu. Nr. 58 taler om Cuba og *el enemigo*, han udraaber, at hans Moder vil sørge efter ham . . . ingen hører paa hans Præk, alle er optaget af Nr. 44, der foreviser Laasmekanismen paa sit Magasingevær og faar Patronerne til at springe ud over Gulv og Bænke. Begejstringen er stor — en af Spanierne

tager Patronerne og peger paa sine Øjne og sit Hjærte med dem — saadan skal *los yankees* have dem.

Folk kommer og staar ud, alle enes om at dyrke de seks Soldater. Nr. 58 er lige ved at revne af Patriotisme.

Vi nærmer os Sierra Morena. Landet stiger og bliver knortet, Toget raser ned i Sænkninger og arbejder sig op igen. Stejle og sprængte Skifermasser hober sig op i Luften — de ligner Skorpedannelse paa et vældigt Saar i Jordens Overflade . . . pludselig bliver Toglyden dyb og tonende, og i det samme ser man gennem en Viadukts Lægteflimmer ned i en urøde Kløft, strøet med Blokke og overgroet med hvidgrøn Vegetation.

Nr. 58 vil aabne Kupédøren, Antonio og de andre holder ham tilbage og herser længe med ham. Men Nr. 58 er bleven stædig som et Jordsvin, og det ender med, at han faar sin Vilje og balancerer ud paa Gangbrættet. Her holder han sig fast og bliver Aarsag til, at alle Damer i Toget forsvinder fra Vinduerne. Vi nærmer os en Tunnel i det samme. Da vi brager igennem den, og det bliver mørkt, synes Soldaterne, at det er usigelig morsomt, de raaber og stamper og bliver henne i Latter. De andre Rejsende rives med og hujer . . . og i dette Øjeblik er Nr. 58 aldeles

glemt — han staar ude paa Gangbrættet i Tunnelens Mørke og rivende Lufttræk.

Men Nr. 58 kommer rolig ind igen og giver sig til at skryde som før. Og saa kommer da det Øjeblik, da hans patriotiske Overfyldning strømmer over Randen — 58 knækker sammen derved og slukkes som et Lys. Antonio holder ham paa Panden, til det værste er overstaaet. Bagefter er 58 meget ringe, han duver med Hovedet og sukker stridt — Antonio tørrer ham af, kysser ham paa begge Kinder og hjælper ham til Hvile paa Bænken.

Da 58 straks efter sover, lægger Kameraerne ham over paa den anden Bænk, og Antonio spiller en mimisk Tragedie over den Bevidstløse, der faar alle til at le, indtil de damper.

Ved alle følgende Stationer kommer Folk ind, og Antonio modtager dem og viser paa Bænken — kan ikke sidde der! Nogle knurrer, andre tier stille. En gammel Kone, der kom ind i Andujar, tog sig en Jammer over denne Redelighed og græd i sit Skørt. Hun græd trøstesløst og øde til Arjonilla, hvor hun steg ud.

Mørket er ved at falde paa, Heden i Vognen er kogende. Antonio gisper som en Fisk — men Ankeret er tomt.

Vinmarker og atter Vinmarker! Men nu begynder man at se Agaver og Figenkaktus paa Gærderne.

I Marmolejo farer jeg op af en Blund og tror, at en Flok Røvere stormer Toget — men det er kun en Sværm Bønder, der skal til Marked i Cordoba. — Bænken! Hvadbehager! De gør Vrøvl — hvor skal de sidde? den ældste af dem farer op og bruger Mund, som om han hugger Stumper af et Stykke Træ. Men Soldaterne ved knap, om de gider svare — 58 har selvfølgelig været fuld — Færdig! Den paastaaelige Bonde farer mod Døren, Toget holder endnu, han vil klage til Forstanderen og skaffe 58 en Krigsret.

Er *du* en Mand! raaber Soldaterne triumferende. 44 styrter op paa Bænken, vejrmøller med Armene og erklærer: Gør du det, da er du *fra den nye Verden!*

De andre Bønder mumler forfærdet, og den retfærdige Gamle nøler — men Argumentet har knust ham — hans Fæller besværger ham, og han giver efter. Flokken stuver sig sammen i to Lag — en halvvoksen Knøs lægger sig paa sin Faders Bud ind *under* Bænken — det gaar. Men længe efter sidder den gamle Stivnakke og knyer i sit Hjørne, Harmen støder med Mellemrum op i ham.

Hen paa Natten kommer flere Soldater ind, de orienterer sig, lugter til 58 og finder et Sted at være. — Lidt efter sidder en af dem paa Kanten af Rygstødet i det døsiges Ovenlys og synger. Hans Sang er ubeskrivelig — nærmest som en

Urhanes Skogren — han synger lidenskabeligt og klapper med øm Haand Takt paa den bedøvede 58. Omkvædet er saadan noget som: I Morgen — O du min Skaber! — jeg siger ikke mer! De, der ikke sover, henrives af Munterhed, Latteren runger . . . og den svale Luft stryger ind gennem de aabne Vinduer fra Natten udenfor.

Timerne svinder — de endeløst lange Timer.

I Cordoba staar mange ud, og mange nye kommer ind. En har en Guitar med sig. I det samme vaagner 58. Og som om der ikke er hændet det ringeste, rejser han sig, blinker og tager uden et Ord Guitaren. Han ser, at Uniformen er ilde tilredt, og krasser sig paa Ærmet med en hurtig, letsindig Negl — og saa spiller han, søvndrukken som han er. Efter ham spiller en anden og en tredje; de skiftes fremdeles til det. De har stor teknisk Færdighed allesammen, men ingen Temperament, Kunstfærdighed — ikke Kunst. — Kan du det? spørger de hinanden, idet de udfører vanskelige Greb — og kan du *saa det*?

Natten gaar. En efter En dukker sig ned og glemmes. Mod Morgen bliver det koldt. Alle sover. I de umuligste Stillinger, paa Hovedet, med Kroppen drejet rundt og Benene oppe paa Rygstødet. Vognen er fuld af daarlig Lugt, skønt alle Vinduer staar aabne. Dagslyset siver ind over disse Dynger af Sovende. 58 og hans Kamerater sover som Børn langs ad Bænkene i de

røde Uniformer. Naar de vaagner, er de i Cadiz, og derfra skal de til Cuba og lege.

Nogle Stationer før Sevilla stiger fire Musikere ind. De taler højt, bringer Stemning af Dag med sig. Den ene er blind. De tre andre holder Kommers med ham og klasker ham paa hans skaldede Isse. Han ser op med det tomme Ansigt og ler, famler venligt med Fingrene, der er præget af at have løbet over Hullerne paa en Fløjte. — De snakker om mange Ting og endelig om Krigen — Begivenhederne ved Santiago de Cuba. De er spændt paa Morgenaviserne i Sevilla, og mens de drøfter Udsigterne, bliver de uenige og afslutter et Væddemaal.

Toget løber ind paa Stationen i Sevilla, og Musikerne kan ikke vente, til det holder — en springer af forinden og styrter sig over et Blad for af faa Væddemaalet afgjort. — Den Blinde faar Ret, den Blinde har set rigtigt . . .

FATTIGDOMMEN.

Fra Sevilla og til Jerez de la Frontera er Landet rigt dyrket og bevokset. Man ser Kaktus, Agaver og fuldt op af Blomster. Denne Frugtbarhed kulminerer omkring Jerez, hvor den rust-røde Jord er tæt beplantet med Vinstokke og omhyggelig passet.

Men det synes ikke at kunne forslaa, det har ingen Skik med denne Fylde. I Utrera ligger Banegaarden i Ruiner. En Række gamle Lokomotiver staar og iltes i Græs og Ukrudt til Skorstenene. Man lugter Forfald. — Er det mon Meningen i Utrera at skaffe en Indtægtskilde til Veje i Lighed med den, alle andre spanske Byer har? — Ja for næsten hver eneste By i Spanien har sin Ruin, hvad enten den nu er af romersk, maurisk eller uvis Oprindelse. Hvad skal de spanske Byer ellers leve af. Tyskere og Englændere betaler Hotellerne, giver Opsynsmændene

Pesetas og beundrer Byens Ruin, hvorpaa de rejser til næste By og spæder den op ogsaa. — Og naar alt bliver lagt sammen, kan Spanien leve af sin Ruin.

— Det er et vanskeligt og uhandeligt Begreb: *et Land*. Hvad vil det sige, at Spanien er saa fattigt, at man kan ryste det? Hypotekbetragtninger og Obligationsbetænkninger er dog kun Udtryk for Resultatet — ikke for Aarsagerne. Der er Korn nok paa Markerne, for mig at synes, Kvæg og Vinhaver i Mængde, Velstand overalt tilsyneladende. Hvor stikker da Fattigdommen?

I Toget fra Sevilla til Cadiz rejste en Afdeling Marinesoldater — jeg lagde Mærke til dem — de stod ud i Utrera og sluttede sig til en større Afdeling der. Medens Toget tøvede, blev alle Rekruterne ordnet paa Perronen. De stod i Række og Geled, jeg saa dem paa Baggrund af en forfalden Banegaard og seks døde Lokomotiver. Og det var ynkelige Karle. Smaa, bitte smaa og kalveknædede Fyre stod og famlede med Fingrene efter Bukselinningen for at komme i Retstilling — nogle havde kun et Øje, andre havde synlige Legemsfejl, Skævhed eller Platfodethed. En stor Mængde vilde i Danmark være bleven kasseret for blot komisk Udseendes Skyld. Men saadanne Sidstlinge maa man skrabe sammen nu om Stunder i Spanien — det er Fattigdommen!

I Sevilla saa jeg et Kompagni Rekruter, In-

fanteri, der havde været ude til Øvelse. De kom ind gennem *Sierpes* med fuld Musik, Død og Pine, de skulde rigtig vise sig paa Strøget. Og de slæbte sig støvede og værkbrudne gennem Gaden, det var en Jammer at se, hvilke Folk man er nødt til at udskrive. En Dag saa jeg Kavalleri. De havde dog Holdning, de sad godt paa Hestene; men de allerfleste var spinkle Undermaalere, som en Randersdragon skulde kunne feje af Saddelen med flad Klinge.

Forleden læste jeg en Notits i et Madridblad, hvorefter det fremgik, at der i Madrid er *nogle og tredive Tusind* flere Kvinder end Mænd. Byen har knap en halv Million Indbyggere. Her er vi i Hemmelighedens Periferi. Der er Mangel paa Mænd i Spanien! Savnet af *Mænd* har længe været følt og føles just nu temmelig tungt.

Kvinderne i Spanien (nogle af dem er meget smukke, al Respekt for dem), bæres som bekendt paa Hænderne. De bestiller ikke andet end at passe deres Gærning — lave Mad og sidde bag Gittervinduet i en sval og sød Aftentime. Men der er ved at danne sig Begyndelsen til et højere Krav, en Emancipation. De spanske Kvinder vil nu heller ikke lave Mad længere eller sidde i Vinduerne. Hvad det kan blive til, ved jeg ikke. Men Kvinderne tager frygteligt til i Spanien under nuværende Krig — det svage Køn profiterer altid af Krigen. Vi skal vel faa at se, at de spanske

Kvinder lader sig vælge ind i Deputeretforsamlingen. Spansk Politik vil ikke i nævneværdig Grad skifte Præg derved. Jeg vil ikke fornærme nogen, men jeg henstiller til de spanske Damer ogsaa at bemægtige sig Literaturen. Lad dem koge Romaner og strikke Dramer, Mændene spares derved for Prostitution og kan tage Plads som Hotelkarle og Ruinopsynsmænd.

Sønden for Jerez holder Landbruget op — Befolkningen begynder allerede at leve af Havet. Milevidt bliver de flade Heder benyttet til Indvinding af Salt. Jorden er gennemskaaren af Kanaler og Grøfter, og allevegne ser man ligesom Skakbrætter af Vand, tavlede Bassiner hvori Havvandet ledes ind og fordampes af Solen. Store Pyramider af hvid Salt staar spredt over Sletten — langt, langt borte fluorescerer de skinnende Hobe som kæmpemæssige Krystaller. En halv Mil borte staar et højt Sejl — og et osende Dampskib synes at skære sig ind i selve Landet — men det er Guadalquivir, der flyder ud mod Havet der.

Toget naar ind til Cadiz ad en smal Tange forbi flere Forter — højt oppe paa en stejl Mur staar en Soldat med Huen paa Sned i et dybt Skydeskaar ved Siden af en tyk, stupid Kanon — midt mellem Himlen og det grønne Hav — og Toget klaprer videre. Paa de smalle Sandstrimler langs Banelinjen her Fiskere opført Hytter af Halm. Solen har falmet Straaet hvidt som Ben. Smaa-

børn i kulørte Skjorter stolprer rundt i det skinnende hvide Sand.

Toget løber ind i Cadiz, og man ser stejle Murmasser rejse sig til alle Sider og misse blændet mod Solen med smaa sure Glugger. Hist og her krones Murhjørnerne af ganske smaa Udkigstaarne, der sidder ligesom Ædekar paa et Fuglebur.

Fra denne By sejlede Admiral Camara for tre Dage siden med sin Eskadre. Og alle de, han havde med sig om Bord, alle de næstsidste og sidste Karle, Spanien har plyndret sig for, de saa ind mod denne hvide Hob af Huse og tænkte noget underligt noget hver for sig. Blandt andet tænkte de paa, at det var mærkeligt saa mange, der nu var sejlet ud fra Cadiz, og saa faa, der var kommen tilbage dertil igen . . .

Mellem de Marinesoldater, jeg saa i Toget fra Sevilla til Cadiz, var der to Bønderkarle, to Brødre. Nu skulde de af Sted. Og deres Moder havde sørget godt for dem og givet dem Madvarer med, Brød, en Kurv fuld af store, stinkende Løg og et mægtigt Bundt Salat. Ydermere medførte de en Lerkøler fuld af Vand. — Disse to Karle kommer nu til Cuba eller Manilla. Og mens de bakser med Kanonen i Røg og i Damp, tænker de paa, om Løgene derhjemme nu ogsaa bliver lugede med tilstrækkelig Flid. Og naar de ligger med en Jærnflis mellem Ribbenene, resignerer de —

Salatageren bliver nu hverken pløjet eller bestilt, som det sig bør, siden de er kommen fra Hjemmene . . .

Det blæser en stiv Kuling — Vinden kaster den luehede Luft rundt i Cadiz' Gyder. Nu og da mørknes Solen af en Støvrøg, der stejler lige op i Luften. Fra mit Værelse i Byens Midte kan jeg høre Havet tordne op mod Fæstningsmuren.

»DANNELSE«.

Der kan ske meget endnu, inden Krigen mellem Spanien og de Forenede Stater faar Ende, der kan blive serveret endnu mange umodne og ukogte Begivenheder, Slag, Bombardementer, Data. Krigens Gang har været uforventet paa en Vis, Spanierne har forsvaret sig godt. Højest sandsynligt er det imidlertid, at Spanien mister Kolonierne.

Men det politiske Resultat for Spaniens Vedkommende, det socialt-psykologiske Udløb kan forudses med al ønskelig Tydelighed — man skimtede det allerede da Krigen begyndte. Krigen har været og er en daarlig Farce, hvis Intrige for tidligt er gaaet op for Tilskuerne. Man er i Forvejen fattet paa at le, og derfor ler man ikke, naar det kommer til Stykket. Nej man ærgrer sig gul og grøn. Den der i to Maaneder har været Vidne til Spaniernes Holdning — et Folk i Krig og Nød — har moralsk Ret til at fortykke

sin Skepsis med Hensyn til Mennesker i det Hele taget — man kan gaa og blive en Rhinoceros i Spanien.

Men vil man søge Forklaring, samler man sine Iagttagelser og sin Viden under et og destillerer det Hele over, da faar man et Produkt, som man er forberedt paa at faa — i Kraft af en velkendt og forbandet Formel.

Forleden bødes der en Lejlighed til at overse Krigens Historie og se dens Sjæl i Ansigtet, saa at sige, idet en Avis offentliggjorde Kopi af det Manifest, de filippinske Insurgenter med *Agui-naldo* i Spidsen har udstedt. Det var i den republikanske Avis *El Pais* det stod, og Bladet havde mange bitre Kommentarer at vedføje. At Manifest-udstederne kalder sig »*la junta patriotica*« er især Genstand for Haan.

Manifestet er inddelt i uhøflige Paragrafer — Punkt for Punkt kræves der Reformer og stilles der Forlangender af den raaeste Natur. Filippinerne vil repræsenteres i Cortes blandt andet. Det er et stift Stykke. Hvad de iøvrigt vil der er ikke godt at fatte. Samme Justits og samme Love for Øerne som for Spanien! Grænse for Gejstlighedens Magt! Menneskeret for de Indfødte, Pressefrihed, Foreningsfrihed! Endvidere forlanger Insurgenterne Respekt for Ejendomsretten og Forholdsregler mod Munkene, som har tilegnet sig det meste af Agerlandet

ved at nægte de Døende Sakramentet, før de har givet Afkald paa det Timelige (sic). De forlanger en offentlig Administration paa Basis af Moral, Økonomi og Kompetens — dette er den naive Ordlyd. De forlanger Lighed for Loven — og det med en Alvor, som der maa ligge konkrete Foranledninger bagved. De fordrer Handelsfrihed ligesom Hongkong og Singapore og andre misundte Stæder. De kræver Landeveje, Kanaler og Havne, Sporvogne og Politibetjente. De forlanger Skoler og Love for Jagt og Fiskeri. De forlanger godtgjort ved Lov, at Medicin og Fysik ikke er gudløse Videnskaber, og at Politik ikke er Djævelens Haandtering. Og i Følelse af snart at være paa Højde med Tiderne forlanger Insurgenterne endogsaa Observatorier, botaniske Haver, Thorvaldsenske Musæer, Keglebaner og Universiteter.

Insurgenterne forlanger meget mere, som *El Pais* af ophøjede patriotiske Grunde ikke tror at burde offentliggøre. (*atendiendo à consideraciones altísimas que nos impone el patriotismo*).

Der er Formlen.

Dette Manifest er perspektivisk. Spanien forvaltede sine Kolonier middelalderligt i den Tro, at naar man blev ved at holde de Indfødte med Religion og Badebukser, saa vilde de blive ved at udsvede Taknemlighed — naar man kun til Stadighed saaede Uret, vilde der blive ved at gro Lydighed. Men saa kom Opstandene. Og saa

tyrede Amerikanerne under. Som bekendt kunde Spanierne ikke slukke Ilden. Og nu skrider Taget om lidt.

Men det, der her interesserer, er, at Spanierne endnu den Dag i Dag ser paa Sagen som en Række af Uhørtheder, der er overgaaet dem — frække Rebellioner, skandaløse Forbrud. Nogle Uger efter Krigens Begyndelse læste jeg et Udraab i et Blad — vistnok *El Imparcial* — der stempede Amerikanernes Opførsel som den sorteste Utaknemelighed, Historien havde at opvise. Det var altsaa Amerikas Gengæld til det Land, der havde opdaget det! Bladet talte i fuldt Alvor.

Da Nyhederne fra Manilla indløb, udraaber *El Heraldo* med Augustus: Varus, Varus, hvor har du gjort af mine Legioner! Midt i sin utvivlsomt ægte Sorg og Harme forbliver *El Heraldo* klassisk.

Cadarso, en Admiral, der blev dræbt ved Cavite, fejres som en Nationalhelt. Det er dog vel ikke *mere* end hæderligt at falde under Udøvelsen af sin Pligt! Større er det at sejre og leve. Men Spanierne kanonisere Cadarso. General *Weyler* derimod, det eneste Høvdingemne i Spanien, blev med Skamme hjemkaldt fra Cuba. Han var for farlig en Mand, han manglede Dannelse, han slog.

Der stod et Skrig i alle spanske Aviser mod Amerikanerne, fordi de benyttede Petroleumbomber ved Cavite. Det skulde de ikke have

Lov til. Bomberne gjorde saa ypperlig Virkning. Spanierne vil maaske have, at man skal skyde med Vandbomber efter Træskibe for at slukke Branden, hvis der skulde gaa Ild i dem.

Det ser ud som om den spanske Logik stanser ved en bestemt Grænse.

De radikale Blade er yderliggaaende til et vist Punkt — saa staar de med Ansigtet ind i et Hjørne og tier stille. Jeg har omtalt Spaniernes indgroede Æresbegreb, i Følge hvilket Æren er reddet, naar man er slaaet ihjel. Dette Begreb kan man fange enhver Spanier med. General Primo de Rivera blev Genstand for voldsomme Angreb af den radikale Presse, da Efterretningerne om Haabløsheden paa Filippinerne kom — han bar Skylden. Men da man havde revset ham en Tid, og da der havde været Tale om en Duel, vendte man pludselig Bladet og begyndte at hædre Generalen. Æren var kommen paa hans Side som den Angrebne og Truede!

Kan man ikke tumle en Spanier paa anden Maade, saa hentyder man til Fanen. *La bandera*. Det uplettede Skjold. Det er virkelig saaledes, at denne Frase repræsenterer den højeste Magt i Landet. Republikanerne bøjer Hovedet, naar Sagasta paaberaaber sig Fanen.

Saalænge et Folks Tankemon begrænses af slige Abstraktioner, er det umyndigt. Spanierne har

Himlen over sig — ikke Rummet. Hertil og ikke længere.

Ingen Spanier vil støde an. Men det staar skrevet, at den, der ikke opfører sig dannet, han støder an. *Alle Spaniere er dannede Mennesker.* De titulerer hinanden excellentissimi, de er illustre til Hobe. *Mi querido amigo* — — *muy senor mio* — — og disse galante Vendinger svøber sig om ubrugelige Individer.

Den anden Dag døde Tamayo. Alle Aviser udgik med et enstemmigt *pro dolor!* *El Liberal*, der er et skingrende Frihedsorgan, viede ham hele sin Forside. Tamayo, hvem var han? Det var Spaniens berømte dramatiske Digter. Det fremgaar af *El Liberals* Nekrolog, at Tamayo har repræsenteret Rendyrkningen af Dannelse i Spanien. Han var i sublim Forstand national. Og det at være national er jo noget ganske ekstra — selv om betræffende Nations Ejendommeligheder er aldrig saa lurvede. Spanien er ikke ene om at brænde Røgpinde under Næsen paa nationale Feticher, iøvrigt. — Tamayo brugte sit Liv til at forherlige Skønheden, Godheden og Renheden og lignende kønsløse Begreber, hans Laksko kom aldrig i Nærheden af Naturalismens Rendestene, han opstablede de fineste og mest kyske Kvindeideal. Ikke desto mindre fik han fire eller fem Børn i sit Ægteskab, Gud ved hvordan. Tamayo

skrev *Virginia*, et romersk Drama i fem Akter. Han skrev *un Drama nueva*, et udødeligt Stykke, der er en Efterligning af *Kabale und Liebe*. Alt i alt besjæledes Tamayo af samme Aand, som vi kendte til i Danmark omkring 1830, da Johannes Ewald skrev *Fiskerne*, og Ernst v. d. Recke skænkede os *Kong Luivigild og hans Sønner*.

Tamayo døde lige saa modest, som han havde levet, og frabad sig i sit Testamente at blive begravet med nogen Slags Prunk eller Pomp. — Gid den næste Digter, der kradser af, maa stipulere sig den pinligste Opfyldelse af al den Hæder, det overhovedet er muligt at bevise et Lig — dette om Prunkløsheden er absolut gammelt og virkningsløst. Og de mener jo ikke noget med det — de siger Fyrretræs med Munden og zinkforet Mahognis med Hjærtet . . . mens det svæver dem for Øjnene med Skaberaker, sorte Strutter og sørgeklædte Marskaller og Bybude, holder de fast paa selv i al Tarvelighed at ville gaa til Graven paa Apostlenes Heste. Vi kender dem.

I Barcelona gaar 15000 Individer uden Arbejde, fordi adskillige Fabriker har maattet lukke og likvidere. Hvorfor tager disse 15000 ikke til Madrid og slaar Ruderne ind der? — Paa Bladenes tredje Side kan man læse smaa Petitnotitser om Selvmord begaaet paa Grund af Nød. Adderer man disse to Kendsgærninger faar man til Facit

Nul. — De Livstrætte ynder at drukne sig i Springvandskummerne paa de offentlige Pladser. Og hin raa Aand, der ligger som en Stormsky over Nattehimlen, mindes svundne Tiders Fontænedrømme, og han slaar en Flig over sit Hoved og ler et langt Hyl . . .

Katedralen i Cadiz kaldte i Morges med alle sine Malmtunger, og Folk strømmede til. De sarte Cadizdamer laa paa Knæ langs ad Fliserne i den kvægende Kølighed og i mat Ampellys fra de farvede Ruder. Det klæder en ung, syndig Mø at knæle, Ryggen og Midien danner en henrivende Linje. Allesammen bad de med Flid til den hellige Jomfru. En Præst øvede Rosenkrans oppe ved Altret, han remsede saa et Ave og saa et Paternoster og hittede Rede i Antallet ved Hjælp af Kuglerne. Og en Kordreng kimedede med en Haandklokke i vegetativ Hengivelse til at gøre Støj.

Nuvel, hvem vil gaa i Rette med de skønne Synderinder. — Og Præsten var en bleg, fortæret Mand. — Men jeg saa ældre Herrer, dannede Mænd komme ind og bede med. De samme Herrer, jeg har set diskutere Krigen i Kaféerne, kommer ind og dypper Fingrene i Vievandskummen. Naar de har vædet Pande og Hage og korset sig, lægger de sig paa Knæ og beder (efter først at have bredt Lommetørklædet ud paa Stengulvet).

Lad mig antage, at de to Tredjedele af disse Mænd kun kommer af Sædvane, og fordi det saa er Skik. Men i saa Fald er det den samme Slags Folk, som er parat til at bøje Hovedet, naar Fanen nævnes.

Det er et Bevis paa Takt at blotte sit Hoved for et Ligtog. Det er dannet at lade de Religiøse fare med Fred i alt Fald.

Nil humani . . . Om et Barn faar Vand paa Hovedet eller ej, hvad saa! Ikke desto mindre er Barnet bleven døbt ved den Lejlighed. En dannet Mand er altid en svag Mand, ofte en fejg Mand. Undertiden er »Dannelsen« en Forbrydelse. Thi det at fire paa et uvæsenligt Punkt er altfor tit det samme som at svigte paa det afgørende Punkt. *Historien* ynder at vokse ud netop fra de uvæsenlige Punkter.

Lad det være kønt at blotte sit Hoved for Ligtøget. Lad Dannelsen være i Behold. Men Spanien dør af det.

Naar Krigen om føje Tid er endt og Koloni-erne gaaet tabt, vil Spanierne puste et Øjeblik. Og saa vil de sige: Vi stod os! Spanierne vil buldne op af samme Art Tilfredshed som den, der bragte Danmark nær til Revnepunktet efter 64, da vi fik en Nationalfølelse, som kvalte alt i sin Fedme og gik ud over alt Frisind. Det er en psykologisk Lov. Og Spanien vil igen i

en Aarrække være det Hjørne af Evropa, hvor de friske Strømme gaar udenom, det Land, hvor der til Stadighed staar »malet« paa Bænkene. Men samme psykologiske Lov lader *da* ogsaa haabe, at der i en Samfundsorganisme af denne Type og paa dette Udviklingstrin vil udsondre sig hint ædende og ætsende Sekret, hin Modgift, man kalder Ironi. Det spanske Folk vil saa maaske faa Betingelse for at kunne kondensere sig til Mænd, der ere høje nok til at støde Hovedet ovenud af Himlen.

Men hvis der alligevel skulde gaa Hul paa Spanien nu, saa bliver det den franske Revolution om igen — Pøbelrevolte. Dette er den skæbnesvangre Fare ved »Dannelsen«, at en indtræffende nødvendig Omvæltning kommer i Hænderne paa den uforstandige Masse — siden de sterilt Fornemme og Indifferente ikke vil røre sig, før Pøblen kløver deres Skriveborde og Reoler med Øksen. Og naar Samfundet saa gaar skævt og vanskabt ud af Omstøbningen, saa maa det tilbage i Diglen. Og saa bliver det ganske stille hældt paa de gamle Forme igen. Alt dette lærer den franske Revolution os.

Men hvis de, der har lært, ikke vil bekvemme sig til at eksekvere praktisk Historie, saa maa de sidde i Sneglehusdørene og se Menneskenes Daarlighed og Misforstand gentage sig endnu en Gang.

Megen Dannelse — mange Digtere og mange Gentagelser.

Døren for en saadan Eventualitet staar aaben i Spanien. Det gør ingen Ting, det er ikke værd at henvende Opmærksomheden paa, det er ikke Historie endnu.

UNDER SOLEN.

Bobadilla hedder en lille spansk By, hvor flere forskellige Banelinjer krydser hverandre. Medens man venter der paa Vejen fra Cadiz til Granada, ser man mange Slags Folk og hører dem tale om *los yankees*; man opsnapper en og anden Ytring om Spaniernes uudslukkelige Tapperhed . . . hvad skal det blive til, de vinder det ene Nederlag efter det andet! Og man ser Folk trække paa Skuldrene saa udtrykfuldt, som kun Spanierne kan. Men der hviler egenlig ingen Stemning af kritiske Tilstande over Bobadilla — hvor Elementer fra mange af Landets Egne mødes. Gode og destingverede Caballeros kommer forædte ud fra Restaurationen og skræver op i deres Separatkupéer. Bønder i forvaskede Bomuldsklæder og med hvide Tøjsko paa gaar hjemløst rundt og spørger Gud og Hvermand, hvilket af Togene der er hvilket.

Det er hen paa Eftermiddagen, Solen bager stille og stædigt. Smaa krumme Luer hænger

langs Stationens glaserede Tegltag. Til begge Sider løber Skinnerne ud over det forbrændte Land; al Jorden har opgivet Ævret i denne Syges Hede. Mod Øst rejser Sierra Nevada sine første lysegraa Stenskrænter. Et Pust! En Smule Mindeelse om Kølighed! Og man styrter igen for fem Cents Grøftevand i sin Hals.

I den smalle Skyggestrimmel langs Stationens Mur sidder gamle Kvinder paa Hug med Knæene op under Hagen. Vifterne er i uafbrudt idiotisk Bevægelse — den anden Arm har de stukket ind i Hankekurve og Bylter for at værgе deres Ejen-dele mod Tyvene ude i den vide Verden.

Madridtoget kommer og dermed Aviserne. I nogle Minutter læser alle de, der kan — *Watson ventes, Santiago har kapituleret, eller de konstitutionelle Garantier er bleven suspenderet* . . . jeg ser ikke noget til, at man slaar de første de bedste Efekter itu i den Anledning. Ingen saa meget som tager Guds Navn forfængelig.

I Cadiz sporedes ingen Bevægelse, da Tele-grafen mældte, at Cervera var sluppen ud af »Flasken«. Og da det ti Timer efter forlød, at Flaaden var skudt i Sænk, sagde man Ja og Amen til det ogsaa. Leve Admiral den og den, der tog sig af Dage hellere end at overgive sig!

Kun den gamle Opvarter, der plejede at servere for mig nede paa Plaza de Mina, var stærkt ophidset den Morgen. Hans Øine var rødkantede,

og han bevægede den tandløse Mund paa en mærkelig Maade, da han viste mig Telegramet.

Det var en slem Historie! udbød jeg rent mekanisk bestyrtet og saa op paa den Gamle. Han stod lidt og mimrede med hele Ansigtet. Saa førte han med en pludselig djævelsk Gebærde sin Haandkant over Struben. *El gobierno!* hvæsedes han. Han saa ud til al Slags i det Øjeblik.

Sagen er den, at det gamle Menneske var hængiven til Politik ligesom Pebermøer til Dyrkelse af Kanariefugle. De normale Spaniere giver Krig og Ulykker en god Dag forlængst.

Hvorfor? — Ja, jeg har fundet tre Grunde, mens jeg har været hernede.

Den første og dybeste Aarsag til Spaniernes Indolens overfor saa store og skæbnesvangre Begivenheder er deres Mangel paa Indbildningskraft — aktiv Indbildningskraft. Spanierne er nok livlige Hoveder, men de kan ikke skabe frie Forestillinger. Jeg var inde i et Telt i Granada, hvor der forevistes Kinematografbilleder. Blandt andet saa man en Stump af en Tyrefægtning. Man saa Tyren springe mellem Toreadorerne — Lysblinkene fra de vaade Sider — man saa den spidde et Øg — og hele Publikum kom i Feber foran denne lydløse, hvide Genfærdskunst og raabte Hyp til Tyren — *anda, anda! mucho!* . . . Der hører ogsaa Fantasi til for at kunne tilbede en

Figur, som skal forestille Jomfru Maria; men denne Fantasi er af primitiv Art — Spanierne deler den med Hottentotterne, der kan tilbede en Sten af Form som et Svin.

Men Spanierne forestillede sig ikke det Helvede, der blev udspillet paa Havet ved Santiago de Cuba mellem Skibene — det var for langt borte—de hørte ikke Luften dundre af Lyd, de forestillede sig ikke Staallegemer male mod hinanden med en Energi af mange Tusinde Hestekræfter. Stempelstænger tykkere end en Mand tvang Tons af Metal til at rotere og glide i hver sin Fuge — glatte Staal-arme var spændt af Kraft, ladet med ubøjelig Vilje . . . i Bunden af Kanonerne blev Satan sluppen løs, og Kuglerne begyndte deres Vej med Brøl, der var værre end Løvebrøl . . . de sleb sig gennem Luften og kom med Næbbet mod en Panserklædning, de splintrede sig ind i den, rodede sig igennem den og afsluttede det fortærende Raseri, som Millioner af Menneskehjærner har bragt det til at samle i en Spidsgranat, med Eksplosion og Ødelæggelse. Bare Lyden af slige Staalsammenstød er som at faa en Teglsten slaaet mod sine blottede, friske Fortænder. Og Armen af en Soldat triller hen ad Dækket . . . og en anden Soldat rører sig i et Hjørne som et knust Insekt, der klæber ved sine Indvolde til en Sten . . .

Og da den rygende Slagtning var til Ende,

duvede Metalkolosserne i Søen og snøftede ud af Skorstenene. Nede i de gloende Kamre foran Fyrene tørrede Mændene deres røde nøgne Kroppe, og saa madede de Baalene paany og pustede og bad Fanden tage sig, om ikke dette var den stiveste, de havde været med paa.

Inde paa Skærene eksploderer et Skib, Røgen ruller en Mil til Vejrs. Ude paa Vandene brænder et andet. Skibe skyder hid og did i Røg og Taage ligesom Kæmpehvaler, der har mistet den Smule Vid, de havde.

Men *under* Havets Overflade driver de Døde. De synker nedad ligesom Grums i et Glas Vand — langsomt, der er Tid nok nu. Ingen ser dem, de ruller rundt, og Blodet siver ud i det rummelige Hav. Nogle naar Bunden og synker let og lindt ud mellem Planterne. Der ligger de, og Fiskene kommer og støder til dem med Snuden for at føle, om de er tjenlige, eller om de bør ligge og blive mere udbulnede og bløde.

Don Pedro eller Don Pablo har mistet en Søn i Slaget ved Santiago de Cuba. Nuvel. For det første er han en Hero. For det andet . . . ja, dermed er vi færdige. Det er billigt. Han er bleven prompte og propert slagtet. Ingen forlanger i retfærdig menneskelig Smærte at vide eller ane mere — blev min Søn hugget med Sabel over Panden — den Pande, jeg har set vokse og

hvælves — fik han en Bajonet i Maven — eller var det en Kugle, der blæste Sjælen ud af ham? . . .

Saasnart Spanierne havde kunnet faa de fjærne Forfærdelser til at vokse op for det indre Syn som Skove af røde Blomster, Himle af ynkelige Dødsmasker, da . . . ja da havde de skyldige Mænd forlængst været mærket vinkelret i Panden.

Spaniernes meget omtalte Hævngærrighed er jo en gammel Løgn. De savner begge Forudsætninger — fri Fantasi og Hukommelse. Deres Lidenskabelighed er af ugenomsigtig, blind og døv Natur. De gør sig til Latter for ham i Himlen, Gud spotter dem. Forleden stod der en Nyhed i Bladene, som jeg skal fortælle. En fattig Skomager et Sted i Andalusien, jeg husker ikke Byen, havde taget sig saa hedt af Krigen, at hans Forstand var begyndt at skørne. Saa fandt man ham en Morgen død ved Siden af hans Bord. Han havde skaaret sin Hals over. Men paa en Seddel havde han med fast Haand skrevet: Mod, Kamerater! Hellere dør jeg for egen Haand, end jeg overgiver mig! . . . Om Cervantes stod op af sin Grav — Miquel, om du stod op af din Grav, du vilde le, saa Ormene dryssede dig ud af Øjnene.

— Den anden Aarsag til Spaniernes totale Lamhed hænger sammen med den foran omtalte, men har tillige et almindeligere Omfang. Det er Pressens Indflydelse.

Den Fare, et vidtforgrenet Avissystem rummer for at mætte og paralyserer, er særlig stor i Spanien, netop fordi Folket er af saa impulsivt, øjeblikkeligt et Temperament. Jo snævrere Grænsen er, indenfor hvilken et Folks Nerver virker, des sikrere er Pressens Betydning. Den sigter Sand paa Spirene, mens de gror, og de naar aldrig ovenud. — I Dag »forlyder« det, at *Antonio Lopez* er bleven gjort til Prise af Amerikanerne. I Aften trænger Telegramet til Bekræftelse. I Morgen menes det, at Størsteparten af Ladrningen staar til at redde. I Overmorgen forsikres det, at *Antonio Lopez* (som jo blev skudt i Sænk forleden), staar godt og betrygget paa Bunden — den kan sikkerlig fiskes op og realiseres som gammelt Jærn. Næste Telegram ved, at Skibet alligevel er totalt Vrag. Paa dette Tidspunkt ønsker enhver, at *Antonio Lopez* aldrig var bleven sat paa Bedding for at plage og kede Livet af Folk. De radikale Blade truer i to Maaneder med at afstedkomme en Ulykke — Følgen er, at denne Ulykke er ligesaa forslidt som en Revyviser, inden den blev til Virkelighed.

Da jeg stod under Puerta de Bisagra i Toledo, dannede der sig spontant og som ved Apopleksi et Billede i min Bevidsthed — fem Alen borte ude i det kridhvide Solskin holdt en Rytter, jeg saa ham, som han sad stejlt i Sadlen og stansede Hestens Galop paa en Plet. Han var i Har-

nisk fra øverst til nederst, han saa ud som en Sammenstilling af Kakkellovnsrør med Knæ alle-vegne. Og han løftede venstre Arm og slog et Spjæld fra sit svedkogte Ansigt, jeg saa hans sodede Læber og hans støvpinte Øjne. I samme Nu stindede han sig voldsomt i Sadlen, huggede Armen op i Luften og skreg som en hæs Ulv:

Fjenden! En Mil herfra! . . .

Se *da* havde Spanien store Tider. Den Gang bestod der et Forhold mellem Nationens Karakterejendommelighed og de omgivende Betingelser, som gjorde Folket baade *noble* og *valiente*.

Men nu er Betingelserne af den Art, at Nationen gaar til. Spanierne har nemlig ikke forandret sig eller lempet sig med Tiderne. — I denne Sammenhæng henviser jeg til, at de romanske Folk ikke har villet eller kunnet lære noget af Germano-Angelsakserne. Men *vi* har lagt os efter »Fremmedord«. Det vil sige: først tager vi deres Sprog fra dem, siden deres Land. Dette anfører jeg imod de Narre, der ivrer mod Brugen af Fremmedord. Som om det skulde være et Tegn paa Fattigdom og Underlegenhed!

— Nej, Spanierne har ikke forandret sig. Om en Mand havde klædt sig i Panser og Plade og var kommen galoperende ind i Madrid og havde klappet Spjældet op og raabt, at Cerveras Flaade var skudt i Kvag, saa skulde vi set Spanierne slaa

Ruder ind, plyndre alle Musæer for Hellebarder og Laasbuer og gøre stort Oprør.

Sammenlign Frankrig. Landet havde friske Tider, den Gang Danton stod frem paa et Gadehjørne eller i Jakobinerklubben og blæste Vanvid ind i Folk. De fattede af, og saa var de færdige og havde ingen organisk Skade lidt. — Men nu i vore Dage er Frankrig gennemfordærvet af Pressen. De romanske Folk taaler ikke gradvis Opvarmning — eller rettere de *taaler* gradvis Opvarmning i samme Forstand som Frøen, der uden at røre sig af Stedet lader sig koge, blot Varmen stiger jævnt. — De romanske Folk er overalt afhængige af en vis *Pludselighed*.

Hverken Frankrig eller Spanien er modent til et moderne Pressesystem.

De spanske Aviser har kun opnaaet at tappe Energien ud af Folket Draabe for Draabe. De sidder i Kaféerne og gestikulerer en Dags Indignation væk. De klatter sig bort i Skuldertrækninger. Hvad Aviserne ikke skader paa den Maade, gør de ved evigt og dagligt at ramme ind i Hovedet paa Spanierne, at de er glimrende og fortrinlige Mennesker. Jeg læste et Stykke af en spansk Digter i et Ugeblad efter Søslaget ved Santiago. Han forkyndte med Bitterhed, at dér fik *Civilisationen* sit første Dolkestød. Og paa en vedføjte Vignet ser man en Flok Myrer slæbe af med en død Guldsmed . . .

Tag en Avis i Haanden og læs om *Heltene* fra Cavite og Santiago! Vi Spaniere, som altid har været noble og valiente! . . .

Dette er ikke Pressens Bestemmelse. Dens Formaal er blandt andet at indskrænke sig til det saglige. Et moderne Folk skal næres med Kendsgærninger; en Avislæser skal huske og sammenligne, beregne, anstille Kritik og tage Rækkevidder i Betragtning.

— Den tredje Aarsag til, at man kan prikke Spanierne paa Øjnene nu, er deres almindelige og forklarlige Træthed. De har ført Krig i flere Aar og er ikke oplagt længere. De har i lange og vanskelige Tider fundet sig i slet Styrelse; nu er de vant dertil og gider ikke hyle. Et Menneske, der i en Aarrække har gaaet med Utøj paa sig, kan tilsidst ikke undvære den behagelige Klø — Spanierne *vil* kløes. Om man bød Spanierne en ordentlig Regering, vilde de ikke have den. — Der har ikke været Halløj, fordi Sagasta proklamerede det provisoriske Diktatur. Bladene finder sig i at blive kneblet af Militæret; det morer dem at blive reduceret til Døvstumhed — For saavidt som Bladene vitterlig har gjort Ugavn, er det heldigt nok. Men hører det sig ikke til at etablere ialt Fald Gadetumult? Denne Ro er ikke for det bedste. Ak nej, nej. Bladene udgaar nu med store hvide Lakuner i Spalterne — de ligner Lungerne paa et Individ, der har raabt

saa længe med Rejer, at han har paadraget sig Svindsot.

Iøvrigt er Spaniernes Træthed den eneste Kendsgærning, man maa respektere. Det er menneskeligt at blive træt. Et Folks Ydeævne har sin Grænse ligesom et enkelt Menneskes; naar den er overskreden, maa der Hvile til.

Toget gaar omsider fra Bobadilla. I sidste Øjeblik toner to unge Piger ind i Kupéen; de kommer fra Sevilla og skal til Granada — to sorgløse Kid, som vækker stram Forargelse mellem Bønderne. Det gaar op for mig, hvad det er for Væsner — de er fordømt unge og kønne — og jeg ripper op i mit Ordforraad for at være parat til at strø moralsk Aske paa dem, om de skulde ville anfægte mig. Varmen har pjusket de to Menneskebørn betydeligt, skønt de næsten ingen Klæder har paa. — Lidt efter sover de i hver sin halsbrækkende Stilling. Jeg sidder og tænker paa det underlige i, at de rejser paa tredje Klasse, uagtet de øjensynligt er første Klasses Piger. Det er vel de sløje Tider.

Og Varmen aflader ikke. Mine Nyrer sveder. Jeg kunde gjerne drikke et Glas koldt Vand.

Det er Høstens Tid. Man ser Bønderne gaa og skære deres Korn af med elendige Segle. Stubbene er saa lange, at en dansk Bonde vilde blegne ved Synet og lide ligefrem legemlig Ve. De spanske Bønder tærsker Kornet paa flade Pladser ved

at køre rundt i det med en Slæde, forspændt med Æsler. Hvis en dansk Bonde saa denne Fremgangsmaade, vilde han spørge, hvad man saa skulde bruge Plejle til. — Verden er underlig at komme ud i.

Ved en lille Landstation oppe i Bjærgene kommer en Rekrut ind. Hans Fader følger ham til Toget og gaar op og ned paa Gruset i sine primitive Sko. Det er to Læderlapper, han har bundet om Fødderne. Jeg kan se paa Gamlingen, at han er yderst klejn til Mode. Men han tror at skjule det ved at optræde med barsk Knarvornhed, han skælder Sønnen Huden fuld og genner støjende med ham — skynd Dig, din Slubberr! Til sidst fremtager Manden endnu et Par Sølvskillinger og rækker dem op mod Sønnen. Rekruten skammer sig ved at modtage dem i vort Paasyn og ser ovenover dem, men saa bliver den Gamle rasende:

Toma! — Demonio! befaler han hæftigt — tag dem for Fanden — og hans Øjne glinser af dyb og hed Sindsbevægelse. Sønnen tager mod Skillingerne og synker besværligt.

Saa gaar Faderen hastigt og tilsyneladende vredt sin Vej.

Længe efter ser jeg Soldatens sygeligt indsluttede Ansigt henne i Hjørnet, hvor han har stukket sig ind.

Vi kører gennem Bjærgene, vi kører gennem

Bjærgene fremdeles. Og hen mod Aften bliver Sierra Nevadas lange Snekam synlig i Syd. Under den skal Granada ligge.

De to unge Piger vaagner og har sovet sig forvovne. De begynder at lade deres Øjne med Løst og fyre rundt om, ogsaa paa mig. Jeg søger at skærme mig bag en Mine, som jeg har lært at sætte op paa Københavns Universitet. Denne Måske er der imidlertid den Fare ved, at man risikerer at blive ramt gennem det Kighul, man har forbeholdt sig at »studere Folkeliv« igennem.

Men nu var der en gammel, hvidskægget Gentleman, der udsaa mig til Offer. Han erklærede, at jeg var en ekscentrisk Englænder, han foreslog mig et Rejseæventyr af rosenrød Art — han anbefalede de to Odalisker, han søgte at gøre os fortrolige med hinanden og viste sig uhyre hjælpsom. Spøgen gjorde Virkning, alle lo med Undertagelse af mig, der kom i hjælpeløs Forvirring.

Da reddede Tilfældet mig. Jeg skulde sige noget, og det Ord, der ligger yderst paa Tungen, naar man færdes i Spanien, faldt mig ud af Munden:

Quanto?

Der blev ganske stille i Kupéen. Den gamle Herre trak sig tilbage fra mig. Jeg havde stødt de spanske Former.

— Granada skal jeg komme tilbage til ved en anden Lejlighed. Hvad jeg i en Fart husker

derfra, er, at der brændte en Idiotanstalt i Valladolid, mens jeg var i Granada. Ved denne Brand omkom der en ansélig Hoben Idioter. Men hvad kan det forslaa!

— Fra Granada til Malaga gaar Jærnbanen en stor Del af Vejen gennem Boringer i Bjærgene. En Gang, da Toget slap ud i Dagslyset, saa jeg Himlen meget højt oppe som fra Bunden af en Brønd. Og midt oppe over den skrækkelige Kløft hang en Ørn. Saa fo'r vi ind i en anden Tunnel.

Bjærgene bliver lavere mod Havet, og Vegetationen tiltager i sydlandsk Frodighed. Der er Vand paa disse Enge. Her er det, at Malagavinen vokser. Ned over Aasene gror der Oliven, i Dalene vokser Citroner, Vin, Appelsiner og andre literært forherligede Madvækster. — Paa de støvede Veje ser man brune Geder, hvis enorme Yvere ligner Bukser, som de for Varmens Skyld har stukket Benene ud af.

Ved en Station kom tre Gendarmer ind med en Fange, der havde Lænker om Haandleddene. Inde i Kupéen fik han Lænken om Benene, og saasnart han havde Hænderne fri, begyndte han at rulle sig en Cigaret. Det var en trediveaarig, skikkelig Bonde at se til. De andre Rejsende spurgte nysgærrigt Gendarmerne, hvad han havde gjort. Han havde stukket en Nabo ihjel i et Skændsmaal.

Her havde jeg altsaa et af de Tilfælde for mig, som jeg havde set saa mange Notitser om i Aviserne — Forbrydelser begaaet paa Grund af *celo*. Dette Ord er uoversætteligt. Det er det franske *zèle* — Iver, men det betyder ogsaa Skinsyge, Hævn, Hidsighed etc.

Men ved at betragte denne Arrestant gik det op for mig, hvad *celo* er for noget, jeg forstod det og forstaar det, men jeg kan ikke gøre andre det begribeligt. Man maa tage til Spanien og se en skikkelig Bonde sidde i en Kupé med Lænker om Benene. Man maa se det fuldkomment desorienterede Udtryk i hans Øjne og det niaarige Udtryk om Munden, før man er med.

— Malaga er en moderne Handelsby, men den har Ruin. Denne, der er af maurisk Oprindelse, har man sat til Side og af Vejen oppe paa Bjærgene ovenfor Byen. Tyskerne kan klavre derop ad en Rebstige, om de vil, men nede i Byen er man fri for at falde over den.

Desværre har Krigen ogsaa givet Malaga et slemt Tryk. De halve af Husene staar til Leje. Der er ikke Raad til at holde Vejene i Stand. Støvet ligger saa tykt og tørt, at det sprøjter op om Fødderne som Vand.

Men Regimentsmusikken spiller hver Aften paa Alamedaen i Malaga. Og man vandrer op og ned ligesom i en dansk By og lytter til Mu-

siken med det ene Øre og til forføngelig Snak med det andet.

Freden imødeses. Kolonierne er gaaet tabt. Men det er det mindste, der er sket i denne Krig. De Forenede Stater — den ny Stormagt — bøjer mod en Alliance med Moderlandet, Storbritannien.

VERDENSUDSTILLINGEN

I PARIS 1900

There is no conception in a mans mind,
which hath not at first totally or by parts
been begotten upon the organs of sense.

Hobbes.

DET VANDRENDE FORTOV. OG DET STORE HJUL.

Hver Dag er her Solskin, de fuldtudsprungne Træer lyser. Midt i det friske, endnu svale Foraar møder man pludselig Stemning af Højsommer — nede for Enden af en Gade flimrer det som fjærnt Luftløb over lysegrøn Havre, som Lokes Faareflokke — det er det vandrende Fortovs grønne Stakitter, der glider forbi, Folk staar deroppe og føres forbi; gaar de *med* Fortovets Bevægelse, ser det ud, som skrider de latterlig hurtigt afsted; gaar de *mod* Bevægelsen, føres de alligevel baglængs bort.

Staar man deroppe og rejser mageligt ved at staa stille, maa man forundre sig over Folk, over alle de fremmede Ansigter rundtom — de ligner Børn, de morer sig umiddelbart, spærrer Øjnene op og kigger ind i Verden. Man skulde kunne meddele sig til en Englænder, man kunde staa med en Tysker i Haanden og le sig fordærvet.

Nu er Ideen ogsaa i sig selv paradoksal. Der er en Følelse ved at staa deroppe paa Fortovet, der maa ligne Galileis Stemning i det Øjeblik, da han opdagede Jordens Rotation. Her staar man virkelig stille og lader Grunden under sig besørge Stedforandringen. Der er noget uforklarlig bagvendt ved dette Kommunikationsmiddel, noget af det guddommelig simpelt fundne, der ligger til Grund for enhver bedre Vittighed.

Og det vandrende Fortov giver en Lyd fra sig, man synes, man skulde kende. Der udgaar en samlet Støj fra hele Systemet, et bedøvende Gny, og det usvækket det samme i Bestandighed. Det er som Jordens Lyd, vor Klodes Malen hen gennem Æteren, hin tabte Lyd. Den blev vi født med, den indgik fra første Begyndelse i vor Organisme, saa at vi ikke kan vide af den. Men her er den bragt til Veje igen. Det vandrende Fortov har i sig en Gnist af kosmisk Humor. Derfor staar Folk og smiler henrykt, og derfor ler de usikkert . . . fik de ikke rigtig fat i Pointet? Fortovet maler uforstyrreligt rundt om Udstillingen, bugter sig med megen Alvor under Træerne, tordner i store rigelige Kurver om Hjørnerne. Der er en egen rolig Fekunditet over det. Denne Føren Folk væk i al bred Mag præger Udstillingen som sund og betrygget trods al konfus Overdaadighed. Og Fortovets pulveriserende Helvedlarm tilspidser ens Ævne til at nyde . . . man

ved ikke, hvor dulmende kærligt Luften tier et hvilket som helst andet Sted, før man har lagt en dygtig Distance mellem sig og Fortovet. Er der ikke noget primitivt frugtbart i dette — et Barn, der dunder paa Kasserolle med Ildtang, et Barn, som man kunde prygle og som man beundrer! Ja, Fortovets tunge Klodelyd rummer den frugtbareste, den dybeste Tanke —: saa sød bliver Søvn, saa uanet kvægende skal det være at ligge i Jorden, naar Livets frydefulde Hurlumhej er forbi!

... Varmen kan allerede blive intens op ad Dagen. Man sporer Aadsellugt fra Karrehestene, der staar ret op og ned i Selerne og sover, ligesom det kunde være Juli Maaned. Støvet ryger paa Udstillingspladsen, der arbejdes overalt endnu med Kalk og Gips; meget lidt er færdigt. Jeg søger hen i Skygge under en Søjlegang, hvor der lyder Musik, det er Spaniere med Guitarer, Mandoliner og Fløjter. De er allesammen klædt i Stumptrøjer og Benklæder, der strammer over Lænden.

Og medens jeg hører disse stakaandede, besværgende Melodier, som jeg kender — en af Musikanterne, han er skeløjet, slaar i Ekstase Hovedet bagover, og der farer en sværmerisk Stivnen over hans blaa Underansigt — medens Guitaren anklager, og Fløjterne trøster ømt og sødt, ser jeg en Dampkran lige ved, der læsser Sand op paa Kajen fra en Pram. Den svinger ud, fører sin

Jærnflab ned og gaber i Sandet, svinger ind igen med hele Munden fuld af det vaade Sand, ind over Tipvognene. Der lader den hele Underlæben falde, og Sandet styrter i Vognen, der er fuldt ladet med et eneste Dunk, et Rusk. Denne Kran er som et svært Elefantdyr, en venlig atletisk Idiot; den har kun lært to å tre Bevægelser, men den udfører den med største Omhu, den snurrer ivrigt med sit Dampspil, rasler ufortrødent med Kæden, svinger uhyre beredvilligt frem og tilbage. En skønne Dag springer den maaske meget malplaceret i Luften, ligesom en Elefant falder paa at rydde Bulen. Men nu er den i bedste Lune. Den æder Sandet op og ned. Hver elendig Tipvogn dukker Nakken, naar den faar sin Tons Sand over sig. Men naar de er ladet allesammen, anstiger et kæftende lille Lokomotiv, og hele Rækken kiler af; de ruller i hinandens Kølvand med megen Tilfredshed paa deres smaa Hjul.

I samme Kolonnade, hvor Spanierne spiller, er Nedgangen til Akvariet. Man befinder sig paa selve den kølige Havbund, naar man kommer derned, mellem slimede Skibsvrag og Fisk. Loftet gennemskinnnes af et svagt Lys, nu og da ser man en Skygge passere over Hovedet, det er en Fisk, der gaar forbi ganske fortrolig og havvant favnehøjt oppe i Dybet. Inde paa Stenene sidder der store Krebs og fimrer med Munddelene, smaa

tankeløse Karudser sværmer oppe i det aabne Vand, paa Gaden, og leger med deres Finner.

Af Hensyn til den offentlige Sikkerhed findes der ingen større Rovfisk i Fællesbasinet, hverken Hvaler eller Hajer. Akvariets Stolthed, en staa-blå Haj, sidder for sig selv i et strængt tarvelig indrettet Basin, en Enkeltcelle. Pladsen er ikke større, end at det omfangsrige Dyr maa staa paa Hovedet hele Tiden. I Fællesbasinet gaar der mange smukke Fisk. En Stør kommer forbi og ser med god Fordøjelse til højre og venstre . . . hvem er det Støren minder mig om, det er en eller anden dansk Mand, jeg husker ham ikke. Men denne flade Fisk, der ligger og labber oppe i Vandskorpen og danner Vinkel til sit eget Spejlbillede, jeg tror det er en Art Rokke, den kender jeg. Se den gør et lille Hop og blinker fro og sælsom med Øjnene, den har faaet Kig paa Firmamentet og Stjærnerne, det er en dansk Fladfisk. Han er Poet, han udgrubler Vers. Det er Aage Matthison-Hansen. Nede paa Bunden sidder en længselsfuld Tudsefisk og holder Øje med ham og recenserer ham. Det er Poul Levin. De to er hinandens Forudsætninger i det havomflydte Danmark.

Efter at have set Akvariet begav jeg mig utaalmodig til det store Hjul, jeg kunde ikke styre min Begærlighed efter at komme op i det.

Hjulet er 300 Fod højt. Det vejer over 20.000

Centner. Rundt Omkredsen hænger 40 Waggoner, der kan medtage 1600 Personer paa en Gang. Omkredsen eller »Fælgen« er bygget af Staalbjælker og fasthængt til Aksen ved tynde Kabler, ligesom et Cyklehjul. Det hviler paa to Staalbukke, der hver for sig er højere end Rundetaarn. Hele Konstruktionen er smækker, fuldendt, de traadfine Eger, Fælgens vældige Dobbeltcirkel giver et fuldt harmonisk Indtryk, Massen overvælder ikke, der er noget af den gotiske Aand derover. Men dette Sprinkelværk af Staal tør rage endnu højere op, flyver friere end Gotikens gennembrudte Sten.

Og denne fænomenale Bygning kan gaa rundt! Den sættes i Gang af to Dampmaskiner paa tilsammen hundrede Hestekræfter. Man tænke sig Frue Kirke sat paa to Tappe og indrettet til at dreje rundt med Bunden i Vejret.

Mesteren for dette Hjul hedder Walter B. Basset, han er en Ingeniør uden større Navnkundighed. Hvis man slaar op efter ham i Brickas biografiske Leksikon, vil man ikke finde ham der, da han ikke er Skandinav og heller ikke Forfatter.

Da jeg kom ind i en af Waggonerne, mærkede jeg straks, at jeg hang frit, Hjulet dirrer, det rører sig paa en saa egen Maade, at man føler dets Størrelse. Brooklynbroen har samme dunkle Svingning; det er som en Tone, der er dybere end Grænsen for hvad man opfatter med Øret.

Pludselig gaar Hjulet, det glider absolut lydløst, jeg ser Kransen og Waggonerne fjærnt ligeoverfor synke ned, blive ved at synke ned. Er det Perspektivet, der narrer, eller er det Manglen paa Henholdspunkt, jeg kan ikke faa Indtryk af Omdrejning! Hjulet er saa stort, at alle Linier forsvindes, det ene Sted synes bredere end det andet, men man formaar ikke at oversætte Indtrykket perspektivisk, fordi man selv befinder sig i Bevægelsen.

Men jeg ser, hvorledes hele dette slanke System af blaat Metal begynder at *ville*, det skyder sig op fra Bunden hist, daler vægtløst ned her. Jeg bliver for let, føler mig et Øjeblik svag af Svimmelhed . . . og ser Hovedet af en Fabrikskorsten synke aldeles stille væk udenfor Vinduet, smelte ned. Byen stiger som et aandende Bryst.

Endnu er Waggonen ikke i Højde med Aksen, men der er bleven saa underlig luftigt udenom og underneden, Vognens Gulv ængster som tynd bugnende Is, man gør sig til ingen Ting, man husker et Par Uvenner, man vakler i sin Yndlingspaastand . . . da befrier det at se fra den farlige Luft ind mod Hjulets Omkreds, der synker og synker som en uhyre Trappe . . .

Men da jeg igen vendte mig mod Vinduet ud til den aabne Luft, Afgrunden, da var al Svimmelhed borte. Fabrikskorstenen laa dybt nede nu, blot som et lille rundt Hul, hvoraf der kom Røg,

Hjulets Akse laa dybt nede. Glastagene paa Marsmarkens Udstillingshaller strakte sig som en glittende Ismark. En Kaserne aabnede sig nede i Byen, blottede hele sin Eksercerplads, hvor smaa Rekruter i Forkortning øvede Etmarsch seks og seks sammen. Montmartrehøjen laa langt borte som en mægtig Skruning af Huse, som en Pukkel, der en Gang skød sig i Højden under Presset, under Byens Pladsnød. Mod Syd bredte Kæmpebyen sig i en Blænding under Middagssolen, Taagestøvet brødes af snehvide Glimt. Langt ude laa Montrouge. Og tilsidst var der Taagens Ring om Byen, Anelser af Skovrygge og Højder vidt ude . . .

Nu er Waggonen højst oppe. Hvor Montmartre ligger vidunderligt. Der falder netop fuld Sol paa denne Braadsø af Huse med *Sacré Coeurs* hvide Skum paa Toppen . . . leve dette Hav! Et brændende Ønske for Byen og dens Bevægelse, for det Evige i den Uro, der skyller gennem Gaderne! En Lovsang for dem, der syngende svømmer ovenpaa, og for dem, der sukker og gaar tilbunds! Et Raab af Tro for enhver Form, hvorunder Livet viser sig som Vilje, et Raab for den Vilje, der overlever sin Mand og varer ind i det Hele!

Hør hvor denne By, hvor den vældige By dernede synger! Det er Vers af Jærn, Rim i Staal og Sten, det er Rytmer mod Himlen. Natur-

kræfterne digter . . . en Spøg er bygget nihundrede Fod op i Luften.

Denne Udstilling bevæger Sindet som en vild Musik, en Harmoni, alle Folkeslags Enighed trods alt.

Det tyvende Aarhundrede suser over Hovedet. Jeg bekender mig til Virkeligheden, jeg bekender.

Og saa gaar Waggonen igen nedad, jeg opfatter det ved at den modsatte Side stiger. Ak-sen og Bærestøtterne skyder sig fjerlet til Vejs, al Tyngde glemmes, Metallet flyver. Hvor denne Opstigen af Metalkransen beruser, Gulvets Fald henrykker!

Om Friedrich Nietzsche havde staaet her med sin Sjæls syge Begær efter Rytme, sit Hjertes spontane Svimmelhed . . . han havde foragtet, han havde negeret! Han vilde fare fort med at kæde de syngende Ord sammen, med at sætte Strofe under Strofe i sin vilde Længsel. — Jeg mindes ham her, fordi han gjorde mig klog paa min egen usigelige Flyvenød. Men nu sidder han udslukt som et Lig i sin Sygestol, knust af sig selv, fordi han ikke vilde bøje sig for *det Hele*, der har Ret, fordi han ikke vilde vende sit Blik *udad* mod denne Verdens Virkelighed, der er bedre end han.

REPUBLIKEN.

Forleden Aften gav Parises Borgerrepræsentation en større Fest i Anledning af Udstillingen. Raadhuset, der ligger tæt ved Seinebredden, ligefor den ældste Del af Paris, Øen, var fuldt illumineret. Der stod en Lystaage højt op i Luften, langt ud i de tilstødende Gader mærkede man Varmen fra de tusinde Gasflammer. Notre Dames Taarne stod som vendte de sig blændet til Siden, Broernes Buer laa i grelt Lys eller i begsort Skygge, Gavle og Træer stod som Kulisser op mod Mørket.

Udenfor Raadhusets lystindrende Facade gik Politibetjente og ledede Trængslen i de rette Spor. Politiet i Paris fører en ubemærket Tilværelse, der er ikke bleven talt eller skrevet meget om disse beskedne Tillidsmænd, der altid er i Gaderne og aldrig gaar nogen for nær. En Dag ryger to Drosker ind i hinanden paa et Hjørne og faar Ruder og Lygter knust, Politibetjenten

indskrænker sig til at række en Haand op og stanse Færdslen et Øjeblik, til de to Uheldige kommer i Orden, Kuskene staar af og veksler Kort som to andre Gentlemen, de giver hinanden deres Numre for siden at ordne denne Sag i Mindelighed. Saa sætter de sig op igen og kører væk. Og der har ikke som i København været Opløb og hjærtelig Nysgærrighed i Anledning af to Forbrydere, som bliver skæbnesvangert noteret midt paa aaben Gade. — De parisiske Betjente bevæger sig i deres Kald som Folk, der i Følge deres Natur har Interesse af Orden, de er der som af egen Drift for at hjælpe, de gør Byen og Gaden Tjenester. Og dette Indtryk af privat Forekommenhed faar man af alt, hvad der er officielt i Frankrig. Thi der staar ikke noget Hof bag Statens Former, men et Folk, der er intet System af Guds Naade at falde tilbage paa, men der er Ansaret overfor en Nation. Her kan en forhenværende Underkorporal ikke laane Bulbidermyndighed fra oven; Folket, til hvis Beskyttelse han tjener, har bestaltet ham, han er selv Medlem af Staten.

Naar Republiken fester, saa illuminerer Paris. I alle Gader staar Statens Huse med Ildguirlander rundt alle Etager, med Ildkranse om Kupler og Tag, med Lysrosetter som store levende Brillantsmykker over alle Vinduer. Eiffeltaarnet er illumineret til Toppen, og øverst luer et elektrisk

Lys, det ser ud som et Ildnet ophængt ved en Stjerne; Fængsler, Hospitaller, Kirker illuminerer.

Er det ikke i Danmark de offentlige Huse gaber mørke og mutte paa Festaftener, medens det menige Folk sætter deres fattige Skillingslys i Vinduerne? Ligesom hin ensomme Søster paa Hallingerne, der hele sit Liv igennem satte et Lys i Vinduet ud mod Havet for at vise den Broder Vej, der aldrig kom.

Paris's Borgerrepræsentation tog imod i sit eget Hus. Salene var dagklart oplyst med elektriske Lysekroner, paa Væggene og Lofterne saa man Malerier af Frankrigs berømteste Kunstnere. Der blev givet Koncert i to store Sale, der var en Buffet, hvor man kunde spise og drikke. Iøvrigt var man overladt til sig selv og kunde bevæge sig, hvor man vilde.

Idet jeg saa mig om mellem den Mængde Mennesker, der var til Stede, fik jeg i Aftenens Løb Indtryk af en bestemt Type. Jeg saa atter og atter det samme Fysiognomi, den graasprængte, lidt uanselige Mand med det adspredte i Blikket, Manden i Fyrre-Halvtredserne, den franske Borger. Udlændinge, der kommer til Paris, faar ikke noget videre at gøre med denne Mand, og ingen Skandale bringer hans Navn paa Telegrafbureauerne. Medens Udlandet er bleven vant til at se Paris som den By, hvor man morer sig, fordi alle rejser dertil af den Grund; medens Deroulède

og Ravachol, Kirken og Militæret forringer Frankrigs Anseelse i Udlandet, er det denne rolige Mand, der holder Landet oppe. Det er ham, der sidder i Raadhuset og holder Gangen vedlige i Verdens Hovedstad. Hvis han ikke var, vilde der blive stille paa Gaderne, alle Omnibusser stod stille, Vandet stansede i Rørene under Gaden, Græsset groede mellem Brostenene, Kalken skallede af Murene . . . i det Øjeblik den Samfundsdrift slukkedes, som leder disse Mænd, vilde Gassen slukkes over Paris, der vilde i et Nu blive urmørkt som ved en lydløs Eksplosion.

Men denne Samfundsdrift slukkes ikke, thi det er selve den enkelte Mands Selvopholdelsesdrift, der er dens Oprindelse. Hvis jeg fulgte efter en af disse graaskæggede Mænd, naar han gik, fulgte ham ind i en mørk Gade og saa pludselig kastede mig over ham for at tage Livet af ham, han vilde forvandles til et rasende Dyr! Han, der ikke en Gang er ung mere, der maaske aldrig har lært Gymnastik og for hvis Fantasi dramatiske Optrin ligger fjærnt, vilde sparke levende om sig, bide, skringe som en Neger. Han vilde søge og søge min Strube med alle ti feberskælvende Fingre, og lykkedes det mig tilsidst alligevel at kvæle ham, vilde han dø i Konvulsioner, under alle Lemmers fortvivlede Protest, som et eneste vanvittigt *Nej*. Der er ingenting sikrere, end at hver enkelt Mand vilde modsætte sig sit Livs Ophør med al

Dyrets retfærdige Vildhed. Men lige saa sikkert er det, at alle disse Mænd *tilsammen*, det fælles Indbegreb af deres Selvopholdelsesdrift, der er Statens Liv, ikke kan tilintetgøres.

Ser man nu hen til et Monarki, som f. Eks. Danmark, da beror Staten paa en enkelt sublim Eksistens, den staar og falder med det enkelte kongelige Hoved. Alle ser hen til denne Personliggørelse af Magten. En skønne Dag er Magten lige saa meget værd som Luft, men alle bygger deres Haab lige loyalt paa det Sted, hvor Magten antages at svæve. Hver enkelt ser sin Undskyldning i det vaagne Herskerprincip og sover.

At Monarkiet er bleven konstitutionelt, betyder det samme som Skaarene for Pigen, der saa, at saadan havde de siddet.

Vi har jo nemlig haft mange Konger, og deres Regering af Guds Naade har haft i alt Fald det Maal at faa en Kristian til at følge en Frederik paa Tronen, og omvendt. Historien viser en Række, der vidner om Konsekvens. Det var en Kristian, der skilte os af med Skaane, Halland og Bleking, det var en Frederik, der kunde undvære Norge o. s. v. Men hver Gang vi blev afblanket, havde vi netop en af vore folkekæreste Konger. Jeg er tilbøjelig til at tro, at dette Særsyn hyppigst er set i dansk Historie; den psykologiske Lov, der ligger til Grund, er bleven specifik dansk. Folket

vender i sin dybe Nød Øjnene mod Statscentret, mod Regeringsstedet, hvorfra Frelsen alene kan komme, og under en Ekspansion af Følelsen fejres Magten og Æren i den Person, der tilfældigvis befinder sig i Statscentret. Den danske Patriotismes Livsbetingelse *er* Nød og Usselhed, den tager til paa samme Maade som Sulten — ved Mangel paa Næring. Saaledes formes da denne vor danske Heltekonge, der med Folkets Kærlighed som sin Styrke skiller os af med en Provins. Saaledes bærer Bønderne deres Degn i Guldstol, fordi han i den almægtige Guds og i Religionens Navn har begaaet Sædelighedsforbrydelse.

Da der saa omsider næsten ikke var mere at lægge øde, fik vi en Folkerepresentation. Det konstitutionelle Monarki er et Konkursbo, dets Bestemmelse er at redde Stumperne. Det er Kreditorerne, der driver Forretningen . . . hvor staar de danske Konger ikke i Gæld til det danske Folk! Men Danskerne behandler Fallenten høfligt. Det er halvt om halvt hæderligt at ryge af Pinden i Danmark. Fallenten faar de fædrene Møbler, de Klæder han gaar i samt alle Mænds særdeles Agtelse. Da ingen Dansker nemlig ved, hvornaar han selv skal til at kapitulere, er Nederlaget ganske menneskeligt bleven gjort til Religion.

Franskmændene var aldrig saa snedige, naar det gjaldt at skjule Fattigdom. De var aldrig *virkelig* fattige. Der staar en Ludvig den Dovne

i deres Kongerække. En anden Ludvig førte de for Kriminalretten og derfra paa Skafottet. De var ikke saa øvede i at forveksle den regerende Magt med dens tilfældige Forpagtere. Og tilsidst blev de enige om at henvise Kongefamilien til St. Denis. Franskmændene kniber ikke, naar det gælder at rejse Bourbon'erne et dejligt Gravsted i Marmor.

Lad os sætte, at Danmark var bleven en Republik ogsaa en Gang i Slutningen af det attende Aarhundrede. Den daværende Kristian den syvende havde egnet sig til at blive den sidste, om ikke andet saa for Ordspillet Skyld. Han var for Resten sindssvag, og dog skilte han os ikke ved noget Land; den Opgave testamenterede han til sin fornuftige Søn. Om Danskerne nu havde sikret denne Kristian et hurtigt og stilfuldt Gravmæle i Roskilde — han *var* jo ikke saa populær, siden han ingen ulykkelige Krige førte, man kunde have afset ham — og havde vi derpaa proklameret Republiken . . . det er naturligvis Galmandssnak, men hvis vi havde gjort det . . . saa er der en Ting jeg ved. Danmark havde aldrig faaet nogen Napoleon! Danmark sværger altid til det bestaaende — maaske paa Grund af sin Beliggenhed. Medens Frankrig straaled med sin Kejser, som en ung Mand straaler med sin nye Kæreste ved Siden, vilde Danmark have gjort en Religion af at

promenere sit visne Foraar til Dagenes Ende, til Sol nedgik.

Troskab er god Religion — Troskab mod Kongerækken. Eller mod Republiken, hvis det nu er den, der er legitim.

Men der er en Troskab, som ikke binder i Afmagt, som ikke afhænger af Mangel paa Ungdom, Troskaben mod den menneskelige Natur.

Menneskets Hjærte kender i al Simpelhed ikke Grænse for sin Vilje til Frihed. Frihed! Frihed til at leve med Republiken, Frihed til at gaa paa Æventyr med Kejseren!

I Frankrig ved de det. Frihedens Under sker der en Gang hvert Aarhundrede. Det franske Folk har Raad til det.

Og Republiken er jo i og for sig ingen Statsform. Den er en Foreløbighed, den er en alle Statsformers Mulighed. Undertiden, som oftest, viser det sig imidlertid, at Foreløbigheden er det egentlige . . .

Det franske Folk er Jordens flotteste.

Hvilket Symbol paa Hjærterum er ikke Udstillingens Række af Paladser, de forskellige Staters Særudstillinger. Republiken tager bredt imod Evropas Stater langs Seinen. Her har Tyskerne deres Hus med den brutale Ørn, og over deres Marineudstilling har de skrevet de taabeligt udæskende Ord: Paa Havet er vor Fremtid! Frankrig har Raad til at lade det staa. Det franske Folk har

Raad til Munterhed, endogsaa til at gøre sig latterligt.

Men rør ved deres Frihed . . .

Det siges, at Mennesker skal kunne drive det til at begaa Selvmord *af Frygt for Døden*. Saa ovenud stærk er Livsdriften. Netop saa stærk er den i Frankrig. Om nogen truer denne Republik med Døden, da er de rede, da stormer de ned fra Montrouge, da vrimler de ud af Dørene, Kloakarbejderne kommer op fra Laagene paa Gaden, Kvinderne springer fra deres Senge . . . de er allesammen parate til at dø Døden for Livets Skyld.

»TOUR DU MONDE«.

Seinebaadene kiler frem og tilbage under Broerne, de deler Vandet med den knivskarpe Bov, skærer lydløst igennem, saa sagtnet de pludselig og lægger til ved en Pontonflaade, en to tre, tager en Slump Folk med og lægger ud igen. Der staar en brun Fyr ved Rattet, se hvor han leger med Knagerne, hvor han holder Baaden sorgløst til sin Bane! Vi stryger ind under Aleksanderbroen gennem en luftig Mørkning, i et køligt Sug; der staar en skør Genlyd mellem Vandet og dette Tag af vidt udspændte Jærnbuer, Vandstøvet skræller let og dæmpet fra Boven, Lysrefleks flimrer i Marmorering oppe under Broens kompakte Bjælkenet. — Pludselig stirrer den sorte Gut ved Rattet fremefter som en Rovfugl, han griber i Knagerne som en Organist, der stiger til fortissimo — han bøjer sin stærke Krop over Hjulet,

Skuldrenes Bevægelse er som et Spil — Bak! byder han ned i Talerøret — fremad, stop! — saa! Vi ligger ved Pontonbroen. Saa graciøst, saa sorgløst — og saa haandfast og hurtigt besørger Trafiken paa Seinen. Her som overalt har Friheden fundet Udtryk i det praktiske Liv. Den der formaar at lege med Roret, er ogsaa Mand for at slaa Klo i det i den snævre Vending. Baadene løber paa Seinen som i et hidsigt »Fra Væg til Væg«, men der staar en sikker Mand paa hver Kommandobro.

Forbi Nationernes Paladser, forbi »det gamle Paris« sejler man ned ad Seinen og gaar fra Borde under Eiffeltaarnets svimlende Spir. Er man kommen op ad Trapperne og ind paa Udstillingspladsen, fanges Øjet straks af *Tour Du Monde*. Bygningen ser ud som en omvendt Drypstensdannelse, en okkergul Krone af Toppe, der hænger fra Jorden ud mod Himlen.

Ad en høj Trappe kommer man op i det Indre og befinder sig paa en Platform med Udsigt til en Del af Verden. Der gaar et Panorama helt rundt, og det fortsætter sig uden synlig Overgang helt hen til Platformen med Huse, Klipper og Træer. Hvis man spaserer langsomt rundt fra venstre til højre, nyder man efterhaanden og med gradvis Overgang i hinanden Udsigt til en By i Spanien med Pyrenæerne bagved, Athen med Akropolis, Konstantinopel set fra Pera,

Syrien og Ægypten, Indien, Ceylon, Siam, Kina og Japan.

Etsteds staar der et stort tropisk Træ, et Kautschuktræ vistnok, de vældige Rødder krummer sig helt hen under Platformen, den dybe Skygge under Træets Krone virker næsten køligt som Lyset under en Domkirkes Hvælving. Og i denne Skygge sidder Indiere med Guldhud, med store hvide Svøb om de gyldne Ansigter. De taler, og det lyder som en Regn af Smaasten i en Dam, som Grynt af Høns. Nærved staar et Træ, hvis Grene ligner Larver, det synes at krybe levende op i den tykke, hede Luft.

Et andet Sted sidder fire Kvinder og spiller Kort, de er i Knæbukser, rimeligvis er det Siameserinder. Deres brune Arme er aldeles runde, de udtrykker det evigt Kvindelige lige saa sødt som ethvert andet Sted i Verden, til Trods for deres brede Munde og indsunkne Næser — hele deres Form er en Bøn om Naade. Se vi er svage og runde, vor Hud er ogsaa blød, vær god imod os!

Fem Skridt, og man staar foran et aabent kinesisk Hus. Lyset derinde er blaat som i en blaa Grotte. De dunkle Lakfarver spejler sig mod hinanden. Kinesere gaar derinde i mørk, blaa Silke, med grumsede graa Ansigter. Der sidder en Kvinde og spiller Brætspil, hun ser af og til haansk og smilende til Publikum, ondt som en

Gorilla, der rejser sig paa Benene og blotter Tænderne.

Nej, det yndigste af hvad der er til, det er Japaneserinderne. De sidder i et Hus, der kun bestaar af et Tag, baaret af lette Søjler, og bagved lyser hele det japanesiske Foraar, Frugttræer i Blomst, Plæner af Blomster, en Fantasi af alle Vaarens grønne og blaa-hvide og rosenrøde Farver. Gulvet mellem Søjlerne er lagt med et fint Tæppe af Straa, langs Væggene løber ydermere Maatter af en endnu sartere Fletning, og her sidder Japaneserinderne paa smaa Puder. De sidder med Benene under sig paa Hælene; Silkesvøbet skjuler deres Former ganske, kun Nakken, Hovedet og Hænderne kan ses, og de har den vidunderligste Bøjning af Halsen, Hænderne er smaa og umyndige — og Hovedet! Det sorte Haar omgiver Hovedet, der er rundt, Øjnene sidder som direkte indfattet i Huden uden Laag. Deres Hud er ikke hvid og ikke gul, men Munden er helt rød. Og Tænderne skinner som smaa Ulveungers Tænder, naar de griner efter Mad. Der sidder én meget alvorlig og sysler med bitte Stumper Papir; skønt hun ikke smiler og ikke i Øjeblikket vender sig udad, er hun finere og mere skær end et Blomsterblad. Hendes Hoved henrykker ved Bøjningens Blidhed, hendes Øre er en lille Sang. Det blanke Haar er Drømmen om en Nat. Hendes tavse Mund er som et

Kvidder af en Fugl. Der gaar et Strejff over hendes Pande som Sol over en Løvtop.

En spiller med smaa kulørte Sandsække, det samme Spil, Børnene i København over paa Trappestenene. Medens hun kaster en i Vejret, skraber hun alle de andre sammen i Haanden, medens hun lader en flyve, fanger hun to. Haanden stikker ud af det brogede Silkeærme, hun smiler, bøjer sig vævert forover — saa, nu lader hun alle Sækkene flyve og fanger en paa Bagen af sin Haand.

De ligner *Gnavere*, Japaneserinderne, smaa frugtbare Dyr, der kun har Omsorg for Pelsens Blødhed. De er af en Race, der ikke blev udviklet op gennem Tiderne af Krige og Spektakler. De havde det uafbrudt fredeligt i Japan, smilede altid tillidsfuldt, de fik ikke Træk i Ansigtet af Rov og af Selvforsvar, de har ikke noget i Øjnene, der minder om plyndrede Byer, Usikkerhed, Hoveren, Trældom. — Der stod en Englænder og saa paa Gruppen, mens jeg var der. Og hans haarde Ansigt, der var præget af Trods og af dyb Mistro paa en og samme Tid, bragte mig til at tænke paa dette Folks lange, hvileløse Kamp — Slaget ved Hastings — den evige Sværdfejde tværs over Kanalen — Cromwell . . . lige til Chamberlain.

— Helt længst nede paa Trokadero-pladsen har Spanierne rejst et stort Bygningskompleks, der skal

give Indtryk af Andalusien paa Maurernes Tid. Foran Indgangen knejser en Kopi af det berømte Maurertaarn i Sevilla, *la Giralda*. Fra Indgangen kommer man til en Efterligning af Løvegaarden i Alhambra. Foruden Restaurationer, Butiker, foruden en hel Gade i gammel maurisk Stil er der et Teater, hvor der danses spanske Nationaldanse, og en Arena, hvor mauriske Optog føres frem.

Bagtæppet paa Teatret forestiller Toledo. Og her foran Alcanterabroen kommer Danserinderne frem. De danser hver sin Dans og har hver sin personlige Maade. Men de er ens allesammen. O jeg kender dem, de danser allesammen saa ydmygt og frygtagtigt. Nu og da blusser en Vildhed op i dem. Men de er kyske og bange, de tør dog ikke give sig hen. Dansen fører dem vidt — da bøjer de Hovedet. Denne bedende Frygt er ti Gange hedere end Helvede.

Tilsidst kom der to unge Piger fra Sevilla, og de dansede med stor Alvor; de røde Baand hvirvlede om det sorte Haar, de hævede deres Arme i de gule Ærmer — det var selve den hellige Ild, der luede op om dem. Nede i Orkestret sang en Skalmeye, de dybe Fløjt var ogsaa som gule Luer — der lød dunkle Undertoner, en Bas klagede ligesom nede under Jorden.

Da kom jeg til at tænke paa Lenau. Lenau, der skrev for et halvt hundrede Aar siden for en

anden Nation, er som den Stemning, der gaar gennem det vilde og døende spanske Folk nu i vore Dage.

Men dette skønne Folk kan ingen Digter faa, fordi det er altfor ulykkeligt. De Spaniere, der synes, de skal tage Pen i Haand, skriver Racine efter, eller de gør episke Digte om Fortidens Grander. Nutidens Skaal af Blod er der ingen, der vil drikke. Saa maa det spanske Folk *danse*. Dansen er deres eneste Middel til Meddelelse. Og medens Hornene murrer og Fløjterne græder, føler man noget af den samme Fortvivlelse, der er i Lenaus Vers. Man husker Digtet om de tre Ryttere, der rider dødeligt saarede over Valpladsen, det, der slutter saaledes:

Und lauernd auf den Todesritt
Ziehn durch die Luft drei Geier mit.

Sie teilen kreischend unter sich:

»Den speisest du, den du, den ich.«

Maurerne optraadte paa Arenaen under en ganske anden Musik — hele Cirkusfanfaren, denne grusomt lette Musik, der ledsager Akrobatens Balance paa Linen — smit-smat af Kornetter og Pauker, Touche!

To Maurerinder red frem og kastede gyldne Kugler op i Luften, og bagved red en Araber paa en mager, halvild Hest. Men hver Gang en Kugle steg, tog han Sigte med sin lange

Bøsse og skød den til Støv. — En ung Kvinde red paa Kamel og stod paa Hænderne fra Sadelen. Kamelen hvæsedes som en stor tirret Fugl, fraadede og brød ud i halve Brøl, men hun havde Krammet paa den, hun plejlede uden Omsvøb løs paa Laarene af Kreaturet og fik den til at knæle kønt for Publikum som et Dyr skal. Længe efter at den var bleven ført ud, kunde man høre den skraale over Uretten bag Murene.

Som Slutnummer fremførtes en hel Karavane. Der var Æsler, en Elefant, Kameler, Heste og Maurere, Bøsser og Trommer. De slog Lejr, Elefanten stod paa Bagbenene, Maurerpigerne stillede sig i Tableau og dansede kort efter en Mavedans. Der blev en djævelsk Lyd. De skød Bøsser af og blæste paa Piber, de gav Sværdans til bedste og hylede i Ørkenen. Kamelerne stod og knejsede, som var de nødt til det for at kunne se ud under de tunge Øjenlaag.

Paa Trokaderopladsen ligeoverfor Eiffeltaarnet og Marsmarken udstiller Kolonierne. Her staar man Ansigt til Ansigt med »Varmen«. Opholder man sig i en af Bazarerne, vil man faa mange Sorter Mennesker at se. Fra de omliggende Pavilloner kommer Kaffere, Kinesere, Gorillanegere fra Guineakysten, Siamesere og skal skele lidt paa Verden. Araberne bager nogle Kager i Fedt, de brygger Kaffe — en Pariserinde svøber sin Violatmosfære efter sig, en Neger sveder ...

hvad er det for en Verdenslugt her! Denne Lugt er god, den gaar lige til Vejrs som Røgen fra Abels Brændoffer. — Foran en Butik ser jeg fire Kreolerinder holde Sjøv, de *ler* lige fra Hatten til Hofterne. De har en Hud som store fine Løg, mellem orange og næppe skelneligt grønt — det er den Stemning, der er paa Trokadero, Livsovermodet, der opstod ved Blanding af Vestens Kultur og Tropernes sorte Blod!

RUE DES NATIONS.

Der ligger nu til at begynde med *Italiens* imponerende Pavillon, en Bygning, der i Solskin ser ud som et Spindelvæv — lette Farver, Okker, hvidlig Ir, bleget Zinnober — hvorpaa der svæver fire Kugler i tynd Forgyltning som lige saa mange sarte Sæbebobler. Og bag denne luftige Guldblikhistorie, dette Bedrag af Farveflitter, ligger *Danmarks* grimme Hus. Kontrasten er virkningsfuld nok. Italien, et opædt, ulykkeligt Land, der alligevel skal prunke med Bladguld og liflige Kulører — som en gammel Levedame, der dør sminket og for sit Spejl! Bagved ligger *Danmarks* Hus, og dets Grimhed bliver saa tilforladelig i dette Genboskab, saa brovtende. Den danske Tarvelighed er ægte, den varer. Det gør Svinelæderet ogsaa.

Ti Skridt længere nede ad Kajen hænger Flaget med Halvmaanen ud fra *Tyrkiets* kridthvide

Pavillon. Den er i Moskestil, og den dirrer af Mavedans. O jeg saa en fin Dans derinde, en Sværdans til Fløjters og Violiners søde Lyd! Det var en ung Tyrkinde, en Salome. Og en Brushane af en Tyrk kroede sig om hende, det var meget opbyggeligt. Det var hende, der kunde danse med Halsen — hun er berømt, alle har set hende — hun kunde skrue Hovedet forunderligt paa Skuldrene, og imidlertid smilede hun . . . *Allah, il Allah!*

Lige Side om Side med det letsindige Tyrki, den saakaldte «syge Mand», ligger *De Forenede Staters* Ligkiste. Huset er en Kopi af Kapitoliet i Washington. Det ligner et mægtigt Gravmæle. Jeg var inde i det og saa Amerikanerne sidde som døde i Læderstolene. Amerika udstiller ikke i denne Pavillon, den tjener til Yankeernes Bekvemmelighed. De mindre Stuer ligner Ventesale paa en Banegaard, og her er det, at de trætte Amerikanere sidder og sover. Ellers er der en Ting paafaldende: Husets Indre er paa det groveste dekoreret med Stjærner og Striber og Skjolde, og Opsynsmændene gaar i Soldateruniform og med Hjælm. Det er Imperialismens Tegn. De Forenede Stater kan ikke længere lade sig nøje med at være Jordens fornuftigste, nu vil de ogsaa lege Tinsoldat og gabe sig fordærvet over Haranguer til *Fanen*. Ud mod Seinen holder Verdens kedeligste Menneske til Hest, Georg

Washington. Paa Kuplens Top svæver en Ørn, mytiske Heste stejler fra Frontespicen . . . Ak Brutus, Brutus!

Østrigs Pavillon præsenterer sig herefter som en Bygning i ulasteligt graat. Den falder ikke i Øjnene, rimeligvis er den smagfuldt bygget. Det Indre efterlader et Indtryk af Kejser Franz Josephs Buste, af Proklamer for bøhmiske Bade, Prospekter af Wien, Tøjer og Redskaber. Bagved *Østrig* har *Portugal* sit Hus, som man ikke faar noget Indtryk af. Der er ingen som helst Grund til at antage, at man ikke skulde have set det flere Gange endogsaa, men det har ikke bidt paa. Man faar saa ondt af Portugal. Og jeg mindes Lissabon, det var dog sandelig en køn By, jeg klapper Portugal paa Skulderen. Ikke forknyt, de sidste skal være de første! Naar Dommens Dag kommer for alle de hældende Nationer, skal vi have dig i fornemmelig Erindring!

Bag *Bosnien* og *Herzegovinas* smukke Pavillon gemmer *Peru* en pæn Udstilling, ligesom den ene Skolepige putter sig bag den andens stivede Søndagsskørt. Og om begge Udstillinger bevarer man et Minde, der dufter som af dybe jomfruelige Skove.

Storbritannien ligger *vis à vis Persien*. Det engelske Hus er det mærkeligste paa Udstillingen. Det er ligegyldigt og koldt, næsten truende i Stilen. Det udtrykker Foragt for Fremmede, men

uden noget som helst Tegn. Vil man se paa dette kunstløse Hus, staar det en frit for; vil man ikke se det, ligger det der — *by Jove* — alligevel. Husets Indre er det køligste, jeg har set. Men denne rene, raffinerede Kulde er en Kunst, Kunsten at skjule! Stuerne gaber af Lede — men der ligger vældige Lidenskaber under; Møblerne, selve Væggene ser ud som beslagne og laasede Kister — det er Stolthed, der stikker bag. Sovekamrets Stil er barsk og spartansk, men jeg har aldrig set Sensualisme dulgt i Møbler før her! Paa Væggene hænger to, tre Malerier, men saa er det ogsaa den uundgaaelige Burne Jones. I et sandt Monstrum af et Glasskab staar fem eller seks blaa Talerkener. Der findes to uvurderlige Malerier af den mærkelige Mester Turner. Naar Prinsen af Wales kommer til Paris, skal han bo her. Huset er i Stilen fra Henrik den Ottendes Tid. Hvis man nu sammenligner Holbeins Portræt af denne Konge med Prinsen af Wales, vil man faa et Indtryk af, at der har været Mening i Englands Historie. — Persien udstiller Smykker, Turkiser, Dingeldangel, drevne Arbejder, Læder-ting, Tøfler — den samme orientalske Visestump — Mavedansen ikke at forglemme — man har lært udenad paa Trokadero.

Den *belgiske* Pavillon, der er en Kopi af et middelalderligt Raadhus, byder ikke meget mærkværdigt. *Norge* følger efter i Rækken. Bagved

har *Finland* en lille, meget stemningsfuld Udstilling, hvor man kan gaa og bemægtiges af en Længsel efter Norden — de lyse Nætter, Birke-træer og blanke Søer, rygende Kulmiler, Maaneskin paa faldende Vand! *Finland* udstiller ogsaa en Meteorsten, det gjorde mig saa godt at se. *Finland* er det eneste fattige og oprigtige Land, der har præsteret en Meteorsten paa Verdensudstillingen.

Saa staar man for *Tyskland*. Det er et stort brøsigt Hus med en *Ed: Grüss Gott!* over Døren. Det er sat sammen af en Mangel paa Stil fra alle Rigets Egne og fra alle Tider. Ærlig talt er det en tarvelig Fjælebod. Desværre har jeg ikke været indeni; det tyske Hus er mestenstid lukket, *wegen Reinigung!* Jeg har staaet og set dem fare om med Spande og Svabere derinde i en Ustanselighed. Men jeg behøver ikke at have været indenfor for at vide, hvad der er. Der er en Buste af Kejseren og et *Denkmal* for en eller anden bibliotekfunden vendisk Snaphane, der er Beviser paa Rigets store hæderlige Flid, Undersaaternes Troskab. sømbeslagne Politibetjentstøvler, der er Statistik over Ølforbrug, der er Kunst. Bibliofil-udgaver og Malerier om ubetinget, nøjagtig og villig Lydighed mod Foresatten. Der er Antikviteter, smukke gamle Bøsser fra den Tid, da Wilhelm Tell skød en Foged og blev sat i Ban derfor af Schiller, der er dyre Førsteudgaver af

Goethes berømte Lobhudling til Dumheden og det hellige Enfold, Faust! Der er sikkert nok Kuriositeter fra Tysklands elskede Middelalder, Stejler, som ingen kommer til at klæde mere, Bøddelsværd, som aldrig skal træffe en passende Hals mere! — Alt det dér har jeg ikke set, skønt jeg ved, det er der. Men kunde jeg gøre det altsammen uset — hvis det ikke *var* mere, om jeg stak mine Øjne ud, saa vilde jeg være blind Børstenbinder Resten af mit Liv.

Hinsides Tyskland i Nationernes Gade ligger *Spanien* med *Bulgarien* bag ved sig. Ak den spanske Pavillon er ikke færdig! Mon den bliver det? Kanske opnaar de at aabne Butiken, naar de andre lukker! Saa bagvendt gaar *Spanien* fallit!

Man kan gaa ned forbi alle Paladserne paa en halv Time. Men medens man gaar frem, viger Tankerne grænseløst tilbage. Der er ingen Raad, intet Udkomme . . . maaske er det altsammen saare godt, som Gud Herren sagde, da han havde skabt Verden forfejlet.

Ovre paa den anden Side Seinen har *Paris* sin store Pavillon. Jeg saa den som saa meget andet paa Udstillingen, oversaa den.

De allerfleste faar slet ikke Udstillingen at se, de *overser* den. Mangen en Façade, som man har passeret, idet man stod paa det vandrende Fortov, bliver for en som et Ansigt, man kender fra

Gaden og har kendt i Aar og Dag, saa at det aldrig falder en ind at tænke sig en Person derunder. Jeg har lagt Mærke til, at man altid har en vis foreløbig Stemning af den Slags bekendte Ansigter, men derved bliver det. Saa kan det hænde, man møder saadan et Ansigt . . . jeg var en Gang tilfældig kommen ud paa Vestre Kirkegaard; der var Begravelse, og jeg saa ind i Kuppet, just som de aabnede Kisten en sidste Gang, inden Laaget blev skruet til. Da saa jeg en Mand, hvis Ansigt havde været mig bekendt fra Gaden i flere Aar. Der laa han i al sin hvide Herlighed, musestille og død. Da ramte det mig som bitter Ulykke, at jeg aldrig havde kendt den Mand nærmere.

Udstillingen og Udstillingen er to Ting. Et endeligt Indtryk faar man først, naar man er rejst derfra igen, men dette Indtryk smærter som et Ar, hvori man har Gigt.

Byen Paris har gennem sin Udstilling søgt at give et Billede af sig selv i Fortid og Nutid. Hvis man lukker et Øje til for hvad man tilfældigvis ved, hvis man gør sit Syn uperspektivisk, vil man falde af den ene maalløse Forundring i den anden. Der udstilles en gammel Egedør, som i ingen Henseende har noget mærkeligt ved sig; i en Krog opdager man en Bunke sammenvredne Jærnrør, halvt opædte af Rust og Aske. Men det er en Dør fra Revolutionstiden, og Jærnskramlet er

Resterne af en Helvedesmaskine. Der findes en Mængde af den Slags — Stumper af en Fortid, som det nu er saa om at gøre at faa bjærget. Hvorfor? Fordi man oversaa dem i sin Tid, de almindelige Ting! Der er en Selvopholdelsesdrift selv i de ringeste Ting, intet maa dø. En rustfortæret Spore, der er bleven gravet op i en Mose, bliver udødelig paa et Musæum, fordi Menneskene nu en Gang er saa glemsomme, mens Tiden er der, og saa umætteligt nysgærrige, naar den er svunden. Den menneskelige Aand er sat i Bevægelse mod Enhed, blind som den er, den vil, den naar sit Maal ad de underligste Veje.

Se! siger jeg, *se* i Fornuftens og Rimelighedens Navn. Se den Dag i Dag hvad der er, alt sammen og ikke mere! Opsøg enhver Ting, at du ikke siden skal krympe dig i Smærte over at undvære, at du ikke skal dø halvfærdig. *Se!* — ellers vil du komme til at dø rasende og gal af Længsel efter hvad du forsømte!

Byen Paris udstiller Billeder og Modeller af det, som kun meget faa ser eller ved noget om, de mægtige Kloaksystemer, der hvert Sekund er en Virkelighed under Jorden, under de levende Gaders Brosten. Man faar en Forestilling om de murede Kanaler under Jorden, hvis hvælvede Loft ligger med Vand- og Gasrør, med tætte Bundter af elektriske Kabler, og hvis Bund flyder med al Byens udfældede Uhumskhed. Fotografierne er

taget ved Magniumsllys, en og anden Arbejdsmand staar i Forgrunden i sine Voksdugsklæder med et blændet og opspærret Blik, som saae han Spøgelser. Der staar en Rottelugt ud fra disse Billeder, en tyk muggen Lugt fra de grumsede Vande, der vasker deres klæbrige Strøm over Stenene i Jordens mørke Bug.

Paris udstiller Modeller, Billeder, Planer af alle offentlige Arbejder og Institutioner. Jeg har aldrig før vidst, hvor vidt og dybt *Fællesskabet* er forgrenet i en By, hvor vældig en Plads det Almindelige, det Socialiserede indtager. Her breder sig vidtløftige Hospitaler, uoverskuelige Sporvejs-systemer, Telefon- og Postvæsen, Politi, Brandvæsen, Gas- og Vandvæsen. Og alle disse højt-udviklede Systemer hviler paa Begrebet *By*, de er ganske upersonlige, uafhængige, de har udviklet sig indeni Staten og udenfor det enkelte Individ.

Paris udstiller Fotografier af Lig fra *La Morgue* med Angivelse af den Maalemetode, hvorved man har identificeret dem. Der udstilles en Mængde højst mærkværdige Forbryderfotografier, og det vises, hvorledes man gennem Maalinger af Kraniet, gennem erfaringsbestemte Undersøgelser af Trækkene, Ørene, Kæberne formaar at holde den enkelte Forbryder fast som den han er. Det moderne Samfund vejer fint. Det er ikke let at knibe ud. Det moderne Samfund bestemmer statistisk og ender med at faa Ret. Selve Opsæt-

sigheden hos den Enkelte er en Sygdom, der behandles paa Hospitalets sjette Afdeling. Til Gengæld lover Samfundet den Enkelte aseptisk Behandling (Paris udstiller som Kontrast Interiører fra det gamle Hospital, hvor Barselkvinder, Tyfuspatienter og Tilskadekomne laa i samme Seng), Samfundet lover den Enkelte kemisk Undersøgelse af Urinen, nøjagtig Journal over Tilfældet, Sektionsrapport paa Farmaceutlatin og fri Begravelse. Hertil kan enhver hælde sit Hoved.

Samfundet *har* Ret. Men som blind og upersonlig Magt tager det undertiden fejl. Dog det er ogsaa Samfundets Ret. Paris udstiller blandt andet Billeder af forskellige Mænd, der har udøvet Attentat i Byen — lige fra Ravailac til moderne Anarkister. Det ser saa uforsonligt ud, saa halvt hævngherrigt — men lad gaa!

Paris udstiller mangfoldige andre Sager. Men lige saa mangfoldige Sager er *ikke* kommen med — de laa for nær! Hvor er selve den levende By, hvor er alle de just ikke i Øjeblikket kuriøse Ting, der fylder fra Triumfbuen til Julisøjlen? Hvor er Planer og Forklaringer om den moderne Prostitution, som manges Udlænding dog har nydt Sødmen af, og som han bevarer rørt i sin Erindring? Paris' Udstilling byder paa Kinematografbilleder af Renovationstableauer, af Rangeringer paa de store Banegaarde; men hvor er de levende Billeder af Skandalerne paa Moulin Rouge,

af Slagsmaalene paa Boulevarden, naar Politibetjentene skrider ind kolonnevis og tamper det hylende Folk? Hvor er de fonografiske Gen-
givelser af Dagens Klange paa Gaden, af Nattens
Kvidder, Droskerullen og syndige Halløj?

Man maa ikke forlange for meget af en Ud-
stilling. Man maa nøjes med hvad der er. Der
er nok. Der er for meget. Man faar ikke set
en Brøkdæl, *set*.

KUNSTEN.

For den, der er bleven vant til at se Udstillingen som et Symbol paa alt det, der vandrer evigt mod Fuldendelse i Tiden, er der noget næsten forfærdeligt i at se noget blive færdigt. Norge har aabnet sin Pavillon, Sverig ligervis. Tyskland aabner i Dag. *Der* kommer man ikke mere. Man gaar derimod ind i den store Himmeglobus i en mild Regn af Kalk og kruses ligefrem af Henrykkelse, over at den endnu er i sin Vorden. Gudskelov for de Stenhøvle, hvormed man pudser Sandsten, saa alle Mennesker bliver sure ved Tænderne i Kvartmiles Omkreds. Tak for de Damptromler, der suser bestialsk med Svinghjulet og knaser Smaasten under Valserne som Tænders Gnidsel i Helvede!

Paa højre Seinebred ligger en Mængde Forlystelsessteder, Teatre, Kinoptikoner; at *de* er bleven færdige, kan man ikke beklage nok. Et af

dem er dog morsomt, det er et Hus, der er sat paa den anden Ende. Det er virkelig bygget med Skorstenene mod Jorden og med Sylstenene øverst op mod Himlen. Naar man ser det, maa man næsten staa paa Hovedet af Grin. Indeni optræder der Syngepiger med Benene i Vejret. Og spørger man rystet til deres Moral, faar man vendt op og ned paa ethvert grundmuret Begreb . . . de siger Nej til en *souper*!

Helhedsudtrykket af Udstillingen nu er iøvrigt henimod det normale. Tyskeren er kommen. Saaledes hører man Viben skænde og klandre, naar Foraaret er bleven en Kendsgærning. Tyskeren ansamler sig foran de hvide Kvindefigurer, der favner ud mod Luften fra de hvide Façader, og fniser; hører man et brutalt Haanskrig et Sted, da er det en af vore Brødre hinsides Kolding, der har faaet Øje paa noget dristigt og smukt. Øllet reagerer, og saaledes er Atmosfæren nu typisk for enhver Udstilling, hvor Tyskeren anstiger for at hjemsende Ansichtskarten og for at malplacere sine Ræb, i Kraft af at han har betalt sin Entré. Englændere er her mange af, men jeg har ikke set mange Kinds-kæg. Englænderen har haft Ord for at gaa med Kikkert paa Maven, og Literaturen har, om jeg saa maa sige, *tærnet* ham; sandsynligvis er den Fremtoning bleven set. Men den moderne Englænder skiller sig ikke fra andre Folk uden ved større Renlighed og ved Afsmag for enhver

Art af Kvalm. Dansk hører jeg ikke ofte; forleden, da jeg var inde i Kostumernes Palads, hørte jeg mange danske Damer; det maa antages, at de opholder sig der til Stadighed, siden man ellers aldrig bliver Vidne til Grønnegade-Entusiasme.

Japan . . . det ligger saa evigt allerede under Kastanjerne. Ceylon gaar man ind og ud af, Kanada, Transvaal — om fire Maaneder er det der altsammen ikke mere. En Dag er Udstillingen som den Sang, Zigøjneren sang paa Heden, som et Skud, der faldt langt borte bag om Skovene. Avisen fra i Dag ligger paa Biblioteket; et værkbrudent Menneske støver den maaske op og sammennitter Historie af Annoncer og Trykfejl; han konstaterer, at et Skomagerfirma averterede om Totaludsalg, samme Dag som Deroulède vandrede i Landflygtighed . . . og nu stormer det, Blæsten gaar paa vide Fang over Byen, Omnibusser brøler Gevalt i Støvskyerne, unge Damer ved ikke deres levende Raad — fare hen, fare hen!

Hvad bliver der tilbage, hvad redder Dagens dyre Spil, hvad bjærger i alt Fald Livets Skin, naar det synker saa uigenkaldeligt selv? Intet, intet kan man undvære, men Tiden gaar, og man maa undvære alt, det svinder som Euridike ned i Mørket for evigt. Hvad bliver der tilbage?

Kunsten.

Og der er bygget Kunsten et vældigt Tempel

paa Verdensudstillingen, fuldt saa stort som de berømte Kirker, hvormed de Gamle søgte at redde Livet ud over Graven.

Bygningen er i Banegaardsstil med Glastag, Murene er hvide og smykket med en Rigdom af Søjler. Men først naar man kommer indenfor, faar man et Indtryk af Bygningens uhyre Størrelse. Mellem Glastagets Midterkuppel og Gulvet ligger et svimlende Rum af Luft. Denne Indhvelving af Rummet giver ikke det Kryptindtryk, som selv de største Kirker giver — Stengruber dybt under Jorden; her flyver man let i Friluft, Sol og Skygge løber som Orgelmusik over det grønklare Loft.

Under Midterkuplen staar Billedhuggerarbejderne. Der er en utallig Mængde. Man ser Folk vandre rundt i Gruset mellem Figurerne, i en Skov af Marmor, forstenet Nøgenhed. Folk flokkes om et Arbejde af en Mester, der er bleven berømt, fordi han nærmede sig endnu en eneste Haarsbred til legemlig Sandhed. Alexander Dumas *fil*s ligger og sover i Marmor, Susanna staar for Raadet, Jeanne d'Arc rider i Kotillon, Job sidder med Potteskaaret mod sin Hofte. Man undgaar heller ikke den unge Kvinde, der ligger pladask og forestiller Sorgen. Kain og Abel og St. Georg med Dragen svigter aldrig ved en *Première*; jeg noterer endvidere den lille Pige med

Svovlstikkerne og Violinspillersken og »Sandheden« (*polykrom*).

Men etsteds staar der en Kvindefigur, et Marmorportræt i Legemsstørrelse. Det kan ikke forestille nogen blaa Almindelighed, tværtimod forestiller det saa evident, saa absolut et eneste bestemt Menneske. Det er naturligvis bare en snavs Model. Kunstneren har haft hende for at hugge en *Eva*. Saa gaar det Satans Menneske hen og elsker dette kattebløde Eksempel af en Omgangspige! Der staar hun, og hver den, der ser hende, holder det ikke ud, hun er dejlig, hun lever i det iskolde Marmor, hun er evig som Elskoven, der leveres fra Slægt til Slægt tilligemed Døden. Dette er hvad der bliver tilbage af to Menneskers dybe Angst for at forgaa.

Inde i Salene, langs Gallerierne, oppe og nede hænger der Malerier, fransk Kunst, engelsk, amerikansk, tysk, spansk — Kunst fra hele Verden. Det er ikke altsammen lige godt; de Kunstforstandige gaar om med Blyant og Papir og fører Kursliste og influerer paa Markedet. Det bedste Papir for Tiden er den saakaldte Prærafaelisme, Puvis de Chavannes, Burne Jones og Cornelius. De to er afgaaet ved Døden, den tredje, Burne Jones, gør det nok ikke længe heller, hans Malerier vidner om en gennemgribende Anæmi.

Tilbringer man fire Timer mellem disse Malerier fra alle Lande, vil man med stor Tydelighed

kunne spore en ny Art *Reaktion*. Kunsten bestræber sig efter at overføre, efter at virke transcendentalt — Virkeligheden er bleven forbudt igen. Mon det er tilfældigt, at Tyskerne maler Centaurer og Enhjørninger? Hvad de har af Oprindelighed, af Hedenskab, maa smugles ind. En stor Del Kunst er direkte Udtryk for Hykleri, navnlig Tyskerne er ikke forknytte, naar det gælder at logre for Hohenzolleren. Og den Svindel, der drives i Frankrig med Patriotisme, finder ogsaa sin Pensel. I de Dage, Valgene stod paa, saa jeg nogle smaa Plakater, der var klistret paa Skiferpladerne inde i Gadens Nødtørftskure mellem Reklamer for Arkana mod hemmelige Sygdomme. Der stod Navnet paa en Kandidat, og nedenunder: den *Dreyfusard*, den *Frimurer!* Der er flere af den Slags Plakater paa Udstillingen, blandt andet en af den evindelige Deroulède, ja han har ikke malet den selv, den forestiller ham; men han kunde godt have gjort det.

Den amerikanske Kunst synes fremgaaet af denne Nations Humor. Der sidder den langhaarede Kunstner paa sin Kvist — hvilket i Amerika vil sige den otte og tyvende Etage — og maler »Pigen ved Brønden«.

Jeg gik Salene igennem og blev træt. Men da jeg kom ud paa Gaden igen, følte jeg mig styrket i min Tro paa Menneskeligheden, der er saa stærk, at den søger sin Fordobling, saa selv-

beruset, at den higer efter at gøre et Udtryk evigt — en Kvindes Smil, et Lysfald paa en Eng, en Skumflugt ved Havets Bred.

— Hvor der er mange Billeder, hvor Livet er dyrt selv i sin Fattigdom! Hvor de hænger ved Tilværelsen, hvor de skriger paa at blive husket, selv naar de muldner! Maa der da ikke være noget om det, er dette halvvejs forbudte, halvvejs syge Liv ikke en Herlighed! Er Menneskets Legeme ikke skønt trods sin Fornedrelse ved Skam, siden det afbildes atter og atter! Dette Legeme, som hvert usselt Menneske paa Gaden besidder, er Kunstens sidste og eneste Genstand. Og Huset, hvor Billederne hænger, er Templet for Mennesket, det guddommelige Menneske.

Et er fælles for alle de Udstillinger, hvor jeg har været: det Publikum, der kommer. Hvad enten det er en Foraarsudstilling i København, et Musæum i Hamborg eller Kunstpaladset i Paris, det er de smukkeste Mennesker, man ser. Det er de ranke Folk, der ved at bære Hovedet, det er de smukke Ansigter, der har faaet Ligevægt ved den menneskelige Forms skønne Religion.

DANMARK.

Det midtpunktflyvende, det med sig selv splidagtige Land . . . Danmarks Udstilling ligger spredt rundt langt fra hinanden i ikke mindre end tolv Afdelinger. Men disse smaa fattige Grupper syner i Udstillingens Labyrint, thi medens alle andre Lande svømmer i et Roderi, er de danske Afdelinger næsten *færdige*. Jeg ved ikke, men der er noget ved disse Afdelinger, der minder om et Barn, som staar fredgjort og *har* spist sit Brød, medens de store Drengene endnu rives om deres.

Danmark har sit Hus i Nationernes Gade op til det vandrende Fortov. Naar man kommer forbi deroppe, ført som af Merkur mellem tusind andre Sjæle paa Vejen til Hades, ser man en mørk Bjælkegavl, et skraanende Tag og en Stork, blide Blyruder — Huset ligger saa roligt og gemmer sine Stuer ved den vandrende Vej. Det er

en Kopi af en jysk Bygning fra et eller andet forgangent Aarhundrede . . . men Stuerne er monteret med Empiremøbler og moderne Sager. Saaledes udstiller et Land, der ingen Nutid har og som ikke formaar at spejle sig sandt i sin Fortid — et Land, hvis Fremtid er mere problematisk end Børnekorstoget under en Walter Pengeløs' Ledelse.

Danmark er vel ikke ene om at søge hjem til Middelalderen for at identificere sig saa nogenlunde nationalt — der er naturligvis Tyskland, der er Italien, som skjuler sin Nutids Elendighed med Flitter fra Dogernes, Michel Angelos Tid, den Tid da Verdenshandelen var deres. De vaagne og grove Normænd ved ikke bedre end at stable et Hus op i Stavkirkestil. Men de fleste evropæiske Lande kan gøre deres Stil *hel*. Tysklands Forhistorie var allenfals tysk, de monterer ikke *Rabenstein* med Empiremøbler. Norge har fremdraget sin gamle knarkende Bondestil; naar de endelig skal være nationale, lægger de sig efter Træboller med rød og blaa Maling, Krus, tunge Sølving, Navneduge og Tapeter. *Her* kunde Danmark taget en Kamp op. Vi havde en Gang en svær og typisk Form for Borde og Stole og Skabe, Egetræ i massiv protestantisk Stil, Bordben, der stod paa stampet Lergulv, karakterfulde Bilæggerovne. Fra vort oldnordiske Musæum kunde der hentes fine og rige Motiver

til Guldsmedkunst, til Dekoration. Der ligger vidunderlige Halsringe der i Musæet, der er Ting fra Bronzealderen, hvis Skønhed ingen moderne Kunst har overgaaet. Men det faar altsammen ligge; man har gjort nogle Forsøg, men har intet gennemført. Ikke en Gang i Daarskab gør vi noget helt ud! For lige saa vist som det er Daarskab og af det Onde at vende sig mod Fortiden, lige saa sikkert er det, at en Nation *skal* have gjort det — for at være færdig dermed! Befrier man sig ikke en Gang for alle for sin Last af Tradition og falsk Stemning, vil man aldrig komme til at tilhøre sin Tid.

Men Danmarks Fortid er at søge i andre Landes Fortid. Og Danmarks Nutid og Fremtid ligger i Udlandet.

*

*

*

Det danske Samfund har Luftens Tilstandsform, Molekulerne søger fra hinanden. Og naar de Skillorum, der lukker om Staterne, Nationaliteten, om føje Tid falder for den kosmopolitiske Bevægelse, vil Danskerne bogstavelig talt fordufte mellem Folkene. Der vil sidde en Dansker i San Francisco og hade en i Kalkutta, en Dansker vil staa paa Banegaarden i Nowgorod og spytte ved at høre en Jerusalems Skomager tale dansk. Disse to Millioner indædte Hadere vil vandre

husvilde med Hælene mod hinanden rundt mellem Verdens Arbejdspladser.

Danskerne hader hinanden som snittebærende Skadedyr — og med god Ret. Der hænger samme impulsive, næsten mystiske Dræbelyst over Danskerne indbyrdes som over to Mennesker, der har været gift i 40 Aar og *kender* hinanden og ser rødt i hinandens Selskab hver modbydelig ny Morgenstund. Hvorfor? *Fordi* det danske Folk klinder sig sammen som en gammel Familie, der i taabelig Raceforblindelse hellere ender som Kretinere end søger sammen med friskt og fremmed Blod. Fordi Danmark lider af Indgifte, af social Blodskam, af nationalt Selvhad.

Denne forfærdelige Art af Had har været typisk for en anden Smaastat, en med Danskerne nærbeslægtet Race, og der skabte den en af Verdens mægtigste Literaturer: *de islandske Sagaer*. De fortæller om saa og saa mange Slægter, der var henvist til hverandre saa længe paa en Ø, at de tilsidst i Rædsel og Had slog hinanden ihjel. Hadet mellem dem var af en uhyre, panisk Natur. Det var nemlig Elskov og Afsky i et. Gunløg Ormstunge elsker Ravn, fordi han hader ham — O han længes, han skælver efter ham, efter at kløve hans Stjærn med Øksen! Helga hader Gunløg, fordi hun elsker ham. — De er for nært beslægtede.

Jeg har Indtrykket af, at denne samme tra-

giske Fordobling og Modsætning i Følelsen ligger til Grund for den overmenneskelige Vildhed i *Nibelungenlied*. Den er Symptomet paa Indgifte.

Begynder en Race eller en Æt at afgrænse sig, da ender den med at fortære sig selv. Raceinstinkt vil sige Drift mod Ulykke. Kun Bastarderne bliver lykkelige — jeg mener dem, der er Resultatet af en Krydsning.

I Danmark er Familien godt sammenspillet, de *kender* hinanden. — Livet er en Omvej; det er naturligvis en Genvej at dø. Livet er en Illusion. Men tag ikke *den* Illusion fra din Næste! Danskerne gør det. Herman Bang, der er en stor Kender af Degeneration, har skrevet om to Søstre fra den danske Provinsby, det er i »Ved Vejen«. De to Søstre *kender* hinanden. Hver for sig ejer de maaske menneskelig Følelse, men i *Fællesskab* er de uhelbredeligt intetkønnede. De kender hinanden, den ene er altid parat til at smile fattigt ad den anden og stikke ihjel med et Vink om Kendskab til den Nødtørft, der er fælles for dem begge. De piller Fjerene af hinanden, de staar for hinanden som plukket Fjerkræ. Og der bestaar et dybt, dyrisk Had imellem dem, en *Skræk*.

Hver Dansker har en Giftbrod paa sig. Kan han ikke klare sig, stikker han: *skab dig ikke!* Og han dør selv med, naar han har stukket,

ligesom Bien Danskerne kender hinanden. Vask dine Fødder!

En Mand bliver varm for en Sag og taler stærke Ord. Da siger hans Kone stille og med et vist Blik: Aa det mener du jo ikke! Han tier straks og gaar i sig selv. Denne Kvinde ved noget om ham i bar Skjorte. Hvis han er en brutal Natur, føler han Trang til at slaa hende ned, det modbydelige Dyr, med en Ølflaske. Men det gør han ikke, fordi det kan han blive straffet for — han hader hende og martrer hende til Gengæld med sit Kendskab til *hendes* Klysterer.

Dette senile Land vaager med to Millioner Øjne. Ingen Overflødighed, spring ikke som en Tøs mod en nedhængende Kvist i den grønne Skov! Vi ved, hvad du har under Klæderne, spil ikke yndig!

Jeg ved unge Danskere, der er kommen til Udlandet og har kastet sig vildt om Halsen paa et Menneske, der talte et andet Sprog end dansk. Synden er barmhjærtig. Ude i Verden er der endnu Mænd, der føler henrykt paa den danske Kvindes gule Haar og spørger, hvor det er muligt, det kan være saa forunderlig gult. Derude er der Kvinder, som ler lykkeligt, naar en fremmed Mand forglemmer sig i deres Favn. De gaar som befriede Guder paa Gaden i Udlandet, de Danske — men hører de et dansk Ord af

en Forbipasserende, kommer de til at ryste og skære Tænder.

Hvad er der i Vejen?

Jeg mødte en Landsmand, siger de endnu stakaandede af Skræk. De henter Vejret og kommer sig lidt efter lidt. Men længe efter er de misfarvede af Skræk.

Der svæver altid en kold Haand over dig i Danmark. Og stiger Spilopperne i dig, faar du den klamme Haand smattet mellem Skuldrene.

Danmarks offentlige Liv og Danmarks Literatur er hinsides Klimakteriet. Det er Affektation at ville tendere mod en Redning af Landet. Det er forbudt at stile mod nogen Art Storhed. Enhver navnløs Dansker tager samtidig med Artium Eksamen i Vid paa de store Mænds Bekostning. Der var Narre mellem de store Mænd, men en og anden udrettede dog en praktisk Bagatel. Imidlertid er det dansk at hæve sig over store Mænd ved en Vits i en Avis. Det er bekvemt. Og det er velset; de unge Mænd, der kan deres Skuldertræk, naar Talen er om de store Særlinge, de er af det rigtige Stof. Det er en hvas Hagl at komme ud i, naar betydelige Mænd faar paaskrevet i Danmark. Men *den*, der er Medlem af Foreningen, hæver ikke Hovedet! Det er en brugbar Kraft.

De hænger sammen i Danmark. Derfor har Literaturen i Danmark heller ikke hverken Formaal eller Genstand. Den har til Hensigt at

blive anmeldt i Pressen. Kritiken beskæftiger sig aldrig med Bøgers Indhold men kun med deres Form. I Danmark ophæver Poesi og Kritik hinanden som ligestore Størrelser paa hver Side af Lighedstegnet . . . undertiden i en og samme Person! Man kan slette en Poet og en Kritiker paa en Gang i Danmark — smide dem ud parvis som Sild, der er kværket sammen to og to gennem hinandens Gæller. — Lyder der en Gang et Nødraab, besvares det med en Undersøgelse af Raabets Ordlyd, dets Form. Imidlertid er der en, der drukner.

Dette er aandeligt Forfald. Naar et Menneske giver sig til at beskæftige sig med selve sin Tanke i Stedet for Tankens Objekt, er han gaaet i Op-løsning. Det danske Aandsliv hælder mod Undergang. Der er en, der drukner.

Friskfyre skal nok blive bremset i Danmark; der er dem, der vil gøre dem opmærksomme paa det *Relative* i deres Følelser. De faar en Kritiker over sig, som uimodsigeligt har været ung ogsaa en Gang, og som erobrede *Vantro*, da han for efter det gyldne Skind. Men det er svært at træde Vande i Fedt, det kvalmer for Folk med friske Ganer at ælte i Alderdom.

*

*

*

Der er ingen Grund til at beskrive de danske Afdelinger paa Pariserudstillingen mere indgaaende

end andre Landes. En Udlænding vil rimeligvis slet ingen Indtryk faa. Dog er der Ting, der staar paa Højde med Udlandets, Finsens Lysinstitut, Porcelænerne, Telegrafonen.

Finsen har gjort et Arbejde for Danmark, fordi han har gjort et Arbejde for hele Verden. Man tør nævne hans Navn, det kommer ikke som en ond Lyd for Dagens Literatursjovere, han har ikke udgivet et Prænumerantheft Vers under de herskende Bogterroristers Beskyttelse.

Finsens Navn skal huskes af den nye Tid, den nye Tids Slægt. Han har ikke bidraget til at spise *dem* af med prænumererede Livsanskuelser, der hungrer efter Livet selv. Han har hjulpet sejrrikt mod en snyltende Fjende af dette vort Legeme, der er vor eneste Forbindelse med Jorden. Vers om Foraarets Trær er en Nydelse mere for den Sunde, men den, der trues paa Øjne, Mund og Næse af en ubarmhjærtig Sygdom, trænger mere til Lægebehandling. Paa Landet vil Bønderne gærne falde til at læse i Biblen for de Syge i Stedet for at hente Læge til dem; de kommer sig sjældent af Læsningen — undertiden turde Døden paaskyndes derved — men de antages at gaa til Himmels, naar de har udstridt. Man tillade mig at slutte, at Literatur taget i Betydning af det aandelige Livs Fortrin fremfor det legemlige er en skadelig og farlig Levning af den jødiske Mytologi.

De danske Porcelæner er noget af det fuldkomneste, der findes paa hele Udstillingen. Jeg tror ikke, det er tilfældigt, at dette smukke Resultat er naaet ved en Alliance mellem Kunsten og Industrien. Er det ikke Kunsten, der er vendt tilbage til sit Udspring, til sin Sammenhæng med det Daglige som Udsmykning af de Ting, man bruger? Et Bevis for, at denne Porcelænskunst rører ved det Oprindelige i ens Sans for det Skønne, er, at man føler et tydeligt Ubehag, naar den begynder at forfalde — der er nogle Efterligninger af Blomster og gennembrudte Ting, som aldeles ikke tiltaler. Det er ikke »Krukker« længere. Her forlader Porcelænskunsten sin Grund.

Paa intet Maleri har jeg kendt den danske Natur saa godt som paa disse Porcelæner. De lyse Nætter, Frøerne under de vaade Blade, en Trækrones tunge Svajen i en Efteraarsslud — Stemningen staar mærkelig frisk ud fra den haarde Glacur. Farverne er som i Danmark, altid Mellemtoner, altid linde Konturer. Og Danmarks Natur er jo altid den samme, uomskiftelig. Gudena løber endnu ind gennem Engene ved Randers, Limfjordens Brinker hælder sig ud mod de blaa Bredninger. Vinden har sin Lyd over Danmarks Bakker, den suser stridt forbi paa sin Vej fra det ene Hav til det andet. Saaledes har

Halvøen og Øerne ligget altid, medens Historien pinte sin Tragedie derover.

Og skulde det end gaa Danskerne meget galt, saa bliver Halvøen og Øerne dog liggende paa sit Sted, og man kan for gode Ord og Betaling bo en Sommer paa det uforglemmelige Sted, hvor man er fra.

Valdemar Poulsens Telegrafon er en stor og genial Opfindelse, dens Tilstedeværelse paa Parisudstillingen godtgør, at en dansk Mand kan naa lige saa højt som en Amerikaner, en Tysker eller en Franskmand. Hvorfor skulde det ikke være muligt? Hvorledes gaar det til, at man overhovedet maa undre sig over det? Er det Landets ringe Størrelse, der forbyder Vækst? Vokser da Rugen kortere paa de smaa Agre end paa de store?

En Mands Storhed og Betydning er afhængig af Omdømmet i Landet. Og i det danske Omdømme er Maalestokken *æstetisk*, det vil sige kristen. Man naar højt i Danmark ved at bøje sig. Man *faar* gennem Abstinens. Fattigdommen alene er poetisk.

Men den moderne Tid lugter af Krav. Der staar Folk ude i Periferien og stirrer. Er det Sult efter Idealer, der skinner dem af Øjnene, har de Manuskripter under Armen, saa kan de komme nærmere. De skal blive mættet, deres Talent skal blive udbyttet ved en Avis. Men er

det Folk, der vil betales med Hus og Grund, Kone og Børn, Rejser til Karlsbad . . . ja saa hører de ikke til der, saa falder de simpelthen udenfor Omdømmet. Det maa jo være en Videnskabsmand. Han maa have opfundet en Værdi for korporlige Mennesker. Han kan ikke faa en Plads mellem dem, der anmelder hinandens Bøger, han er ikke fattig. Han vil ikke hjælpes. Det er en Plebej, lad ham udvandre.

*

*

*

Der er for nylig opkommen en ny Slags Nationalfølelse i Danmark — forbunden med Skandinavisme. Det er en Sønderjyde, Johan Ottesen, der har taget Affære. Han har endnu Smagen af Kristiansfelder Honningkagerne paa Mandlerne, det er ham meget om at gøre at faa *Evropa* jaget ud af Danmark igen. I denne Bestræbelse støttes han af adskillige »radikale« Folk, blandt andre Karl Larsen, Professor og Ridder af det store Voltakors med Stjerne.

Denne Bevægelse kan være farlig, fordi den fremtræder maskeret; den udgaar fra den Side af det danske liberale Parti, der er i Opløsning. Desværre har mere end en af dem, der indførte *Evropa* i Danmark i sin Tid, nu selv bidraget til at give Reaktionen Medbør ved at gøre »Danskheden« Indrømmelser.

Lad denne Nationalisme faa nogen Fremgang paa Øerne, i Jylland faar den det ikke.

Befolkningen paa Øerne har altid været Kronen nær, det var bestandig Øboer, der viste Talent for at gaa under Pisken, de forstod at tage en Fordel med Tugt. Disse halve Vender og hele Kulsviere betænkte sig aldrig, naar det gjaldt at blinke for de tyske Grever, der har beklædt Danmarks Trone. Lydighed og administrativ Duelighed stammer fra Øerne, Embedspartiet, det danske Højre, er fra Øerne.

Men Jyden kan daarligt bøje sig. Jyderne stod altid i Opposition, eller rettere Oppositionen i Landet var altid jysk. Danmarks Venstre har Rod i Jylland. Jyderne — dem Saxo aldrig kunde fordrage — de misforstod Knud Konge og slog ham ihjel, de stod i Vognborgen paa St. Jørgens Bjærg i Vendsyssel, stædige og væbnet til Tænderne som deres Fædre, de vandrende Goter. De havde al deres Tid et tungt Nemme for Danmarkshistorien, vilde altid forandre paa den.

Jydens Sympatier var nemlig aldrig hverken norske, svenske eller tyske. Deres Natur er af samme Oprindelse som Englændernes, og mod dem bøjer de ogsaa nu, skønt det næppe er dem bevidst. Jyden stod jo altid fædrelandsløs i Danmark. Øboernes Dialekt blev dansk Bogsprog.

Kronjyden er en Sprogløs, han er ensom, han har ingen Fædreland.

Kom altsaa ikke til Jyden med nationale eller skandinaviske Floskler.

»*De Forenede Nordiske Republiker*« — det var en køn Tanke. Men der gives ikke tre Nationer hinanden mere fjendtlige end de tre nordiske, netop fordi de er beslægtede. Hadet mellem dem er panisk.

Bliver der nogensinde Tale om en politisk Sammenslutning, da gaar Jyderne kun med af Fornuftgrunde — hvis de ka betaal sæ.

Men ender det — som det sandsynligvis gør — med, at Danmark genforenes med Hertugdømmerne — ikke omvendt — da vil Øerne gaa glat og organisk op i Tyskland. Jyderne udvander og bosætter sig — saa langt fra hinanden som muligt — paa Territorier, hvor der tales Engelsk.

MASKINERNE.

I.

Der staar en Maskine paa Verdensudstillingen, den rager mod Hallens Glastag som et sort og blankt Taarn, ad hvis Trapper Folk gaar op og ned. Det er en Dampmaskine med to opretstaaende Cylindre; Stempelstængerne er af hvidt Staal og tykke som Træer. Den udvikler 2500 Hestkræfter. Svinghjulets halve uhyre Masse gaar ned i en Udmuring i Jorden, der slutter med et Par Linjers Afstand, men Hjulet roterer støt, det piller ikke et Korn af Murværket. Aksen, der er tykkere end en Mand og af kompakt, drejet Metal, staar i Forbindelse med en Dynamomaskine, et Hjul indfattet i Systemer af omviklet Kobbertraad. Naar Hjulet drejer sine Magnetkærner forbi disse Traadruller, skabes der en elektrisk Strøm paa 2200 Volt.

Der er Mennesker, men det er forholdsvis faa, Fagmænd, der kender Maskinens Indretning Del

for Del og kan gøre Rede for hele den Proces, der begynder med Kullets Forbrænding under Kedlen og ender med Kullets Glød i Buelyset paa Gaden. De kan bevidne, at Varmen er en konstant Værdi, der med visse Tab undervejs lader sig omsætte og flytte til et andet Sted ved Hjælp af Damp og Elektricitet, de kan sætte Kendsgerninger ud fra hinanden og belægge dem med Tal. De skriver Lærebøger, bestyrer en Drift, forbedrer og opfinder fra nyt, alt eftersom Fysiken er deres Levebrød eller deres Lidenskab.

Men der er jo ingen Levende til, der kan fatte Kraftspændingen i en Dampmaskines Cylinder, ingen Fantasi aner det vældige i Stempelstangens glatte Stamp, femogtyve hundrede Hestekræfters Spil op og ned, Energien i dette Ben, der træder Krumtappen med usvækket Vægt hvert Sekund, *Massen* af Metal, der lyster som i en Leg om de oliesmurte Lejer! — Ikke en Gang om man samlede femogtyve hundrede Heste paa et Sted og spændte dem for paa en Gang, vilde det være muligt at frembringe Stemning af saa stor Kraftnærværelse. Det var mange Heste, et stort Syn . . . men en enkelt ubændig Hingstplag, der slaar op i Kæret, saa at Mosejorden stinter fra Hovene, henrykker mere. *Saa* stor Kraft er der; det er det højeste Indtryk, man kan faa.

Thi Livsfølelsen er Summen af vore Sansers Erfaring, den er bunden til det Organiske, det

Dyriske, selv naar den i sin Sundheds Svulmen higer mod det Grænseløse. Grækerne tænkte sig Titaner i samme Øjeblik som de drømte om at faa Pelikon stablet oven paa Ossa. Hvor den menneskelige Evne hører op, tager den guddommelige fat.

Maskinernes Kraft er ufattelig, som Gudernes Kraft var ufattelig. Men den Sjæls Umættelighed, der spejler sig i Himlen, der vil Almagt og Uendelighed, er den død, fordi Guderne faldt magtesløse ud af Menneskets Bevidsthed? Vil ingen finde Udtryk for sin Sjæls store Længsel i det, der *er*, i denne Grænseløshed, der daglig ligger for med sin Sum af umaalt, uanet Kraft! — Den dødelige Misforstaaelse er ikke henvejret; der gaar Mennesker med et syngende Hjærte, med Sjælen beruset af Kraftlyst, Længsel efter Skønhed og Rytme . . . og de stiger Virkeligheden forbi ud i det tomme Rum, de dør af Svimmelhed. Er Menneskets skabende Fantasi da for evigt sat i Bevægelse mod *Myter*? Kan ingen Tankens Frodighed vende sig mod det Synlige, det absolut Sande, der breder sig vidunderligt paa Jorden!

Maskinen staar der med alle Led spændt sammen af Vilje som et Væv af Kraftlinjer, der er føjet og bøjet i det mindst mulige Rum. Og den er ikke Udtrykket for en blind og stædig og evig lige ufrugtbar Ide, den er det lykkelige Resultat af nøjsomme og nødvendige Tilfældigheder som

alt i Livets Virkelighed. Der er ikke noget *Endeligt* ved Dampmaskinen, kun den Naturlov, der gælder for Vanddamp, raadede, mens den tog sin Udvikling; den betegner en Sejr ad Omveje, men en Sejr! De, der byggede den, stod ikke stampende stille i *Idealerne*, de bøjede sig for Sandhederne — som Kværu lanter, der kommer til Fornuft. Maskinerne er skabt af et Forlig, Menneskets Akkord med det, der er. Mennesket har i dem udtalt sin Objektivitet, han har i dem frigjort sig gennem Beherskelse.

Maskinen staar der paa blanke Staalstøtter, den er ikke udsat for at vakle paa Grund af en Halucination. Den arbejder med uafbrudt Sikkerhed under sine Betingelser, skønt ingen Tænker formaaer at forestille sig eller følge den Vekselfart, hvormed Stemplet og Gliderne deler Dampen mellem sig og mønter Spændingen ud i Bevægelse. Enhver organisk Reaktion tager sin Tid, selv saa lidt som at overskue Tallet 15, men Maskinen nøler ikke, venter ikke paa Besked — i samme Nu Hastigheden bliver en forsvindende Grad større, slaar Regulatorkuglerne ud og mindsker Tilgangen af Damp; just som Krumtappen har gjort en Omgang, springer et Tal ud i en lille Rude i Tælleapparatet, ni Enere stiller prompte efter hinanden, og paa Nierens Appel staar Tieren frem, og naar Tiernes Tal er fuldt, viser Hundredtallet øjeblikkelig sit Ansigt.

Der staar en vis Hede fra Maskinen, den gurgler, toner. Den er et System af berusende Rytme, af dansende Takt. Etsteds kan Bevægelsen skrænke sig ind til noget uendelig lidt, et næsten ukendeligt Pik af et Knæ, men det indfinder sig trofast paa sit Taktsted; Bevægelsen er en Sum af Enighed, alle smaa Brøker har deres eget Maal af Tid rundt om Stempelstangens store moderlige Takttempo, alt er lige uundværligt, lige nøje tilstemt. Lyset bader de lange straalende Staallemmer i Takt, Maskinens Lyd adderer al Ulighed i Tid, og Summen af Lyd er syngende Takt. Maskinens stærke Lydighed er Resultatet af Lydighed mod Naturen, dens glatte og stumme Løb, dens utrættelige Evne i Kraft af Leddenes Samstemthed er Indbegrebet af Orden!

Kraften i Hjærtets Muskler driver Blodstrømmen, men Dampstrømmens Kraft driver Stemplet i Cylinderen . . . saaledes er Kredsløbet fuldendt, Menneskets Livskraft, der før skød over Maalet og ind i Himlen, vender tilbage gennem Maskinen.

Her er *Svinget* for de Menneskers Nerver, der svimler mod Storhed, her er den Sang, der bevæger stolte Sjæle, som ikke vil nøjes med mindre end Erkendelsen af Sandhed.

II.

Dagningen var kommen, den stod ind ad Ruderne, ikke som Lys, men som en Bleggen, som et Bud, der vendte tilbage uden Naade. Stilheden var saa stærk, den gik som en Sluse, og dybt inde i det bundløse Stille skelnedes en kvalt Jamren. Stilheden susede for Ørene som et Træk af Genfærd. Dagens døde Larm gik igen i det Stille. Nu laa Byens to Millioner i Dvale, Torve og Gader bredte sig tomt . . . det var, som stod der nu et højt grønt Ansigt op i Luften derude over Byen fra Himmel og til Jord, Billedet af et Ansigt.

Men jeg vendte Øret til og sporede unaturligt vaagen efter sand Lyd, jeg klamrede mig til den fine Støj af et Støvdrys, til en uendelig svag Lyd af Blæst derude over Tagene, den Morgenaande, der gaar med Solen, som for Aartusinder siden.

Og i denne Stilhed fra Evighed af, i denne legemsløse Lytten, der slog mig vaagen, følte jeg en ulidelig Skræk, en grulig Mindelse om Ophør af al Ting. Det farveløse Gry sneg sig afmægtigt og sorgfuldt ind. Da gjorde enhver ringe virkelig Lyd mig varm af Tak. Og efterhaanden som Paris tog til at vaagne og støje, fik jeg Ro.

Ved det første Prust af Liv derude, jeg hørte, maatte jeg le højt. Thi det gik som en Lynrift over Stilhedens Spejl, det lød som et skingrende

Nødskrig! Dagen begyndte med en Dampmaskines ængstelige Fløjtestraale — *saa!* En almindelig Puslen slog sig til, en Reveille, Lyden af en Sav langt borte, en elektrisk Klokke, der hvislede . . . Dagen stod rask og færdig ind ad Ruderne. Og pludselig laa der allerede en samlet Lyd om Byen, en Horisont af Lyd. Snart skulde Luften svulme under en fuld Koncert af lykkelige, af vaadestuede Væsner, Kampskrig, Trods og Snøft, hele Tilværelsens berusende Meningsløshed, al Livets Salighed ved Dødskamp!

Og Byens Dagliv gik forbi i sin knusende Vægt, førte alle de Øjne forbi, der ikke bliver seende, før det Haandgribelige er fjærnt; Larmen beskrev sin Bue over Dagen, den djævelsk gode Larm, der aldrig savnes, uden naar den tier. Kampen gik fra og til i Gaderne og lyksaliggjorde Mennesker, thi Kampen er Formaalet -- der er ikke andet, med mindre man vil dø.

Medens Dampmaskinen og Dynamoen staar i Maskinhusets dirrende Olieluft, medens de høje Skorstene smøger besindigt, lever den moderne By hen som under et Forsyn, glemsomt, den nyder sin Fordel som af sig selv og siger ikke Tak. Thi det moderne Forsyn er ganske upersonligt. Maskinen har muliggjort alt, har indløst alle Fordringer, man gaar ikke et Skridt uden at være under den store Muligheds Vinger, men Suset høres ikke.

I Storbyer, der har dannet sig om en Flod, London eller Paris, kan man faa det stærke Indtryk af Overgangen fra den inderste Kærne gennem Forstæderne til Landet. »Byen« er et Begreb, der har dannet sig i næsten hver Hovedstad; det er den indre Marv, de gamle døde Huse. Man kan sammenligne »Byens« gamle Huse med Celler, der ikke længere lever direkte med men ophober Næringsstoffer, magasinerer Kraft. Her er Bankerne, Kontorer og Lagre. Her findes de offentlige Bygninger, Musæerne og Kirkerne og Prostitutionen. Her er Livet trængt saa stærkt sammen, alle Fornødenheder ligger saa nær, at man kan gennemgaa de for et Menneske egne Livsytringer paa et Minimum af Tid, og det hele Alfabetet igennem. Man kan mætte sine Øjne med Tapeter fra Korstogenes Tid, man kan spise Sallanganens Reder, overvære en Tumult i den regerende Forsamling, man kan skifte Kaste hos en Skræder, man kan unde sig selv Surrogatet for et lykkeligt Familjeliv — og alt dette paa to Timer og indenfor hundrede Kvadratalen.

Men en Tur ned ad Seinen en Morgenstund overbeviser om, at alle disse Fordele ikke samles paa et Brædt af sig selv. Forstæderne ringer sig om Byen som Basten og Barken om Vedet — her flyder Safterne, her bearbejdes Raastofferne; Ernæringen gaar for sig her. — Et vist Stykke fra Centrum begynder Byen at faa et særegent

blandet Udseende — det er hvad man kan kalde Hospitalsgrænsen. Her ligger alle de Lemmeanstalter og Kirkegaarde, som i sin Tid skødes udenfor Byen, men som forlængst er kommen til at befinde sig midt i; her er Skoler, Halvvillaer, en og anden Fabrik. Endnu længere ude gaar Byen over i den rene, bogstavelige Forstad. Seinens Bredder ligger ikke smukt kantede med Kajer, men med opædte Vrag af Pramme, Skrænterne staar ikke med Træer og Statuer, de er nærmest dekorerede med Petroleumstønder, Hunde og ynkkelige Individer, som roder efter noget i Strandkanten. Og Skorstenene osrer mægtigt over den lave Forstad. Toget, der allenfals forputtes, hvis det skal gennem Byen, løber her raat og vrinskende forbi. Og overalt spores en Lugt . . . Arbejdet er ublufærdigt, der lugter som af nøgen Hud fra Værkstedernes By.

Da gaar Tonen fra graat og sort over i grønt. Husene spredes og de ligger mere smilende, som var de mætte, som behøvede de tilvisse ikke at stimle i Klump med de andre derinde for at hapse en Bid. Der hænger et Træ ud over Bredden, et stort, rigt Træ, og se der er Græs, særdeles vildt og forfløjent Græs. Smaa blege Valmuer nikker, en blomstrende Busk runder sig over al Maade velstaaende. Seinen lægger sig magelig hen under Træer som en velplejet Kanal . . .

Byen selv er trængt sammen som en Maskine.

Men det er glemt, at de Fornødenheder, man telefonerer til Butikerne efter, dem maatte man før søge korporligt i Skovene . . . kun Ønsket om fremdeles at faa det nemmere er ikke glemt. Den Sultne mættes, men Sulten er lige evig. De store elektriske Vogne slæber sig ned ad Gaden; paa en Time kan man faa overset Paris, medens man drømmer om at befærde Skyvejene over Alverden med Luftskib . . .

Men søger man længst hen, bort, paa den anden Side Jorden, Paris ligger alligevel paa sit Sted. Og kommer man pludselig til Syne, sidder man i et Nu levende paa en Stol udenfor Boulevardkafeen, vil Livet i samme Nu røre sig dér, uanfægtet som altid. Folk gaar forbi i gule Støvler og høj Hat, Hundene bærer fremdeles Halsbaand, unge Damer passerer i et usynligt Svøb af Vel-lugt . . . de tusinde Ansigter bølger forbi og efterlader Indtryk af Race, af Stand, af Bestilling, af tilfældigt Humør. En bærer sin Fedme med Lethed, en anden slæber sin Afmagring tungt langs Gaden, en Mand tager sig adspredt til Panden, en Hest tygger i moralsk Ligevægt paa Bidslet — to Soldater toner forbi, en Pige med bart Haar bærer sin frodige Person et eller andet Sted hen.

La Patrie falbydes vaad fra Pressen. En Araber gaar forbi . . . de gaar forbi allesammen. Og tilbage bliver en Stemning af Tænder, af Skæg og af Fingre — et Genboskab med Gammelkloghed,

Uskyld, Nød, Ondskab eller Ungdom. Zola gaar forbi. Smaa haardføre Fabrikspiger sværmer ryt-misk med Kræmmerhuse i Favnen.

Og i denne Stund kører sammenhængende Rækker af Vogne gennem en hvilken som helst Gade i Paris. Solen blinker i en Droskerude oppe paa Broen over Seinen, og nede i de sorte Pramme ved Kajen staar Mænd nøgne til Bælte-stedet og losser Grus, teglstensrøde i Solskinnet, stundesløst travle, deres Arme og Skovle tilsam-men gaar som et Vægtstangsystem. Vandet rører sig i flade Flunk, som Blik af Emalje. Seine-baadene kiler afsted med deres bryske Stævn, og dybtlastede Slæbelægter ligger til Næsehullerne i Strømmen.

Byens Folk har meget at tage vare. Oppe fra Toppen af Eiffeltaarnet ser de ud som Krudt-korn, som Filspaan, og Byen ligner en krystal-linsk Dannelse, der er størknet om mange Cen-trer, den er graa som en Lav og plettet af Sky-ernes Skygger. Seinebaadene kryber som Projek-tiler, hvis Gang Afstanden gør synlig. Solen gaar ned langt ude over det miledelte Land som bag Stenalderens vejløse Urmoser. Men Spiret selv dirrer i sin luftige Ensomhed, rykker som gik der nervøse Rystelser gennem Nakken af Jord-karyatiden Atlas.

Husenes Sider og Træerne indfatter Boule-varden, og Larmen aflader ikke. I øde Taarne

slaar Klokken Timeslag, skønt det aldeles ikke høres af nogen, Pendulet hænger ned langs den klamme Mur som en lang søvnig Saks, der klipper og klipper af Tiden.

Paa det selvsamme Sted, hvor Pariserinden samler Kjolen med en Bevægelse, der er ren Kunst, og bøjer sig i Midjen, idet hun træder op paa Refugen under Kandelabren, hvor Politibetjenten staar med sin hvide Stav op i Tusmørket og styrer Vognstimlen, paa det samme Sted gik Kæmpeøglerne i den dampkede Luft under Padderokkerne, det samme Sted saa menneskelige Hoveder blive baaret paa Spyd.

Der sidder en ung Mand og drikker et Glas mod Solnedgangen, og Folk stryger forbi, de strejfer hans Fod, men han trækker den ikke til sig, tænker ikke over det, det gør ingenting, han er selv menneskeligt beskaffen. Han er som de andre og har Del i Ceylon, Japan, Paris og Bjærgene og Havene, Floderne og Fiske og Dyr, Heste og Geværer. Ham tilkommer en Andel i denne Verdens Gunst af Firkortmis, Vals, Bryllup og Barsel, ogsaa han skal blive valgt ind i Bestyrelsen og hædret med Messingmusik paa sin Jubilæumsdag. Han lader sig barbere, han køber nye Støvler, han cykler til Tuborgpavillonen, eller han tager Billet til Amsterdam, han gaar med Roser i Knaphullet den første Maj. Der tilfalder ham en Part af Pengene, af Gigt og Gebræklighed,

Tigerskindene under Bordet, Klaver og Portræt i Legemsstørrelse . . . og om føje Tid skal han ikke hviles bedre eller værre end sin Fortids Høvding, der brændte paa Baalet med alle sine Vaaben og Heste i den dybe Skov.

Det lufter svalt, Larmen paa Boulevarden gaar hulere, Lyset er vegen af Luften, og Folk strømmer farveløst mellem hinanden. *Laaget* skygger over dem. Hvor Aftenbrisen er dybt sørgmodig, gammel! Som en falmet Kind, en aaben Mund . . .

Men Lygterne tændes! Pludselig sveder der hvid Ild ud fra Buelampernes Kupler. De blaffer og flagrer lidt først som snehvide Falke, der bliver kastet op i Luften og søger Vingefæste i det Blaa. Saa hviler de rolig paa Vingerne, glipper kun nu og da som for at skærpe Blikket.

Langs op ad den skraanende Boulevard tændes Lysene, men der ligger endnu et dunkelblaat Skær af Dagslys øverst paa Kronerne af de udsprungne Træer. Himlen lyser turkisgrøn over den høje fantastisk takkede Gadeside, langt oppe og ensomt staar en Planet med sit hvide, ubevægelige Lys. Men hvor det gule, det gyldentvarme Lygtelys straalere ind under Træernes Kroner i Vrimlen af dunkle Mennesker, fra Ruder, fra Kupler! Som en Tunnel, en frelsende Lønsti ind under Mørket for dem, der lod sig overraske af Mørket, som en trøstig og sund Rødmen under Himlens falmende Tagen Afsked! Som et Tog

af Levende, der vil, naar selve Tilværelsen ikke mere vil!

Nu maler Maskinerne!

Nu gaar de farlige Kræfter gennem alle Kobbertraade under Jorden og over Tagene. Alt hvad der sker skjult i en By, det sker nu, i Rør, i begravede Ledninger. Men alle Traade samles mod Maskinen, der stamper, der staar blind og sjælløs i sin Grube.

Dagens Lys afløses, alle Folk faar nyt Lys som af sig selv. I Rovmorderens Celle brænder der nu et Gasblus paa Væggen; paa Hospitalet gaar Sygeplejersken gennem Halvmørket paa lydløse Sko, hun drejer kun et lille Greb paa Væggen, og der kryber Ildorme ud i Glaskolberne under Loftet, de Syge ser frem for sig i nyt og venligt Lys.

Boulevardens Flod murrer lykkeligt. O svin-dende Dagslys og trøstige Lygtelys paa alle levende Ansigter! De rødmer og lever op som Skindøde, alle Farver lyser paany, men mattere som under et Drys af hvid Aske. Det er som stiger der et gammelt stærkt Kvæde om svundne Tider, en usigelig Tone, og langt ude hælder Skyggerne af de Døde sig frem.

Larmen dønner og ryster. Vognene ruller med gule Hjul. Alt hvad der er synligt og alt hvad der tager Del i Lyden paa Gaden trøster de Levende.

Der dukker en gammel ensom Mand ind under Kafeens Markise, Lyset blotter hans Klæder og hans Aars Usselhed, han er baade skæv og krum og duer ikke til mere, og nu holder han Livet oppe ved at rode under Kaffebordene og samle Cigaretstumper op. Men er han ikke midt i det Hele paa sine gamle Dage, ser han ikke Vinduernes Overflod af dyre Sager, Reklamebogstavernes Ildskrift oppe i Luften! Han er ikke ulykkelig, selv om Syn og Hørelse og Lugt gaar næsten fra ham, han lever endnu og er ikke ulykkelig. Ulykken er værre end Sult og Alderdom og Svaghed — den der er ung og altfor rig paa Kræfter kender en evigt gnavende Pine, en hvileløs Attraa efter mere, mere, mere . . .

Hvem vil tale om Ulykke, naar der i det samme gaar to lykkelige Mennesker forbi! Hvem synger en Gammelmandssang om Sorg og Afmagt, naar Omnibussen sprænger over Gaden trukken af tre atletiske Heste og med en sekstenaarig Pige som Topfigur, et sort, mystisk Haar oppe i Majaftnens Luft! Hvem sukker over sin Styrke og Appetit, sin Ungdoms Utaalmodighed, i samme Nu som han ved, at der sidder en Komite af vanddrukne Lig ude i *La Morgue* og stirrer himmelfaldent ud gennem Glasset!

Byen og Byens Udødelighed! Se de gaar der, de Levende, det er saa indtrængende vist, det ses med Voldsomhed, de *er* der. Og dette Indtryk

af Rum, hvori de gaar og kommer, er saa stærkt, at det brænder — ikke anderledes, ingen Forandring, evigt alt dette!

De elektriske Blus slukkes ikke, Traadene ligger roligt i Jorden, Maskinerne arbejder langt borte i urokkelig Takt, blottet for Opsætsighed, døde for Bevidsthed — Menneskets selvhjulpne Forsyn.

III.

Verdensudstillingen, det moderne Fremskridts Aarhundredesfest, samler alle Jordens Folkeslag. Europæere, Japanesere, Kaffere mødes, og staar de hjælpeløse overfor hinanden i Henseende til Sprog, uopklarede med Hensyn til Livsanskuelse, utilgængelige hvad angaar Tro — et er fælles for dem alle, Midlet, hvorved de overhovedet mødes!

Der ligger en Skibsmaskine etsteds paa Udstillingen, den er lagt paa Siden som det bedst kunde gaa, med Skovlhjulene ragende blottet op i Vejret, den tager sig saa prisgivet ud der, saa langt borte fra sit Sted, som en Indvold, der er bleven skaaret ud. — Rundt om paa Udstillingen findes Dampskibsmodeller, Planer, Kort; der hænger Billeder af Havne og Udvandrerdampere, der er Fotografier af Skibssaloner, af Dæk med hele

det sammentrængte Apparat, som kun Søfolk ved Rede paa . . . Ruterne spinder sig over Havene paa Kortet, i ensomme Linjer, i tætte konfuse Kurver.

Paa Udstillingen ses Modeller af Viadukter og hængende Staalbroer, Fotografier af umilde Bjærgslugter, hvor Jærnbanen klæber til en Rand som den eneste regelmæssige Linje i Landet . . . Tunneler, Tandhjulsbaner, undersøiske Anlæg. Landenes Kort viser et filtret System af Togveje, der straalere ud fra Trafikcentrerne og skyder lange Forgreninger og søger mod Kysterne; Togvejene ligger som et Blodkarnet over Verdensdelene . . .

Og for den, der har søgt at identificere sig med sin Tid ved Rejser, hvis Fantasi ikke lod sig mætte paa anden Maade end ved Selvsyn, ligger Jordens Steder ikke sælsomt stumme, dybt forladte hver for sig — der sidder ingen Sfinx paa Kysten ud mod Havet, der vandrer ingen øde Bølger. I et frigjort Hoved lufter Erindringen som en Blæst, Tankens Skyer rejser paa Himlen, Jorden ligger allestedsnærværende ud mod Synets Kreds.

I hvert Sekund kommer et Menneske til Ro, stivner i sin hvide Seng som en Støbning, der endelig bliver færdig og afkøles, og de Levende kan ikke forstaa, at dette Legeme bliver ved, bliver ved nu med ikke at røre sig mere. Lokomotivet pifter udenfor Dødshuset i den samme

Nat, Togene ligger overalt fremefter paa deres Bane. Oppe paa Dover Klint er der et stort nøgent Fængsel; Fangerne bag Gitrene ser Skibene liste langt ude over det vide Vand — saa og saa meget skifter de Stilling til hinanden i en Time, ligesom Viserne paa at Ur. Og Togene løber ud og ind af Tunnelen under Klinten, de kommer og forsvinder saa trygt, saa fuldstændig som det var smurt.

De store Udvandrer-skibe hugger i Søen, Bølgerne bugner og svinder om dem, de mørke Vande leder forgæves om Ligevægt . . . i ti Dage pumper Maskinen ustanseligt, og hver Dag bringer kun en ny Ring af Vand, Maagerne flyver saa nær, at man aner deres bankende Hjærte under Fjerene, en Dag springer Delfiner i Havskorpen og viser de vaade Aandehuller, der staar aabne et Nu som Mundingen af en Bøsepipe og lukkes igen. Natten breder Morild ud fra Boven af det hvileløse Skib. Og saa en Morgen ligger Søen med Vagere og Bøjer, alle Sejlskibene rundt om gaar over Stag. Kurserne bøjer mod samme Punkt. New-York toner ud af Morgentaagen bag Frihedsstatuen, Byens Kæmpehuse ser roligt frem med Tavløjne, med tyve Etagers Vinduer — de gør et levende Indtryk, thi der slaar overalt ren Damp ud fra dem, snehvid Damp forflygtiger højt oppe som fra selve Murene. Og under Brooklynbroens æventyrlige Entrehage gennem

Luften svømmer de flade Færger, de kvabber sig ud af Disen, svinger rundt og støder i Næsen som altfor store naive Uhyrer, Krumtappen og Balancen rager vældigt vuggende ovenud af Ruffet. — Hver Færge har sin Dok, hvori den passer; New-York er trævlet som en Tarm af Dokker hele sin Omkreds rundt, Togene løber ud til Dokkerne, og Byen suger Næring med hver Godsvogn, ind ad hver Lem, gennem hver Pakhusluge. Der gaar Skibe under Kinas Kyst, som uvægerligt vil losse her, der løber Tog fra Stillehavet, som ikke hjelmer, før de holder i en Dok ved New-York.

Damperne gaar gennem Kanalen som ad en Vej, de bugseres op ad Themsen, og Towerbroen aabner sine Klapper for dem. I den tidlige Morgen lyder en sær Koncert i Kristiania Fjord. Taagen slaar alle tunge Dampere med Blindhed, de snøfter spørgende ud mod hinanden, lytter . . . og snøfter ivrigt tre Gange til Svar, her, her, her! Dybt inde i Taagen klemter et elendigt Sejlskib vildt og bønfoldende med sin Klokke. Damperne føler sig maabende frem op gennem det farlige Løb, og er der et Nu, da de allesammen tier, skulper Vandet saa forsigtigt under Halvkraftfarten — der høres som et menneskeligt Raab inde i Taagen. Hvor er de nu — de kalder igen, de lytter. Inde fra Skærene hvirvler Turbinerne det ene susende Hvin op i Taagen efter det andet.

Og inde fra en Fjordarm kommer en Takt af tudende Stød, der tager til, det er en indfødt Kystbaad, der gaar med fuld Kraft og fraader ud af Fløjten til baade Skibe og Skær om at gaa af Vejen. — Da sejrer Solen. Taagen splittes. Og spredt rundt ligger de fem-seks skorstensrygende Skrog, de faar Øje paa hinanden, og det er næsten, som kommer de til at ligge lidt dybere paa Vandet, idet de puster ud. Sejlskibet driver med slappe Klude inde under Land. Men Kystbaaden holder endelig op med at kæfte, den pulser fremdeles lige lukt af Sted tæt inde under Fjældet.

Damperne løber ind og kipper Flag for Gibraltar's Kanoner, de bliver befølt med elektrisk Lys af et Krigsskib en Nat paa Vejen op til Lisabon, de gaar mellem Kystlinjer, Sømærker og Fyr, under Himlens Stjærner, som en Blind gaar i Stuerne fra Stolekant og til Dørliste, fra Knaster i Gulvet til Vinduernes Sprosser. Damperne duver taalmodigt i Modvind, tager rigeligt væk Søer over sig, frem kommer de! Og de gaar en Dag ganske alene paa Havets Alfarvej, en anden Dag sværmer de sammen flokkevis i Havn. De forliser, og der er nok af dem endda.

En Decembertag staar Damperen efter mange Dages Barskhed, efter vaade Nætters Evighed af Stempelstamp og Synken hen mod Bølgerne og ny Energi, Rystelse og Suk i Reb og Rigning, ind i roligere Havegne — men det sner bittert,

Luften er dødelig kold . . . og da ligger der en rødblaa Bjærgkæde lavt imod Synskredsen. Et snedækt Klippeland ser ud mod Skibet gennem den bidende Luft, et Land saa dybt uformuende og frost søvnigt som i Jordens arme Isalder, da der ikke var Liv. Det er Norge. Men medens Damperen hæver sig og synker svært i den iskolde Sø, nærmer en Lodsbaad sig, det korte Fartøj snyder sig mellem Søerne, hopper over dem, skrider lurende paa Siden — og saa flyver det næsten i Spring ind under Damperens Læside, der staar lodret ned i de urolige Bølger. En Mand i Voksdug og Støvler til Skrævet entrer som en Kat op ad Rebstigen og gaar uden videre Omsvøb til Rattet. Og Lodsbaaden slingrer som en anskudt Fugl med slappe Sejl bagud, til den igen strammer Senerne og lægger sig bidevind mod Land.

Damperen sejler som i Ferie med Solsejl, Passagererne spiller Pladespil paa Dækket udfor fremmede Kysters blaa Horisonter, Tobaksrøgen svømmer i den lune Solluft — langt ude i det venlige Hav hænger Røgstøtter fra andre Skibe. Og Vandene risler saa lindt fra Kølen, alt Jærn dirrer som en spindende Mis, Maskinen gaar udmærket. En Dag ligger der saa en tynd Sandstribе paa højre Haand, Jyllands Vestkyst. Hele Dagen er der næsten ikke andet, kun nu og da en svag Højde med hvidgrønne Pletter i Sandet. Siden ses et ensomt Fyr. Og paa et Sted, hvor Sandet ser rigtig hvidt og

kønt ud, rager den rustne Skorsten og Mastetoppene af en sunken Damper op af Vandet. Et Par Mil længere oppe ligger et fuldrigget Skib latterlig strandet i hele sin Længde paa det lave og hvide Sand. Med Mile imellem ses en Brædegavl med en Flagstang ved Siden, der rækker sig bag Klitten, Spanterne af et Skib stikker som Kamelribben i Havstokken, runde Skyer kupler sig derover, og Bølgerne løber flade ind paa den sparsomme Kyst. Men Mørket falder paa, Vinden springer om i Nordvest og øger hurtigt, der falder en strid og stikkende Regn. Damperen lægger sig voldsomt frem, Maskinens Lyd stiger skarpt mod Søens hule Sus. Og under et ondt Overfald af Vejret, i et Vask af Søen, truet og slaaet bjærger Damperen sig igennem. Der staar et Fyr og glipper rødkantet i den hundske Træk, og medens Regnen pisker Dækket, og Mulmet og Søen ikke lader sig mildne, vinder Skibet om Ska-gens Fyr.

Togene kører imidlertid. De løber rimgraanede ind for Perronerne i Byernes Morgen, de bringer Landets Luft af Grøderegn og grønt Korn med sig, de iler under en flunkende Sol med Harpiksdraaber svedende ud af Fjælene. Toget gaar som en vild Jagt gennem Natten, Folk vaagner og tror at høre et udbrudt Dyr slæbe sin Lænkestump over Stenene. Toget trompeter udfordrende over Broerne, slaar Damp ud, ruller, og forbi Sten-

mure, gennem Tunneler vækker det et Kor af Genlyd, halsende skarpe Stemmer, Skud af Ekko, Salver af Stenlyd.

Toget gaar gennem Tysklands Fabriksegne, hvor Jorden er sort og fedet af Petroleum og overgroet med Skinner, hvor Skorstenene trives frodigt og Røgen ligger som en Drivhusem over Vegetationen af Blikskure, Krantaarne, Støbeovne — Toget gaar som et svirpende Jærn gennem Belgien, forbi Helvedporte af Hammerværk og Grubebaal . . . et Nattesyn af Os og Ild, af nøgne Skikkelser, der vrimler ved Ovnenes blændende Svælg! Der hvirvler Hjul oppe i Luften, Bjerge af Slagger gaber i Mørket, alle de hede Værksteder ligger aabne, som havde de rejst sig paa Pæle, og Hamrene synger, *tygger* som ædende Tænder, Esserne spruder Flamme — det er som en sodet Rist dybt nede over Jordens indre Ild. Saa tordner Toget over en Viadukt, og langt ude i det oprodede Land ses ved Stjærnellyset en Række af Standere forbundne med Staaltove, og her glider store Jærnkurve stille afsted, nogle frem, andre tilbage.

Toget slider sig ujævnt over Sierra Nevada, naaer op ad usigelige Omveje, dybt nede ligger Skraaningerne og Dalene med hvidblaa Olivenplantager, med Vingaarde; askegraa Byer fjæler sig i de svedne Kløfter. Varmen favner med forterende Gavmildhed — men inden Aften kan man

rulle køligt i Middelhavets lange Dønninger. Toget gaar ubemærket ind i London ad Muldvarpegange under Jorden, man kommer lyssky op i Byen, ser sig om og skynder sig ned igen.

Saaledes er den uafsladelige Flugt, der ender med at gøre alle Jordens Steder lige. Saaledes har Menneskets Flyvelyst skabt mekaniske Systemer, der i Kraft og Besynderlighed overgaar alle organiske Væsner. De telegrafiske Kabler paa Havets Bund er Dybets mest gaadefulde Orme, ingen sammensat Kurvblomst er mere mystisk end Dynamomaskinens Knop af Kobberfibre og Jærn.

IV.

Der staar en Maskine paa Verdensudstillingen, den rager mod Hallens Glastag som et sort og blankt Taarn, ad hvis Trapper Folk gaar op og ned.

Der staar Maskiner, som trodser ethvert Begreb om Dimension — og atter Maskiner, hvis Brug og Konstruktion ikke én Procent af Menneskeheden ved noget om. Hvor skal det ende, naar vor Tilværelses ydre Udvikling og Mekanik er skreden os næsten af Syne, ved hvilket Middel skal der tilvejebringes Ligevægt mellem et mate-

rielt uhyre Fremskridt og en aandelig, haardnakket Tøven?

Jeg tænker ikke, det bliver Maskinerne og Fremskridtet, der venter. Der ligger en ufødt Moral, en uindviet Æstetik i Luften — disse Haller, disse Maskiner er til, *de vil have deres Sjæl!* De raaber paa en anden Psykologi end den, der passer Stenalderfolk og Kinesere og danske Professorer lige godt.

Folkenes Tankesæt svarer til deres Hænders Arbejde. Den Bonde, der frembringer alt hvad han skal bruge af sin Jord, der har Faar, hvis Uld han karter, spinder og væver selv, der har et Huggehus, en Tækkenaal, en Brønd, en Tørvemose, vil være i rund Harmoni med Livet og Omgivelserne. Intet gaar ud over hans Synskreds, Livet vender tilbage i sig selv for ham, som det skal. Men det Menneske, der gaar i Kirke og dyrker Gud ved elektrisk Lys, der lader sine Børn døbe og vaccinere mod Kopper i et og samme Aandedræt, der kører til Rigsdagen paa Bicycle, er ikke noget Menneske, men et blindt Dyr.

En saa uhørt Spaltning mellem haandgribelig Sandhed og tilvant Vildfarelse, mellem Praxis og Teori, kan Samfundene som Organismer ikke taale. Naar det enkelte Menneske kommer til at lide af en Uligevægt mellem Legeme og Sjæl, mellem Instinkt og Reflektion, Drift og Moral, vil han forstyrres i sine Funktioner og ende i

Galehuset elller som Selvmorder. En kristen Opdragelse og et Blik bagefter i det moderne Liv kan slaa et Menneske ihjel. Dette er absolut sandt. Og er den Mand ikke gal, der kan forlige Geologi og Kemi med de jødiske Myter til Fordel for de sidste! Han er gal, og hvis Forholdet ikke var et saadant, at en Sammenligning mellem Syge og Sunde bliver til Gunst for dem, der er i Flertal, vilde kan komme paa Oringe.

Verdensudstillingen svarer paa mange Spørgsmaal. Maskinerne har deres Sprog.

Der staar et Lokomotiv, en Eक्सpresmaskine og rækker sig i funklende Lakering. Den er beundringsværdig, slank, elegant i sin herkuliske Vækst. For at trænge Maskinen sammen og gøre den dygtig til det yderste, har man forandret og føjet til, og der kan kun have været Hensyn til det Praktiske at tage. Men Skønheden følger Styrken! Maskinen er fuldendt skøn. Den lave, lange Rejsning, det tætte, korthalsede og dog smidige i Formen kan ikke være mere henrykkende. Hjulene staar let, hele Maskinen gør et dristigt og sorgløst Indtryk. Man knuges ikke af Vægten, thi her er den overvunden. — Der var en Mand ved et af disse Kæmpelokomotiver, han viste det frem og gjorde Rede for det; naar han stillede sig paa et vist Sted, laa alle Haandgreb og Stænger saaledes, at han kunde naa dem. Fra dette Sted lod hele Kraftens Konplikation sig regere.

Manden slog ogsaa Fyrhullet op . . . og hvad var det, inde paa Risten laa en Dynel! Jo, denne Mand logerede her. Der sov han hver Nat i det kolde Lokomotivs Mave. Det var en af disse hornfingrede Mænd, hvis Blik synes hvidt, fordi Huden er bleven mørk og garvet af Kulstøv og Olie. Han talte meget lavt, netop fordi han var vant til at halse sine Ord gennem døvende Maskinstøj. Den Mandstype er fælles for hele Verden.

Læg Mærke til ham! *Fremtiden* tilhører ham, han lever i Kraft af Maskinen.

De der har vendt Blikket mod Jordens Værdier, skal ogsaa arve dem. De der satte deres Grublen ind paa Tingene selv her, skal have Fortjenesten. Det er ikke længere tilladt Næring at forhandle Luft og Løfter mod Valuta paa Jorden, de gamle fule Falsknere skal gaa Bankerot under Fanfare af en ny bedre Ungdom. Der gryer en Reduktion af alt fedtet Papir, alle falske Veksler paa de blaa Almindeligheder, Rethaverne kommer til at staa med Prioriteterne selv, naar de er gaaet ned til Ingenting. Fallit, Fallit!

Maskinerne er fælles for alle Lande og alle Folk, Fremtidens Værdirevolution gaar over hele Verden. Ingen Nationalitet, ipgen Henvisning til Privathistorie frelser Luftkastellerne fra Fald. Religionerne, Systemerne, der før stod fast gennem gensidig Forkætring, saa at hver blev salig ved

sin Tro, vil simpelthen være blottet for Vægt, saa at hver gaar i Hundene ved *sin* Tro.

Der er allerede en *Race* ude over Verden, den vil tage til som en Kløversæd under Kornet, og naar Kornet ligger for Leen, gror Kløveren i Vejret. Samfundene gennemvæves af en ny *Race*, som Landene indspindes i Trafiknet; der staar hundrede fri Hoveder bag hvert Lokomotiv færdigt fra Smedjen, der sidder tusinde redebonne Hænder paa Skaftet for hvert Skib, der ryger af Værftet i Vandet.

Den mægtige Forundring jeg følte, da jeg opdagede Nuancerne i en omskabt, en frembragt, *smeddet* Natur, det Indtryk af Skønheden, som fulgte den sejrende Kraft; Storheden, jeg var Vidne til, vendte mit Blik *tilbage* mod Ophavet til det altsammen, *Mennesket*!

*

*

*

Den moderne Tid er en dyb og endelig Renaissance.

Alle store Epoker i Menneskehistorien var karakteriseret ved en Bestræbelse efter enten at hæve sig over Virkeligheden eller vende tilbage til Virkeligheden. Typisk for den første Retning var Kristendommen. De Bevægelser, der gik i den modsatte Retning, de hedenske Gen-

nembrud, har man kaldt Renaissance, Reformationer, Revolutioner . . .

For at bestemme den moderne Renaissance vil jeg tage et kort Overblik over de vigtigste hedenske Gennembrud i Europa. Den italienske Renaissance i Middelalderen var ikke ægte. Selv om de gamle Romere var paavirket af græsk Kultur, var det dog et andet Folks Fortid, Italienerne vendte tilbage til end deres eget. Og den italienske Renaissance var af kunstnerisk Natur, de genfandt i højere Grad *Udtrykket* for Mennesket, Formen, end de genfandt Mennesket selv. *Kunsten* har jo netop sit Udgangspunkt i Modsætningsforholdet mellem Virkeligheden og Trangen til at hæve sig over Virkeligheden, Kunsten søger at forsonse Modsætningen, den stiler mod Enhed. Den italienske Renaissance stødte saa voldsomt sammen med den Virkelighed, der var, at den naaede sit Højeste i at fremstille det modsatte af Livsglæde — den bastede Slave, Smærtemennesket.

I Tyskland protesterede Luther — men for at binde des haardere bag efter.

Ser vi hen til den franske Revolution, saa viser det sig, at dette vældige Genindsættelsesforsøg kvaltes i sin egen opsvulmende Ide. Den franske Revolution tabte Mennesket ud af Haanden, idet den samlede sammen paa Menneskets *Ide*.

Den germanske Renaissance i Tyskland og Norden: »Romantiken«, var principielt ægte, det

var en Genfødelse af germansk Fortidsaand. Men den var *literær*. Det var en Genfødelse af Billedet, ikke Tingen. Romantiken endte i »Skikkelser«, gik op i Ide.

Men Ideerne slaar Initiativet ihjel, Ideerne binder Kraften, henviser alt til Fremtiden. Imidlertid er Reaktionen ikke sen. Reaktionen er som en oppustet Faaremaave i en Pøl; prikkes man den ned paa *et* Sted, buldner den straks ovenud et andet Sted. Reaktionen, det vil sige det ældgamle Snyltesystem, der vejer Legeme op med Sjæl, Arbejde med Haab, Gaver med Kærlighed, Lykke med Løgn — Reaktionen forklæder sig! Men den forklæder sig *altid* som Ide. Den forklæder sig altid *æstetisk*, den vil skabe en anden Virkelighed, end den der er.

Fælles for alle Gennembrud var, at de bar Ideens Stempel, Dødsmærket, paa Panden.

Men den moderne Renaissance, den moderne Tid hviler aldeles ikke paa nogen Ide. Den er blottet for Ide. Den moderne Tid blev til gennem tavse Handlinger. Den Art Tænkning, der er ideforladt, den der klæber til Jorden, skabte Skridt for Skridt en vældig Virkelighed. Maskinerne er Resultatet af denne lave og taalmodige Tænkning.

Den moderne Renaissance er en Fortsættelse af Renaissancen i England under Elisabeth, hvilket jeg siden skal bevise. Den er grundig og endelig, den genfinder *selve* Mennesket, den kløver ethvert

Udtryk, og vender tilbage til det, der fra først af *var*, Oprindelsen til al Kultus: Mennesket som levende, fungerende Væsen. Nutiden søger en *fysisk* Betragtning af Livet og dets Værdier, idet den holder sig til, at enhver Tanke, ethvert frit Produkt af Aand, stammer fra Mennesket som animalsk levende Væsen.

Jærnkonstruktionen, den moderne Gotik, er født Stil. Husene i Amerika er bygget i sand hedensk Stil; man havde nemlig Brugen af dem, Tarvet for Øje, før man tænkte paa Arkitekturen. Siden viser det sig nok, at denne Stil er skøn. Thi Skønheden følger Sandheden som den følger Styrken. Saa hedensk er den nye Tid.

Saa hedensk er den Renaissance, der gaar sejrende over alle Folk.

KENDSGÆRNINGEN

It is observed, that the red-haired
of both sexes are more libidinous
and mischievous than the rest,
whom they yet much exceed in
strenght and activity.

Swift.

KENDSGÆRNINGEN.

I.

Den moderne Renaissance kan kaldes gotisk. Den er udgaaet fra England. Og den har bredt sig naturligt i de tyske og skandinaviske Lande.

De romanske Folk synes derimod kun at have laant den, de reagerer bestandigt imod den som mod en forhadet Herre, hvis Brød de maa nyde. Hvis Genfødselen var begyndt teoretisk, som Ide, vilde den aldrig være naaet til de romanske Lande. Men den var fra første Færd praktisk, i oprindelig Forstand eksakt, den forplantede sig ikke gennem Hovederne, men den bredte sig langs selve Jorden. Det falder aldrig en Teolog ind at betragte Jærnbanen som et Argument, han vægrer sig ikke ved at køre med den. Men den er et forfærdeligt Argument. Og det er aldrig falden nogen ind, at en Renaissance kunde komme under anden Form end en æstetisk. Imidlertid *var* den for Haanden.

Naar de romanske Folkeslag kun har været i Stand til at tilegne sig de moderne Fremskridt rent overfladisk, saa beror det paa, at de i sin Tid hurtigt og grundigt tilegnede sig den jødiske Religion — og det Skyggesiden af den. Himmelheden ved dette System var jo Opfindelsen af den usynlige Værdi. Jøderne greb til at udstede Veksler paa Himlen, da de var gaaet fra deres Gaarde paa Jorden. Denne Kurs tiltalte Romanerne dybt. Men de germanske Folk kunde ikke blive saa gennemgribende smittet. Og Englænderne, disse vældige Bastarder, bevarede den uudslukkeligste Sans for Kendsgærningen, holdt sig til Lyssiden.

Englændernes Sans for det Egentlige, det i Udgangen Fordelagtige viser sig i deres geniale Brug af *Undtagelsen*. Kun Bastarderne bliver lykkelige, thi Tilværelsen staar ikke for dem som noget, der nødvendigvis maa have et klassisk Forløb. Livet selv er Bastard af Lov og Tilfældighed, det er sat sammen af lutter Modifikationer, det er en Blanding af Regel og Undtagelse — mest af Undtagelse.

Altsaa lader Englænderne sig kristne — der ligger ingen Vægt paa en gratis Trosbekendelse — og de kan bruge Kursen. Naar denne moralske Overenskomst staar ved Magt, kan de altid bringe en Modstander til Tavsshed med Reglens Ide, hvorimod de privat og frugtbart forbeholder sig

selv Undtagelsen. Hvad er en ringe praktisk Undtagelse mod den ideale Regel! Men det vil sige, at Englænderne undtagelsesvis begaar syv fordelagtige Dødssynder, mens de holder de andre fra Fadet ved at indrømme, at det ideelt set er forbudt.

Dette var altid Gangen i Englands Historie. Puritanerne kunde med de strængeste Moralprinciper gaa i Krig som raa Soldater, de sang Salmer og sloges som Enhjørninger. Denne Hykleiets og Styrkens Metode gaar gennem hele Nationens bitre og langt fra heroiske men *sejrrige* Kamp op gennem Tiderne.

Englænderne lurede Jøderne Hemmeligheden af, ligesom Jesuiterne gjorde det. (Fornylig har de naive Russere forsøgt sig i samme Retning ved paa en og samme Tid at starte en Fredskonference og en siberisk Jærnbane). Hos Englænderne er Systemet organisk medfødt i Slægten, det indgaar i den Grad i det Ubevidste, at det kan kaldes et Instinkt; Englænderen gaar ingenlunde den noget krogede Logikomvej, hver Gang han bereder sig en Fordel. Det er uden Tvivl ærlig ment; naar Englænderne harmes over Boernes ukristelige Tapperhed — er det ikke mod al Regel at slaa ihjell! Imidlertid slagter Englænderne tilfældigvis nogle tusind Negre med Sprængprojektiler ved Omdurman. Der er ikke Tvivl om, at Englænderne har Ret; der er kun

det at sige til de andre, at de ikke er saa fiffige, naar det gælder at læse bagfra eller mellem Linjerne i Biblen. Gør mod andre hvad du vil, de ikke skal gøre mod dig : slaa dem ihjel. Eller som Richard III siger det:

*And thus I clothe my naked vallany
With old odd ends stolen out of holy whrit;
And seem a saint, when most I play the devil.*

Dette virksomme Folk, disse uimodstaaelige Kæltringer gør sig Teorien om Himlens Palme-salighed nyttig paa Jorden — de besidder nu Uendeligheden i Indien, til evig Tid, en Uforkrænkelighed af palmebevoksede Arealer, hvilke Møl og Rust ikke fortærer!

Imidlertid skaber Englænderne ogsaa *bagefter* en Slags Filosofi — ikke opsigtsvækkende officielt anerkendt. Aa nej, lærde Mænds Tidsfordriv! — Darwinismen, Nyttemoralen . . . og det hedder beskedent, at den, der afpasser sig, skal udvælges, *survival of the fittest*. Men denne Sætning er som et vaadt Øksehug, som et Blodsprøjt fra Blokken — under et dæmpet Ligklokkeklemt langt borte.

II.

Taine har sagt, at Renaissancen under Elisabeth — Shakespeare — var en Renaissance af

den gotiske Genius. Men efter at denne Genius var bleven genfødt, *begyndte den at leve og handle!*

Den store Hedning, der *bandt* den blonde Natur i Hamlet, *løste* den i Richard III. Jeg ser den invalide gotiske Naturs Befrielse i Richard III's Skikkelse. Han er vanfør, men han hersker, han er Kongen, han *vil*. Det er den halvt knuste Hedningnatur, der rejser Hovedet. — Jeg har i Danmark set samme Særsyn, Jyder, der med en Legemsfejl forbandt et særlig ondartet, hedensk Temperament. Den mest udprægede Hedning af en Jyde, jeg har kendt, var Krøbling men kæmpestærk, en puklet og sammenbøjet Rise — *Tordenkalven* var hans Navn.

Richard III staar i Literaturen som et anti-typisk Princip. Hans Moral er Englands Historie, hans Aandsform er *det sejrende Kompromis*. Den gotiske Natur søger Ligevægt. Den omformer sig, naar Modstanden omformes, Kompromiset er bleven dens Form for Selvholdelsesdrift. Grunden i den gotiske Natur er som Vand, flydende, føjelig i Medgang, gennemtrængelig; men den svarer Modgang med Haardhed og det med en Haardhed, der vokser kvadratisk paa Modstanden, ligesom Vand møder et Slag, splintrende, det slaar igen som Flint. Dette er menneskeligt, men i sit Sammenstød med andre Racer har Goterne udviklet en overmenneskelig Evne, Selvbeherskelsen. Den gotiske

Natur er netop saa stærk, at den spænder over Beherskelsen. Den søger fremfor alt Ligevægt. Den ser mod Jorden, naar Horisonten lokker med Blændværk, den ser langt, naar Nærheden vil forvirre, ud mod hvad Enden kan blive.

I sin Bestræbelse efter Ligevægt danner den engelske Aand visse *Mellemformer*. Swift, en af de haardeste Hunde, der har levet, væbnede sig med *Ironi*, et Vaaben saa forfærdeligt, at medens Swifts Fjender forlængst er glemt, vil hans Attentat paa dem huskes til evig Tid. Hinsides Atlanterhavet skrev den fine, vilde Barbar, Edgar Poe. Hvem fattede Mistanke til ham, hvem blev skræmmet op af det skjulte, oprindelige Hedenskab i hans *fantastiske Kunst*? *Robinson Crusoe*, en Tilbagevenden til Hedenskabet, der er saa dyb, at den endogsaa var Forfatteren selv ubevidst, fremkom et Par hundrede Aar før Darwins Lære! — Der gaar en lige Linje fra Darwin og tilbage til Swift. Evolutionsideen ligger dybt skjult i Swifts Menneskebetragtning, hans *Gullivers Travels* er en filosofisk *Arternes Oprindelse*. Ja det »Mellemlid«, som Darwins Videnskab siges at savne, havde Swift bestemt indenfra, ad fantastisk Vej — *Yahooer* hedder Arten hos ham. — — Og er *Humor* ikke en udsøgt og perfid Form for Hedenskab! Mark Twain, den guddommelige Djævel, lever endnu. Det siges, at han skal være en stor Melankoliker inderst inde.

Jamen inderst inde er Humor heller ingen Morsomhed, det er en anden Form for Dom og Forbandelse ever Menneskeslægten. Mark Twain havde det ingensinde med at slaa Slag for Idealerne, han viste en næsten kriminel Lige glæde for den Slags Ting. Han søgte aldrig Overtro og Dumhed direkte tillivs, med aaben Pande. Men han blev læst! Og hans Skrifter har undergravet, hvor de kom, stol paa det, de er fulde af velplejet Ondskab. Hver Gang man ler, dør det paa Dumheden. Mark Twain henretter ad Omveje. Men det er engelsk og sundt og frodigt at gaa udenom i Stedet for at kvaske Panden mod Væggen. Det er stærkt og taalmodigt, det frelser i det Lange.

Hvis en Mand bliver uretfærdigt noteret af en Betjent og mulkteret i Retten med to Kroner, gør han et svulstigt Vrøvl, naar han er en Tysker; den germanske Retsfølelse kommer op i ham, han reagerer patetisk, maner Barbarossa af Jorden — det tager ham tre Timer at komme af med Tokronen. Er det en Franskmand, bliver han kværulant paa Stedet, han stormer Skranken, giver et gammelt Retsvidne et blaat Øje, han rager sig i Haandjærn og høster Vand og Brød og Lægeregninger, hvor han saaede Retfærdighed. Englænderen lægger Tokronen paa Skranken og kommer i Tide hjem til Frokost. Retten er spiselig.

Englænderen lader det bero med Hensyn til *Formen*. De afskaffer ikke bardus deres Parykker i England, de holder Haanden over Kirken, de har den nødig, de afskaffer ikke Monarkiet, for det er overflødigt. Den engelske Stat er i Virkeligheden at betragte som en Republik med to Kamre; det monarkiske Princip sidder forlængst intetkønnet og uskadeligt i sin Forfedtning. Ikke desto mindre har det sin Fordel at opretholde en Respekt for Majestæten — England profiterer visselig af, at der sidder Konger paa de andre Troner i Evropa. Et slet regeret Land gaar i Britannien paa Terminsdagen.

De perfide Englændere! Ja Kompromiset er altid kompromitterende. Englænderne stampede ikke mod den smudsige Reaktion i Evropa — de udbyttede den. En Realitet tager man Hensyn til, og Dumheden *er* en Realitet.

Reaktionen sumpede altsaa Evropa ned og England samtykkede. Men de *handlede* imidlertid. Den genfødte Genius tav og handlede.

Al gotisk Religiositet, baade den gamle Gude-tro og sidenhen Kristendommen, har sit Udspring i at Goterne var et Vandringsfolk. Medens de vandrede, gik der *Afstand* i deres Livsanskuelse, og de kom til at længes tilbage. *Snorre* taler om Nordboernes Længsel efter »Gudhjemmene«, det vil sige de sydligere Egne, hvor de var fra. — Det ligger nu i Sagens Natur, at denne Religio-

sitet kun kan mættes og fjærnes ved for det første at vinde Afstanden ind igen, for det andet ved atter at tage de varme Lande i Besiddelse, man i sin Tid udvandrede fra. Og dette var Englands Metode. Medens man andetsteds — i Tyskland og i Norden — svælgede i Følelsen af Fjærnhed og iøvrigt mættede sin Higen ved at synge om *Aserne*, tog de søfarende Englændere *Land* i Asien. Var de gamle Goter Nomader, saa byggede Englænderne Jærnbaner; var deres Forfædre kommen fra Asien tilhest, saa vendte de tilbage paa Dampskibe . . . ikke paa femføddede Jamber! De tog fremdeles Land i Australien, i Afrika, og de tog hele Nordamerika; det kom dem an paa *Grunde*.

De skabte en Maskinindustri i England, der gjorde den taagede Ø til en Kælder for Kul.

Medens Frankrig spillede Marseillaisen, opfandt England Arbejdernes Organisation, det kom dem an paa Resultatet, Idealerne kunde de foreløbigt ikke leve af.

Medens Fastlandet frembragte Dekadencen, rejste England Sportsbevægelsen, de vidste, at al Regeneration begynder udvendig fra.

Medens Symbolister, Malere og Skribenter døde af Sult paa Kontinentet, allierede Kunsten sig i England med Industrien og med Journalistiken.

Thi Kunsten — den store Kunst — har udspillet sin Rolle i England. I Kunsten ser jeg Bestræbelsen efter at opnaa Ligevægt mellem

Virkeligheden og Anskuelsen af den. Dette er opnaaet i England, altsaa er Kunsten ikke længere nødvendig. Her tales naturligvis ikke om den »fortællende«, den skildrende Kunst.

Den moderne Tid er da udgaaet fra England. Shakespeare genfødte den hedenske Natur i alle Faser, og derpaa fungerede den. Og idet Kursen paa de usynlige Værdier faldt i de andre europæiske Lande med Oplysningen, kunde Englænderne begynde at gaa mere aabent, mere renligt tilværks. Overfor den, der opgiver et Falskneri, er man selv i Stand til at kaste Masken. Den oprindelige Hedningnatur kan vise hele sin Side til, nu da Hykleriet ikke mere er nødvendigt, idet Aarsagen dertil falder bort. Englændernes moderne Frejdighed har faaet Navnet Jingoisme; det klinger godt, synes jeg. Den gotiske Renaissance er bleven international, fordi den var uafhængig af al Teori, ligesom den moderne engelske Filosofi begyndte med at kassere al »Filosofi« tilbedste for Erfaringen. Denne Oprindelighed i Tanken, denne uhyre Kraft, det er *Jingo*.

III.

Den spansk-amerikanske Krig bød en mærkelig Lejlighed til at sammenligne Romaners og

Angelsaksers Forhold til Kendsgærningen. Det gik Spanierne saa ilde, fordi de nu engang var den svagere Part; men de kunde klaret sig langt smukkere, hvis de havde haft Rede paa Sagerne. De havde aldrig Rede paa noget, de kunde ved ingen Lejlighed sætte Fingeren paa et Sted — *der!* Og det fordi Tingene altid skjules af Tingenes Klæder i Spanien, Tingenes Definition. Patriotismen dækkede Udueligheden, Hæderen forsonede med Ulykken . . . Hæderen. Spanierne kunde ikke skelne mellem Rygte og Ry under Krigen, de voksede af Katastroferne. De syntes, de svulmede af noget, *ergo* tog de til. Sansen for det Faktiske forekom en Iagttagelse saa forfalden, at det grænsede til Utilregnelighed. Og der indtraf aldrig bestemte, historisk absolute Rapporter fra den ulykkelige Krig. En Ting er dog sikkert, det gik saadan og saadan til og ikke anderledes. Men den romanske Dømmekraft forkommer under Ekspansioner af Følelsen, den bliver stikkende i Hensyn paa Vejen som Manden, der drog til Marked med Hesten og vendte hjem med de raadne Æbler. Spanien vandt »Hæderen« ad en saare tvivlsom logisk Omvej. Kolonierne tabte de lige ud ad Landevejen.

Man skulde synes, at netop i vore Dage, da Størstedelen af hvad der sker og berettes, gaar gennem mekaniske Medier, Maskiner, der aldeles intet forvansker, skulde det være en let

og lige Sag at fastslaa, hvad der er faktisk og hvad der ikke er det. Men tværtimod, det ser ud som om Maskinernes Overtagen af Arbejdet har styrtet den organiske Skelneevne i Forfald. Man faar dette Indtryk i de romanske Lande. Er det fordi de lever i Ly af en Kultur, der ikke er deres egen? Hvis saa er, maa man spørge sig selv, hvorledes det skal blive dem muligt at naa Ligevægt.

I Frankrig har Dreyfusaffæren blottet et Folks totale Afmagt i Henseende til det at erkende. Fire, fem Aars uhørte Anstrængelser, et sandt Epos af Jura har ikke været i Stand til at fastslaa, om en Artillerikaptejn har begaaet Forræderi, eller om han ikke har begaaet det. Hvorfor? Fordi enhver Kendsgærning i fast Form mødte en Dimension af Ide, hver endelig Sandhed opslugtes af Hensynet til en uendelig Abstraktion. Hærens Ide udelukkede Muligheden af forvorpne Officerer, ligesom Fædrelandets Ide beskyttede enhver patriotisk Tyveknægt.

Der gives visse Sæt af Ræsonnementer, som en Student ikke kunde tage i sin Mund, men som anvendes paa høje Ting saasom Stat, Konge og Fædreland. Staterne udveksler Noter med hinanden i et besynderligt Telegramsprog. Læser man disse Noter og lægger man Mærke til Staternes hele Udtryksmaade, deres Politik, vil man faa et Indtryk af afgjort feminin Aand. Selv den

engelske Politik udtrykker sig paa Kvindevis. Men det er den eneste Stat, der befinder sig i Emancipation! Kvinder har svært ved at skelne mellem en Sag og dens Form. England formaar det. Og naar en Sag er endt til dets Fordel, lader de med Høflighed de andre beholde Æren af at have tabt i udsøgt, nydelig Form.

Hvilken Artsforskel i Englænderes og Fransk-mænds almindelige Skelneevne! I Frankrig forveksler man haardnakket moralsk Forfald med moralsk Fordomsfrihed, som man forveksler Dumdristighed med Mod. Franskmænd ser en obligat Genstand for Frisind i alt hvad der er forbudt; Englænderne skelner koldblodigt mellem Begrebet Forbudt og de enkelte Tilfælde. Den franske Let-hed i Sæder kan ikke tænkes mellem Englændere. De er et Krigerfolk, deres Fædre i Oldtiden saa en Svaghed i Nydelsen. Og Englænderne ved instinktmæssigt, at de menneskelige sympatiske Nerver ikke taaler at gøres til Genstand for Opmærksomhed. Nuvel — i alle andre Retninger ønsker vi Oplysning — *her* er det forbudt. Thi det er vigtigere at bevare Menneskets Sundhed og Evne til Synd ved at indrømme Nerver og Drifter det Mørke, de nu en Gang kræver, end det er at blomstre ud i Literatur med golde Afsløringer.

Hvis man søger den fysiologiske Parallel til denne Forskelligartethed i Karakter mellem Eng-

lændere og Franskmænd, vil det ogsaa vise sig, at den er at finde i *Hjærtet*. Jeg indskrænker mig til at gøre opmærksom paa, at Hjærtet, ligesom Nervesystemet, reagerer stærkere, naar det er svækket. Taler man altsaa om, at de Franske »har Hjærte«, da vil det sige, at de har et svagt Hjærte. Det sunde Hjærte er netop det, der ikke »røres«. Derfor er Englænderne »kolde«. Men deres Følelse er i Orden.

IV.

I de tyske Lande — og i de nordiske — synes Nutiden bestemt ved Modsætningen mellem det ydre stærke Fremskridt og Livsanskuelsens Svaghed og Tøven. Ligevægten mangler. Naar man møder Udtrykket for en Ligevægt mellem Forstand og Følelse, taler man om Smag. Tyskerne er det mest smagløse Folk i Verden. Thi de staar højest af alle i Erkendelse, og af alle stikker de dybest i Følelse; Ligevægt er ikke mulig. Det tyske og nordiske, med et rundt Navn det germanske Aandslivs Rigdom og Dybde er kun tilsyneladende. Det er kun stort i Negation. Og Negationen stikker just saa dybt, som Vildfarelsen ragede højt. Det germanske Aandsliv er inkongruent med Nutidens Virkelighed.

Man kan faa en sælsom Brusning at se, naar germanske og angelsaksiske Værdier mødes — der frigøres Luft. For Eksempel naar man hører tysk Musik i Amerika. Tyskerne producerer store Kvantiteter Musik, der er Udtryk for deres Følelsers usigelige Dybde. Wagner gav Tyskerne et musikalsk Udtryk for deres dybe Erindring om Folkevandringstiden. Længere er den tyske Musik ikke naaet frem i Historien. For det gaar jo med Musiken og Poesien som med den lille Dreng, der aldeles ikke kunde naa sin ældre Broder i Højden, skønt han voksede tappert hvert Aar. Nuvel, der optræder Wagnersangere i New-York, som tager de høje C'er i Tannhäuser for Logernes Publikum af Jærnbane konger. Uden Overdrivelse, Wagner synges ihjel i Amerika. Den tyske Musik importeres til Amerika og sættes tillivs *en gros*, der gaar en stadig Strøm af tysk Dybde over De Forenede Staters æstetiske Marked, og den ender sporløst. Wagner dør som en spiddet Slave paa Korset i alle Ventesalenes ufortrødne Tragtfonografer, medens Færgerne lægger til og sejler igen.

Thi Amerikanerne er et Folk, der gør hastigt Ende paa Følelser eller Stemninger, som ikke har tilsvarende Objekt i det virkelige Liv. Og de gør det paa deres engelske Vis. Naar amerikanske *knock-about*s taber Teglsten i Hovedet paa hinanden, ved enhver, at de har Hovedet vel gar-

deret med en Plastron — hvad er der da ved det? Jo hver Teglsten slaar en gammel raaden Tand ud af Munden paa Afguden, den sentimentale Ynkelighed. I Amerika kører Bedemændene i Galop med Liget! Og med lange Cigarer i Munden. Jeg har selv set det.

Paa Grund af Modsætningen mellem Virkeligheden og Anskuelsen af den er Ejendommeligheden ved den germanske Stemning af Tilværelsen *den*, at det *Nu*, der netop er for Haanden, aldrig synes nutidigt i den Forstand, at der lægges afgørende Vægt derpaa. Det historiske Tyngdepunkt tænkes altid før eller efter; *Historien* ses kun i Fortid og Fremtid. Men derved hugges Udviklingen over. Nuet er dog det Naaleøje, hvorigennem Kamelen maa gaa. Sværmer man for Fortiden, og gør man Kur til Fremtiden, vil Nuet, det vil sige Virkeligheden, aldrig have Tiltrækning for en, og man *faar* ingen Historie. Nuet gaar i Graven som gammel Jomfru.

Denne Sygdom i Følelsen har sit fysiologiske Sæde i Hjærtet. Det slog mig en Gang, at næsten alle de Digtere og Digternaturer, jeg kendte, havde et svagt Hjærte, somme ligefrem farlige Hjærteforstyrrelser. Digteriet er da en Virkning, og Hjærtesvagheden en Aarsag, Kunsten er en Stræben efter Balance. Visselig det at leve er noget af en Kunst for Folk med syge Hjærter. Disse Digtere med Hjærtet paa urette Sted var

altid blonde, og de viste alle en dybtgaaende Svaghed overfor Nuet, en Mangel paa Intensitet i Følelsen. Men Livet bestaar af Nuer. Og naar Fortid og Fremtid skyr hinanden som to Væsker, der ikke har samme Vægtfylde, optræder »Poesien« som Trøster og Mægler, den vil forsonse Splittelsen, den vil erstatte Nuet, den vil alt muligt, den er saa rørt over dette her, Poesien.

Men denne Lamhed overfor Tilværelsens ustanselige Défilé af Nuer er kvalfuld, naar det er en stærk Natur, der lider deraf. Jeg saa en Gang en Hund, der var kommen ind under et Jærnbanelog, som saa satte sig i Bevægelse; den rakte Snuden frem, hver Gang et Mellemrum mellem Hjulene kom den forbi; den rakte Snuden frem ti—tyve Gange, hurtigere og hurtigere! Endelig bestemte den sig, gjorde Springet og blev knust.

De »mørke« Folk kendte ikke denne Lidelse. Jøderne har aldrig været berørt deraf. Mon det ikke tildels skulde være, fordi Jøderne altid havde fuld Klarhed over deres Fortid som Race? Det laa til Jøderne at skrive Historie! De behøvede alt-saa ikke at se tilbage. Fremtiden havde Jøderne aldrig Grund til at længes efter; deres Natur og deres Skæbne henviste dem til Nuet. Er dette ikke Forklaringen paa den genopdukkende Antisemitisme i Tyskland? Tyskerne har Følelsen af,

at Partiet er ulige, Jøderne er en skrupelfri Race i Forhold til dem. — Franskmandene vidste altid at hænge paa Nuet. Revolutionen og Napoleon er en sammenhængende Kæde af lutter intense Bedrifter i Nuet. Jeg mindes at, naar jeg læste Beyle, Balzac, Anatole France, havde jeg hele Tiden en Stemning af Usandsynlighed, jeg *troede* ikke paa disse Begivenheder, der *faldt* af sig selv. Min germanske Fantasi var nemlig vant til at oppuste og forberede, jeg maatte have Følelsen af Skæbnesvangerhed, før Begivenheden kunde overbevise. Begrebet *Spændende* er germansk, Spændingen stiller Skildringen i Skygge. Herman Bang var den første Dansker, der indsaa dette. Men han er nu heller ikke blond.

Den germanske Stemning af Uvirkelighed bundet blandt andet i, at Stammens Forhistorie aldrig var tilstrækkelig oplyst. Og de længtes efter den. En Følelse som den en Mand af latinsk Herkomst maa have, naar han ser de romerske Kejserbuster i Louvre — den har en Germaner aldrig kendt. Det er ingen Sag for Napoleon, naar der har været en Cæsar i samme Race, hvis Historie er kendt, og hvis Træk lever i Sten. Hvem skal Goten mindes af de Vældige, der førte Stammen over ukendte Stepper? Kun vilde Sagn er igen, et Sus om store Navnløse, kun en Dybhed, der ekkoer meningsløst om den evig skjulte Fortid. *Romantiken* i Tyskland og i

Danmark var et Forsøg paa at digte sig til denne Fortid — et livsfarligt Forsøg. Det kostede Danmark Hertugdømmerne. Det truede Tyskland i sin Eksistens som Stat. Først med *Bismarck* fik Tyskland sin reelle, kødelige Renaissance. Bismarck, Englænderen i Tyskland, selve Goten i sin blotte Kraft! Han huggede gennem alle Anskuelser af Virkeligheden ind til Virkeligheden selv. Han fik til Opgave at reducere en Modstander *in absurdum*. Disputerede han med ham? Han knuste hans Hoved med Køllen. Bag Bismarck staar den store *Goethe*, den tyske Aands Fuldblirger.

I psykologisk Almindelighed beror Germanernes Svaghed overfor Nuet paa et skævt Forhold til Kendsgærningen. Grundene hertil er mange og nederdrægtige, men de samler sig alle i hin livsfjendtlige Forestilling om en anden Virkelighed end den der er. Rent fysisk set er der et stort Spring mellem den normale Iagttagelse og Halucinationen. I Almindelighed anser man det for givet, at en bestemt Genstand eller et Forhold opfattes absolut og ens af alle; men der er Grader, der er Tilnærmelser. Og af Tilnærmelsens sande Forhold til Kendsgærningen afhænger et Menneskes Betingelser paa Jorden. Følgerne af denne Lov spores vanskeligt uden ved Sammenligning mellem Racer. Det er afgjort, at Germanerne endnu hælder derhen, hvor man

maa begynde at tale om Halucinationen. Omgang med Stemning af Uvirkelighed hævner sig paa Sanserne, paa Organerne og derigennem paa Levedygtigheden.

Selv et dogmatisk frigjort Menneske kan lide af Mangel paa Initiativ. Og Sygdommen sidder centralt — som et lamt Sted — den angriber ud til alle Sider, den viser sig i alle Livsytringer. Det enkelte Menneske, Slægten, Staten lider derunder. Den germanske Literatur er et Kor af Klage over besynderlig Afkræftelse, Vanmagt overfor selve det primitive Problem: at være. Den unge Germaner er knap nok fortrolig med sig selv som kropsligt Fænomen. Han gaar med sit serafiske Hoved oppe i den underlige Luft, han ser Ledstolpen staa stille og Elven flyde forbi. Han vil med Satans Magt skabe en anden Virkelighed end den der er. Eller: Verden er saa *subjektiv*, hedder det. Ogsaa et Forsøg paa at etablere Ligevægt. Ethvert taabeligt Subjekt gør den uomskiftelige Virkelighed til Genstand for Gisning!

O Holberg, Jorden *er* flad! Forsaavidt nemlig Sanserne er vor øverste Instans. Jordens Fladhed er en Realitet, en Kendsgærning. At den er rund, det er en Sandhed. Jordens Rundhed er en af de Sandheder, man lagrer hen og siden lader ligge. Holberg lærte det paa Rejser, at Jorden er flad! Visselig, han var i England. Naar

levede Hobbes? — Men ikke er Jorden flad, fordi vore Ridefogder slutter fra deres platte Fødder til Grunden, hvorpaa de gaar. Ikke heller runder Jorden sig, netop fordi en lærd Person taber Ligevægten.

— Endelig beror den germanske Svækkelse paa, at den moderne Aandsudvikling har været af væsentlig negativ Karakter. Den lige saa nødvendige som hvileløse Fornægten lammer Handlekraften. I sine individuelle Yderligheder fører Manglen paa Ligevægt til endelig Opløsning af Bevidstheden, de haardest angrebne sidder og fundrer i Hospitalernes Spændetrøjer. De store Mænd, det vil sige de store Fornægtere ender ofte i Lægernes Arme. Og Lægerne stiller Diagnosen: han har tænkt for meget. Skal man da indstille Tænkningen? Det vilde ikke være klogt, det var lige saa galt som at behandle Skarlagensfeber ved at sminke Patientens Hudfarve normal.

Hamlet er og bliver Typen paa den refleksionssyge Germaner. Overalt hvor et Menneske af blond Race begynder at *tvivle*, gaar Hamlet igen. Hamlet, for hvem Impuls og Instinkt ikke var et og det samme. Hamlet, der aldrig bragte det til at handle, fordi han aldrig følte sig sikker paa, at Instinktet var rigtigt, og fordi han følgelig aldrig var vis paa at *kunne*. Hamlet, hvis Svækkelse ikke skyldtes noget han havde gjort, men noget han *ikke* havde gjort.

Læg Mærke til, at det germanske Ord *Fortvivelse* betegner det samme som Ulykke, Desperation for romanske Folk. Den oprindelige Mening i Ordet er afledet af Tvivl; Tvivlen er i germansk Forstand en Ulykke. Men der er en Bibetydning af noget foreløbigt, noget ikke helt definitivt i Ordet Fortvivelse, noget, der gør det beslægtet med Lammelse. Det er da ogsaa kun naar den germanske Natur drives ud over sig selv, at Fortvivelsen bliver til Desperation. Et Eksempel herpaa er den norske Forfatter Hans Jæger.

Fortvivelsen stikker fysiologisk i Hjertet. Hamlet, altsaa Shakespeare, har haft en Hjerte-fejl! Da Hamlet skal duellere med Laertes, betror han sig til Horatio med følgende Ord: Siden Laertes rejste til Frankrig, har jeg været i Træning hele Tiden. Jeg skal nok vinde. Men du skulde vide, hvor daarligt det staar til her om mit Hjerte. Men det er lige meget. — Det er ikke andet end Dumheder; men det er saadan en Slags Upaalidelighed, som et Kvindfolk kanske vilde tage sig af. — *Gainging* staar der, det samme som *misgiving*. Det kan oversættes ved Upaalidelighed. Men det engelske Ord har noget i sin Lyd, der er betegnende for Nervøsitet, »Uldenhed« ved Hjertet. — Det er en *Kortslutning* af den vitale Kraft. Det er Hjærtets Disciplin i Forfald — Hjertet overhaster sig selv, uden at det dog bliver til mer, som en opløst Trop uden Trit. I Stedet

for at det skulde *rykke frem*, kompakt, som en Kolonne i Fodslag.

Naar man ser hen til, hvad England er bleven, giver det den germanske Nutid et stærkt Haab, at *Hamlet* blev skabt i Englands Fortid! Et Menneske, der kan spejle sig i Hamlet, er Rekonvalescent — paa Vej til Richard III — et Folk, der bestaar af Hamletnaturer, er mellem Jordens opgaaende Racer. Shakespeare kan kun have skabt Hamletsikkelsen under det svære, positive Tryk af et Misforhold mellem Intention og Evne. De moderne Germaner lider jo netop som før paavist af dette Misforhold. Men selve Misforholdet forudsætter nødvendigvis ualmindelige Evner.

Den germanske Afmagt overfor Nuet bunder jo heller ikke i Svaghed, den skyldes kun en Sensibilitet, en vis Finhed i Kraften, som dog tilsidst maa triumfere. Den sygelige Hang til Tøven er ikke af det Onde, naar den ytrer sig som en kontrollerende Magt, en Impulsernes Samvittighed. Den der har en stærk Følelse af, at Nuet er eksplosivt, risikerer vel let Lammelse; men selve denne Respekt for Nuet er den højeste moralske Værdi, der eksisterer! Det var ikke Følelsen af Livets uhyre Vigtighed, snarere en Blindhed for Følgerne, der drev det franske Folk til at storme Historien. Naar Germanerne imidlertid lod til at staa tilbage, var det kun foreløbigt, de var syge

af Kraft. — Resultater viste, hvor Magten *var*, det tyske Riges Enhed fulgte efter Napoleon som et Slag efter en Lussing; Tysklands Kejser blev kronet i Versailles.

De germanske Folk har en frelsende Egenskab, den store mærkværdige Trang til at *erkende*. Denne Egenskab bringer Tyskere og Skandinaver med i den verdensbesejrende Udvikling, der begyndte i det *handlende* England.

Det engelske Sprog formaar at optage alle Sprog i sig. Naar man læser Carlyle, hører man Græsk, Latin, Fransk, Tysk og Oldnordisk. Det moderne engelske Sprog optager med Flid hvad det kan fra Kolonierne, man ser ikke en Avis, uden man støder paa indiske Ord. Det er et udadvendt Folk. Tyskerne har desværre travlt med at rense sig for »Fremmedord« for Tiden. Men mellem de Sprog, der lægger sig efter Fremmedord, kommer Væddekampen til at staa.

SKOVENE

Til Høj for min

JOHANNES V. JENSEN

SKOVENE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

KØBENHAVN • KRISTIANIA

MDCCCCIV

*Alt laa langt borte, alt laa langt borte. Det der
evigt gentog sig, skulde ingensinde naaes.*

INTERMEZZO.

INDHOLD.

	Side
Birubunga	7
Dværghjorten	19
Ali	25
I Baaden	33
Tigersagn	38
Den tamme Abe	51
Abehorden	58
Dalen	69
Af Dagbogen	74
Uvejrsnatten	87
Kampen	93
Aoaaoa og Lidih	109
Fængslet	116
Syndefaldet	122
<i>Makan besar</i>	127
Tiger	144
Dagen derpaa	155
Korra	161
Isfuglen	168
Credo	174
Rekorden	182
Tilegnelse	192

I.

Birubunga.

Birubunga er et af de smaa malajiske Fyrstendømmer i Bagindien, der endnu ikke er naaet af den moderne Damptramle. Tid og Rum kendes ikke der, Landet har ingen Historie og er ikke et opmaalt Areal men en Evighed, en *Skov*, der er dyb og barbarisk dejlig som det gamle Testamente.

Dette Rige ejes af en ung Sultan. Landet bestaar praktisk talt af en Flod, langs hvis Bredder fra Havet og op til de ufremkommelige Bjærge der bor en halv Snes Tusinde Malajer. Landet har ingen virkelige Grænser, det gaar paa alle Sider over i ubeboet tropisk Urskov. Rigets Indbyggere fortsætter sig med en gradvis Overgang i

Aben, Elefanten, Næshornet og Tigren, som taber sig i de tykke Skove. Her er alt hvad *Myten* begærer, Tid nok og den indre Uendelighed.

Sultanen er uafhængig. Han sender hvert Aar høfligt et Guldtræ og en skøn Kvinde til Kongen i Siam, men iøvrigt sidder han enevældig i sit Rige, som han har arvet. Franskmændene i Cambodja har endnu ikke tilladt Englænderne i Straits Settlements at gøre Birubunga til en kvadreret Tinmine, og Englænderne formener paa deres Side de Franske Adgang til at asfaltere Gebetet. Medens den ene Apostel for Civilisationen saaledes i Skinsyge forbyder den anden at tage Affære, nyder Birubunga endnu sin ob-skure Urskovstilværelse. Væverfuglens Reder titter endnu i Skovbrynet, er til Dato ikke bleven afløst af Telegrafklokker.

Er det godt, eller er det en sørgelig Tingenes Tilstand? Vise Købmænd i Singapore fortalte mig stammende af Indignation, at der gik uhyre Værdier tabt i Birubunga, fordi Sultanen foretrak at drømme i sit Harem i Stedet for at staa tidligt op om Morgenens og give dem Koncessioner paa alt det meget

Tin, der var i Landet. Jeg gav dem Ret, Købmændene, naar jeg talte med dem. Men det var ikke frit for at jeg i mit stille Sind omfattede dem med rigelig Foragt. Denne hellige og topmaalte Evropæer, der bevæbnet med en Nonius lever af at gøre Alting lige langt, af at etablere den stoktørre *Lighed*, hvor han saa færdes, lad ham blive hjemme ved Themsens Bredder, og lad os faa Lov at boltre os i vor Nytteløshed her i de blaa Skove! Eller lad der gro noget paa ham, lad ham engang blomstre og give noget ogsaa han, saa skal vi ophøre at le af hans lamme Terrorisme og forære ham Koncessionen paa en lille Mine, for at han kan holde sin Mund.

Sultanen i Birubunga stiller sig heldigvis afvisende til Kulturens Indtrængen i Riget. I fornødent Fald vil han modsætte sig den med væbnet Magt. Han holder en staaende Hær, som til Stadighed er mobiliseret; den bestaar af otte Mand, udrustet med gamle Forladerifler, som hver Maaned bliver skuret indvendig og udvendig med Sand. Klimaet i Birubunga er saa hedt og fugtigt, at alt Jærn gror til med et Mos af Rust i

mindre end otte Dage; og da nu Tropper-
nes Geværer saaledes afvekslende ruster til
og renses ud igen med Sand, er de saa rund-
slebne og glatte, at det er en ren Øjenlyst.
De skyder paa en egen Maade, takket være
det at de bliver saa omhyggelig holdt, lige-
som i Spiraler eller Hvirvelvinde, saa at de
er meget virksomme paa selv kæmpestore
Skiver. Man skal gaa meget nær til med
dem for ikke at faa Kuglen hvirvlet flere
Favne ud til en af Siderne, det er derfor over-
ordentlig morderiske Vaaben. Malajerne,
der ejede dem, omtalte dem som Bøsser,
hvis Virkning grænsede nær til Troldom.

Foruden Hæren beskytter Sultanen sin
Residens med en Befæstning. Oppe paa en
Høj bag ved hans Pauluner ligger der et
halvt Dusin hollandske Kartover fra Middel-
alderen, som er af Bronze og næsten irrede
op, og det er et meget ondartet Skyts. For
nogle Aar siden prøvede man en af dem, og
det kostede enogtyve Mennesker Livet;
Brudstykkerne af Kanonen laa endnu spredte
omkring i Græsset. Der var seks uprøvede
tilbage for det Tilfælde, at der skulde blive
Krig.

Sultanens Flaade er af større Betydning, i alt Fald malerisk, end Armeen. Den bestaar af fire store udskaarne og rigt malede Husbaade eller Galejer, hver roet af fyrretyve nøgne Karle. Med denne Armada gør Sultanen nu og da et Togt opad Floden. I den forreste og prægtigste sidder han selv ganske ene under Silketeltet, i de tre andre bag ved følger hans Harem. Sultanen er en ung Mand af ren malajisk Type, med uudforskellige Træk og med et Blik, som var al Jorden ham fremmed og fjærn. Han sidder ene som en Fange i sin Baad, indesluttet og ene. Paa Teltstangen ved hans Side hænger en Dobbeltkikkert, som er kommen til ham fra dette platte og svovlede London. En Gang imellem lokker Solen, der staar i Zenith, eller det stikkende Refleks fra Bølgerne paa Floden et grønt Lyn fra hans højre Haand, paa hvis Pegefinger han bærer en stor raa Smaragd. Bag ved skrider de tre andre Galejer med tæt tiltrukne Tæpper. Der høres Latter og Kvidder, Tøsestemmer, bag Forhængene, mens de teglrøde Rorkarle skovler Vandet til Skum langs Baadenes Sider med deres hjærteformede Aarer. Disse

lattermilde Usynlige er Fyrstens Garde, og aldrig var nogen Flaade bemandet med en uovervindeligere Skare af Letbevæbnede. Malajinden pansrer sig ikke i Striden, for det er altfor varmt, hun slaas i Særken, og hun gaar paa, hun er disciplineret til Døden, Ingen staar for hende! I passende Afstand fra de armerede Baade følger en lang Række almindelige Prauer med Flaadens faste Stok af Tjenere, Kokke og Mundskænke. Fra slige Togter, der gjerne varer en fire-fem Dage, vender Sultanen altid tilbage bedækket med Sejr. Han har gjort Indfald i Urskoven et Stykke oppe i Landet, har indtaget en Række tilsyneladende uovervindelige Maaltider og har slaet Kedsomhedens frygtelige Drage ihjel.

Folket betragter disse Urskovture med største Ærefrygt; enhver loyal Malaj padler sin Kano saa nær ind til Bredden som muligt, naar Sultanen langsomt staar Floden op midtstrøms med sin Eskadre. Ingen har nogensinde set et Glimt af Fyrstens Kvinder, for dels maa det bedøvende Syn af deres blotte Ydre ikke svækkes ved at man vænner sig dertil, og dels er det en hemme-

lig og ukrænkelig Statsakt, naar Sultanen tager i Urskoven og holder Raad med sine Yngste. De er jo ikke alene hans Livgarde i Felten nemlig, men Galejerne er Rigets skønne Parlament i tre Kamre, som Fyrsten fører med sig ud i det Frie. Han ønsker at regere under vilde Palmer. Han finder det formaalstjenligt for Riget at isolere sine fyrige Fjortenaarige, at Ingen skal forvende deres Sind, og at de ikke skal blive Genstand for Valgtryk. Han har jo Ret. For han er Muhamedaner. Han tænker som uskyldig Malaj kun paa Elskov og foregaar sit Folk med et Eksempel i det Store. Han har ikke lært Undseelse, han har ingen usund Sans for det Komiske. Han naar Lykken ad den korteste Vej, han er i født Ligevægt. Han er ikke i Tvivl om Tilværelsen, han bøjer sig ydmygt og fyrsteligt for dens Begrænsning, hvorved han forstaar den uafvendelige Skæbne. Denne Skæbne har fra Evighed bestemt ham for Elskov og for at dø.

For at Lykken nu kan have Varighed og ikke blive til Vane, er der sørget for en daglig Ufrihed i Sultanens saavel som hans Under-

saaters Liv. Malajen, som er født fri i den rummelige Skov, vaagner til Bevidsthed i et System af strænge Paragrafer og Paabud, der vokser med ham; han maa for sin Guds Skyld tvætte sig fem Gange i Døgnet i Birubungas suppevarme Strøm (det er godt for Huden!), ja hvis han paa Bedetimen ikke er i Nærheden af Vand, har han at bade sin Krop med hedt Støv eller Sand (Ah!). Vaske sig skal han, ønsker Muhammed, og det ligger naturligvis som et tungt Aag paa mange Folk. Malajen maa ikke spise Flæsk (Svinet raadner saa hurtigt i Troperne); der er jo Fisk nok i Floden og udenfor Sandrevlen i Oceanet, men det *er* jo kedeligt, at der er noget man ikke maa! Den unge Sultan er til daglig en Slave af sin forfærdelige Værdighed, og hvor han lider, fordi han *skal* læse i Koranen, ovenikøbet paa Arabisk, som han slet ikke forstaar . . . den unge Sultan, der i Virkeligheden er fuld lige til Tænderne af Spilopper og Lyst til Sjøv! Saa er det jo, at Profeten i sin Visdom tillader eller vel endog saa strængeligt paabyder Urskovture en Gang imellem. Der er naturligvis et Skriftsted

i Koranen, der dunkelt men med Fynd henstiller til dig, at du skal gaa til Skovene, naar du vil komme dig selv ihu som Menneske, og at du skal tage dine Veninder med for at lade dem se Gud.

Den unge alvorsfulde Sultan, der synes saa gnavet af Regeringens Aag og saa indvendigt fortæret af uhelbredelig Afstandsfølelse, ene som han ved slige Lejligheder sidder i sin Husbaad under Silketeltet, han er den muntreste Mand i Riget. Naar han først er kommen vel op i Skovene med sit Følge, bortlægger han saa meget som muligt af sin Værdighed, det vil sige sine Klæder. Men ve den, der formaster sig til at belure Fyrsten, naar han er i sin Naturlighed! Profeten sætter Dødsstraf derfor. Kun Fyrstens Kvinder maa se ham i Skovene. De høje Herskaber forlyster sig paa Guders skyldfri og lette Vis, de slaar Telte op i Skyggen af Palmer, spiser, leger og muntrer sig den udslagne Dag. Undertiden sejler de langt op ad Floden til et Sted nær Bjærgene, hvor Vandet har Fald, og her morer de sig allesammen storartet ved at kane ned ad Vandfaldet og svømme i Hvirvlerne. De

har en Svaghed for Vandlege ligesom deres Stammefrænder tusinde Mile borte paa Sydhavsøerne, der elsker at ligge med et Bræt under Ryggen i Oceanbrændingens lange grønne Braadsøer. Eller ogsaa forlyster Sultanen og hans Følge sig med at ride paa tamme Elefanter og arrangere store Skinmanøvrer i Skoven, hvorunder de beskyder hinanden med Frugter og indfanger hinanden med Slynger af blomstrende Orkideer. Den loyale Malaj, der padler forbi med Øjnene rettet mod Bunden af sin Kano for ikke at komme til at se noget, hører den glade Tummel og tror, at Rigets Raad nu er paa et kritisk Punkt af Forhandlingerne, men at alt vil gaa godt og blive til Landets Bedste.

Af største Vigtighed for Sultanens Regering er *Musiken*. De nationale Instrumenter er Stortrommen og den menneskelige Strube. Der gives kun eet Numer, en og samme Variation, det vil sige der dundres uafslædigt paa den store djævelske Malmtrømme, hvis morderiske Stormløb paa Luften og Himlene er sød Klang i enhver Malajs Øre, og dertil synges der i Timevis af de yngste og mest udholdende Karle. *Synges* — der skri-

ges om Hjælp, der hujes fortissime; de muskuløse Sangere ligger allerhøjest oppe paa Stemmen i en endeløs Serie af sværmeriske Nødraab! Hver Nat høres denne Jættemusik i Birubunga, hvor den er den eneste folkelige Forlystelse. Saa ofte en eller anden glad Malaj giver en Fest i sin Palmehytte, en *makan besar*, hvilket er udlagt: stort Maaltid, eller hver Gang en Tyfonsky truer i det Fjærne, hænger de i med at tærskes paa Tromme fire-fem Timer i Træk, svære Slag af en Mands fulde Kraft, saa at det lyder som en taktfast Række af Klippesprængninger, og samtidig synger Koret. Der er en Art bestialsk Musik i deres Spillen paa Strube. Malajerne kan ikke kaldes Vilde, uden naar de synger, saa bliver de svimle af Hjærtelighed, af et følsomt Raseri og giver sig hen i hylende Fryd. Mens de skriger ud af Halsen, er det som om de skiftede med Fingrene paa to Huller i Struben, saa at Stemmen gaar et Par Toner op eller ned, og naar de i nogle Timer har ligget saaledes oppe paa Tonestigens mest svimlende Trin, og Natten er sort og skoldende hed, og en Tyfon staar som en Naalepude af

Lyn i det Fjærne, saa er det at Stemningen af Smærte og Livsfare rinder sammen og bliver til et med Følelsen af den højeste Fryd! Tekst: *Jeg er som Gud, jeg dør!*

Nætterne i Birubunga er sorte og hede, kogende fulde af Cikader, hvis tusindstemmige Gniden og Filen med Mellemrum kan samle sig som paa et Signal og stige til *et* hvinende Skrig, som blev et Væsen nu født.

Der er et vist Insekt i Troperne, som man aldrig ser, men som høres om Natten, det giver en Gang imellem en lang knivskarp Lyd fra sig, der er saa gruelig, at man tror at høre en Myrdet hive sit sidste Aandedrag gennem sin overskaarne Strube.

Dette Dødsinsekt skriger, just som Cika-derne med et skærende Fødselshvin bringer Livet i Erindring!

Og hør saa nogle Huse borte i den dampende Nat, hør denne Bersærker-
gang af en Stortromme, der er som selve Nattens dunkende Feberpuls, og hør Sangskriget, der lyder som vild Klage, men er Udtrykket for Appetit og Fryd . . . det er den tropiske Nat!

II.

Dværghjorten.

Der er kun een By i Birubunga, af samme Navn, den ligger lige indenfor Flodmundingen, i Læ for de lange, langsomme Brændinger, som Oceanet folder ind paa Sandkysten. De fleste af Husene er bygget af Bambus og flettede Maatter og staar paa Palmestammer ude i Floden. Nogle af Husene beboes af Kinesere, af hvilke der er mange i Birubunga som overalt paa den bagindiske Halvø. De vil om saa og saa lang Tid fortrænge Malajerne fra deres Jord, fordi Kineseren egner sig for en sjoflere Levevis; men den Tid om dét. I ét af de største kinesiske Huse boede den eneste hvide Mand paa Pladsen, en Dansker ved

Navn Boye. Kineserne, han havde lejet Huset af, kom hver Dag ind og satte Røgpinde paa Husaltret. Han gav dem Lov til det, skønt han jo kunde forbudt det, for han var en opdragen dansk Mand, og de Gule krøb saa fattigt for ham og saa saa venneløse ud. Ad den Vej er det de efterhaanden bliver de Mange paa en Plads. Og saa vil de en Dag trække glødende Staaltraad gennem Øjenstenene paa Hr. Boye for at more sig over, at det ryger, og at han beder saa bønligt for sig.

Jeg boede hos Hr. Boye, og hver Nat vuggede Huset saa blideligt paa sine Pæle, som Vandet kyssede, og hver Nat raabte Gekkoerne Dvak, Dvak! til hinanden under Palmebladtager, naar de havde snappet et eller andet flyvende Insekt og følte sig stolte over det.

Hvad mig angaar, saa gik jeg i bedste Stemning og skød Duer, Isfugle og Leguaner i Omegnens Jungle. Der var mange vilde Turtelduer, som kurrede da saa frydeligt i de varme Lunde. De havde en stiv lige Flugt, og naar jeg skød dem, brækkede denne Flugt ligesom midtover, og de styr-

tede som Stene til Jorden. Isfuglene fløj ogsaa meget hurtigt, og naar jeg ramte dem, kunde de tænde i Luften som et Pjask af Blaat og Rødt, idet Skudet stansede dem. Leguanerne var fredelige, græsædende Dyr af et drageagtigt Udseende; jeg skød aldrig paa dem uden naar de løb, saa jeg ikke kunde se, hvad det var. Her var god Sport for Doublet og Hagl Nr. 7 og 3. Men saa hændte der mig en Dag noget, der fik mig til at huske, hvad jeg var kommen til Birubunga for.

Det var en Eftermiddag en halv Time før Solnedgang, da Lyset var uden Kraft, at jeg gik inde i et sumpet Mangrovekrat. Jeg ser noget bene som en Streg over en Lysning i Krattet og skyder i samme Nu, skønt jeg egentlig tænkte det var en Leguan. Men det var et meget kortere Dyr, saa jeg, idet det stoppede op ramt og vred sig bagover, ganske som om det i sin vilde Fart pludselig var kommen i Tanker om noget yderst vigtigt, det havde glemt.

Det viste sig at være en *Dværghjort*, da jeg kom derhen, og den var ikke helt død endnu. Den saa paa mig med sine smaa

sorte udvæltende Øjne og krympede de tændstikfine Ben i Dødens Afmagt. Hele den lille Drøvtygger var ikke større end en Høne.

Mørket faldt paa, og jeg stod og tabte mig i en underlig Bevægelse, en Følelse af endelig en Gang at have stanset det Mystiske paa sin Flugt! Var der ikke noget af Naturens inderste Sjæl i dette lille Fabeldyr, der rettede sine Øjne paa mig gennem Tusmørket? Jeg mindedes Forsteninger i New Yorks Museum af *Urhesten*, der uddøde i en fjærn Jordperiode og ikke var meget større end denne Dværghjort. Jeg sporede med Begærlighed og halv Skræk en sær ram Lugt, ikke udefra men i min inderste Erindring, som oplevede jeg en Stemning af Jorden fra de evigt mistede Urtider . . .

Men da ser jeg, at Dværghjorten med stor Møje og i den sidste Krampe løfter et af sine aandeagtigt fine Ben og ligesom gør Tegn til mig. Og samtidigt forstaar jeg Udtrykket i dens døende Øjne. Den har et Ærinde til mig, det gør den ondt, men den ligger her i en Mission fra selve Naturens Side, en grov Spøg maaske, men jeg maa

endelig forstaa den, inden den dør. Den vil bare spørge mig, *om det er Dværghjorte jeg er kommen til Birubunga for at skyde*, om det er saadan en usselig lille Udgave af Skovens ædleste Vildt, jeg er rejst tusind Mile for at nedlægge? Jeg blev hed af Skam, jeg gik bort fra det lille Fabeldyr i Vildelse, beskæmmet helt ind i de mest palæontiske Dybder i mit Hjærte.

Den havde Ret. Jeg var jo ikke kommen til Birubunga for at skyde Turtelduer eller Klovdyr i mindst mulige Maalestok. Og nu saa jeg pludselig, hvilke Tanker det var jeg havde gaaet og lullet mig ind i her i denne »Jungle« — Uha, uha! — hvor den personlige Sikkerhed var lige saa stor som i Busketterne paa Kongens Nytorv i København. Jeg havde gaaet og sagt til mig selv, at der bliver skudt saa mange levende Tigre mellem Aar og Dag af dødelige Mennesker, at der ikke skete stor Skade. om jeg levede her i Stilhed nogen Tid og siden rejste hjem og sagde, at jeg *havde* skudt en!

Nu var jeg bleven paamindet. Det som jeg maaske kunde gjort før, saalænge det var ubevidst, det var nu umuligt. Jeg

kunde ikke længere skuffe mig selv, og hvem kan man saa skuffe? Godt, saa *var* der ikke andet for end at gøre Alvor af det, hvorfor jeg dog var kommen til Birubunga: at opsøge og dræbe *Tigren*.

III.

Ali.

Det var ikke alene for at gaa paa Tigerjagt jeg var rejst op til Birubunga. Sportsfolk i Singapore havde fortalt mig om et mærkeligt Bjærg oppe i Landet, hvis Fod gik ned til Birubungafloden og som med sin Top næsten naaede den evige Snes Grænse. Det var aldrig bleven besteget af nogen Evropæer, fordi det havde sine store Vanskeligheder at trænge gennem Urskoven, der dækkede dets nedre Skraaninger. Der myldrede af stort Vildt her. Bjærget blev af de Indfødte kaldt *Bukit alam*, hvilket betyder Verdensbjærget. Det staar med sin Fod i de tropiske Sumpe, hvor *Nepentes*, Kande-bæreren gror, den Malajerne kalder Abens

Bæger, og det hæver sig gennem alle Zoner og Vegetationsbælter til de tynde og kolde Luftlag, hvor alt Liv ophører. Jeg anmeldte i Singapores Afdeling af det engelske geografiske Selskab, at jeg agtede at udforske og bestige *Bukit alam*, skydende Tigre til højre og venstre undervejs. Derpaa rejste jeg til Birubunga. Men havde det ikke været for dette Mødes Skyld med Dværghjorten, kunde jeg muligvis helt have glemmt mit egentlige Ærinde og i Stedet sat Rekord som Turtelduejæger.

Jeg gik lige hjem og lukkede mig selv i Baglaas ved at meddele Hr. Boye, at jeg agtede mig længere op i Landet paa Jagt efter stort Vildt og for at bestige *Bukit alam*. Naar jeg sagde det, saa mente jeg det vel. Hr. Boye underhandlede koldblodigt paa mine Vegne med forskellige formaaende Malajer om Sagen. Jeg forstod endnu ikke videre Malajisk, men jeg hørte Hr. Boye atter og atter tale om *rimau*, hvilket betyder Tiger, og *rimau*, *rimau* sagde Malajerne, mens jeg saa, hvor det gussede i dem, hvor de uvilkaarlige Frysninger løb ned gennem deres nøgne Krop, efterlod Knæene svækkede og

fik Tæerne til at kravle. Det blotte Navn af *rimau* affarvede dem paa hele Kroppen, saa at deres blanke Kobberskind falmede, og de fik Blypletter i Ansigtet. De omtalte ikke desto mindre *rimau* med stor Kæphøjhed paa Hr. Boyes Veranda, skønt Ingen ønskede at tjene mine Dollars som Fører op i Skovene.

Nuvel, Malajen er jo ikke bange. Men han har Nerver. Jeg havde en Dag to unge Knøse med paa en Jagttur i den fredelige Jungle omkring Birubunga By. Og en Gang da vi staar i et tæt Krat, ser jeg den ene af de unge Mænd rette sine Øjne et Sted hen og i samme Nu begynde at dø! Ja han synker ned i sine Knæ, hvorfra al Kraft svinder, han stivner i Ryg og Nakke og skifter Farve over hele den nøgne Krop, bliver gulliggraa i Stedet for varmt kobber-rød, han *drukner* ligesom, Øjnene synker ind, og Munden staar lam om Tænderne, det er kun med en stor Anstrængelse han bevæger de kolde Læber og stammer et Ord frem:

Sladang!

Og da den anden hører Ordet og ser paa

sin Kamerat, lægger han sig ned uden en Lyd, lammet i Ansigtet og allerede med kolde Lemmer. Han er den Yngste af de to.

. . . *Orang punja!* siger saa den Første og aander ud i en usigelig Lettelse, kommer i et Nu til Live igen, puster stærkt og brister i Sved og maa le. Den anden rejser sig, hulker et Par Gange, dirrer sig i Ro og ler, ler med forelskede, endnu syge Øjne . . .

Sladang er Navnet paa den vilde Okse. Den er det eneste Dyr, der overfalder Mennesket uden først at være angrebet; hvilket man jo maa vente sig af en Okse. Det var den Malajen havde troet at se. (Det *kan* hænde, at vilde Bøfler strejfer helt ned til Byen.) Men i samme Aandedræt opdager han, at Oksen han har set er *orang punja*, en Mands, det vil sige tam. Det hele varer mindre end et Sekund, og i den Tid har de to unge Vildes Nerver reageret netop saa voldsomt som jeg har skildret. Det maa antages, at næsten alle de Malajer, der bliver ædt af Tigren, er stendøde inden den rører dem med Kloen.

Derfor kan Malajen jo godt ytre sig med største Frygtløshed om den store Kat.

Imidlertid fik vi fat i en Mand, der ikke skjulte sin Angst for Tigren; og netop han erklærede sig villig til at føre mig op i Skovene, hvor den gik! Jeg tror nok han var den eneste Mand i hele Birubunga der var bange for Tigren, saa det var jo et rent Held, at jeg overhovedet fik nogen Fører.

Ali hed denne Mand. Han boede en god Dagsrejse oppe ad Floden, hvor han ejede en Lund med flere hundrede Kokospalmer. Han kom undertiden ned til Byen for at levere Hr. Boye sin Cobra og Peber, og ved saadan en Lejlighed var det at vi indledede Underhandlinger med ham og fik en Kontrakt i Stand. Han gik ind paa at føre mig opad Floden og ind i Skovene ved *Bukit alams* Fod. Naar vi var saa vidt, skulde en anden Mand, som han kendte, ved Navn *Matti*, overtage Førerskabet til Toppen af Bjærget, og selv skulde han sørge for Bærere og Forplejning. Denne *Matti* havde Hr. Boye godt hørt Tale om, han var en

Omstrejfer og Jæger, der holdt til oppe i de vejløse Skove; han havde været Soldat i Penang og talte Engelsk. Ham var det jo, jeg maatte i Forbindelse med.

Ali var en gammel tør Malaj med sure Øjne og ikke for to Øre Kild i Kroppen. Hans graa Bryst lignede en' gammel udbrændt Kulrist med Aske mellem Stængerne, og hans Mave var saa indtørket som en Gummi-bold. Nervøs var den Mand absolut ikke, og bange for Tigren havde han virkelig ingen Grund til at være; der var ingen lækre Steder paa ham. Iøvrigt var han *haji*, det vil sige han havde gjort Pilgrimsreisen til Mekka og bar den hellige Turkisring paa Fingeren. Han satte Rekord paa sin Pilgrimsrejse, idet han gjorde den lange Tur billigere end det nogensinde før var gjort af nogen Malaj. Det var jo en god Anbefaling. Og den Kontrakt vi sluttede med ham var ogsaa meget gunstig for mig; han skulde have en latterlig ringe Sum om Dagen for at levere mig Bærere og hvad jeg ellers skulde bruge paa Ekspeditionen. Ali var en Alvorsmand, han var god for mig at have med. De Gange vi saa ham, mens

vi underhandlede, havde han en smuk Turban paa Hovedet og en gammel kostbar *Khris* i sit Skærf, men den Dag han kom sejlene efter mig, havde han en elendig Las paa Hovedet og ingen Stadsvaaben; det gjorde ogsaa et godt Indtryk paa mig. Her var en sparsommelig Mand, som desaarsag var rig, en af den Slags der begynder med at finde en Knappenaal paa Gaden og aagre med den; han vilde sikkert vise sig at være den rette Mand for mig.

Der var tre lange Malajer i Baaden, Folk som Ali havde lejet til Ekspeditionens Bærere og Rorkarle, de var hans Sønner alle tre! Saa meget des bedre, Ali *haji*! Endelig ingen Undseelse!

Vi fik nu mine Bøsser og Sager stuvet i Baaden. Jeg medførte en Madrats med Tæpper og Moskittonet, en Kaffekande og et Fyrtøj for det Tilfælde mine Tændstikker skulde blive vaade (det kunde jeg sparet mig, for de Orang Utanger jeg siden traf paa Ekspeditionen brugte *Jönköping* Tændstikker). Jeg havde lidt Konserver men ikke meget, da jeg jo kunde skyde til Føden, en Daase Kaffe, Salt i en Flaske, for

at det ikke skulde flyde hen af Fugtighed, og saa naturligvis nogle Pund hermetisk beskyttet Tobak. Af Whisky havde jeg tolv Flasker, ikke mere. Det er saa skadeligt i Troperne. Det var *Royal Whisky* fra *William Sanderson & Son i Leith*, og kan jeg paa det varmeste anbefale denne Whisky som ypperlig egnet for Opdagelsesrejsende.

IV.

I Baaden.

Jeg kunde desværre ikke blive fotograferet ved Afrejsen, fuldt udrustet som jeg stod med min *khaki* Dragt lige fra Skræderen i Singapore og uden en Fold, min Patent Korkhjelm og mine Patronbælter korsvis over Brystet. Men jeg lovede mig selv at lade Haar og Skæg staa oppe i Skovene til Fordel for Interviewerne, naar jeg kom tilbage med Tigerskindet og Rekorden fra *Bukit alam*.

Det var tidligt paa Formiddagen, da vi tog afsted. Ali var til at begynde med snakksom, men da jeg ikke forstod mange Ord af hvad han sagde og selv kun kendte faa malajiske Gloser, tav han snart stille. Jeg

havde en lille engelsk Ledetraad i Malajisk, som jeg gav mig til at studere i. Foruden den havde jeg af Lektüre et Numer af *Straits Times* med flere højst interessante Artikler og en Mængde fængslende Annoncer. Denne Avis holdt mig aandeligt oppe under hele Ekspeditionen. Jeg læste Annoncerne som Vers, skanderede dem højt og nød dem, som kunde det være fornem Poesi, jeg vil ikke sige af hvem.

Varmen blev snart haard, og Reflekset fra det nære Vand plagede Hovedet. Ali sad paa sine Laar og havde drejet den tykkeste Del af Turbanen mod Solen, han indrettede sig paa at vente, sløvede væk. Hans Sønner, der aldrig talte, for malajiske Børn tier i deres Faders Nærværelse, selv om de er voksne Folk, sad paa Knæene og roede, to i Forstavnen og en bag i Baaden. I Midten af det smalle Fartøj sad jeg med min sammenrullede Seng bag mig og med en kinesisk Solskærm over Hovedet. Det fernise-rede Papir blev hedt i Solen og stank som kogende Lim.

De første Par Mil var Landskabet paa begge Sider af Floden uden Afveksling, det var

endnu stadig Kokospalmer og atter Kokospalmer, da der boede mange Folk her. Varmen tiltog, Solen kløv højere og højere og var ikke langt fra Zenith; der blev saa bagende hedt i Baaden, at man næsten ikke kunde røre ved Træet. Solen stak lodret ned, jeg led i mine Fødder, fordi jeg havde sorte Skaftestøvler paa. Ali sov med Hovedet mellem Knæene. Men de tre Knøse roede ufortrødent, blev ustanseligt ved at grave ned i Floden med den korte Spade af en Aare; de havde forlængst lagt alt Tøj paa nær Lændeklædet; deres lysebrune Kroppe spejlede af Sved i det intense Lys. Pludselig holder den ene op at ro, snapper Øsekarret, et sammenfoldet Palmeblad, og rækker ud i Floden efter en Drik. Flodvandet var graat og varmt, men Fyrens Ribben bugnede af Graadighed, mens han drak. Jeg kunde ikke have rørt dette Flodvand, for jeg havde jo baade Whisky og Kaffe hos mig. Siden lærte jeg at drikke fulere Vand end det i Birubungafloden.

Skønt vi roede mod Strømmen, gjorde vi en betydelig Fart, Baaden var let, og de tre Malajer ved Aarerne lod til at blive

jo længere jo hidsigere. De var i en Slags Rus, havde glemt alt om sig, de roede som i en Besættelse.

Malajen har en Tilbøjelighed til at *gaa amok* i alle Ting, og her gik de *amok* ved Aarerne. Det er jo en Art Bersærkerang, et Afsind, hvorunder de næppe ved af sig selv og ikke holder op før de styrter. At Malajens Form for Selvmord er at *gaa amok* mellem Venner og Bekendte med *Khrisen*, indtil man faar Livet af ham, er bekendt; men jeg iagttog, at Malajen overhovedet ved alle Lejligheder hidser sig ud over sig selv, som nu her, hvor de roede som vanvittige Mennesker. Jeg tror, denne Tilbøjelighed til at *gaa amok* skyldes en Ophidselse af *Musklerne*, det er en Art Kødrus, en Overophedning af Muskulaturen. Malajerne er de kødfuldeste Folk i Verden, de er faste som Bulldogge, Kødets trænger sig paa deres Krop. Deres Livsfølelse er derfor nærmest bestemt af det Kraftindtryk, de faar af sig selv; deres Muskler er i Stand til at tage Magten fra dem. Derfor springer det i deres Sind som Staalbuer, og de er i et Nu utilregnelige.

Det skummede for Boven af den skarpe Baad! Og idet jeg nu sad der med hele mit krigeriske Apparat om mig i Baaden, Doublet, Riffel og Revolver, og saa hvor hurtigt vi kom afsted takket være de tre fuldstændigt rasende Vilde ved Aarerne, fik ogsaa jeg et let Tilfælde af Svimmelhed. Heden var bedøvende, mit Blod rejste sig i en Bølge, saa at det sortnede mig for Øjnene. Tiger, Tiger! Jeg rakte ind mellem mine sammenrullede Tæpper efter Whisky-flasken.

Ah! Hvor saa denne Flaske allerede kunstig ud! Det var en hvid Flaske af bedste Fabrikat, vel blæst, uden mange Blærer. Etiketten var nydelig trykt i tre Farver, et helt lille Kunstværk. Ja jeg vil glæde mig ved det i Skovene! Evropa laa langt borte nu. Skaal! Jeg er paa Vej til *Bukit alam*, Verdensbjærget, hvor det store Vildt fordeler sig i Zonerne . . . Tiger, Tiger!

V.

Tigersagn.

En Slurk Whisky gør rolig. Mens vi sejlede videre, begyndte jeg meget fattet at tænke paa de forskellige Tigerhistorier, jeg havde hørt af Jægere i Singapore, Historier ud af hvilke Tigrens Billede sprang saa levende, at jeg maatte tage en Slurk til af Flasken for at blive nøgtern.

Tigren, sagde jeg til mig selv, er en kæmpestor Kat, det fuldkomneste Rovdyr i Skovene. Typen er saa fuldendt, at Naturen ikke har kunnet variere den. Katten, *felis tigris*, er det selvsamme Dyr, hvad enten den ligger spindende i en lille Piges Skød, eller den slider Arterierne op paa Hjortens Hals og drikker af Blodstraalen. Tigren

bærer sig i alle Ting ad som en Kat, kun i kolossal Maalestok. Den er et System af Staalvirer og Krudt, dens Kød spiller i Regnbuens Farver af Elektricitet, den har syv Liv . . .

Der sidder fire Herrer og spiller Kort paa en Veranda et Sted paa en Plantage inde i Sumatra, de har en Lampe paa Bordet, og et Par Skridt fra dem sover en kæmpestor tysk Dogge paa Gulvet. De hører et voldsomt Rusk nede i Haven, mærker et Lufttryk og ser en Tiger sætte i et Spring op paa Verandaen til dem, gribe Doggen og springe ned igen med den i Flaben. Just saadan vil en Kat springe op paa Køkkenbordet, tage et lille Stykke Kød og springe ned igen. Saa vil den skyde sig baglængs ind i en Krog og knurre over sin Mundfuld. De fire Whistspillere blev Vidne til et Tyveri af en stor Missekat, de hørte den humme sig ud gennem Haven og knurre, fylde Luften med Vibrationer, bedøvende som et Hammerværk! Verandaen sank under den vældige Kats springende Vægt og fjedrede op igen, da den lettede ud i Luften med Doggen, som en enkelt

Gang raabte paa sin Herre og Ven i et smærteligt Hyl. Det hele varer et Sekund, og det hele er som et hæsligt Mareridt, som en eneste Lue af Rædsel, der svider alting af og efterlader Aske. Det er ved saadanne Lejligheder man bliver saa kold i Hovedhuden, at Haaret ikke siden farves. Der kan gaa andre Ting i Stykker.

Hr. Baum, en tysk Herre, med hvem jeg gik paa Vildsvinejagt i Singapore, fortalte mig, hvordan det var gaaet Hr. Lessinger, en anden Tysker, der var hans Ven og Jagtfælle. De gik meget paa Vildsvinejagt sammen; Hr. Lessinger var en god Skytte. En Søndag havde de som saa ofte før sammen med fire andre Kamerater arrangeret Klapjagt og havde taget Stand i en lang Kæde foran Junglen. Der var et Dusin *Klingmænd*, Hinduer, ude i Krattet tilligemed Hunde for at jage Svinene op. Og Klingmændenes Hyl og Hundenes Glam nærmede sig, der begyndte at falde Skud i Kæden — saa hopper ikke et Vildsvin men en kæmpestor Tiger ud af Bregnerne, ti Skridt fra Lessinger!

Nu maa man vide, at der ikke er Tigre

paa Singaporeøen længere, de er bleven udryddet for en Snes Aar siden. Men det hænder nu og da, at en Tiger svømmer over det smalle Stræde fra Johore, og det er gjerne gamle og dristige Dyr. Det var saadan en Omstrejfer, der springer ud af Junglen faa Skridt fra den intetanende Lessinger.

Han var i det Held at staa med en seks Skuds Magasinriffel, ellers jager man i Almindelighed Vildsvin med store Hagl. Da han ser Tigren, fyrer han og saarer den, og Tigren gør øjeblikkelig Front imod ham. Han fyrer igen, mens Tigren nysende kravler nærmere. Saa springer den med et umaadeligt Brøl, men Lessinger kniber sig til Side og undgaar Poten, han fyrer paa to Skridts Afstand mod Tigrens Hoved og løber saa nogle Skridt tilbage, mens Tigren sunder sig, og skyder paa den for fjerde og femte Gang. Nu har han kun *en* Kugle tilbage. Tigren bløder og vakler, men den hviner af Raseri som en Dampkeddel, der er læk, og samler sig til et sidste Spring. Den har Dødskrampen i sine Lemmer, da den med et forfærdeligt Brøl rejser frem i Luften; og i det samme fyrer Lessinger sit

sidste Skud ind over dens Tunge. Tigren faldt saa at sige død ned fra Luften, plumpe sammen i en Hob to Skridt foran Lessingers Fødder, stendød. Lessinger segnede forover ovenpaa den. Da hans Kamerater et Øjeblik efter kom til, fandt de ham bevidstløs. De hældte The i ham og fik ham stablet paa Benene, han brækkede sig, græd bitterligt, og hele hans Krop gik i Skælvinger, saa han ikke kunde staa alene. Da han omsider faldt i Ro, og de fik ham bragt hjem, var han saa træt, at han lagde sig og blev liggende i otte Dage. Vennerne troede, han vilde dø, han lignede en Død; og han kom sig heller aldrig mere. Lessinger var en svær, bredskuldret Karl, ret en atletisk Teuton, Øldrikker og et Jærn i sin Forretning før den Duel. Han levede i halvandet Aar efter uden at kunne hænge rigtig sammen, han rejste hjem og brugte sine Penge til Nerverelæger, laa paa Sanatorier i Swejtz, men nedbrudt var og blev han, sprængt et eller andet Sted i sit Inderste. Han skød sig. Tigren han nedlagde var saa stor som en Ko. Da de skindede den, fandt de nogle og tredive Projektiler indkapslede eller over-

edrede i dens Skrog. Der var tunge fladtrykte Blykugler fra en eller anden Malajs Forladebøsse, der var nikkelbeklædte Spidskugler fra moderne Repetergeværer, Winchesterkugler af diverve Kalibre, der var Søm og Jærnstumper i den fra en Bøsefælde, den en Gang var gaaet i. Paa den ene Bov havde den et gammelt edret og forraadnet Saar, som vilde have slaæet et hvilkensomhelst andet Pattedyr ihjel, men det syntes ikke at have generet den videre; den var godt ernæret. Det var en Hun.

Tigren er sejglivet. Der brød en Tiger ud fra et Bur i Singapore og blev skudt under Billardstuen paa Raffles Hotel. Jeg var i Byen den Gang og saa, hvordan den døde. Det var ikke noget særlig stort eller glubsk Eksempel; men hvilket Postyr der var i Singapore fra den brød ud og til den blev fundet! Jægere gennemstrejfede Øen paa alle Kanter, og der blev gravet Faldgruber for den allevegne i Skovene paa Øen. Jeg skulde selv have været ude paa Cykle og lede efter den men havde det smærtelige Uheld at punktere! Det var jeg imidlertid siden glad over, for jeg vilde kun spildt min

Tid ved at søge omkring udenfor Byen, saasom Tigren hele Tiden havde ligget under Billardstuen paa Raffles Hotel. En Markør opdagede den der og raadede de Spillende til at vente lidt, mens Tigren blev fjærnet; de kunde nok huske hvor de laa saalænge. De indvilligede allesammen i at gaa en lille Tur. Nu tonede Alverden frem med Bøsser, her var en rar Jagt, Tigren laa under Billardstuen og var vist kommen i Klemme derinde. Men de havde saamænd Mas nok med at faa den dræbt. Efter at være bleven ramt af en eksploderende Kugle mellem Øjnene var den endnu længe levende og udfordrede sine Modstandere med Brøl, der rystede hele Hotellet. Først da hele Hjærnen blev bortskudt, tav den og døde. Men endda lod man den ligge derinde en halv Times Tid; for de Refleksbevægelser, der kan udløses i dens Lemmer, er stærke nok til at sønderrive et Menneske.

Hvor det var haardt, hvor enhver Tanke om Naade var fjærn paa begge Sider, da den Tiger blev dræbt! Den var jo ikke i sig selv ond, for den havde ligget stille en hel Dag der under Billardstuen, rimeligvis nær-

mest skræmt og raadvild. Men da de skød ind paa den, gjorde den Front imod dem i et majestætisk Raseri. Den vilde ikke ud fra det mørke Sted, ud til dem i det blændende hvide Solskin, men den gav dem Lyn paa Lyn fra sine gule Øjne, som aldrig veg, den blottede sine Tænder og reducerede dem til Mad, *Mad*, som plagede den, som stak den; der fandtes ikke det i det smidigste af alle Dyr paa Jorden, som lod sig bøje eller tæmme, Nej. Hvor det var bittert at se Tigren slæbe sig om derinde ved Forbenene alene, efter at Bagparten var bleven lammet ved et Skud i Ryggen. Og hvor den grinte ukendelig og truende med sit knuste Ansigt, da den endelig blev halet ud, uskadelig og død!

En anden Historie om en Hollænder og en Tiger. Et Selskab af Tyskere og Hollændere var ude og sejle en Søndag i en steam-launch og mødte en malajisk Prau, hvis Skipper raabte dem an og spurgte, om de vilde købe en Tiger. De gik hen til Prauen og saa, at der i Bunden af den laa et langt smalt Bambusbur, ikke meget større end det vilde Bæst, der stak i det. Malajen

havde taget Rovdyret i en Faldgrube og prikket det med Spyd, til det kravlede ind i Hylstret. Saa hejsede han Hylster og Tiger op og sejlede ad Singapore til for at sælge den. Nuvel, vore Evropæere saa paa Dyret. De overbeviste sig om, at Bambusburet var saa smalt og saa vel omvundet med Ratan og andre seje Fibre, at Tigren ikke kunde bryde ud, simpelthen fordi den ikke kunde komme til at bruge sine Kræfter paa den snævre Plads. En af Evropæerne, en Hollænder, købte Tigren og bragte den med største Forsigtighed hjem til sin Bungalow i Singapore. Der dræbte han Tigren gennem Aabningerne i Hylstret, hvorpaa han lod sig fotografere med Riffel, Feltflaske, Daggert og det hele og med sin ene Fod hvilende paa Krydset af den døde Tiger!

Han var jo en Begynder. Siden faar man Øvelsen. Man viste mig i Singapore en gammel Englænder og hviskede respektfuldt, at det var Indiens *Champion* blandt Tigerjægere. Det var en høj spøgelsetynd Mand med hvidt Fuldkæg, næsten en Olding; han saa ud som en Tuberkelpatient paa det

sidste Stadium og var brun som Tjære af Tropesolen. Men han havde unge blaa Øjne, den Slags smaa flade Øjenstene, man træffer hos Lodser og Præmieskytter. Hvordan jager han nu Tigren?

Til at begynde med har han ikke andet at bestille og er rig. Han rejser med femogtyve Kufferter. Han kommer til Rajahen eller Sultanen der hvor han vil jage og gør ham en fyrstelig Foræring, lejer en Flok Elefanter og nogle Skokke Indfødte og sætter afsted ind i Junglen. Tigren omringes og gennes ud, og den Gamle, der egentlig kun er en Art Filatelist i Tigerhuder, skyder til Maals efter Rovdyret fra Toppen af sin Elefant. To à tre Indfødte faar et Lem eller Hovedet afrevet; maaske vanker der en ekstra Sindsbevægelse, idet Tigren angriber Elefanten og bliver traadt ihjel af den. Saa noterer den Gamle Jagten i sin Rekordbog og tager ned til Singapore for at gaa og dingle med sine Skeletarme i Hotellets Vestibule og høre Alverdens næsegruse Hvisen omkring sig ved Table d'hôte..

Oh, mine Snobber og Monomane, tænkte jeg, mens jeg sad i Alis Baad, og Middags-

heden og Rejsens Feber og Fart havde gjort mit Hoved stort. Oh ho, I smaa Sjæle, her kommer en anden Slags Tigerjæger! Ikke kan det gaa mig som Lessinger, det Trampeldyr, hvis Nerver svigtede, fordi han aldrig havde bævet før i sine Dage. Jeg kommer her frisk fra Overkulturen i Evropa, nervøs og dirrende som en Delirist — ikke af Drik, for Spiritus beroliger, Skaal! — men fordi jeg er mig *bevidst* lige ud i de yderste Forgreninger af mine Nerver, samtidigt med at jeg er et blændende Straalebundt af en hed Indbildningskraft, og jeg vil se mig selv kold og fuldkommen rolig foran Tigrens Ansigt! Jeg rider ikke herlig ud paa Elefant for at samle paa Tigre, jeg er her for at give den en Chance og fægte med den. Jeg vil være paa Højde med Jordens vildeste Skabning i Hurtighed og Benyttelse af Nuet! Jeg vil glemme at tøve eller dø! Tigren er en Fortætning af den store Natur, den er Skovenes Sjæl, den er Inkarnationen af det *Kvindelige*, jeg vil maale mig med den! Den er en Fjende, man kan være bekendt, jeg vil lære det rene Selvforsvar af den!

Der kom en mægtig Ørn sejlene lige

imod Baaden, højt, meget højt oppe. Jeg greb Doubletten, hvis Løb var brændende hede af Solen, stak en Patron i og skød. Ali for op af Søvn og saa forvildet paa mig. Men den tunge Fugl susede ned og faldt med et svært Plask i Vandet et Par Alen fra Baaden. Hverken Ali eller hans Dreng vilde røre ved den, da Ørnen er uren for Muhamedanerne.

Derimod sikrede den yngste af Alis Sønner sig med Aviditet det tomme Patronhylster, og fra det Øjeblik havde jeg ham trofast i Hælene, han var og blev fra den Stund af Samler. Om nogle Aar vil han eje den bedste Kollektion af brugte Patronhylstre paa hele Malakkahalvøen . . .

Da Ingen vilde røre ved mit Bytte, fiskede jeg selv Ørnen op og saa, at et Hagl, det eneste der havde ramt, var gaaet gennem det ene Øje og skraat ud af Hovedet; den maatte have kigget ned paa mig, idet Skudet faldt. Hm, tænkte jeg. Normalt skulde jeg ikke have skudt paa den Ørn, den var langt udenfor rimelig Skudvidde. Man skal kunne skelne Øjet paa en Ørn for at have nogen Udsigt til at dræbe den med Hagl,

og her havde jeg skudt paa en Distance, hvor jeg ikke en Gang kunde skelne Hovedet. Men skød jeg ikke uden at tøve? Jo, og jeg mindedes en anden Dag, da jeg — *efter at have betænkt mig lidt* — fyrede paa en Ørn, der sad rolig i et Træ og var saa nær, at jeg kunde se den blinke forlystet med sit gule Øje, idet den uskadt lettede og fløi sin Vej! Jeg kvad en Vise:

Ørnen, hvis Øje du skelner,
skyder du skammeligt Bum paa;
mens du paa ravgal Distance
rammer en Ørn i Øjet!

Siden roede vi videre. Det var over Middag, og Heden var overmaade tyngende. Selv Ali, der var saa tør og taalmodig, pintes. De tre Sønner stirrede, mens de roede, blodskudt ud efter et bestemt Punkt paa Flodbredden, hvor der var lovet dem Hvile, den ældste havde Fraade for Munden. Jeg faldt i Søvn.

VI.

Den tamme Abe.

Baaden laa stille ved Bredden, og jeg var alene i den, da jeg vaagnede. Vi var ved Alis Hjem. Han sad oppe i sin Hytte og aad Ris.

Der havde samlet sig en hel Flok Malajer, gamle og unge, for at se paa den hvide Mand. Der stod nikkende Oldinge støttet til deres Spyd med det sammenbøjede Skelet stikkende frem alle vegne under den visne Hud, unge Mænd med fulde blanke Brystmuskler og Khris'er i Bæltet og Sværme af okkerrøde Drengébørn. Alis Sønner, der var vigtige af mig, lod min Kikkert gaa rundt, og hver eneste der saa i den, ligegyldig fra hvilken Ende, skruplo af Undren.

Et Par unge Mænd steg ned til mig i Baaden og tog hver en Haandfuld Tobak af min Daase, der stod paa Toften. Det havde jo sømmet sig for mig som hvid Mand og højere Væsen at sparke dem ud af Baaden; men jeg vidste fra min Barndom, at det er et primitivt Udtryk for Imødekommenhed frivilligt at tage imod Foræring af en Fremmed; de to høflige Malajer ønskede at give sig Aarsag til Taknemlighed imod mig. Skulde det kunne falde dem ind at byde *mig* Foræringer? Hvem var de? Jeg forstod deres Takt og vogtede mig vel for selv at *byde* dem Tobaken og sige Værsgod, for derved vilde jeg jo have forspildt hele Tilnærmelsens Paradoks og Duft. Da de gik, smilte de til mig, og deres Smil var jo ogsaa ganske rigtig en høflig og mere kultiveret Form for at vise Tænder: Se her alle mine Tænder, Ven, jeg bider ikke! Jeg har *taget* fra dig men ikke i ond Mening, for jeg synes om dig og vil godt skylde dig noget. Oh, vi forstod hinanden.

Kvinderne paa Bopladsen turde ikke komme nær, de stod inde mellem Palmestammerne i de grønne Skygger og stirrede. Jeg saa

store sorte Øjne i Sprækkerne af de flettede Vægge af Alis Hus og hørte blid betaget Samtale; det var Kvinder fra Stedet, der skjulte stjal sig til at se paa det udenlandske Dyr.

Alis Hus stod under de taarnhøje Kokospalmer, der groede helt ud til Vandskorpen. Imellem Kokospalmerne voksede der paa de mere aabne Steder vældige græsgrønne Pisanger og tynde snorlige Arekapalmer, hvis Stammer ligner Hvirvelsøjler. Ali havde ogsaa et Par store Rambutantræer og et enkelt gigantisk Duriantræ, der hang fuldt af disse store piggede Frugter, der skaffer nogle Opkastninger og andre Topmaalet af Henrykkelse, og som altsaa *maa* være Frugter der er gode at æde af. Jeg havde desværre endnu ikke lært at spise Durian, for man bliver jo ikke Østerlænder saadan lige med det samme. Durianfrugten smager som Sæbe; det siges, at den befordrer Elskov. Malajen kender ikke til Tyveri, men Durianfrugten *stjæler* han, naar han kan se Lejlighed til det. Derfor gaar der gjerne Vagt ved Træerne. De er altid indhegnet i en Omkreds saa stor som Kronen, for at Børn ikke skal løbe ind under dem og blive slaaet ihjel af

Frugterne, naar de falder ned. Durian er ikke for Børn.

Her paa denne Plads begyndte Urskoven allerede at lade sig mærke. Ikke hundrede Alen bag den dyrkede Strimmel langs Flodbredden stod den høje vilde Skov, hvor man straks kunde glemte, at der var Mennesker i Nærheden, hvis det tætte Slyngkrat ikke paa kryds og tværs var gennembrudt af Stier. Der er noget eget ved en Menneskesti i Skoven; man føler straks, at her tør man gaa; om end med Varsomhed. Jeg hørte stærke Fugleskrig oppe i den tykke Skov men saa ikke, hvad det var for Fugle.

Paa en lav Stang nær Alis Hus ved Grænsen mellem de dyrkede Palmer og den vilde Skov sad en voksen og snusfornuftig Abe. Den var lænket, men der var stor Filosofi i den Maade hvorpaa den bar det. Den rev sig ikke ihjel, hængte sig ikke i sin Lænke; den sad ædruelig og holdt den i Haanden, for at den ikke ved sin Vægt skulde trykke og spolere Halsen. Jeg følte mig tiltalt af den og gjorde Tilnærmelser, men den vilde ikke taale Klap. Aa nej, behøvedes ikke, den sad ikke og havde ondt af sig selv. Den

var nok tam men ikke til Fordel for Gud og Hvermand eller mig, og den følte ikke Trang til at gøre Løjer som en firføddet Hund. Det var en Abe af god Familje; de tætsiddende lysebrune Øjne var forstandigere og havde mere Fatning end de fleste Menneskers og var uden moralsk Ondskab eller Frivolitet. Den var bleven fanget i Skoven ved egen Skrøbelighed (havde jo stukket Haanden ind i et hult Græskar, hvori der var dejlig Mad, havde ikke villet lukke sin Haand op, da den først havde fat om Maden og var saaledes bleven stikkende og taget til Fange af de slette og overkloge Mennesker); men nu havde den arrangeret sig, var forlængst i Ligevægt med sig selv og sine Omgivelser i den bundne Stilling.

Ali ejede Aben, han holdt den til at hente Kokosnødder ned. Jeg bad om at se den gøre det, og Ali løste den, sagde et Par Ord og pegede paa en af Palmerne. Aben entrede op uden at skynde sig og valgte mellem Nødderne oppe i Kronen, til den af Alis Raab forstod, hvilken den skulde tage; saa drejede den Nødden saalænge om sin Stilk, til den faldt ned, hvorpaa den sindigt

kom ned igen. Den satte sig af sig selv op paa sin Stang, glippede to Gange sobert med Øjnene og littede de lange Læber over Tænderne med en næsten umærkelig Trækning. Det var Spyttet der begyndte at komme; de lysebrune Øjne saa paa Nødden...

Ja og nu forstod jeg, hvorfor Aben ikke løb bort, naar den blev sendt op i Træerne! Alis Søn aabnede Nødden; og det maatte jo se vidunderligt ud for den store Abe, der trods sine Hænder aldrig havde kunnet komme til Kokosnøddens Kærne. Alis Søn huggede Enden af den grønne Nød med sin Skovkniv, til han kom til Kærnen; i den gjorde han et trekantet Hul og bød mig den. Den snehvide Kærne var kun faa Linjer tyk, Hulheden var fuld af Saft. Da jeg havde drukket den ud, spaltede Alis Søn Nødden helt og gav den til Aben. Den tog imod den med Hænderne, uden at kunne skjule det tynde Minespil og det varme Lys i Øjnene, der betød Tvivl og Tak. Den blev saa glad. Men den *bad* ikke, før den fik Nøddekærnen; for hvor skulde den have lært, at det nyttede?

Hvor den kunde spise! Den havde Tæn-

der og den havde Tunge, og dens Læber var uhyre følsomme for Mad. Den kunde sidde og fimre med en lille bitte Krumme mellem de bevægelige Læber og drikke Velsmagen ud af den til det sidste, den aad pludselig graadigt til, malede store Stykker i Kæberne og sank og smattede med et fugtigt Blik; saa opdagede den igen en Krumme den havde tabt nede paa Jorden, tog den op og skød den efter nøje Undersøgelse ind til sine Gummer. Og da den havde spist alt, lagde den Hænderne korsvis paa hinanden over Knæene og satte sig til at krympe og trække Læberne paa alle Maader, for om der skulde være en Krumme endnu mellem dem og Tænderne. Den rakte ned paa Jorden efter et sammenrullet Blad, foldede det op, slikkede det, skønt den Ingenting fandt, og lod det igen falde. Og de klare Øjne saa alt hvad der foregik om den. Den var hele Tiden fuldt nærværende og omhyggelig, stadig behersket og delikat skønt kold i sit Væsen som et Dyr der forstod at nyde.

Her sad den paa Grænsen mellem Mennesket og Skoven.

VII.

Abehorden.

Allerede Dagen efter, da vi rejste videre, saa jeg en stor Flok vilde Aber i Skoven. Jeg havde ofte før set Aber, enkeltvis, i Træerne; men her blev jeg Vidne til en hel Hordes Vandring.

Vi havde forladt Birubungas Hovedstrøm og rejste op ad en snæver Biflod gennem et fuldkommen vildt og tropisk Landskab. Skoven var saa høj, at vi roede som paa Bunden af en Gade i New York. Men snart blev Flodløbet saa smalt, at Skoven lukkede sig ovenover det. Træernes Stammer, som vi roede lige op ad, og hvis Rødder laa som lange Kroppe paa Bunden af Floden, var favnetykke og stræbte ranke op

i Luften, runde og uden en Lyde i Barken, som Lemmerne paa græske Statuer. Der stod Kæmpetrær friske og lige som Havrestraa, de var groet lige op uden Omveje og uden nogensinde at have fejlet noget. Disse Søjler, der svulmede af Livskraft og frodig Vækst, bar Skoven. Nogle af Stammerne havde Stræbere forneden ligesom Domkirker, skraa og kantstillede Udløbere, der med den mindst mulige Vedmasse gav Træet den dobbelte Fasthed ved Roden. Højt oppe i Luften begyndte Grenene og vandt sig ud og ind mellem hinanden i en Forvirring af Løvværk, i et Væv af Lianer, som hang ned og fyldte Mellemrummet mellem Stammerne og forenede sig med Underbundens uigennemtrængelige Krat af Bambus, Ratan og graadigt udbredte Buskvækster. Og her oppe mellem Stortræernes vidtløftige Grenehang kom Abehorden rejssende.

De store Grene syntes for dem at være lige saa mange Landeveje, de tyndere Grene Stier og Lianerne Broer. Abekaravanen trak i en lang enkelt Kæde frem i det luftige Terræn, op og ned, ud og ind og i en lang-

som men ustanselig Marsch. Det var umuligt ikke at komme til at tænke paa selve *Udviklingen* ved at se denne Abedrift skride frem gennem Skoven; den var som sat i Bevægelse en Gang for alle, der var et koldt *Fremad*, et haardt og velfornøjet *Andet ved vi ikke, end at vi maa* i den Troskab hvormed den vandrende Række hang sammen, Hoved ved Hale, den ene tæt bag den anden.

I Spidsen gik en gammel svær Hanabe med en lang skabet Hale; han marscherede jævnt og flot paa alle fire langs Grenene. Der var en mægtig Sikkerhed over ham, han kendte Vejen, kunde man se. Han saa sig kun sjældent om efter de andre, han bevarede et stærkt og værdigt Tempo, og det var mærkeligt at se hvor han fordelte sine Kræfter netop med dette for Øje. Han lod være at skynde sig over de lette Passager, og Vanskelighederne tog han saa voldsomt og forceret, at Gennemsnitsfarten hele Tiden bevaredes. Han lod til at se sin Ærgerrighed eller sin Sport i saaledes at balancere Tempoet af. Det var ikke for at blænde de andre, der kom efter, men for at nære sin

egen kolossale Vigtighed, han gjorde det. Det var en Styrkens Overdaadighed. Han morede sig med efter en uhyre Kraftanstrængelse, et Dødsspring, at lande paa alle fire og gaa roligt videre, lade som Ingenting ogsaa for sig selv, skjule sin Forpustethed og optage det nemme og sindige Trav fra før Springet. Det gjorde han tit. Jeg har set visse Akrobater, som forstod dette Raffinement af Styrken, der ligger i at bevare et givet Tempo og i med sine yderste Kræfter at lade som Ingenting. Beherskelsen er jo nemlig Kraftens sidste og fineste Tilegnelse.

Det var saaledes ikke tilfældigt at den gamle, lidt skabede Han var Fører for Horden. Det var Legeværk altsammen for ham. Han smøg elegant bag om Stammer paa Vejen, kløv gennem Gaffer, ruskede voldsomt i en Gren, før han gik ud paa den, for at prøve om den var god, halede sig op hist og hejsede sig ned her. Bag ham kom saa i en lang Række de andre, lidt efter lidt aftagende i Størrelse. Mellem de Sidste var Mødrene med deres Smaa hængende fastklamret i Pelsen under Bugen, de havde travlt og maatte skynde sig alvorligt for at

holde deres Plads. Allersidst kom en ganske lille Abe, der travede af alle Livsens Kræfter for at følge med og hele Tiden pib. Jeg maatte tænke paa et Cyklevæddeløb, hvor det altid ser ud som om Nummer Sidst kører allerhurtigst af hele Klumpen og er saa langt den mest energiske.

Aberne gik samme Vej som vi, veg ikke fra Floden, skønt Skoven var tæt og een Masse af Træer til alle Sider. Der syntes at gaa en gammel Færdselsvej i Træerne langs Floden. Horden gjorde omtrent samme Fart som vi i vor Baad nede paa Vandet; den tilbagelagde Vejen med alle Hindringer i en konstant Marsch, der gav et stærkt Indtryk af *Vandring*, af Drift i Skoven.

Naar der en Gang imellem maatte springes, satte den gamle Fører af først og uden ringeste Betænkning, og han landede altid let og præcis som en Luftgymnastiker med Hænderne om den Gren, han havde udset sig, og øjeblikkeligt gik han videre, fulgte gaaende de andre med Øjnene efterhaanden som de sprang. De klarede det alle mere eller mindre fint; nogle af de sidste, Mødrene,

tøvede ængsteligt og søgte forgæves efter Omveje, inden de sprang. Men den Allersidste turde ikke vove det lange Spring, den græd og fægtede med Armene, og omsider, da den saa sig forladt, kastede den sig højt skrigende ud med alle fire Lemmer udbredt for at fange noget, det første det bedste, og hænge fast; den landede i en Løvtop langt nede og maatte arbejde sig op og styrtede afsted for at naa de andre, der ikke ventede og ikke saa sig tilbage. Denne arme Abe var den eneste i Rækken, der altid løb i Galop, fordi den var Nummer Sidst. Den havde ikke Forspringet. Og sakkede den blot nogle faa Abelængder bagud, da »svømmede« den, da kom den udenfor Virkegrænsen af dette Mystiske og Ubønhørlige, som man kalder *Pacen*, og var fortabt.

Aberne talte hele Tiden indbyrdes, mens de var paa Vandring. De Ældre gryntede sammen i dybe Strubetoner, og Mødrene knyede bekymret og kivagtigt hen for sig, mens de benede af og havde det saa haardt; de kunde dog godt faa Tid til at gaa paa tre Ben en Gang imellem, mens de med den fjerde Haand enten støttede Ungen, der

hang under dem, eller gav den Dada, naar den bed eller gravede Neglene i.

De unge Hanner havde svært ved at holde sig rolige, de gryntede og gøede høj-røstet sammen; deres Sprog lød anderledes end de Gamles, man havde det Indtryk at de talte en Art Slang, en ung og kæphøj Mundart. De havde det med at tage et hastigt Maal af den Gamle i Spidsen for at se, om han var med sine Øjne andre Steder, og hvis han var, gjorde de brutalt Afstikkere fra deres Plads og ud til Siderne for at se paa et eller andet eller for at nappe en Frugt i et Rambutantræ. Opdagede den Gamle det, saa sprang de unge Letben med purt uskyldige Miner tilbage paa deres Plads, og saa var det dem tilgivet.

Men længe efter, naar det hele var glemt, kunde den gamle Fører foretage en Manøvre, som ad Omveje i dens Hoved stod i Forbindelse med Overtrædelsen før. Den kunde vende sig og gøre et forfærdeligt Spring ind i Kæden, lande paa en Gren med alle fire og ryste den, ryste den med en saa bestialsk Voldsomhed, at hele Træet kom i Oprør, og det spillede som af Staalbuer i Skoven.

Dette Tric, som den anvendte sine Lemmers fulde Kraft paa og udførte med alt det Raseri, den kunde lægge for Dagen i sit Minespil, var af en mægtig terroriserende Virkning paa Horden.

Selv paa mine Nerver virkede det som Tilløbet til den paniske Skræk. Og jeg ved hvorfor. Enhver stærk Lyd, der begynder pludseligt og hurtigt *vokser* i Voldsomhed har en Evne til at overrumple Bevidstheden og hidse den til en uhyre Overdriivelse af det elementære Angstindtryk, en Lyd altid er.

Hver Gang den store Fører havde lammet Flokken ved med et Slag af hele sin Vægt at bringe en Gren til at tone som til Dommedag, vidste den at trække sig ud af det uden Tab af Respekt og det paa en meget mærkelig Maade. Der vil jo følge en Reaktion paa den store Forskrækkelse, naar den stigende Lyd hører op, og Dommedag udebliver . . . men saa kommer *han selv*! Efter at Aben med alle fire Lemmer paa Grenen havde bragt den og sig selv i en saadan Vibration, at han var baade halvt usynlig og af overnaturlig Størrelse, stanser

han pludselig Spillet og lader sig se staaende paa alle fire stive Lemmer i en Glorie af rejste Børster! I denne Stilling gør han sig hastigt større og mindre som for at forvirre ved Tvivl men ender saa med at lægge alle Børsterne og staa der et Nu uden mindste Bevægelse som sin egen *Fortætning!* Blikkets Farlighed, Ansigtsskammene og den forfærdelige Krans af Tænder danner Maske paa Baggrund af det vældige opskudte Skulderparti. Hele denne Del af Manøvren virker som et lammende: Det er mig, i højeste Grad ikke andre end *mig*, men det er **mig!** Og Horden skælvede.

En enkelt Gang statuerede han Eksempel, raat og med en ubeskrivelig Energi. Det var den eneste Gang der blev en Stansning i Fremrykningen. En af de unge Hanner blev omsider for næsvis og vilde ikke af Føreren lade sig *se* bort fra en Afstikker, den gjorde i et den uvedkommende Træ. Da var den Gamle over den, tavs og i en Serie af store lynende Spring. Den Unge havde den Dristighed at flygte, og nu standsede hele Fremmarschen. Men den blev

snart indhentet i et Træ, og nu brød Førenden ud i frygtelige Brøl, mens den holdt den sprællende Modstander og fandt sig frem til Nakken med Tænderne. Den Unge giver sig og trygler om Pardon, flyver op i gennemtrængende, skærende Skrig, der genlyder i Skoven. Og da den Gamle slipper den, farer den ham om Halsen, smyger sig under en Masse ydmyge og sukrede Smaaklynk ind til ham med alle fire Lemmer og er *saa* ulykkelig. Da fører den Gamle ham under sig, korporlig talt, staar paa hans Hæle og reducerer ham med en kraftig Gebærde til den, der faar af Handedyrets Naade, Abetøsen, og med det lader han ham løbe.

Hele Tiden mens jeg fulgte Abekaravannen, låa jeg paa Ryggen i Baaden. Og Skoven deroppe aabnede sig som en ny eller som en gammel Verden for mig. Jeg saa ind i et Perspektiv, som var glemmt, men som jeg kendte.

Hvor der var luftigt oppe i dette Land af sammenhængende Kroner. Det lignede et Kort i tre Dimensioner med tusind Veje,

udad til alle Sider og op og ned mellem Himlen og Jorden. Men den ene Dimension var tabt for mig.

Længe efter at Abehorden var af Syne, kunde jeg endnu høre deres Grynt og Passiar i den dybe Skov. Det lød fremmed og med en sær Kulde, det kom langt borte og højt oppe fra og rungede sælsomt som gennem Lydhuller i de klangfulde Skove.

VIII.

Dalen.

Bifloden blev mere og mere snæver. Samtidigt gav den ligesom et stærkere Indtryk af Hastværk, af med forøget Fart at føre et bestemt Sted hen ind gennem Skoven. Selv de store Træer ved dens Bredder syntes at befinde sig paa Vandring ind i Landet og at være ved godt Mod nu. Skoven blev jo længere jo mere smaragdgrøn og dejlig. Her var stille.

Der laa en tyk spraglet Slange i et Nøgle paa en Gren lige over vore Hoveder, vi roede saa tæt under den, at vi kunde have naaet den med Hænderne. Hvorfor skød jeg den ikke? Et Solrefleks fra Vandspejlet vuggede paa Slangens skællede Bugter; Luf-

ten hvori den laa paa sin Gren var dunkelgrøn af Skyggen fra Løvet.

Paa Grenene ud over Vandet sad der store blaa Isfugle med ildrødt Næb færdige til at lade sig plumpe som et Lod ned i Vandet, om en Fisk skulde komme forbi. Og idet vi nærmede os, flyttede de sig et Par Hop længere væk paa Grenen og lagde Hovedet paa Skakke for med det ene Øje at se, hvem vi var. Var de flygtet, tror jeg nok jeg havde skudt. Men nu saa jeg ind i det lille sorte Øje, der vendte sig frittende imod mig, og tog Fuglen god som en Kamerat, jeg mødte i Skoven.

Leguaner af flere Alens Længde rejste det kammede Hoved fra Planterne paa Bredden og saa tyggende efter os. Jeg hørte Tungen slime behageligt i den lange Mund og saa de pansrede Næsebor aabne sig saa elskværdigt paa Snuden. Min Leguan, Goddag i Skoven!

Oppe i et Træ sad seks grønne Papegøjer med røde Kraver Side om Side paa en Gren som seks gamle Borgere i grønne Livkjoler; de førte en højst fornumstig Passiar, der lød som en eller anden uddød Dialekt.

Abra, cabra, dabra, sagde jeg op til dem for at tale deres Sprog og blive forstaaet; men de ænsede mig ikke i deres Paradis.

Græshopper og Cikader filer uafbrudt i Skoven. Det er den evige Lyd, paa Baggrund af hvilken man hører, den er uadskillelig fra den sveltende Hede under Skovkronerne og det stadige Syn for Øjnene af Frodighed, af den hvide Drivhusem der staar i Bambuskrattet, af Varmen der dirrer opad Palmestammerne og af den fugtige Halvnat inde i Tykningen. Denne evige Insektmusik er en Lydtaage, som man ikke *hører*, uden naar den en Gang imellem som paa et Signal samler sig og stiger til et eneste stingende Hvin. Saa, nu føder hun igen, den Evige i Skovene!

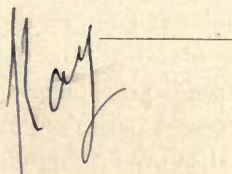
Bifloden blev omsider saa grundet og smal, at vi maatte stage os frem eller skyde Baaden afsted ved at stemme Hænderne mod de uhyre Stammer, der stod ned i Vandet. Men samtidig blev Skoven mere og mere aaben til den ene Side, og tilsidst kom vi til en temmelig stor Lysning i Skoven. Det viste sig nu, at vi hele Tiden havde fulgt en dyb Dal, i hvis Bund Bifloden løb. Her

hvor Skoven aabnede sig og gav Plads for et lille jævnt Terræn, var Udsigten fri, og det gjorde godt at se op over de mægtige Skovhøjder, der omsluttede Dalen.

Jeg spurgte Ali om *Bukit alam*, og han pegede bagud. Bjærget laa altsaa vis a vis den Skovhøjde jeg kunde se, og jeg maatte over det aabne Terræn for at faa Udsigt dertil. Dette aabne Stykke Land var dyrket og laa som en nøgen Plet i Bunden af Dalen, omsluttet af Skovbjærge paa alle Sider. Her skulde jeg blive foreløbigt, vi var ved *Bukit alams* Fod. Der boede en halv Snes Malajfamiljer paa det ryddede Land, Udflyttere, og de havde inddelt Dalbunden i firkantede Smaaagre med lave Bal-ker imellem. Der stod Vand i alle Agrene, det var Rismarker. For Tiden var der ingen Korn. Store Vandbøfler gik her og der og æltede i Mudret. Disse uhyggelige halvtamme Dyr er omtrent nøgne paa Kroppen og er blegrøde, fordi de for det meste ligger og gasser sig i et Dyndhul med kun Øjnene og Næseborene ovenud. Naar de langsomt skyder sig op af Pløret, ser det ud som Jorden fødte dem, og det ved de

ikke om de er glade ved; de puster, knejser med Hoved og Horn og glør skummelt frem med deres smaa røde Øjne.

Efter at have balanceret en Timestid frem langs Balkerne mellem de oversvømmede Marker naaede vi til det Malajhjem, hvor Ali i Forvejen havde tinget mig ind. Paa Frastand lignede det en lille Palmelund. Det laa frit ude paa Dalbunden nær Skovbrynet paa modsat Side af *Bukit alam*. Det var mørkt da vi kom dertil og paa høje Tid at naa i Sikkerhed indenfor Pladsens tykke Bambushække.

IX.

Af Dagbogen.

Alis Sønner fører mig i Skoven, og jeg nedlægger hver Dag en hel Del Smaavildt. Her er Turtelduer i Mængde, som kurrer Skoven fuld, men jeg skyder paa dem med Maade for ikke at komme til at sætte en værdiløs Rekord. Jeg har oplevet en spændende Jagt paa to Paafugle men blev desværre saa ivrig, at jeg skød Bum paa dem begge to. Det var pragtfuldt at se Hannen rejse sig til Flugt og gaa som et regnbuefarvet Luftskeib med det lange Slæb højt over Trætoppene. Jeg var utrøstelig den Dag over mit Vanheld.

Iaftes hørte jeg i det korte Tusmørke høje Fugleskrig i Toppen af en Palme uden-

for Huset. Det lød slaaende som et Æsels Skryden. Er der kommen et Æsel op i Træet? tænkte jeg. Hvad vil det der? Nærer Æsler sig af Kokosnødder, som de stjæler ved Aftenstide? Jeg ilede ud, skimtede et stort Væsen oppe i Palmekronen og fyrede derop i Retning af. Det var en Fugl, den kom ned saa hurtigt, at den nær var falden i Hovedet paa mig, og det viste sig at være en Næshornfugl, *Buceros bicornis*, med et stort hult og puklet Næb. Dem havde jeg set mange af, de fløj altid to og to og skrød livligt oppe i Luften, som om de var paa Bryllupsrejse. Men det er tilfredsstillende at faa et Dyr at se nær ved; saa ved man hvad der er og forveksler det ikke med andre fjærintstaaende Arter.

Her er fuldt op af Bekkasiner, der krydser som Lynstraaler over Vandspejlet paa Rismarkerne. De er saa hurtige, at jeg endnu ikke har drevet det videre end til at slænge Haglene i Vandet bagved dem. Saa har jeg mere Held med mig med de flyvende Hunde, der er saa hensynsfulde at hænge sammenfoldede oppe i Træerne, hvorfra jeg plaffer dem ned til Tidsfordriv.

Jeg har skudt paa en stor Hvepserede; men det kunde nær kommen mig dyrt at staa. Jeg har væltet et Termitbo og drillet den beundringsværdige Republik i dets Indre med en Pind. Det morede mig nu, for der sidder de i dette Andelsforetagende, de har klinet op med deres eget Skarn og er saa smaa, at man ikke kan se dem, og er en Magt ved deres Enighed, deres klæbrige og sterile Allemandsregimente, deres Topmaal af et kommunalt Selvstyre, og saa kommer jeg i en ledig Stund og vælter hele Boet! Naar jeg har Tid tilovers fra Tigerjagten.

Apropos Tigren! Jeg er ærlig talt ked af alle disse smaa Narrestreger. Mit Ærinde trækker i Langdrag — hvor bliver Matti af?

Ali lover og lover, at han skal faa fat i ham, men der kommer ingen Matti.

Imidlertid er jeg hver Aften udstillet i Hytten som en Kalv med to Hoveder. Alle Dalens Beboere kommer og hilser *Tabé* med Haanden paa Brystet, sætter deres Spyd hen i en Krog og nedlader sig paa Gulvet. Naar de saa har faaet deres Betelgrejer frem, og Hovedet paa dem er kommen i fuldt Sving ved en frisk Ild inde paa Tænderne, hen-

giver de sig til at se paa mig. Der er undertiden tredive umætteligt seende Malajer, til andre Tider ikke flere end tyve. Jeg plejer at sidde paa mit Tæppe og koge Kaffe eller æde Ris, naar jeg ikke smøger Tobak, og aldrig viger disse udholdende Vildes Øjne fra mig. De samtaler dæmpet om mig og peger paa mig og spytter Betelspyt og ryster i dybeste Beskedenhed paa Hovedet. De sidder i en Halvkreds om mig og gør mig til Centret i et Hulspejl af Opmærksomhed, indtil jeg dirrer af Tyndhudethed, af Ensomhedsfølelse, Raseri og Smærte. Dette er Forsmagen paa det Ry, der venter mig naar jeg nu har nedlagt Tigren. Hvor jeg *længes* efter at mætte mig med at blive lagt Mærke til derude i den store Verden, mens jeg her i det indre Malajland sidder skælvende og nyder Sødmen ved at blive begabet af den intetanende Hob!

Der er Øjeblikke, hvor jeg med koldt Blod kunde tømme min Revolver paa disse Folk, der ikke mener det ondt; der er andre Øjeblikke, hvor jeg kunde lægge mig ned og græde midt i denne Ring af taabelige og skaanselsløse Nysgerrige.

Hvor jeg gaar og staar er jeg beset, og det er en Lidelse, som næsten ikke er til at bære. Jeg opdager et Par sorte Øjne i en Busk i Skoven, og naar jeg kommer nærmere, glider en malajisk Pige lydløst tilbage ind i Krattet og forsvinder. Det 'at hun har set paa mig, er mig til saa stor Plage, at jeg end ikke tænker paa, det er en Kvinde; jeg maa anvende alle Kræfter i min Bevidsthed for blot at styre mig, for ikke at skyde hende lidt, for ikke at rive Haar og Ansigt af hende med et Skud Hagl.

Dette er jo sygeligt, jeg ved det godt. Det var meget naturligere baade for hende og mig, om jeg nedlagde Vaabnene og med de bare Næver fik hende til at slaa Øjnene ned. Men naar jeg er syg, betjener jeg mig nu en Gang ikke af en sund Fremgangsmaade; det stiller sig som vigtigere for mig at naa til Bunden af et ufatteligt Raseri end at springe over det. En af Grundene hvorfor jeg lever og trodser er at rejse uforgængelige Standbilleder af Typerne for de menneskelige Sindstilstande, af hvad Art de saa er, hvor gemene de er, ligegyldigt hvad

jeg faar for det. Her nytter ingen Klap paa Skuldren. Gaa væk, jeg arbejder!

Den ganske Nat sidder Forsamlingen hjemme i Hytten og snakker om mig, mens jeg ligger under mit Moskittonet og snor-ker med Revolveren ved Siden. Aa jeg ser rødt hver Morgenstund naar jeg vaagner og finder de Utrættelige paa samme Sted.

Jeg skaffede mig nogen Lindring forleden ved at dræbe en Abe, mest derved at den lignede et Menneske. Mens jeg gik i Skoven, hældede den sig ud fra en Glug i Løv-værket og gloede paa mig — jeg skød den et Skud grove Hagl lige i Ansigtet. Jægere i Singapore advarede mig mod at skyde Aber, fordi de altid græd og jamrede saa hjerteskrærende, naar de blev ramt, som kunde de være Mennesker. Her var jo kun en Grund mere for mig. Den Abe jeg skød flæbede forresten slet ikke eller rakte Armene tryglende i Vejret, den tumlede stendød ned gennem Løvet.

Jeg er nervøsere end nogensinde, jeg samler mig fuld af en fatal Spænding, mens jeg gaar her og venter paa det Shok, som enten skal slaa mig ihjel eller hæve mig ud

over mig selv. Og samtidigt med at jeg ædes op indenfra af Utaalmodighed, bliver jeg udadtil mere og mere isoleret, naturligtvis. For jeg mister enhver Evne til at give mig hen i Øjeblikket; da alle mine Kræfter er rettet paa en Fremtid. Jeg kan ikke bøje mig for det der *er*.

Derfor er jeg en Fremmed her og vil vedblive at være det, ligesom jeg var en Fremmed i Evropa. Der kunde jeg jo aldrig klæde mig med Dagens Farver, fordi jeg var andre Steder engageret. Det der er det letteste i Verden er for tungt for mig. Men jeg lider mere her i Skovene, fordi Springet var saa let at gøre her, hvis jeg blot kunde.

Hvilken Bagatel var det ikke for mig at gaa over til Islam, jeg der lærer saa let udenad, og som i en Haandevending kunde lade mit Hoved rage og anskaffe et Harem? Hvis jeg gjorde det, hvis jeg kunde bekvemme mig til noget, som i og for sig er en latterlig Form, vilde man ikke med naiv Haardhjærtethed henvise mig til at tage Bad alene i et Kær udenfor Hytten, men jeg vilde faa Lov til at bade i det fælles hellige

Vandhul, hvor man faar lige saa meget Slam over sig som Vand, og hvor man bagefter maa pille Hesteiglerne af sig. Hvis jeg gik over til Islam, vilde de strængt totalafholdne Muhamedanere ikke længere se paa mig med aaben Rædsel og Væmmelse, naar jeg blander mig en Whisky og Vand; de vilde lukke Øjet i for en Broder og Retroende, der forsynder sig groft og godt ved, hvad Straf der følger paa, men som saa *har* haft Rusen. De vilde ikke længere anse mig for et inkommensurabelt Dyr men vilde basune mig ud som Stammens brølende Vidunder. Den gamle Malaj, der forleden i ubetvingelig Nysgerrighed rørte ved mig med en Finger og bagefter under Bøn tvættede det forurenede Lem i helligt Vand lige for mine Øjne, *han* vilde føre sine fjortenaarige Døtre til mig mod Solnedgang og bede mig se til dem i Naade.

For intet aabner Adgang til et Samfund, en Klump, som Villigheden til at falde for en Svaghed. Allah er stor, øv en *lille* Sjofelhed! En Skærv til Forudsætningen for vor Eksistens!

Men bøj mig paa dette Punkt eller paa

noget Punkt kan jeg ikke. Jeg er nemlig for Tiden beskæftiget med selve Trodsen som et af de Værker jeg i mit Liv vil have gjort færdigt. Og jeg sælger jo ikke mit Marmor for at købe Hammer og Mejsel for Pengene. Lad mig alene, jeg arbejder!

Matti — hvor bliver han af? Hvorfor gaar hele min Ekspedition istaa, hvorfor kommer Matti ikke?

Jeg har Ali *haji* mistænkt for at holde mig hen med Snak bare for at tjene flere Penge paa mig. For hver Dag der gaar uden at Ekspeditionen føres videre, sidder han med en ren Indtægt af næsten alle de Penge han skal have om Dagen. Han trækker mig op paa andre Maader hver Dag, forlanger ublu Priser for Æg og Bananer. Jeg ved han tjener tre *pythis* paa et Æg; for Folkene i Huset tog ikke mere end to en Dag jeg selv købte af dem, og Ali beregner sig fem for Stykket. En *pythi* er en Tinmønt, som kun er gangbar mellem Malajerne; der gaar en Skovlfuld paa en meksikansk Dollar. Jeg har omtrent tyve Skovlfulde med; men der er jo Ende paa enhver Sum, naar man dagligt bliver bedraget. Jeg for-

svarer mine Midler overfor Alis Griskhed, jeg passer paa som en Smed, men jeg føler stadig, at han finder paa nye Udveje til at trække mig op og udsuge mig. Jeg ser mig rasende paa det gamle Ildsted, der tiltrods for al Forslugenhed aldrig yder Varme mere alligevel. Han er en *Samler* lige til Ribbenene, som han ejer saa mange af, han er altid i Virksomhed for at forøge sit Bo. Naar Dødningen ikke samler paa Naade fra oven ved at bede uhyre lange arabiske Bønner til Allah, hvoraf han ikke forstaar et Ord, ligger han altid ned paa sin Maatte og kalkulerer og tæller og stabler de Hundreder af *pythis*, han ved alle smudsige Midler vrister fra mig. Og Matti kommer ikke.

Men hvor Dalen og Aftenen her mellem de høje Skovbjærge er dejlig. Jeg sniger tit ud fra mine Plageaander og sætter mig paa et af de lave Diger mellem Risagrene. Et Par Stykker af de Indfødte følger mig undrende til Aabningen i Bambushegnet og gaar saa ikke længere. Efter Mørkefald gaar Malajen jo ikke ud, han frygter de vilde Dyr og Skovens onde Aander. De der kommer paa Besøg bliver Natten over. Jeg kan

paa den Maade blive alene. Jeg sidder og ser paa de store halvvilde Vandokser, der gaar ude om Natten; de kan forsvare sig mod alle Fjender. De driver omkring i Tusmørket som Klumper i det, eller jeg ser dem skyde sig op af Dyndet, som om de langsomt blev til af Jorden og Mørket. Varmen føles kun som et lunt Bad om Aftenen, og Mørket kvæger. Der er en forsonligere Stemning i Naturen, mens Lyset svinder. Jeg sidder og ser det gule Spejllys i Risagrenes Ruder af Vand langsomt falme. Og for denne Hendøen uden en Lyd bøjer jeg mig i mit slet ikke haarde Sind. Jeg ryger min Pibe, jeg kvæder:

Natskyggens sorte Naade
fornedrer ikke mit Hjærte;
jeg tager imod Pardon
af Tobaken og tier.

Natten i denne Dal er ufredelig. Tavs-
heden der falder over Alnaturen under
Mørket er forunderlig ladet. Natten er kun
stum fordi den holder Vejret. Jeg føler En-
somheden om mig som en hed Puls, som
et Liv der taarner sig i vild Vækst og luder

kvælende over mig i Mørket. Nu og da kan Spændingen løses, eller dog dulmes idet man faar Vished for at den er der, ved at et Lyn tegner sig paa Himlen uhyre langt borte og et Nu staar paa Nattens Tinding som en svulmende Aare, eller naar jeg over mit Hoved i Palmerne hører det raa Skraal af en Høg og næsten i samme Nu et ynkeligt lille Pip af en Sangfugl, der bliver dræbt paa Reden. Natten er saa frodig og saa grum.

Det bliver nu ikke mere helt mørkt, Maaenen er i Tiltagende, dens Segl ligger i vandret Stilling oppe over *Bukit alam*. Selve Bjærget kan jeg ikke se, heller ikke om Dagen, for Dalen er saa dyb, at den første store Skovhøjde paa *Bukit alams* Fod skjuler det selv. Jeg har ikke en Gang været ovre paa denne Skovhøjde endnu. Der gaar det store Vildt. Men hver Gang jeg vil ad den Kant, bliver mine Førere altid saa hurtigt trætte, hvad enten det er Alis Sønner eller nogle af Husmændene her fra Dalen jeg har med. Saa skal de sætte sig ned og lave Betel, saa hedder det fortrydeligt: *man makan*, jeg er sulten, og Kluden med kogt

Ris kommer frem, eller saa bliver de pludselig lamme og peger i Pine paa deres gamle Bensaar, som ellers ikke generer dem. Malajen er altid høflig og ønsker at gaa bagved den hvide Mand; men naar vi kommer over ad de Kanter og befinder os ved Indgangen til en skummel Sti i Skoven, er der ingen Ende paa deres Belevenhed; den hvide Mand maa endelig gaa meget i Forvejen, de bøjer sig og slaar ud med Haanden som rene Franskmænd: *Après vous, après vous!*

Men om Aftenen, naar jeg sidder ene og ser op paa det skovbevoksede Bjærg, der er *Bukit alams* Fod, drager det mig, binder det alle mine Livsaander som en navnløs Længsel efter svundne Urtider.

Ja. Og samtidigt begynder jeg vist at nære et hemmeligt Nag, en Længsel tilbage . . . et Savn af Kysten og Havet!

Er jeg naaet *saa* dybt ind i Skovene, og skal jeg saa — med en snigende Havlængsel i mit Hjærte — skal jeg saa alligevel aldrig naa frem til Skovenes Inderste?

X.

Uvejrsnatten.

Da kom Uvejret.

Vi saa før Solnedgang, at det vilde komme; og Ali *haji* begyndte straks at hviske sammen med Allah om sin personlige Frelse.

Hele Dalen var omringet af blaasorte, svuldne Skyer, som ved deres Basis syntes at hvile paa en kvalt Ild, de fjærne Lyn. Det lignede ikke Skyer, det var een bespændt Inflammation af Himlen. Alt var stille, dødsstille i Naturen. Da Mørket var faldet paa, blev det saa varmt og kvælende trangt i Luften om os, at vi følte det som en overhængende Livsfare allesammen. Og

dette Tryk varede i et Par Timer, før det første Lyn kom.

Allah, Allah! hørte jeg Malajerne hviske omkring mig hengivne til Døden, mens de bøjede Panden mod Mekka. Men jeg holdt mit Hoved oppe i den sorte Luft og nærrede mig med en lykkelig Følelse af Foragt og indre ustyrlig Brutalitet, der om der havde været en Gud til vilde have indviet mig til Satan.

Vi opholdt os inde i Hytten, hvor Ali laa ned paa alle fire og afsang et langt lidenskabeligt Psalter, da det pludselig blev fosforblaat om os og saa lyst, at jeg saa Myrerne kravle paa Bambusgulvet. Skraldet fulgte straks, og Regnen kom susende som den vilde Jagt. Lyn! Ild over os!

Ali slaar Panden mod Gulvet og sætter fuld speed paa Psalteret, ligesom en Fyrværkerisol, der har roteret for en enkelt Straale men nu hvirvler og blusser hele Vejen rundt. De andre ligger ned og har vredet sig om med Ansigtet mod det haarde Gulv.

Vejret er over os, og det er en Springdans af Lyn, et ustanseligt Himmelbrag, et

stormende Sus af Vand. Regnen ligger imod Palmebladtaget som en tung Vægt, saa at det synker flere Tommer under Presset og snart begynder at lække. Lynene kommer Slag i Slag i alle morbide Kulører, og der breder sig en Lugt i Luften som af Hammerslag paa Granit. Ved hvert Lyn ser jeg Alis ekstatiske fordrejede Træk, hans lukkede Øjenlaag, han frier til Allah nu, han messer højt og tungefærdigt og i en underlig glad og sprængt Tone. De tre usselige Pariahunde, der holder til mellem Pælene under Gulvet af Hytten og ernærer sig af hvad der falder ned mellem Bambusstængerne, bryder paa dette Tidspunkt af Uvejret ud i en sær vild Hundegraad, som synes at forfærde alle. Nu er der ingen Redning, siden Hundene fortvivler.

Rummet er i et eneste Brag. Det dun-drer og skralder tilbage i de milevide Haller deroppe! Ah, der styrter Søjlerne, jeg hører de lange Marmorskafter tordne i deres hele Længde mod Stengulvene og knuses i hundrede Brokker, jeg hører Kapitælerne eksplodere som Bomber i Faldet og sprede en Regn af Stenstumper over Himlens

Gulve! Der styrter Gudebillederne i de inderste Tabernakler, jeg hører dem kvaske deres Kroppe med en Vægt af tusind Centner mod Grunden! Nu revner hele Fæstningen! Jeg ser Ingenting mere for Lyn. Nu gaar Allah og Gulvet og Grunden og det hele!

Men da Vejret og den elektriske Udladning var paa sit Højeste, kunde jeg ikke længere holde mig stille. Haarene rejste sig paa hele min Krop, jeg blev iskold og begyndte at dø i Hænderne. Jeg gik udenfor, ud i den varme Regn, der faldt saa tungt, at naar jeg holdt en Haand frem var det som om jeg havde et Lod i den.

Det lynede bag Regnen, jeg stod som i et Rør af Ild med høje Stænger af blaa og grønne flydende Metaller. Jeg smed Klæderne og tog Badet som det faldt. Det var som om Regnen holdt Liv i mig, for den var varm, og jeg rystede af Kulde saa jeg daarligt kunde staa. Lynene og de sønderrivende Skrald isnede mig ind i Hjærtet. Et af Lynene kom kom mig saa nær, at det var som om Hvirvelsøjlen med et Rusk blev slidt ud af min Ryg. Det var mere

underligt, at jeg skønt ganske ligeglad ikke døde af Skræk den Nat.

Da Skybrudet var ovre, gik jeg ud paa Rismarkerne og saa Vejret staa over *Bukit alam*. Hvert Lyn belyste hele Dalen til de mindste Enkeltheder. Lynet viste de store Trægrupper i Skovhøjderne rundt om. Og i et saadant kort Lynglimt saa jeg en Flok Elefanter jage over en Lysning i Skovbrynet ovre paa *Bukit alam*, i plump Galop og alle med Snablerne rejst i Bissegalskab. Det slog mig paa en og samme Tid, hvor det tilsyneladende nære Skovbryn var langt, langt borte, og hvor Elefanterne var smaa mod den taarnhøje Skov! De lignede Bladlus, bitte smaa Skabninger, som benede af i Skovbunden.

Men da jeg nu havde set Liv i Skoven, begyndte jeg ogsaa uvilkaarligt at lytte. Og da var det at jeg efter at have vendt Øret til længe opfangede en underlig fjærn Lyd, som blev ganske tydelig da jeg først havde fat i den. Det var Brølet af et stort Dyr langt borte og dybt, rungende dybt oppe i Skoven. Det lød saa mystisk fortvivlet,

kvalt som det var af den store Afstand og brudt af Genlyd, det lød saa afmægtigt rasende og truende. Det var Tigren!

Nu var Vejret over den! Nu laa den ene i Skoven med Kløerne paa alle fire Lemmer kastet dybt ned i Jorden og brølede sin Graad og sin Angst og sin Trods op imod de blaa Lyn! Jeg kvad en Vise:

Frygter du Lynet, Tiger!
Lad mig din Smærte læge!
Jeg kender en Kur imod Dødsangst —
Kuglen gennem dit Hjærte!

XI.

Kampen.

Sahja mau pegi temba rimau ini hari, erklærede jeg til Ali næste Morgen lige ud af min Ledetraad i Malajisk; jeg vil ud at skyde Tigre i Dag. Jeg havde gjort Riflen i Stand og stukket tyve Dum-Dum Patroner i Lommen.

Ali, der var udslidt efter Nattens anstrængende Syngen Psalmer, protesterede og forsikrede, at Matti snart kom, men jeg vilde ikke høre hans Præk, jeg stod væbnet til Tænderne og forlangte i Henhold til min Kontrakt at faa en Fører. Da Ali mærkede, det var min Alvor, stak han Hovedet sammen med de andre Malajer, og Resultatet af Underhandlingerne blev at to Mand stillede

sig til min Raadighed, en ung stærk Knøs og en ældre Mand med et erfarent Ansigt. Den Gamle tog et svært Spyd med, og Knøsen væbnede sig med en gammel Kaval-
leripallask, som paa en eller anden Maade havde fundet Vej til Egnen. Saa satte vi os i Bevægelse i Retning af *Bukit alam*.

Mine Førere gjorde ingen Ophævelser idag, for nu skulde det være, vi gik tværs over Dalen og ind i Skoven paa den anden Side. Efter et Par Timers Marsch naaede vi op i en Kløft, hvor Træerne stod højt og tæt; det var en ganske anderledes vild Skovegn, end jeg nogensinde før havde gaaet i. Mine Førere gik stille og bøjede sig ofte ned for at lede efter Spor i Skovbunden. Her maatte jeg beundre deres fine og sikre Sans; de kunde med en mig ubegribelig Lethed blive ved at forfølge et Hjortespor paa et Jordsmon, hvor jeg stod absolut hjælpeløs. Hvor jeg intetsomhelst opdagede, gik de lige til, vendte et vissent Blad og afdækkede Sporet; de saa sig frem paa Ting, som jeg slet ikke opfattede, læste sig frem ligesom, uden at det var mig muligt saa meget som at faa Øje paa Alfabetet.

Deres Syn var jo langt skarpere end mit. Ved andre Lejligheder havde mine malajiske Førere hvert Øjeblik vist mig Fugle i Træerne, som jeg først ved Kikkertens Hjælp kunde gøre synlige. Jeg er nærsynet men ser med Lorgnet lige saa godt som Evropæere i Almindelighed. Kunde jeg saaledes ikke maale mig med Malajerne i at se og spore, saa er der ikke Tvivl om, at jeg var langt opmærksommere. Noget der *rørte* sig indenfor Synskredsen opdagede jeg meget før end de og var langt hurtigere indstillet derpaa; jeg havde jo faaet Sanserne uddannet i store Byer. Hvis en Malaj kom til London, vilde han se, hvad Klokken var paa et Taarnur en halv Mil borte, og blive kørt over af en Omnibus.

Vi fulgte længe en Sti op gennem Kløften, men den tabte sig tilsidst i Bregner og et Krat af Slynngplanter, saa at vi maatte bane os Vej med Skovkniven, som Malajen altid bærer paa sin Lænd. Det var en yderst anstrængende Marsch, da Kløften skraanede stejlt. Skoven over os var saa høj og tæt, at vi gik i et skummelt Halvlys, og dog var Heden saa stærk, at mit

Lærredstøj snart slaskede gennemvaadt til Kroppen.

Den badstuehede Fugtighed herinde drev fra Stammerne, alt saa trøsket og svampet ud og flød med grønligt Slam som Loftet i en Kloak. De væltede Trær i Sumpbunden var sorte som Kul og brast sammen i en levret Grød naar man traadte paa dem. Vækst og Forraadnelse fulgte hurtigt efter hinanden her. Jeg saa Slyngplanter, der endnu hang proptrækkersnoede i Luften, mens Træet, de havde svunget sig tilvejs ved, forlængst var raadnet væk. Naturens Gang er en Spiral lige mod Maalet.

Det giftgrønne Bambuskrat stod fuldt af en hvid tung Gas, som ikke vilde lette, og de alenlange kødfarvede Skud i Bunden, der ikke kunde være stort mere end en Time gamle, gav et varmt Pjask af Saft fra sig, naar man trak dem gennem Haanden. Her groede der *Nepentes* i Mængde, overalt saa jeg de gustne Stobe staa paa Gab mellem Bregnerne. Og her vrimlede det med Junglegler. De sidder med den ene Ende fastsuget til et Blad eller et Straa i Bregnekrattet, og naar noget Levende kommer

forbi og strejfer dem, hæfter de sig fast med den anden Ende og suger Blod. En Gang imellem skrabede mine Førere dem af hinanden med Skovkniven. Det er af disse Iglebid de faar deres Bensaar, Malajerne, som de saa siden holder aabne Resten af deres Liv ved at salve dem med Fejeskarn fra Mekka. Iglerne kunde ikke komme gennem mine Klæder, men jeg fandt dem fastsuget i Folderne ventende paa at jeg skulde knappe op. Jeg undersøgte en af dem og fandt, at det var bløde, meget udvidelige Dyr, der dog syntes at foretrække den langstrakte Form; Hovedet gik i et med Kroppen, og de havde en Sugemund i hver Ende, hvis Læber var lange og smidige; deres Blik var drømmerisk, og de fleste af dem hed Mimy eller Lily eller Edele . . .

Vent, hvad er det, Atmosfæren herinde genkalder i min Erindring? Denne eddikesøde, svimlende Lugt, der hænger over de groende og henraadnende Vækster i den hede Sump . . . gødede Marker i Skumringen . . . Rug, der dræer . . . Sminke og harske Parfumer paa Boulevard de Clichy . . . Pigens Skød og den beklumrede Seng . . .

Fremad! Vi vader i Bregner og Græs lige til Øjnene, bliver stukket af rasende røde Myrer, sidder fangen i grønne Spansk-rørsstængler og hugger os ud med Kniven, og Sveden hagler.

Hvad er dette . . . store Elefantspor i Skovbunden! Den Gamle viste mig dem og pegede med sammenkneben Mund op paa Træernes brækkede Kviste og paa de nedtraadte Bregner. Jeg spændte Hanen paa Riflen. Det var en Mauserkarabin af moderne Type med fem Skud og eksploderende Projektiler. Foruden den havde jeg en svær belgisk Revolver i Bæltet og en Jagtkniv. Vi fortsatte nu Fremrykningen, uden at der dog viste sig hverken Elefanter eller Næshorn. Med Hensyn til Tigren var der ingen Sandsynlighed for at træffe paa den i saa høj Skov. Men da vi havde aset og svedt i nogle Timer, naaede vi ovenud af Kløften og kom op paa et jævnt og temmelig aabent Plateau, bevokset med Bregner og Græs og spredt Buskværk, der lukkede Udsigten. Det er den Art Jungle, der er Tilholdssted for Hjorte og Tigre. Her begyndte vor Jagt.

Men inden vi gik videre vilde mine Førere spise, og denne Gang var der ikke noget at sige til det; jeg var selv sulten. Vi holdt Rast i Skyggen af et Træ. De to Malajer fortærede deres stride Klump Ris, og jeg spiste en god Omelet af Æg, Flæsk og Syltetøj, som jeg selv havde bagt om Morgenens. Jeg siger, der skal nu en Gang være Forskel paa Herren og Tjenerskabet. Det syntes Malajerne ogsaa, de betragtede med dyb Foragt den Mad, som jeg hedsenke og lavtstaaende Hund satte tillivs. Min Feltflaske var forlængst tom, jeg havde slugt dens Indhold af Kaffe og Whisky derinde i det vaade Helvede af en Skov. Jeg tørstede, og Malajerne tørstede, og vi saa os om med syge Miner. Drikke maatte vi, og da vi havde afspist, gav vi os til at søge efter Vand.

Vi havde snart det Held at finde et mudret Hul, hvori der stod noget Vand og slimede over Ryggen paa et sjælden stort Eksemplar af Pipatudsen, og ved denne Lejlighed havde der jo været en Lejlighed for mig som Opdagelsesrejsende af Gennemsnittet til at vende tilbage til min Barnetro.

Men jeg var muligvis enten for tørstig eller ikke tørstig nok til at drage Konsekvenserne af mit Delirium. Vi jog Tudsen væk fra Hullet og gik i dens Sted. Jeg paastaar ikke, at Vandet smagte godt, men jeg ved, at jeg aad og slurkede i det lige saa graadigt som den unge Malaj med hans store Flab. Den Gamle rystede paa Hovedet og drak ikke, han havde Selvbeherskelse nok til at fylde Munden et Par Gange, skvulpe det rundt og spytte det ud igen.

Det var over Middag. Heden under den aabne Sol var knap saa byrdefuld som inde i den dampmætte Skov, hvor man ikke kunde faa Luft. Men herude stak Solen tørt, og alt det Vand jeg havde svælget kogte ud af hver Pore.

I to Timer gik jeg nu frem gennem Junglen med Fingeren paa Aftrækkeren. Førerne vilde ikke gaa foran og vise Vej, og det behøvedes heller ikke, blot de kunde finde Vejen tilbage igen; jeg gik lige paa gennem Buske og Bregner. Der var levende oppe og nede af mindre Dyr, som jeg idag ikke ænsede, min Mening var at jage en Tiger op og tage Følgerne.

Nu var der jo ikke meget System i at trampe afsted med Bøssen og vente paa, at Tigren skulde rejse sig som en Hare foran mig, det havde været mere rationelt at op-søge et Spor og følge det til jeg fandt Tigren. Men jeg kunde nu ikke nøjes med noget mindre end den totale *Overraskelse*. Det var denne afgørende Prøve jeg ønskede at byde mine Nerver. Jeg vilde have Tigren hoppende ud af Bregnerne i min umiddelbare Nærhed, for at det skulde vise sig, om jeg tøvede eller skød, om jeg var en Handlingens Mand eller en Frokost, der serverede sig selv for Tigren. Nu da Afgørelsen nærmede sig, følte jeg at den hang i et Haar, jeg forudsaa Øjeblikket og begyndte at lammes af Skræk, og samtidigt var jeg saa rasende, at der fløj mig Skygger for Øjnene. Skulde mine Nerver prøves nu, saa undslog de sig i alt Fald ikke, de gjorde deres Tilstedeværelse gældende allesammen paa en Gang, der gik Ryk igennem mig paa alle Leder, jeg dirrede, spillede af Angst og Raseri. Her var jeg — med Fingeren paa Aftrækkeren! En farlig Mand med en Bøsse i Haanden!

Min Iagttagelsesevne og mine Sanser var skærpet til det yderste og ikke alene det, men de forstørrede alle Indtryk, saa at det svarede smærteligt igen i mit Hoved. Ikke et Blad vendte sig indenfor Synskredsen, uden at jeg saa det og sved derved, ikke en Kvist faldt ned, uden at jeg hørte det, saa det gjorde ondt. Hvert Øjeblik skræmte jeg et græsgrønt Firben op, der med højt rejst Hoved pilede hen til sit Hul og styrtede sig derned, og der stod tyk Luft af Rædsel mellem det lille Dyr og mig, Lyden af dets Fødder i Græsset bedøvede mine Øren som Skralder!

Vi havde været paa Benene i mange Timer og anstrængt os betydeligt; jeg havde passeret Træthedsgrænsen et Par Gange og gik nu paa en eller anden Reserve i Kroppen. Men give mig vilde jeg ikke. Jeg mærkede ikke Trætheden som et Ophør af Energi, snarere som en ædende Vrede, en Saarbarhed, der værkede i Sjælen. Jeg kvad en Vise:

Træt er jeg og tirret,
omtaaget af Smærte,
jeg tærer paa min Galde —
men *gaar* jeg ikke, I Guder!

Og da . . . et voldsomt Rusk, Knald af brækkede Kviste . . . *Tigren, Tigren* . . . Aa nej, ikke den! En Familie af Vildsvin straaledede ud af et Buskads og ind i et andet, Papa med værdige Hugtænder og Mama med hængende Bug og omgivet af fire sribede Smaagrise! Den Sindsbevægelse jeg kom i var saa voldsom, at den næsten udtømte mit Hoved for Bevidsthed. Jeg vilde ikke have kunnet Talrækken, om man havde prøvet mine Aandsevner i dette Øjeblik. Men jeg havde ikke følt Frygt. Og jeg havde ikke mekanisk brændt et Skud af, jeg havde haft mig selv tilstrækkelig under Kontrol til ikke at skyde, da jeg i den Tro at det var en Tiger saa, at det var et Vildsvin.

Jeg gik roligt videre. Men da jeg var kommen en halv Snes Skridt, fordelte der sig en Mangel paa Kræfter i min Krop, ikke Mathed, men en Fraværelse af al Følelse, som den man kan have naar man har »forløftet« sig. Ikke desto mindre gik jeg fremdeles roligt frem i Terrænet, og jeg tror ikke, man vilde kunne have set nogen Svaghed paa mig. Men lidt efter konsta-

terede jeg en indre ubeskrivelig *Ligegyldighed!*
Og det var Udbyttet af min Jagt!

Den forfærdelige Spænding var brudt.
Det kunde være det samme nu. Jeg vilde
hjem. Jeg gik tilbage til Førerne, som var
sakket mere og mere agter ud.

Pulang! sagde jeg. Lad os vende om.

De nikkede. De nikkede tilfredsstillet og
gik videre i samme Retning.

Pulang! bød jeg opfarende. De nikkede
igen og pegede fremad i Terrænet.

Hvadbehager! For at komme hjem
skulde vi vel tilbage ad samme Vej vi var
gaaet ud. Og efter min Beregning havde
vi over fire danske Mil at gaa for at naa
hjem til Hytten. Men de maatte vel vide
Besked. Vi gik altsaa videre i samme Ret
ning længere og længere bort fra Dalen.

Bildte jeg mig ind. Men ikke en halv
Time efter begyndte Terrænet at forekomme
mig bekendt! Jovel, og i Løbet af faa Mi
nutter var vi ude i Dalen! Jeg saa vor
Hytte ligge i sin Palmeindhegning ovre paa
den anden Side.

Havde de to Malajer da ført mig i en

Rundkreds og ikke, som jeg hele Tiden antog, lige ud? Havde Ali, Ali den Hellige, indblæst dem dette Raad som det sundeste baade for dem og for mig? Jeg forskede i deres Miner; de saa fromme ud men kunde kun med en vis Udtryksløshed møde mit Blik.

Meget vel. Der havde jeg altsaa, lod det stærkt til, gaaet i flere Timer — for mig en Menneskealder — med Livet i Hænderne som gratis Forlystelse for to Malajer overlegne i Forstillelseskunst. Der havde jeg i Desperation udsat mig selv for den saa godt som visse Død, mens jeg gennemsøgte et tigerfrit Terræn, væbnet med Magasingevær, seksløbet Revolver og en gyselig Kniv! Jeg følte mig som taget i Munden af højere Magter og igen spyttet ud.

Mon de to havde set mig i de farefulde Øjeblikke, hvor jeg sænkede Skydevaabnene for at tørre Sveden af mine Briller og rullede vildt med Øjnene i Mellemtiden, angst og bange for at Tigren skulde hoppe ud af Junglen netop i det forsvarsløse Øjeblik? Jeg kvad en Vise:

Mindre hæderfuldt for mig
er det, at falske Malajer
frelser ved fule Rænker
mig fra Tigrens Tænder!

Jeg var saa værkbruden af Træthed og af Afslappelse efter den store Sjælekamp, jeg havde gennemgaaet, at jeg ikke syntes, jeg kunde gaa det allersidste Stykke Vej over Rismarkerne; jeg foreslog Hvile. Vi styrede vore Skridt hen imod en Rasthytte, der laa paa denne Side af Dalen i en Gruppe Kokospalmer.

Men da vi nærmede os Rasthytten — det var en af de almindelige Bambusplatforme paa Pæle med Skillevægge og Tag over, som Malajerne rejser hist og her i Skoven ved Stierne til fri Afbenyttelse for alle — saa jeg en Mand sidde der og vippe sorgløst med sine brune Ben; en gammel svær Forladebøsse laa i hans Skød. I samme Nu han fik Øje paa mig, sprang han ned, lagde Bøssen fra sig og kom hen imod mig. Men det var slet ikke mig han havde Kig paa, det var min Karabin. Hans Øjne var som groet til den, han sagde slet ikke noget.

Men det var en Art Samtale vi førte i det følgende: Jeg rakte ham Karabinen, og han drejede den hurtigt rundt i sine Hænder, følte den over og strøg Laasdelene varligt med Fingrene, han knurrede og sagde tss, tss, tss med Tungen mod Tænderne i dyb Grebethed. Jeg tog igen Bøssen og viste ham dens store Skydehurtighed ved at lade de blanke tunge Patroner springe op i en Kaskade, han naglede Øjnene paa Fænomenet og skoggerlo af Fryd. Tyve-tredive Alen borte fik jeg Øje paa et Bøffelkranium, der laa i Græsset, skød og splintrede det op i Luften — Ho, hvilket *Aftræk* jeg havde! — og da lo Manden ikke men nikkede med en glubsk beundrende Mine. Han var en skulderbred, udmærket bygget Malaj, hans Hoved var af en smuk rund Form og glatbarberet over det hele.

Apa nama? spurgte jeg. Hvad han hed.

Matti, svarede han og viste alle sine Tænder, ildrøde af Betel. Han straaledede af Livslyst. Hans Øjne var sorte og gule. Me speak English!

Pludselig tager han mig i Øjesyn og bliver alvorlig, sænker Stemmen varsomt:

You be tired or sick . . . you go sleep . . .

Og han klapper gæstfri paa et Leje af Græs, han har redt sig oppe paa Bambusgulvet, hans hele Hjem.

Jeg saa til Siden. Ja, jeg var lidt forkommen. Men jeg følte mig nu trøstet, mit Hjærte hoppede af Længsel efter at være glad, af Lyst til at leve. Jeg krøb op i Græsset og faldt straks i Søvn.

XII.

Aoaaoa og Lidih.

Dagen efter. Matti og jeg sad udenfor Rasthytten og holdt Hvil. Vi havde arbejdet hele Dagen i Skoven og var trætte, vi talte ikke men sad hver i sine egne Tanker og tyggede Betel.

Det var mod Solnedgang. Øvre paa den anden Side af Dalen laa Palmegruppen mod Skovbrynet i grel, svindende Belysning fra den synkende Sol. Røgen trængte op mellem Palmerne fra Hytten, hvor jeg havde boet og kedet mig i Selskab med Ali *haji*. Nu havde jeg ladet alle mine Ting flytte herover til Rasthytten. Jeg tog ingen Afsked med Ali; for det fremgik af Mattis Forklaring, at hvis jeg ikke havde truffet ham

tilfældigt, vilde det aldrig bleven til noget, da Ali slet ikke havde sendt Bud efter ham. Men derfor var jeg jo desværre ikke færdig med Ali; han skulde hver Dag have Penge, og det bed ikke paa ham, at jeg viste ham Ringeagt. Han havde været ovre og snuse et Par Gange her hvor jeg nu boede.

Det fornøjede mig inderligt, at jeg var her paa Foden af *Bukit alam*, som jeg plejede at stirre over imod hver Aften; der var en sælsom Glæde forbunden med at Dalen laa omvendt for mig, jeg var ligesom kommen i en lykkeligere Vinkel til Fortiden og hele Verden og mig selv.

Matti og jeg havde allerede været flittige. Efter at have haft en lang Samtale var vi bleven enige om først at ombringe en Tiger eller to inden vi begav os videre mod *Bukit alams* Top. Det var mig der ønskede det. Matti paastod rigtignok, at Tigren ingenlunde stillede sig direkte ivejen for en Fremtrængen gennem Skoven, men jeg havde nu sat mig i Hovedet, at Tigrens Død var en Slags Entree til Verdensbjærget og syntes ikke det var fair at springe den over. Derimod var jeg efter Begivenhederne igaar vil-

lig til at gaa frem ad en mere farefri Metode. Nu *havde* jeg jo udsat mig for Tigren, tilfods og alene, Æren var reddet, selv om jeg i mit Liv aldrig traf andre Tigre end udstoppede, og nu havde jeg ikke noget imod at skyde et Par Stykker fra Toppen af et Træ.

Matti havde straks grebet Sagen praktisk an. Vi havde været oppe i Junglen og fundet et Tigerspor, og i Nærheden deraf havde vi udset os to store Træer, hvorfra vi kunde beherske Sporet. En Snes Alen oppe i hvert Træ havde vi indrettet os en god Plads mellem Grenene, og nede i Skoven havde vi som Madding tøjret de tre Pariahunde ovre fra Hytten, som jeg havde afkøbt Ejeren for en rimelig Betaling, otte tomme Patronhylstre. De tre Hunde var glade over Forandringen i deres Tilværelse; for vel studsede de, da vi saadan bandt dem midt i den vilde Skov, men da vi lagde en Mængde Mad til hver Hund, fattede de jo snart, at dette her endelig var en fast Stilling, de havde faaet. De laa meget kontente oppe i Skoven og gnavede Ben. Og naar nu det blev Nat og Maanen stod op,

saa skulde vi op i Skoven og se til dem og indtage vore Pladser oppe i Træerne. Jeg glædede mig til at sidde i mit Træ, hvor jeg havde lavet ligesom en Stol i en Gaffel mellem Grenene. Der løb en stærk Lianstængel op langs Træets Stamme, saa at jeg temmelig let kunde entre op, og den fortsatte sig længere op i Kronen, hvilket kunde blive en Fordel, hvis Tigren fandt paa at klatre op ad Stammen. Alt var saaledes i bedste Orden.

Og nu sad vi som sagt og hvilede os og spyttede Betelspyt og ventede paa Nattens Frembrud. Solen var endnu ikke nede, men Skoven ovre paa den anden Side af Dalen begyndte at rødme i det Grønne. Solgangsvinden havde rejst sig, den suste stridt i Skoven bag os, og vi kunde se den falde ned et Stykke foran os ude i Dalen og kruse de firkantede Vandpytter; men selv mærkede vi den ikke, vi sad i Læ af Skovbrynet. Jeg saa paa mit Ur, utaalmodig efter at Tiden skulde gaa, saa vi kunde komme afsted op i Skoven.

Da fik jeg Øje paa to Skikkelser, der balancerede ude paa de smalle Balkler mellem

de oversvømmede Agre, to Kvinder. De kom over i Retning af os, idet de gik ud og ind paa Digerne, de gik langsomt og førte Benene med den dvælende Gratie, der er egen for malajiske Kvinder; man kan sige at de gaar paa et Ben ad Gangen. For hvert Skridt svajer de i Ryggen og duver op i den ene Hofte. De var begge slanke, og til min Forundring gik de med Haaret udslaaet, hvilket Malajkvinder ellers ikke gør; Haaret løftedes af Vinden og fejede efter dem som store sorte Manker. Den enes Overklædning stod udspilet af Vinden bag hende som Klyveren paa et Skib, det var et let grønt Flor; den lave Sol gennemskinnede det. Hun gik bagest, men nu saa jeg allerede *kun* hende, for hun var den yngste, hun var saa fyldig; jeg saa paa Afstand, hvor hendes Former, som det lette Bomuldstøj føjede sig tæt om i Blæsevejret, var myge og fulde. Jeg kvad en Vise:

Hvem er du, vilde Pige,
der vandrer saa blidt paa Vejene
og strider dig frem imod Blæsten
under det sene Solskin?

Og da jeg saa, hvor hun bøjede sig for-
over og gik imod Vinden med en Piges
smidige Energi, som *vilde* hun et Sted hen,
kvad jeg:

Agter du dig saa silde
til Stævnemøde med Stormen?
Han er en Flyver! Du finder
ham ikke, før han er falden!

Hun kom stadig hen imod os, veg nu af
et Stykke men kun for at omgaa en Tavle
af Vand, saa fulgte hun igen et Dige, der
førte ind paa hvor jeg sad. Jeg saa hende
nu tydeligere. Aa, hvor alle Linjer i hendes
Krop var unge og rørende nemme at
tyde, jeg kvad:

Blæsten klapper kærligt
din tynde Kjole mod Knæet,
Vinden tegner varsomt
dit unge Skød, der vandrer!

Siden, da hun kom endnu nærmere under
en blid og tapper Kamp mod Vinden, kvad
jeg og lo:

Hvorfor bøjer du Brystet
mod Blæsten? Den vil bære dig!
Strit ikke saa stridigt imod . . .
Stormen det er jo mig!

I det samme kom de to vandrende Piger ind i Ly af Skoven, hvor Blæsten hørte op. Og da fik Matti Færten af dem, hvad enten han vejrede dem eller hørte dem gennem Vindstillet, de nu gik i. Han vaagnede af sine Betelgrublerier og rejste Hovedet, saa dem. Og springer op med et højt gennemtrængende *Huup!*

De stanser begge to som Hjorte for Skudet, de ryster og vender sig ubestemte som for at flygte. Men da sender Matti en lang henrykt Lattersalve ud imod dem, han har opdaget, at det er kendt Folk.

Mari la! hujer han indstændigt og med Fryd. Kom her med Jer!

Og da de nu kom helt hen til os, og vi saa deres tugtige Ansigter, kendte ogsaa jeg dem begge to. Den yngste af dem, hende jeg straks havde udset mig, hed *Aoaaoa*, og den ældste hed *Lidih*. Og sidst jeg havde set dem var i Fængslet i Birubunga, hvor de sad et Par af deres Synder af.

XIII.

Fængslet.

Hvor jeg huskede det levende, dette muntre Tempel for Ruelsen, der laa i Udkanten af Birubunga under Palmer.

Der var som sig hør og bør to Fængsler, et for Mænd og et for Kvinder. Mandsfængslet var det største, det bestod af en ti Alen høj fast Mur, som indhegnede en firkantet aflang Plads. Der var ikke Tag over denne Mur, men paa Pladsens Midte var rejst et lavt Ruf af Palmeblade, hvorunder Fangerne kunde søge Ly mod Sol og Regn; ellers gik de frit om derinde mellem hinanden. De var der ikke for kapitale Forbrydelser, for den Slags Fanger opbevarede man overhovedet ikke; de blev puttet ind for Livs-

tid for Gæld eller for Æresfornærmelser. Der var nogle faa grove Syndere, der havde begaaet Tyveri i netop saa mild Form, at man huggede en Haand og en Fod af dem og indespærrede Levningerne.

Men dette Fængsel var mærkeligt ved hvad man kunde kalde den *indre Udsigt*. De høje Mure var dekoreret hele Vejen rundt saa højt op som en Mand kunde naa og højere endnu; nogle Steder kunde man se, at En havde staaet paa Skuldrene af en Kamerat og udført et stort Maleri fuldt af Længsel paa den hvide Mur.

Der var tegnet herlige malajiske Prauer for fulde Sejl med nogle Linjer og Streger under, der i al deres smærtelige Ufuldkommenhed var ment som selve de lange havtunge Dønninger, der gaar udenfor Birubungakysten, og som Fangerne kunde sidde og høre. Der var smækket groteske og vildt forelskede Billeder af Paafugle op paa Muren, udført i Blaakridt og sort Smørelse; de lignede Eksplosioner paa Muren. Der var malet Himmeltegn, Sol, Maane og Stjærner, der var Blomster, Fisk, Elefanter —

alle Arkens Dyr, forsaavidt man kunde se, hvad Tegneren havde ment.

En Fange havde søgt at give sin Skov- og sin Havlængsel Udtryk paa en Gang ved en fin Komposition: han havde tegnet den store Vildorne svømmende med Hugtænder og børstet Pukkel i en krusedullet og voldsomt bølgende Sø!

Der var hensat Billeder af Kvinder paa Muren, som ved Tegningens Enkelhed og Kraft vidnede om en fangen Mands uudslukkelige Længsel. Ganske det samme primitive Billede eller Tegn kan man se paa Husmure og Plankeværker i Evropas store Byer. Naar Fanger længes, ak, saa begynder Kunsten! Og derfor er Afmagten det højeste en Kunstner kan naa.

Fængslet i Birubunga var udtænkt med al Ondskabens Intuition. Den blaa Himmel stod aaben over det! Og herhen var det jeg var rejst drevet af en nordisk Sygdom, den uhelbredelige Længsel, for at finde en Ringmur, indenfor hvilken Urskovens Sønner sad som Slaver og beskrev Fængselsmuren med Tegnene for *deres* livsvarige Ufrihed!

Kvindernes Fængsel var indrettet med orientalsk Kendskab til Kønnen, meget grusomt, idet de sad i et stort aabent Bur som Fjerkræ bag Tremmer. Isolation er jo ingen Straf for Kvinder, de har ikke Indbildningskraft; derimod piner man dem bravt ved at indespærre dem og give dem fri Udsigt til alle Sider, saa at de stadigt kan se, hvad de er udelukket fra. Desuden vil deres Veninder gaa forbi saa ofte der er Lejlighed til det og beklage dem ind gennem Tremmerne, hvilket holder deres Pinsel aaben. Buret staar under Palmer i en dejlig skyggefuld Lund nær ved Mandsfængslet, for at to Verdner, som burde være en, kan støde tæt op til hinanden og dog være skilte ved en Kløft lige saa bred og for evig som Døden.

Her i dette Bur var det jeg havde set *Lidih* og *Aoaaoa* sidde og kukkelure som to Høns, der havde villet ruge og som derfor mentes at have godt af Ensomhed.

Det kan ikke skjules, at Aarsagen til at de sad her var at de havde gjort sig skyldig i den smukkeste og utilgiveligste af alle Synder, nemlig Kærlighed uden tilstrækkelig Sanktion. De var bleven antruffen i Hytten

hos to dem uvedkommende Malajer ved en natlig *makan besar*, hvorunder der blev dundret saa livsaligt paa Tromme, at de ikke hørte Skridtene af Lovens Haandhævere. De var straks bleven puttet i Spjældet.

Under den nuværende Sultan er Retsplejen temmelig human; der er jo ikke noget umenneskeligt i at lukke en uartig Pige inde, for at hun kan faa Lejlighed til at tænke sin Synd igennem i alle Enkeltheder og nyde den om igen i Mindet. Saa var den gamle Sultan meget strængere. Endskønt han var saa til Aars, at han ikke havde mindste Grund til at vredes over, at der gik noget fra ham, straffede han sædelig Rundhaandethed paa det grusomste. Under hans Regering blev en Kvinde, som havde syndet, ikke mod Biblen men mod Koranen, gravet ned i Jorden med begge Ben, og der blev plantet et Skud af den hurtigvoksende Bambus under hende, for at hun gennem langsomme Døds kvaler skulde overtænke sin Brøde. Denne Straffemaade blev afskaffet af den nuværende Sultan. Man paastod forresten, at mange Synderinder aldeles ikke frygtede Straffen, men at de

tværtimod døde under Udtryk for vild Tilfredshed. Det kan derfor muligvis have været i en Slags Skinsyge at den unge Sultan afskaffede Torturen.

Men da Lidih og Aoaaoa havde afsonet deres Straf, var de bleven enige om at vende det bigotte og snæversynede Birubunga Ryggen for stedse. De havde rystet Byens Støv af deres Fødder, havde slaaet deres Haar ud for Vindene og begivet sig ad Urskoven til for at opsøge Egne, hvor de var ukendt, og hvor de altsaa uden Skygge af Syndsbevidsthed kunde begynde forfra.

I et sammenknyttet Klæde, de gik med i Haanden, havde de deres Levnedsmidler, Skovens Frugter, som de samlede undervejs. De vilde hævne sig ved helt at blive borte, ved at gaa til Verdens Ende.

Men nu var de foreløbig vandret lige i Armene paa Matti og mig.

XIV.

Syndefaldet.

Aoaaoa sidder i Græsset foran mig. Vi er bleven overladt til hinandens Selskab, for Matti og Lidihi er gaaet over paa den anden Side af Hytten, hvor vi hører dem snakke. Det vil sige Matti, Lidihs Stemme høres ikke. Heller ikke Aoaaoa er snaksom. Men hun sidder og betragter mig uafbrudt, eller snarere hun lever med Øjnene rettet paa mig. Hvad skal jeg sige til hende? Sproget er saa fattigt, og jeg kan det ikke en Gang. Men saa sidder ogsaa jeg og ser ufravendt paa Aoaaoa.

Det er endnu lyst, men Solen er nede, og Mørket vil hurtigt falde paa. To store sorte Fugle gaar i Ilflugt forbi oppe over Palme-

toppene med Solnedgangens Skær under Brystet, de forfølger Solen. Vinden har lagt sig, der høres kun en sagte Aande inde fra den dybe Skov.

Da er det som om jeg i det svindende Dagskær maa omfatte Aoaaoa i et Blik, der kan bære hendes Billede gennem Mørket, Aoaaoa som er en ganske almindelig Malajpige uden større Dyd og slet ikke usædvanlig køn. Hendes Træk taler ikke for hende, Næsen er brak og bredt ud i et Par store Vige med aabentstaaende Lugtehuller, og Munden er en Flab uden personlig Form. Men dette Ansigt af lav Type er som skabt af Farver i dunkle og underfulde Toner.

Grundfarven er glødende brun som rent Kobber, der i Skyggerne ved Næsen og om Øjenlaagene fortoner sig som Bronze og Tin, og de store Læber er lyst skiferfarvede. Tænderne indenfor er røde som Ild af Betel. Frem af disse Farver, der er fuldkomne i Renhed og Lys, træder Aoaaos Blik fra sorte-brune Øjne med en Hvide, der i sin Friskhed næsten er blaa som Himlen. Og bag de violette Øren og om den fulde teglfarvede Hals strømmer det tykke stenkulsorte

Haar. Hun sidder ned paa sin ene Lænd med Fødderne trukken op til sig, haarde og tørre Vandrefødder, paa hvis ene brune Taa hun bærer en Sølvring med en grøn Sten. *Sarongen*, der indhyller hendes lange skønne Hofter og slutter tæt over den smalle Mave er af simpelt grønblomstret Kattun, og Overkroppen med det haardføre Bryst dækkes af et svovlgult Skærf.

Saadan sidder hun i det hurtigt faldende Mørke. Og fordi det nu skumrer, strækker hun Halsen og kommer nærmere med sit Ansigt for at blive ved at se paa mig; hun skeler lidt, for hun har jo glemt sig selv.

Men jeg følte, at saasnart min Piges skønne og blændende Farver var slukte af Mørket, vilde jeg faa hende selv! Og sammen og i og med hende vilde jeg faa de svundne Tider, som jeg havde begrædt, tilbage, Ægyptens solrøde Døtre, Biblens messingfarvede Jomfruer, de blaa Piger fra Palmyra!

Aoaa, nu kysser jeg dig, mente jeg; men da jeg kom hende nær, kendte hun det ikke, hun lagde derimod sin Næse paa min med et let Tryk og lod den blive der. Og da jeg sad undrende og i Forventning, holdt

hun mig fast med Armene og begyndte med store pulserende Næsebor og vidtaaben Mund at snuse og inddrikke Luften; da forstod jeg hende, og ogsaa jeg aandede til mig og fyldte mig med den lune Vildtlugt fra hendes Ansigt, Haar og hele Legeme.

Hun lugtede svagt af Moskus, nej hun lugtede som de gamle Bondehaver, af Malurt, »Ambra« og Hyld og Valmue, ja og som de Gamles Senge, som Dynerne i min Barndom og som Hestestalden og som Karret, hvori der vaskes Faar . . . Aoaaoo . . . som min Barndoms tabte Paradis dufter du, som mine dunkleste Drømme om Lykke!

Ja, og sammen med *din Sjæl*, der strømmer til mig som Duften fra din Hud, din Tunge og dit Svælg, indaander jeg selve Tusmørket, der glider ind over dine Skuldre fra Skoven, mættet med de vilde Træers Duft og Aftenens Dugduft, der bevæger ved Forestillingen om Søvn og ængster ved Tanken om aldrig at vaagne mere . . . Aoaaoo!

Stille! Aoaaoo sidder paa sine Knæ i Græsset foran mig og løser sit Tørklæde, hvori hun har Frugter. Hendes dejlige Øjne,

der ikke siger andet end at de ser, hviler paa mig og er nu bleven saa trygge.

Der er mange gode Sager i Tørklædet, Rambutan, Mangostiner og guldgule Bananer; men allernederst fra henter Aoaaoa med Varsomhed en stor pigget Durianfrugt, som er flækket i to og lagt sammen igen. Hun skiller den ad og lægger begge Halvdele mellem vore Knæ paa Jorden. Der aander en sæbeagtig Duft op fra den modne Frugts hvide og grødede Indre.

Og siddende paa sine Knæ ryster Aoaaoa Haaret tilbage fra sine kyske Øjne og byder mig Frugten, just som Maanen rund og straalende som et Guldskjold rejser sig over Skovtoppene paa den anden Side af Dalen.

XV.

Makan besar.

Vi kom jo ikke paa Tigerjagt den Maaneskinsnat. Dagen efter begav Matti og jeg os ved Middagstid op i Skoven for at se til Fælderne. De var urørte, og for saa vidt var der ingen Grund til at være ked af det. Men Hundene gav deres Misfornøjelse lydeligt tilkende; de var allerede tilbøjelige til at strejke, for de havde ædt op. Vi skød nogle Fugle til dem, hvilket gengav dem Følelsen af ordnede Tilstande i Landet.

Paa Tilbagevejen kom vi over et Hjortespor og fulgte det i tre-fire Timer uden Held, og det var henad Aften da vi vendte tilbage til Hytten.

Allerede paa lang Frastand kunde vi baade

se og høre, at noget var hændt, mens vi havde været borte. Vore Kvinder sad ude paa det aabne Bambusgulv og hilste os med høje glade og befriede Skrig, hvilket aldeles ikke lignede en respektfuld Malajpige. Og da vi kom nærmere, turde de ikke forlade deres Sæde men gik over i ulykkelige og kælnende Raab, saa at vi skyndte os for at komme dem til Hjælp.

Aoaaos slog sine Arme stormfuldt om min Hals, da jeg kom, og brød ud i Graad og Glædesskrig paa en Gang. Hun skælvede over hele Kroppen, skælvede saa stærkt, at jeg maatte holde fast paa hende af al Magt, for at hun ikke skulde hoppe ud af Armene paa mig. Hvad var dog dette? Lidih, saa jeg, hang som i en Dødskrampe om Halsen paa Matti.

Aoaaos Tænder klaprede som en Dødningedans. Jeg tvang hendes Hoved tilbage og saa, at Pupillerne i hendes Øjne var udvidet næsten helt ud til det yderste af Ringen. Og i det samme falder mit Blik paa *Kaffekanden*, min Kaffekande, der stod nede paa Jorden midt i Resterne af et lille Baal

Tak! Mens vi havde været borte, havde

Aoaaog og Lidih holdt Kaffegilde! Aa de havde naturligvis sat sig rigtig inderlig godt tilrette, da vi var vel borte, med Græsstraa i Haaret og uvaskede, og saa kan det nok være, at vi havde faaet hvad vi havde godt af! Matti og jeg havde faaet vor Skudsmaalsbog paaskrevet ved den Kaffetaar, stol paa det! Men saa har de jo paa Kvindevis ikke kunnet holde Maade men har sat det ene Blikmaal ned efter det andet, opildnet af alt det de betroede hinanden om os Uhyrer, og hvad værre er deres vilde Nerver har ikke kunnet taale Kaffen, og der er de saa pludselig bleven grebne af Kaffeangst, har troet at flyve og har i dødelig Ophidselse klamret sig med Hænderne til Bambusgulvet for ikke at svimle rent bort i Rummet! Saadan sad de, da vi kom, og Gud ved, hvorlænge de havde siddet og fløjet paa denne farlige Maade!

Alt dette fattede jeg som i et Lyn. Først beroligede jeg Matti, som stod og holdt Lidih i sine Arme i den Tro, at hun var paa Nippet til at himle. Han lod forresten til at kede sig lidt, mens han saadan stod og holdt hende. Det lettede ham, at Ingen-

ting farligt var paa Færde, han satte Lidih ned igen, og hun slog straks Hænderne i Bambusgulvet for ikke at flyve væk og smilede skævt og henrykt og skelede rædsomt med begge Øjne, og Aoaoa hang med sine Hænder krampagtig fastklamret i Tøjet paa min Ryg, som vilde hun i det mindste have mig med op under Skyerne.

Hvad var her at gøre? Overophidsede Nerver . . . Whisky, naturligvis! Jeg gik til min Whiskykasse (som jeg af Hensyn til de totalafholdne Malajers Følelser altid laasede) og fremtog en Flaske. Men da jeg havde trukket den op, kom jeg til at se hen til Matti og studsede ved Udtrykket i hans Øjne.

Jeg saa, at han var Muhamedaner, men at han havde været Soldat i Penang! Jeg saa, at der gennem hans Blik flakkede Erindringen om Synder, bestialske og herlige fordi de var begaaet i Hemmelighed og under Følelsen af skændig Overtrædelse. Der var et tredobbelt Begær i Mattis Øjne, som med Aabenbarings Kraft fik al Religions Betydning til at staa klart for mig. Man taler om store mystiske Vendepunkter i Livet,

Øjeblikke hvor Sjælen ser ind i Tingenes inderste Væsen, det Nuets Forklarelse, som Muhameds og næsten alle Religionsstifters Historie melder om; dette samme Vendepunkt oplevede jeg her. *Det* var alt-saa Islams uvisnelige Fortjeneste, at den aabnede Vejen for en højere Livsnydelse ved at smykke det primitive Begær med disse tre store og betydningsfulde Tillæg i Vellyst, som jeg nu saa ulme i Mattis sorte og gule Øjne! Matti elskede aabenbart at gøre det Forbudte, fordi det *befrier*, han syntes om at gøre det i al Hemmelighed for ikke straks at blive plat, ved at alle og enhver ogsaa badede sig i Befrielse, og han droges mod Synden, netop fordi han følte en vis Væmmelse derved; at overvinde den var jo nemlig ogsaa en Sejr!

Oh, tænkte jeg med Foklarelsens Glorie om Hovedet, Profeten var klog! Men, O Muhamed, hvor det er svært at fatte din Aabenbaring, naar dens Kraft netop beror paa at den ikke bliver gennemskuet; for hvad er et Forbud, naar det er tilladt? Muhamed . . . jeg *skal* ikke røbe dig! Men herefter vil jeg være med til at udbrede

Islam med Sværdet! Maa jeg bede om mere Islam! De andre Religioner er ogsaa gode, jeg bekender mig til dem alle! Jeg kan ikke faa Forbud nok! Jeg ser Syner helt hjem i Evropa! Jeg maa holde en Skaaltale . . . dette trækker op til Svir!

Flere nye Tanker paakom mig, mens jeg hældte Whisky op i et Blikbæger for at give Aoåaoa og Lidih det som Modgift mod Kaffen. Jeg tøvede . . . jeg holdt inde. Hvorfor sætte denne Feber der? Var Aoåaoa og Lidih ikke paa en Maade hævede over sig selv nu — omend med Angst og Bæven — hvorfor paa gold Lægevis føre dem ned paa Jorden igen? Hvad vilde det sige, at de var syge? Det betød, at de befandt sig i Udviklingskrisen paa Vejen til et nyt Nydelsesmiddel — ligesom jeg selv forleden, da jeg paa Grund af Beteltygning troede at have en Stjernetaage i Hovedet. Der var jo ikke Tvivl om, at de var gaaet svimlende frem i Kultur takket være den Forgiftning, der nu hegledede deres Nervesystem. Aoåaoa var jo i Færd med at blive en hel anden Pige. Før havde hun været næsten stum i min Nærværelse og fugtig i Blikket af Respekt

som et fromt Dyr. Og det kunde være meget godt. Jeg havde ikke noget imod, at hun af Ærefrygt for mig skjulte den Varme, hvormed hun gav sig hen, blot jeg mærkede den alligevel; i saa Fald nød jeg kun hendes smukke Tilbageholdenhed med. Men den moralske Hensynsløshed, som alene en højere Kultur forlener med, den savnede Aoaoa rigtignok ganske hidtil. Og nu da hun i sin Kafferus baade vovede at le til mig, omend skævt og fordrejet, og paa andre Maader lagde Selvstændighed som Kvinde for Dagen, skulde jeg nu kaste mig med al en Modgifts Kraft imod denne hendes gryende *Frigørelse*? Det var næppe i Profetens Aand, ret fortolket.

Jeg saa spørgende til Matti. Dagen hældede. Han saa til de sitrende Piger, til Flasken og til de lange Skygger i Dalen . . .

Makan besar? spurgte jeg og gjorde en vid Armbevægelse. Stort Maaltid? Over det hele?

Matti brast i en befriet Skoggerlatter. Ja, Fest over det hele! Og i næste Nu suger han sig til Flaskens Hals med en saadan

Hengivelse, at Luften støder tilbage i den bagefter, da han har drukket.

Jeg fyrede op under Kaffekanden og lavede et nyt Bryg for at holde Kvinderne oppe paa deres højere Udviklingsstadium i Løbet af Natten. Lige i Øjeblikket behøvede de ingen ny Dosis, de spillede begge to over hele Kroppen som levende Ild.

Aoaaoa slap sit Tag i Bambusgulvet og belavede sig med et Brøl paa at *gaa tilvejs*, og hun vilde være tumlet ned paa Jorden som en Sten, hvis jeg ikke havde opfanget hende i mine Arme. Jeg følte paa hendes Hjærte, det flagrede løbsk som et Iltogs Puls.

Det blev en Dionysosfest, der stod paa Højde med de bedste klassiske Mønstre. Whiskyen indvirkede saadan paa Matti og mig, at vi steg ned til det lavere Trin, paa hvilket Aoaaoa og Lidih befandt sig, og Kaffen havede dem op til os; vi mødtes i en Stemning, der henholdsvis ikke var vor egen og altsaa frisk for begge Parter. Vi byttede paa en Maade Køn, og det var rigtig godt.

Jeg tør rose mig af, at jeg som Evropæer og dannet Menneske baade formaaede at

give mig hen i Festens Sving og med klart Hoved forestaa en passende Fordeling af Civilisationens Naademidler. Vi var jo ikke Alkoholister, der nærede en Sygdom i Kødet, vi var Folk med Appetit, der ønskede at faa Alting med, ogsaa Rusens Depravation samt Angeren og . . . men derom i Morgen!

Mattis Livsfryd gik over alle Grænser. Han var glimrende paa det første Stadium, da Rusen endnu ikke havde ædt sig gennem hans skabende Aandsevner, han fortalte Historier, der saavidt jeg kunde følge med i det Malajiske og tyde hans Fagter, var af en genial og kæmpemæssig Uterlighed. Mange af disse Historier havde jeg hørt næsten enslydende af Bønderkarle i Jylland, og det maa jo tyde paa en stor Udbredelse af Forplantningens primitive Ideer.

Men det varede ikke længe før Mattis Livsglæde steg til det Punkt, hvor den maatte slaa ud i Tumult, jeg saa det i hans Øjne, han maatte skaffe sig Larm, Brag og Brøl eller æde Verden. Han var paa Nippet til at gaa *amok*, Kødet rejste sig som Kamme af sig selv paa hele hans Krop . . .

og pludselig farer han som en gal Skovdævel ud af Hytten, og vi hører ham styrte bort skrigende af topmaalt Fryd . . . og ikke ti Minutter efter er han tilbage igen, hvor han saa har været, og hiver fire store Durianfrugter ind paa Gulvet og svinger en blank Kobbertromme over sit Hoved. *Bang!*

Allah, il Allah! Han har stjålet Kirketrommen fra Moskeen i Lunden ikke langt herfra! Han har plyndret et helligt Duriantræ, forbeholdt Præsten! Jamen O Muhammed, var det ikke netop det du mente . . . nej, jeg *skal* nok holde min Mund!

Bang, bang, bang . . .

Matti lader hagle med Slag fra sin Atletarm paa Trommen, Salver af vældige Tærsk paa Kobbertrommen, og nu galer han, nu aabner sig hans Hals for Livslystens skærende Hvin, for den ustanselige Gennemtræk i Struben af Skrig under Pres fra et Bryst, som stadigt fylder sig paany!

Og da jeg tilsidst ikke kan taale Braget og Vibrationen længere og springer op og holder mig for Ørene med en fortvivlet Ed, Aa, da smiler Matti og ser ned til mig fra den Højde, hvor han befinder sig under sin

Sang, og som erfaren Mand rækker han bare mig Trommen og Kniplen — og er det en Troldom? — da jeg selv kommer til at hamre løs paa Trommen af min fulde Kraft, taaler jeg det ikke alene, men jeg synes Musiken er dejlig og begynder at bemægtiges af en indre uhyre Takt, som jeg forplanter til Trommen . . . og nu er vi spillet sammen, *Bang bang*, tærsker jeg, og *Hyh* — skingrer Matti . . . og paa Gulvet ruger Aoaaoa og Lidih rystende deres Haar og har travlt med at aabne de nye Durian-frugter!

Hen paa Natten brister saa pludselig hele Fundamentet for *min* Lykke og det totalt. Og Grunden er følgende:

Nu havde Aoaaoa og jeg levet os sammen i fuldkommen Forstaaelse, vi havde været saa lykkelige som tænkes kan, saa glade for hinanden, at al anden Mulighed for Lykke var absolut udelukket, og saa falder der med et som Skæl fra mine Øjne, og jeg ser, at hun slet ikke er den Rette! Det er ikke Aoaaoa jeg skal have!

Jeg ved ikke hvad der gik af mig, da jeg i rasende Uforstand kastede mine Øjne paa

Aoaaoa og kun paa hende. Jo, jeg ved det godt, det var den første grove Appetit, der forsimplede min Smag. Fordi hun var *ung!* Haa, Ungdom og Ingenting! Fordi hun havde Kviens Halvhed i Bevægelserne, fordi der var det Uprøvede i hendes Rygkurve, og fordi det blotte Syn af hende lovede alt i Retning af Skindets Finhed og Sødme. En fed Pige, det er hvad Aoaaoa var, en velernæret Sekstenaarig, god og sund og blodrig . . . og gaa væk med hende!

Jeg hvisker til mig selv, nej det er jo *Lidih*, jeg skulde have, *Lidih*, som jeg ikke har *set* før nu, fordi jeg saa med en Grovæders udvæltende Øjne og stirrede Verden fuld af lutter Aoaaoaer, *Lidih*, som jeg aldrig skal favne, nej det er forbi, der er ingen Lykke for mig!

Lidih er ikke ung, Ak nej, hun *er* ikke disse evige seksten Aar, som keder mig til-døde, vejer ikke 120 Pund, død Vægt af kærnesund Ister, hun er graa og flygtende og bange, mager og fin, og hendes Øjne er fulde af et brændende Tungsind, af *Tiden*, af *Tiden* der gaar og af Alvidenheden, den lader tilbage.

Dit Haar, Lidih, Lidih, er graastribet som Havet, naar det stormer, og Skumstriberne trækker sig gennem de sorte Bølger. Ja som det stormende Nordhav er du graa, og jeg længes efter Søen, efter det dybe Hav. Jeg kvæles i Skovens Dunster! Lidih, dine tynde Fødder rører mig, du har gaaet Ungdommens værdiløse Umaadelighed af dig, jeg elsker dine Øjne, hvis Blik taler om Grænser, du er stødt paa, og om en forfinet Erstatning. Jeg elsker dig, graa og aldrende som du er og altid vaagen og længselsfuld og modig og mager og smidig som en Klapperslange!

Nu ser jeg det . . . jeg der hjemme i Norden længtes som en Slave efter Skovene og den evige Sommer, *Syden*, Aoaaoa, jeg higer nu tilbage efter *Norden*, efter dig, Lidih, og dit Væsens høstlige Spil af Farver!

Lidih, Lidih, jeg elsker Høsten i dit Væsen, din Sjæls brogede Løvfald, for jeg er syg af Tropesomren, der i en evig Monotoni forbrænder mit Hjærte, jeg længes væk fra Aoaaoas golde *Stedsegrønhed*, jeg længes igen efter Havet og efter et nordisk forfinet Klima! Gaa med mig op paa *Bukit alam*,

op i de kølige Zoner nær Sneen, følg mig op paa Bjærgets Septemberbælte, Lidih, hvor Udsigten er vid og stundesløst vemodig som Blikket i dine Øjne, gaa med mig ind i »den indianske Sommer«, der er dejligere end enhver Eruption af Skov under Linjen, fordi den er selve Somren, der erindrer! Aa Lidih, vi vil gaa højt i den blødende Septemberdag, vi vil tabe os i Naturens gyldne Falmen som Fnug under Gennemsigtheden deroppe paa Bjærgsletten, vi vil faa Vejret ovenover Sumpskov og fortærende Tørbrand og udvide Brystet med vore kølige og klare Minder . . . Lidih! Vi vil leve og *have levet* sammen, Lidih, vi vil elske med Bjærgets evige Sne over Hovedet; med den nære Vinter hældende sin Bræ over os vil vi se ud efter Skyerne og de tidlige Solnedgange og sukke og velsigne den vidunderlige Verden! Vi vil fordybe os, vi vil smile Farvel og gaa i vore egne Tanker delt mellem Fortid og Fremtid som Maaned September!

. . . Lidih, din blussende Visnen, dit Væsens dybe og vilde Syggen er just nu stemmende med min Længsel! Jeg vil elske

dig, du som *lytter*, fordi du har levet længe, som straalere af Ydmyghed og higer med større Styrke end alle raa Somre! Vi vil le og skynde os, min Elskede, vi vil indaande den forklarede Himlens Vinlugt deroppe og skjule vor Aandenød for hinanden! Vi vil gaa sværmerisk og beklemt opad mod Høsten, og der skal du opleve *Foraaret*, som Tropeskoven og din Ungdom aldrig lærte dig at kende . . . medens vi tier sammen om den hemmelige Vintervished, der ryster vort Hjærte!

Men du hænger ved denne Matti, ved en opretstaaende Brøleabe, der i *et* Grin tamper paa Trommen, som jeg i bitter Smærte har skudt fra mig, ham skuer du op paa, som var der ikke andre herskerfødte hylende Elskeremner i hele den uendelige Skov end ham! Lykken skal *jeg* aldrig naa! Nej, nej! Jeg er solgt som Slave til den evige Længsel!

Men Matti . . . han skulde faa en Uriaspost! Jeg skulde sætte ham ud for Tigren, berede ham en Sorgens Aften, Matti der mens jeg sad og drak for at tæmme mit Raseri, dunkede i een fortsat Livsalighed paa

Trommen og lagde Hovedet snart paa den ene Skulder og snart paa den anden under kærlige og vilde Sange.

Men Død og Helvede . . . hvor er det han har sine Øjne henne, *hvem* gælder dette lange Øjekast, der er næsten undseligt af ny og bevæget Elskov? Til hvem synger han, og hvem er det han daarer med Trommens bedøvende Klang? *Aoaaoa!*

Min første morderiske Indskydelse er at flyve paa ham og kæmpe med ham, kvæle ham; min næste at liste en af Bøsserne til mig og skyde ham ned. Men det jeg gør er ganske evropæisk og meget værre. Jeg rejser mig og gaar roligt over til ham:

Stop that noise! befaler jeg og ser paa ham som en hvid Mand ser paa en Kuli. Han holder øjeblikkeligt inde, sænker Armene og *er* der; alle Træk i hans Ansigt brister af Underdanighed. Men i det samme fortryder jeg min Kulde. For hvad vil jeg her, naar jeg ikke kan leve indenfor hans Forudsætninger? Jeg er jo hverken en Kolonibestyrer, General eller Fyrbøder, der er kommen til Østen for at sparke Kulørte paa Skinnebenene.

Matti, spørger jeg ligefremt og vakler og bliver gladere, da Smilet kommer igen paa hans Ansigt — Matti, you love Aoaaoo?

Yes, hvisker han og ler med Besvær; hans Øjne glinser. Og han tilføjer med et usikkert Haab i Stemmen:

We change . . .? You take Lidih?

Jeg kvad en Vise:

Yndig var Aoaaoo.

Ak, men jeg elskede Lidih!

Livet blev mig en Byrde.

Tju, men nu faar jeg dem begge!

XVI.

Tiger.

Jeg vaagner ved at mine Øjne tynger mig som Blyvægte i Hovedet, jeg faar Følelsen af at jeg vil bort og tror at gaa, jeg tumler ind i Skoven, bevidstløs paa et Sted nær i mit Hoved, hvor jeg er overnaturligt klar.

Maanen holder sig skjult i en Dis med et sært alvidende Smil fordelt over det gule Kranieansigt. Rummet mellem den og den sorte raadnende Jord er af en ejendommelig rødlig Tone.

I Skoven er der næsten mørkt. Men det lyner af og til. Og i hvert lydløst Glimt ser jeg de galdegrønne Buske fortrække sig som Gæller paa Mulmfisk, der faar Kvælningsanfald i Lyset. Jeg gaar lige gennem

Krattet uden nogensinde at komme i Berøring med noget, og er Træerne for høje, gaar jeg ovenover dem og ned paa den anden Side.

Men da jeg er naaet et Stykke op i Skoven, træder Maanen ud af sin Dis og lyser, saa at der bliver hvidt og blaaligt omkring mig. Det er ikke Dag, men jeg ser meget godt. Jeg ser de høje Kæmpetrær fortone sig op fra Skovbunden, mørke fra Kælder og til Kvist; nogle Steder oppe i Grenene fanges det blege Maanelys af en enkelt Rude. Jeg ser Lianerne hænge i store Bundter fra Tag til Tag over Skovens Gader. Jeg snubler over Kabler og Rødder paa Jorden. Der lugter af Kul og af Jærnvand fra Skovens Grund. En angerfuld Lugt, for det der er brændt, *er* brugt. Men er her ingen Dyr, er her Ingenting at frygte?

Jeg maa være kommen til at tænke derpaa, fordi jeg har mærket noget. Ikke langt borte ser jeg en stor Skovmand komme gaaende i fuldstændig oprejst Stilling. Hovedet paa ham synes forlænget i en høj cylindrisk Top, og denne mærkelige Hovedform giver Indtryk af fabelagtig Hjærne-

capacitet og stor Farlighed. Han er beklædt med fine Barkhylstre, og Tærne skjuler han i Foderaler af Læder. Ansigtet er nøgent; Trækkene dissimulerer forfinet Brutalitet. Han bærer Hylstre paa Hænderne; der er ikke den smudsige Handling i Skovene, uden han jo skiller sig tilsyneladende renligt fra den. Jeg skjuler mig hurtigt, gaar op i et Træ, for Semnopiteken er mig bekendt, det er en Journalist og Revueforfatter, som længe har gjort Skoven usikker; jeg ønsker ikke at møde ham, jeg er ude af Træning i Øjeblikket.

Det er jo heller ikke for at maale mig med Aber jeg gaar Maaneskinstur i Skovene, jeg ved nok hvad jeg pusler paa Strøget efter ved Nattetide.

St. Hansorme i Græsset . . . nej det er Glasprismer i Fortovet, hvorigennem der trænger Lys op fra Kælderen under Træerne, det er et Trykkeri, der arbejder saa sent, jeg hører metalliske Dryp nede i de underjordiske Huler. Fløj der et lysende Insekt forbi, eller var det en Tobaksgnist fra Toppen af en Omnibus?

Her er nok Træet, hvor jeg skal op. Jeg

entrer Haand over Haand opad Lianen . . . hvad, er der mørkt paa Scenen endnu? Saa, nu tænder Rampen! Og jeg sætter mig mageligt tilrette i min Fauteuil, lægger Karabinen færdig over Knæene og venter. Oksefrøen bryder ud i det ene Brøl efter det andet nede i Buskene, og Cikaderne hviner paa Fele. Skoven giver en svedende Lyd fra sig som af mange stærke Buelamper.

Pludselig drejer Maanelyset i en lang Straalekegle tværs over Skoven og den blåa Dis under Himlen, hvor gamle støvede Skyer et Øjeblik bliver synlige, Lyskeglen flakker lidt om nede i Skoven og ender med at staa stille. Og i den runde intense Lyskreds nede paa Skovbunden viser sig Tigrens Ansigt!

Tigren . . . hun staar der, og i samme Nu rejser jeg Karabinen, holder midt imellem hendes diamantklare Øjne og trykker af. *Jeg tøver altsaa ikke!* Det viser sig virkelig, at jeg er en Handlingens Mand. Men til min ubeskrivelige Sorg skyder jeg forbi! Jeg har sigtet godt og skudt godt, men ramt har jeg ikke! Nej, for Tigren har ikke taget den ringeste Skade. Hun staar og smiler.

Hun rører sig ikke af Stedet. Men jeg ser, at hun har opdaget mig, hun retter Øjnene op paa mig. Og da tager jeg for anden Gang Sigte og trykker af. Hun glipper ikke en Gang! Aa, jeg troede dog hun skulde faa et Gran i Øjet og blive nødt til at blinke. Men det lader jo til at hun er usaarlig. Jeg faar hende aldrig til at slaa Øjnene ned . . . Aa, nu kommer hun! Hun nærmer sig, hun ser paa mig og ler. Hendes Poter klør efter mig. Nu staar hun nedenfor Træet og lægger Hovedet tilbage og ser op paa mig, lang og smalrygget, og hun rører Halen tankefuldt. Hun ser mæt ud. Mens hun staar der og vist i Grunden tænker paa helt andre Ting end mig, skal hun have det tredje Pulver. Jeg fyrer, og da det stadig ser ud til at jeg skyder Bum, taber jeg Modet.

I det samme sætter Tigren sine Forpoter paa Træstammen og giver sig til at øve Klørerne paa Barken, hun strækker sig for at faa Sødmen ud af Kroppen. Hun gaber, og saa begynder hun at klatre op ad Træet!

Nu er det der udkræves Koldblodighed.

Jeg afgiver en hel Salve af urokkeligt beregnede Skud ned mod Hovedet, som stadig kommer højere op. Øjnene er ufravendt rettet paa mig, og nu er de onde. Hun blinker en enkelt Gang; men det er af Energi. Hun ønsker mig til Aftensmad. Hun rykker nærmere, og da hun kun er en Alen under mig, ser jeg, at min Skydning alligevel er god nok, hun har flere Huller i Hovedet af mine Skud. Men da det ikke forslaar, er der ikke andet at gøre for mig end at rømme Fauteuilen.

Jeg klatrer opad Lianen og faar Fodfæste længere tilvejs oppe i Træets Kviste. Men hun følger mig. Jeg retirerer helt op paa Galleriets billigste Pladser. Hun nærmer sig langsomt og uafvendeligt. Da lader jeg mig falde! Aa jeg falder dybt og kan ikke faa Vejret . . .

Og nu har hun mig i Struben! Det er min sidste Stund. Hun bider meget forsigtigt Hul i Halsen, det gør ikke videre ondt, hun drikker lidt og slipper mig . . . staar saa en Tid lang og stirrer hen efter noget, hun synes at have faaet Øje paa. Hun glemmer mig virkelig, og det er med usige-

lig glade Følelser jeg lister mig væk under hendes Hage og paa Hænder og Knæ kryber et Stykke bort og om bag en Busk.

Aa, men hun lader jo bare som om hun er falden i Tanker . . . Hop, der har hun Kloen paa mig! Og nu tager hun mig i Munden og slæber af med mig, rusker mig dygtigt og lægger mig endelig fra sig i Græsset. Sidder saa og retter sine gule, meget fortænkte Øjne et Sted langt hen frem for sig. Og det trækker ud, hun sidder længe, længe, og tilsidst begynder hun i stort Velvære at spinde. Hun spinder — som Svinghjulet paa en svær Dampmaskine — og hun blinker op mod Maanen i Kulissen og utter blidt med Ørene.

Da ser jeg til min Tilfredshed, at der staar en splinterny Maksimkanon i Græsset ikke to Alen borte! Jeg letter mig, uden at hun mærker det, og kryber med Blodet strømmende ned ad mig hen til Kanonen. Da jeg har naaet den, ser jeg, at de gule Øjne stadigt hviler paa mig, ligesom aandsfra værende — men Dyret ser mig rigtig godt! Jeg tømmer nu hele Maksimkanonnens hurtigskydende Ladning ud paa hende.

Og da jeg er færdig, gaber hun i Lede og fjærner sig, slentrer bort mellem Buskene.

Hah! Hah! Blodet skyller ud af mig. Men nu er jeg frelst. Og det er vel saa bedst at gaa hjem. Jeg sætter mig i Bevægelse . . . og er kommen vel om et Hjørne, da jeg hører et let Spring og føler mig slaaet til Jorden! Det er hende. Denne Gang tygger hun lidt paa mit Baghoved men kan ikke faa gnavet Hul og opgiver det.

Men nu tror jeg hende ikke mere. Og da hun igen fjærner sig, tager jeg ikke Flugten men bringer et Batteri Kruppske Kanoner i Stilling bag Buskene. Da hun lidt efter kommer travende med en glemsom Mine, som om der er noget hun ikke huskede før, lader jeg spille med seks eksploderende Shrapnells mod hendes myge Skind.

Hun henter mig med Kloen og er ikke vred, men hun sætter sig ned paa sin Hale og bliver siddende og grubliserer med mig i Flaben.

Det skal nu alligevel nok lykkes mig at overvinde det kvindelige Princip i Naturen, tænker jeg kry, mens jeg hænger der mel-

lem hendes Tænder. Under alle Omstændigheder skal det blive et kæmpemæssigt Nederlag, jeg lider, Aa, et saa tilintetgørende, uhyre Nederlag, at der aldrig nogensinde har været set Mage i Verdenshistorien!

Hun lader mig imidlertid falde og sætter sig til at gabe rigtigt ud og bagefter pudse sig dovent bag Øret med Bagpoten. Jeg slæber mig møjsommeligt hen og ordner alt til at løsne en underjordisk Mine, en Ton Dynamit, ved Hjælp af en elektrisk Ledningstraad. Hudlapperne om Saaret i min Strube gaar ud og ind sammen med Aandedrættet. Og mine Skrig trænger ogsaa ud den Vej, da hun bemægtiger sig mig, efter at jeg har sprængt hende i Luften, og hun er kommen ned paa Benene igen.

Himmelsprættet har givet hende Appetit, og nu sætter hun sig til i al Tarvelighed at æde min højre Fod. Men medens jeg ligger og hører mine Knogler springe mellem hendes Tænder, falder det mig ind, at selve Fremgangsmaaden naturligvis er født forfejlet; hun skal jo ikke bearbejdes med hele det moderne Krigsbrugs Helvedesmateriel,

hun skal tages med det Gode! Hendes Ham skjuler jo en ædel Jomfru, en Pigelil, som kun venter paa det rigtige Instinkt hos Ungersvenden for at blive forløst. Og med Dødstaagen for mine Øjne vrider jeg mig op i knælende Stilling, tager hende om Halsen og minder hende paa den blodige Snude.

Men hun falder ingeniunde ud af Rollen. Hun gør en Grimasse . . . hvadbehager, skal hun opleve at blive kærtegnet af sin Mad? Men hun er i godt Lune og slikker igen, rasper mig en Gang op over Ansigtet med Tungen og slikker mit ene Øje itu.

Da skriger jeg som kun en Enøjet kan skrige, og nu skal hun have Kniven, nu vil jeg personligt slagte hendes syv Liv ud af hende, og nu skal vi slaas! Jeg skærer først Halsen over paa hende, just som hun springer fra første Parket og op paa Scenen med mig i Flaben, saa flænger jeg hendes Mave op, men i det samme kaster hun mig højt op i Luften og fanger mig elegant i Munden igen, da jeg kommer ned, og stikkende til Hoften i hendes Gab harver jeg hende op og ned ad Flankerne med Kniven.

Hun staar midt paa Scenen med mig, vi danner nu Slutningstableau, mens Maanens Refraktorlys søger os og gør os til Midtpunktet i en blændende Cirkel.

Her er vi. Hun har slugt mig halvt og staar med mig koket ud af Munden, og jeg krummer mig op og holder med den ene Arm om hendes Hals, mens jeg med den anden i en sidste Dødsspurt sønderflænger hendes Kød med Kniven. *Kentaurische Liebe! Unsterblichkeit! Der Krieg!*

Og idet hun nejer og smiler til Publikum, og jeg hænger med en Verden af Blod for Øjnene, rejser sig den tordnende Applaus, Stokkene paa Gulvet og Klapsalverne og Tusch og Stortromme!

XVII.

Dagen derpaa.

Ali *haji* vækkede os næste Dags Eftermiddag. Ikke at han kom helt hen til os, nej han stod i sikker Afstand og raabte tørt paa os, han vilde ikke udsætte sig for Smitte ved at nærme sig Hytten, hvor vi sov mellem Sporene af vort forvorpne Gilde. Og da han saa, jeg var vaagen, satte han Lerskaalen med den daglige Portion kogt Ris, han skulde levere, ned i Græsset, pegede paa den og gik bort. Han saa paa os, som om der ikke var Spyt mere i hans Mund; hans Miner udtrykte virkelig Lidelse.

Hverken Matti eller Aoaaoa og Lidih var til at ruske vaagne. Mit Hoved var i en miserabel Forfatning takket være den samlede

Indvirkning af Whisky, Durian, Betel og Tobak. Jeg prøvede at rejse mig men kunde slet ikke taale at sidde op, lod mig tungt falde tilbage igen.

Jeg vil nu ikke i Lighed med saa mange andre Opdagelsesrejsende opholde mig ved Detaillerne af min Sygdom. Det faar være nok, at Rejsens Strabadser var endt med i al Almindelighed at kaste mig paa Sygelejet.

Idet jeg søgte at samle mine Tanker, randt Nattens Feberfantasi mig ihu, den skrækkelige Tigerdrøm jeg havde haft, og i den amorf Sindsstemning jeg var i tog det mig ikke lang Tid at erkende dette Kogleri som det endelige Resultat af min Rejse.

Det var nogenlunde gaaet mig som Thor i Udgaard, *jeg havde forløftet mig paa Katten*. I Stedet for at skyde en Tiger i Virkeligheden havde jeg maatte lade mig nøje med at blive leget med og ædt af en Tiger i Drømme. Godt. Men fik jeg ikke Erstatning?

Jo jeg gjorde. Aa jo, tænkte jeg og strakte mig og slikkede mig om Munden. Det var jo ikke saa kedeligt, at Aoaaoa og

Lidih netop skulde komme og spille vor kostbare Tid og faa os saa rent til at udsætte den store Jagt, var det vel?

Mit Hoved var forbavsende klart tiltrods for Udmattelsen eller paa Grund af den. Ikke en Nerve rørte sig i mine Indvolde, og hvad jeg derved følte var sand Dødsforagt. Hvor jeg slet ingen Hjærte havde mere! Min Indbildningskraft fløj ikke op, jeg tænkte sideordnet og uden Billeder, meget overbevisende for mig selv . . .

Se her havde jeg jo tilkæmpet mig det eneste gyldige Jagthumør; for nu *gad* jeg oprigtig talt ikke længere! Nu var jeg rolig nok, nu da jeg gik fra det hele. *Var* det ikke det der foresvævede mig, mens jeg gik og skød Turtelduer nede i Birubungas Kolonihaver? Dette, at *den store Ro* den minder paafaldende meget om Sindsstemningen, der er forbunden med Tigrens Fraværelse. Nu stod der kun tilbage at sælge Bøssen og købe et Tigerskind for Pengene.

Jeg følte al den Lede, der hænger ved Opnaaelsen af en Ting. Det var gammelt, prøvet og slidt op altsammen. Noget saa dagligdags som at skyde en Tiger! Var

det endda et Faktori for Ombringelsen af Tigre, der var Tale om, en roterende Urskov med en Tiger i Sekundet, som man kunde staa og beskyde fra en pansret Bil med alle Nutidens Bekvemmeligheder! Kellner, en Sodavand!

. . . Der laa Aoaaoa og Lidih og snuede, flade og med den grønne Aande ud af Halsen! Det var en sød Tanke, at jeg havde knuselsket begge disse to ramme Negerpiger! Uh! Næste Gang jeg sank saa dybt, ønskede jeg mig i det mindste et Raamateriale af nogle Hundrede Kvinder i alle Farver puttet ind i den ene Ende af en stor Maskine, en Slags Elskovens Viktoriapresse, der kunde forarbejde dem og lære dem at spille Klaver og skolde og skrabe dem og lægge dem af til mig ved den anden Ende, ti i Minuttet.

Aa hvor var jeg dog syg! Det var ikke ene Spøg at kaste sig paa Forskerrejse midt ind i den rædselsfulde Urskov. Jeg gjorde store Opdagelser i Retning af Kvalme. Jeg *angrede* med en ukendt uhyre Styrke, flere Hestekræfter, som jeg satte mig for siden at beskrive i Ord til Fordel for Læseverdenen.

Men det værste var den Følelse af *Fladhed*, der hærgede min Livsanskuelse, dette gabende Hul i Fantasiens, jeg var stødt paa, denne Lufttomhed som efter en daarlig Brander, der er *Das allerurbedeutungsvollste Schweigen im Walde*.

Nu laa jeg med Tømmermændene efter min romantiske Fuldskab! Hvilken Smag at have paa Tungen! Hvad er det, I har faaet mig til at æde? Er jeg Koprofag, eller er det nogle Aarhundreders skidne Løgne, der oser mig ud af Halsen?

Hvor var det jeg sidst havde mærket denne forfærdelige Stank fra mit eget Indre, var det ikke i Cadiz? Jo det var der. Da laa jeg for Vindstille midt i en Storm fra Havet og glædede mig ved Parfumen af en selvdød Livsanskuelse og en ulykkelig Kærlighed, der raadnede mig ud af Munden.

Jeg gi'er mig! Pardon allesammen! Aa . . . nu river de det gamle Hus ned i mit elendige Hoved! Hvor hænger de i med Brækjærnet! Stille . . . jeg tror de allerede er ved at tømre et nyt Hus . . . Av, av, der rammer de nok et Mastetræ ned i Grunden . . . nu nitter de Nagler, saa Fils-paa-

nerne spiller paa Jærnbjælkerne i hele mit dansende System! Det er en god Skyskraber de rejser derinde, et nyt Helvedes Hus med Elevator op gennem tyve Etager, Stempelstamp i Kældrene og hængende Haver paa Toppen! Men det svier!

Her var ikke andet at gøre end hurtigst muligt at søge Redning i Søvn. Jeg lagde mig tilbage paa Græslejet, som allerede var gaaet i Gæring og brændte under mig. Den blotte Tanke om Kølighed, om en eneste Gang igen i sit Liv ikke at koge paa Hænderne, nærmede sig til Afsind, saa at jeg ikke turde tænke den. Jeg lukkede Øjnene, sove vilde jeg . . .

Men Guds Død og Pine — Hundene! Dem skulde vi jo have siddet oppe i Træerne og forsvaret med en Regn af Bly imod Tigren . . . nu var de højst sandsynligt bleven ædt! Jaja. Saa gøde de da ikke. Saa vilde det natlige Drama, der var bleven udspillet, til evige Tider forblive skjult.

XVIII.

Korra.

Ali kom igen henad Aften. Da var vi vaagne alle fire, men han ikke saa meget som *saa* sine tre frafaldne Stammefrænder. Det var mig Kristenhund han havde Ærinde til. Han vilde bare præsentere mig en Regning.

Han havde ikke faaet Penge i nogle Dage, saa det var jo løbet op. Og det var utroligt alt det han havde hittet paa at skrive mig for, Bagateller, som jeg naturligvis ikke kunde være bekendt at nævne, men som løb op. Naa, kom med Totalsummen og faa Pengene!

Jeg gik til min Sæk efter *pythis* . . . og opdagede, at der ikke var mere end højst

en halv Skovfuld tilbage! Aoaaog og Lidih havde jo faaet en Del. De strakte ikke engang til til at betale Regningen idag. Jeg gav Ali hvad der var og sagde, at saa kunde jeg jo skyldte ham Resten. Han kunde siden faa Penge.

Skyldte . . . siden faa Penge . . . *tida tuan*, nej Herre, sagde Ali og satte sit Hoved i en rystende Bevægelse. Og han blev staaende med fremstrakt Haand, vilde ikke gaa, før han fik Resten af hvad han havde tilgode. Jeg udstødte, at jeg jo havde Dollars til en Værdi af flere Vognlæs *pythis* nede i Birubunga, men det kunde Ali ikke leve af nu, sagde han koldblodigt. Pengene straks!

Der laa hele Bjærgbestigelsen!

Men jeg gad ikke fatte Ulykken endnu i hele dens Omfang, hadede desuden Tanken om at være hjælpeløst afhængig af Ali, jeg skød det hele fra mig.

Gaa væk, sagde jeg meget uærbødigt til Ali *haji*. Vi kan klare os selv, forsvind og lad os i Fred! Ali blev ikke saaret over Grovhederne, han gik kun prompte sin Vej med mine sidste *pythis*.

Men samme Nat forduftede Aoaaog og

Lidih! Da Matti og jeg vaagnede om Morgen, var de listet op af Græsset og forsvundet. Det var der ikke noget at sige til. Desværre havde de taget alt hvad jeg havde af Salt med sig. Det var i en Flaske, og den kunde jeg nu ingensteds finde. Og det var en meget slem Historie. Ris fik vi ikke bragt af Ali den Morgen; Matti og jeg spiste et Par Duer, som vi skød og stegte; men uden Salt var det et jammerligt Maaltid. Og at opdrive Salt uden Penge lod sig jo ikke gøre. Jeg saa i et Perspektiv alle Salthungerens Kvaler, som flere Opdagelsesrejsende har lidt under og som er meget værre end Skørbug. Det saa rigtig sort ud for Ekspeditionen.

Om Eftermiddagen kom Ali igen og præsenterede mig Regningen paa det Beløb, jeg var kommen til at skylde ham, nogle og tyve *pythis*. Hvor skulde jeg tage dem fra, naar jeg ikke havde dem? I min Raadvildhed forsøgte jeg at blive af med ham ved stærkt at betvivle min egen Identitet. Hvor kunde han vide, det var *mig*, han her stod og rykkede? Jeg var ikke selv ganske vis paa det. I den senere Tid havde jeg skønt

Leder at en Ekspedition op i de indre Bjærgskove følt en saadan Længsel efter Havet og efter Egne paa en hel anden Side af Jordkloden, at der næppe var stor Sandsynlighed for, at det virkelig var mig, der opholdt mig her. Desuden havde jeg i al den Tid, jeg havde boet oppe i Skovene, ingen Spejl haft at se mig i, saa hvem vidste, om det i det hele taget *var* mig? Det lignede mig jo slet ikke at være stillet op insolvent og ked af det foran en gammel Aagerkarl af en Malaj! Det kunne jo være en hel anden, en Mr. Wilson eller Hr. Nebelkopff eller hvemsomhelst han vilde; han skyldte mig virkelig det juridisk uomstødelige Bevis for at det var *mig*, han havde flaaet og ikke en helt anden Mand, hvis Gæld jeg dog ikke kunde betale. Hvad mig angik saa paastod jeg, indtil det blev gendrevet, at jeg slet ikke havde været oppe i Skovene eller i Birubunga, men at det hele bare var et Foster af min tropiske Fantasi, som jeg havde siddet hjemme i Evropa og givet en Form, der egnede sig for Subskription i de tusind Hjem. Men jeg maatte dog leve, selv i den Tid min Identitet stod hen i det

Uvisse, og om Ali derfor ikke kunde sælge mig noget Salt paa Borg?

Ali svarede slet ikke paa denne Tale ar mig, som jeg afleverede med Matti 'som Tolk. Men han overvejede. Og omsider forklarede han Matti noget, som denne igen med et meget alvorligt Ansigt oversatte for mig. Det gik ud paa intet mindre, end at Ali havde i sin Magt og ikke vilde betænke sig paa at lade mig arrestere og føre i Fængslet i Birubunga, indtil Gælden blev betalt!

Ja saa. Her vilde det vist temmelig snart vise sig, at det var mig og ikke en hvilken-somhelst anden der spaserede i Gælds-fængsel.

Aha! Saa Ali *haji* vilde lade mig fængsle! Unægteligt, det var konsekvent af ham!

Jeg saa nøje paa ham, syntes jeg skulde kende ham. Hvor var det jeg før havde set dette Billede paa den vindende Afmagt og den senile Uimodstaaelighed? Var det ikke ham, jeg altid mødte til allersidst, naar min rasende Ungdom havde ført mig Fanden i Vold? Naar jeg var kommen saa langt ud som man kan komme, var det saa

ikke altid ham, der tonede frem og præsenterede mig Regningen paa hele Rejsen?

... Ali *haji*, dit Navn er *Korra*, og nu har jeg igen arbejdet for dig! Du har ført mig lænket omkring i Skovene og oppebaaret Renterne af min Indbildningskraft! Du har sat mig ud paa Tigerjagt og paa Stormgang efter det Uopnaaelige for ganske sagte at lede Strømmen af mine *pythis* ned i dine egne bundløse Lommer! Du store Snylter, du har plyndret mig saa længe der var en *pythi* paa mig, og nu vil du putte mig ind som Fange, for at jeg skal afsone min Gæld, *min Gæld til dig* ... jeg som har været din Fange saa længe mit taaelige Hjærte har øst Energi ud for Vindene ... og du som skylder mig *Alt*!

Men nu skal jeg sige dig noget, Ali *haji* — og her gik jeg fra Tanker over i Ord — nu skal jeg sige dig noget. Du har fravendt mig en Sæk Penge, tyve Skovfulde Tinskillinger, ved alle mulige Kneb, ved de snedigste Paafund, og mig har du aldrig mistænkt for Snuhed i nogen Henseende — nu skal du dog saa vide, at hver

eneste en af alle disse utallige Tinpenge, hver eneste Skilling er *falsk*!

Oh *Korra* . . . saa du vilde sulte mig ud, isolere mig, til jeg gik i Selen og trællede for dig, Slavefoged!

Klap og anbefal du dine *egne*, det Lager du ligger og brænder inde med af hjælpeløse Stavkarle, som har været sultne nok til at betle om Kost og Logis i dine Fængsler; men jeg advarer dig meget mod at rave paa mig!

XIX.

Isfuglen.

Ali *hajis* Forræderi nødte mig til at opsætte Ekspeditionen. Men jeg opgav den sandelig ikke. Jeg havde aldeles ikke i Sinde at lade mig lockoute af den gamle Menneskeven, jeg tog derfor, da han havde sat mig Kniven paa Struben, ned til Birubunga sammen med Matti for at hente et Par Baadladninger Mønt. Det maatte vel være muligt at *sprænge* det gamle kolde Dyr af en Samler. Hvis jeg dyngede alt hvad der hed *pythis* sammen paa hans Haand, skulde man dog tro, at de tabte deres Værdi som Vare, idet Efterspørgslen af sig selv hørte op. Saa kunde han sidde med hele *stocken*, mens vi andre bragte ganske nye Værdier,

som han aldrig havde haft Anelse om, ind paa Markedet. Saa var han *cornered* og kunde lade gøre en Rytterstatue over sig selv af alt det værdiløse Metal. Saa kunde han gaa i Musæum som Petrefakt, mens vi andre spilede Næsen mod den søde Em fra Offerbaalene trindt om i Verden, hvorhen vi nu flyttede med vor Appetit.

Naturligvis vilde jeg bestige *Bukit alam*. Men Rejsen ned ad Floden føltes unægtelig som et hemmeligt Triumftog. Jeg skulde jo gense Havet! Hver Gang jeg tænkte paa den aabne voldsomme Sø, kunde jeg ikke faa Luft nok i mit Bryst. Maaske skulde jeg som Odysseus faa Røgen at se fra en Dampers Skorsten i det Fjerne . . . en Damper der med Aalborg Akvavit og det hammersmærkede Øl paa sin Kahytsdug borede og borede sig med sin Proptrækker bagi gennem Havet først sønderpaa og saa i Vester og Nord imod Danmark! Kellner . . . Hm!

Her skal fortælles om Isfuglen. Oppe i Skovene havde jeg en Dag vingeskudt en smuk Isfugl, og da den ikke fejlede andet end at den ikke kunde flyve havde jeg sat

den i Bur for at beholde den. Buret var ganske lille, Matti havde flettet det af Siv. Jeg havde den med ned til Birubunga, og paa hele Rejsen sad den i sit Bur paa Fordækket af Baaden og stirrede ufravendt op mod Skovene, hvorfra den var. Og da den ikke kunde se dem mere, stirrede den væk i *Retningen* af Skovene; den havde Talent, den var paa Vej til et Aandsliv, tydeligt nok.

Isfuglens Bryst er blaat med et saa skuffende Lys, at det ganske ligner tyk, gennemskinneth Is. Der sad den som en frisk og funklende Isklump fra Fure Sø eller fra et Absinthglas i en Kafe, der sad den som selve *Kuldens* Fortætning og tav og stirrede ud mod sine Skove med de smaa indefrosne Øjne. Det lange røde Næb vendte som et Kompas mod Hjemmet, som en blodig Kniv af Længsel, der var traadt ud af det stædige Hoved. Og med sine stride Nakkefjer saa den rigtig ud som en Luseknækker af en forhungret Poet, der er bleven smækket op ad en Væg i et af de smaa afsides Degnekald, som har Nations Rettigheder der højt oppe under Nordstjærnen.

Den vægrede sig ved at tage Næring til sig under hele Nedturen, den vilde ikke leve, lod det til, den sad bare stivnakket og uden Kvalm forresten med sin lille rimede Isse imod Burets Loft og stirrede ud efter den tabte Dal. Det var en pauver Adspredelse at stikke en Finger ind til den for at pirke ved Selvopholdelsesdriften, den hakkede jo nok ud af gammel Vane, men der var ingen Kræfter i Næbet; det lignede mere et vemodigt Kærtegn, naar den bed. Den lukkede Øjnene, naar den hakkede, og det er et daarligt Tegn.

Da jeg kom ned til Birubunga, indsaa jeg, at Isfuglen ikke lod sig tæmme. Der kom aldrig noget nyttigt ud af den Længsel der. Og der var jo for lidt til at drive en Frelsens Hær eller en Nordpolsekspedition med. Altsaa gav jeg min Fugl Friheden.

Det var med blandede Følelser jeg gjorde det, for Vingen duede jo ikke paa den, og hvad skulde der egentlig blive af den, naar den nu kom ud paa det Uvisse. I Buret havde den ganske vist ikke villet lægge sig Mave til, men der var den dog sikker mod Farerne i den store Verden.

Jeg slap Fuglen ud nede ved Flodbred-
den og stod og ventede lidt for at se, hvad
den vilde slaa ind paa. Det fik jeg straks
at se. Den begav sig øjeblikkeligt paa Vej
op mod Skovene, uden at vende sig en
 eneste Gang, den satte øjeblikkeligt af mod
Hjemmet — *tilfods!* Ja den gjorde. Det
var til at tudbrøle over, og jeg vilde ogsaa
have grædt, hvis jeg havde kunnet for Grin.

Der skridtede den kraftigt afsted langs
Flodbredden paa sine smaa røde Stæreben,
højre, venstre, to Tommer ad Gangen, un-
der bestemte Vrik med Stjærten, som afstod
den *aldrig* fra sit splittergale Forehavende!
Da den var kommen ti Alen bort, vendte
den Hovedet og saa sig tilbage under den
trygge Følelse af at være af Syne, og der-
paa lagde den sig igen frem paa sin Van-
dring og slugte med største Lyst Tomme
for Tomme af Vejen hjem. Det kunde man
kalde Tro!

Hjem vilde den Fugl! Og da den virke-
lig tilbagelagde en Alen i Minutet, maatte
den jo ende med at gaa treds i Timen eller
et lille Bøsseskud om Dagen. Den vilde
blive en gammel Fugl inden den kom

hjem, den vilde, er jeg bange for, dø undervejs og tage en skøn Drøm om Dalen hist oppe med sig i Graven.

Aa, min Isfugl, alle Skovens Dyr ler af dig, naar du kommer der anstigende paa Apostlenes Heste! De glemmer at holde Maaltid paa dig, for du er en Kuriositet, men du bliver Skiven for deres Lystighed og Ynk. Jeg ser Tigren smile, saa Solen knitrer i de onde Knurhaar, jeg forestiller mig Elefantens Tøndebrøl og samtlige Abers Ritsch-Ratsch-Rutsch, naar du toner frem støvet paa Tærne og med dine uoptøede Øjne. Næsehornet vil faa en Ligtorn mere i Ansigtet af Grin. Fiskene du plejede at være en Fare for vil hoppe ud af Vandet af Næsvished. Men Uglen vil græde. Ja, og Krokodillen vil snappe med Saksen og græde ægte Taarer.

Min Isfugl — Ohøj — jeg glemte at sige dig noget. Det er forkert det hele, du er skruppet alt for tidligt hjemad, for du længes jo endnu! Og *Hjemve* er nu den sidste Grund til at man skal rejse hjem, mærk dig det! Kom hellere tilbage til Buret straks, hvis det er af Længsel, du vender Næbet hjemad, min Isfugl!

XX.

Credo.

Ekspeditionen til *Bukit alams* Top blev aldrig til Virkelighed. Det gik mig her som ved alle mine Foretagender; øjeblikkelig Pengemangel grundet paa Koncentration af min Kapital andetsteds nødte mig til at opgive Rejsen.

Jeg havde ventet mig meget af denne Opdagelsesrejse. Jeg havde i taagede Former gjort mig Haab om at genopleve hele Menneskeslægtens Historie, lige fra den forlod Sumpskovene under Linjen, til den efter at være vandret ind i de tempererede Zoner endte ved Snegrænsen. Jeg havde glædet mig til at møde alle de Dyr, som Mennesket gennem Tiderne har tæmmet, for ad

den Vej at genfinde de Instinkter, Mennesket paa sin Vandring har efterladt og glemt. Altsammen med det ene Formaal at aabne nye Muligheder for en forøget og mere differentieret Livsnydelse.

Men som man vil have set fandt jeg jo netop disse Muligheder ad en hel anden Vej, nemlig gennem Religionen. Forsaavidt var Opdagelsesrejsen gjort overflødig. Ekspeditionens indre Maal var egentlig naaet i det Øjeblik, da jeg som i en Henrykkelse saa ind i Islams inderste Væsen, som før fortalt. Og det var jo ikke Koranens døde Bogstav, jeg havde hængt mig i, til jeg blev blaa i Ansigtet, det var den levende Tro, jeg bekendte, det var den personlige Delta-gelse i Islams Mysterier, jeg hengav mig til, efter at Profeten havde hvisket mig i Øret, og jeg havde let og forstaaet ham.

Hele mit Gennembrud var ganske naturligt, jeg var begyndt fra Grunden, med en vis *Tørst* og havde rejst min Religion paa Fundamentet af et stort Festmaal, en *Ofring*. Enhver Religion har sit Udspring i en Ekspansion af Appetiten, ligesom alle Bud og Forbud naturligt har deres Oprindelse

fra Lejligheder, hvor man i stor Stil krænker dem. Efter at være gaaet over til Islam tør jeg sige at min Livsfølelse fik den rette lykkelige Afrunding, idet jeg nu med glad Hu lagde en Verden af Synder, jeg før havde miskendt, til mit daglige religiøse Forbrug.

Iøvrigt stod min Vækkelse og de Betragtninger, jeg i den Anledning anstillede, allerede i bedste Forstand *mytisk* for mig; jeg havde kun højst uklare Forestillinger om hvad der tildrog sig paa vor store natlige *makan besar*.

Klart var det imidlertid, at den indre Bevæggrund for min Opdagelsesrejse var ophevet at eksistere. (At ydre Vanskeligheder samtidigt stillede sig i Vejen for Ekspeditionen syntes ikke tilfældigt; det er ofte bleven iagttaget, at en Religion indfinder sig paa det Punkt, hvor en Vandring møder Hindringer).

Jeg indsaa med Styrke, at det var et Spild af Kræfter at rejse ud for at opsøge Menneskets Urinstinkter, naar de i al deres straalende og saa godt som nye Barbari var opbevaret i Religionssystemerne hjemme i

Evropa. Hvorfor studere Abelin i Urskoven, saalænge der hjemme var Lejlighed til at iagttage den højere Kynokefalus minnende i sin Glorie paa Bedeskamlen og vi-sende Tand fra 1 til 2 i sin Privatbopæl?

Hvorfor støve Skoven igennem efter Menneskets første Udviklingstrin, de forladte Sidelinjer, naar der hjemme i Evropa var nok af sultne Hylobater, der hang skrigende ved de yderste Ender af Grenene paa Kundskabens Træ ude af Stand til at svinge sig over i Poesiens?

I det hele taget, naar jeg havde forladt Evropa i Vrede, var Sandheden jo den, at jeg ikke havde været min Samtid der voksen i Ondskab og Sjofelhed, simpelthen. Jeg havde som renlig Hedning lagt mig aaben for Parasiter i Stedet for som andre Folk at klæde mig med en uappetitlig Religion. Naar jeg nu kom hjem som Muselman, Gud hvor de saa vilde blive kede af det og faa Respekt for mig allesammen, saasnart de saa, at her var optaget, her blev der ikke givet ved Dørene, for her boede selv en Betler, her genlød ni Værelser af samtlige Religioner i alle Jordens Tungemaal! Ikke

skulde jeg sætte flere Penge i indre Opdagelsesrejser, nu da jeg ogsaa var bleven lige saa klog som et Menneske!

Og dog er jeg vis paa, at jeg ved mange lagttagelser, ved Prøver, jeg kunde have udsat mig for, vilde have udvidet Grænsen for de gode Tings Omraade i Verden. Der var nu Kannibalsmen, som aldrig var bleven rigtig prøvet af Kulturmennesker — naar undtages nogle udannede Matroser, der dels handlede under et moralsk Tryk, som aldrig udvikler Smagen, dels gjerne spiste hinanden i skibbrudne Baade paa Havet, hvor et moderne Køkkens Hjælpemidler ikke staar til Raadighed. Hvis jeg var kommen op paa *Bukit alam*, vilde jeg uden Tvivl truffet Antropofager og skulde ikke undslaaet mig for at prøve deres Kogekunst.

Jeg har aldrig begrebet den næsten vilde Afsky, Evropæerne har lagt for Dagen, naar der var Tale om at spise Menneskekød. Selv er jeg Menneskeæder og tager kun undtagelsesvis til Takke med Kødet af andre Dyr. Jeg er meget tilbøjelig til at tro, at naar næsten alle Opdagelsesrejsende anvender Sprogets højtideligste Ord for at udtrykke

deres Afsky for Menneskeofring, saa beror det paa Erindringen om Situationer, hvor de har svævet i Fare for at komme med til Middagen paa en for dem selv altfor smærtelig Maade. Der er altsaa en Subjektivitet i deres Dom, som maa oversættes. Appetiten *har* været til Stede kun ikke paa deres Side. Selv om man anfører en Rejsende som Stanley imod mig, vover jeg at have ham mistænkt for personlige Grunde, naar han giver sin Modbydelighed for Kannibalsismen Udtryk saa stærkt som han gør. De vilde Menneskeædere i Afrika har sikkert haft deres Grunde til ikke at beværte Stanley altfor overdaadigt; de kunde jo let risikere at komme til at føde paa ham for hele Resten af hans Liv; man har Lov til at tro, at Kannibalerne har sat det senede Stykke af en eller anden garvet gammel Kone for den berømte Opdagelsesrejsende. Men den Slags Shok kan ofte virke bestemmende paa en Mands Smag og Livsanskuelse for Resten af hans Dage.

Jeg havde haabet at faa denne Sag undersøgt en Gang for alle, hvis Ekspeditionen var bleven til noget. Det anede mig, at

jeg vilde komme til et Resultat, der var beslægtet med det, jeg naaede ved at gennemskue Islam, nemlig at Religionen kun kan være til Velsignelse for Menneskeheden som et Plus mere i Tilværelsen. Thi det er jo bekendt, at Kannibalismen er forbunden med religiøse Forestillinger og Ceremonier, hvilke Ritualer den civiliserede Menneskehed imidlertid paa sin Udviklingsgang synes at have tabt Erindringen om; jeg glædede mig da til, at det skulde blevet min Fortjeneste som Forsker og Opdager at genfinde disse religiøse Bordskikke og give dem tilbage til Kulturen.

Men efter at min Opmærksomhed for Religionen som Bærer af al barbarisk Overlevering nu var bleven vakt, indsaa jeg, at selv denne Opgave var illusorisk; Kristendommen *havde* jo netop gennem en tusindaarig Tradition ført de allerældste antropofage Symboler op til Nutiden. Mit Arbejde var altsaa overflødigt, hvorvel jeg muligvis ved at opfriske Overleveringen kunde bidrage til at give disse kristne Symboler deres rette Tydning og faa dem anvendt i det praktiske Liv igen.

Medens jeg saaledes ikke indadtil følte mig videre skuffet over at Ekspeditionen maatte opgives, forsonede jeg mig ogsaa temmelig hurtig med Tabet af de ydre Tilfredsstillelser, en Opdagelsesrejse yder sin Mand. Jeg gav med let Hjærte Afkald paa for evigt at gøre Indtryk paa Verdenskortet ved en Bestemmelse af noget saa Imaginært som en Bjærgtops Beliggenhed. Jeg sagde Farvel til den Fornøjelse det kunde været at opkalde alle de nye Fremspring i Terrænet og alle de Teltpladser, der mærkede min Vej, efter Venner og Fortrolige i Evropa; disse Punkter fik vente paa at blive opkaldt efter andre Narre af en anden Taabe end mig.

Og nu glædede jeg mig kun til at blive barberet og til ved en saa latterlig evropæisk Dragt som muligt at skjule mig blandt Gennemsnittet af Mennesker.

XXI.

Rekorden.

Mens jeg var nede i Birubunga for at hente Penge, fik jeg to stærke Indtryk, som rev al Taage fra mine Øjne.

For det første saa jeg mig i et Spejl igen efter lange Tiders Forløb og blev tvunget til at erkende, at det *var* mig, der havde været Lederen af en Rejse, hvis Komik var lige saa livsfarlig som en Leg med Boomerangen. Jeg havde til det Sidste gjort mig Haab om, at jeg kunde være en hel anden Mand, enten en livstræt Englænder, der udviklede to Hestekræfter under Bestigelsen af et Bjærg, eller ogsaa en Ballon af en Tysker fyldt med *Tiefe*, der vrinskede omkring mellem Gavntræerne efter *Urskoven* uden at

kunne finde den. Selv haabede jeg at være i Behold. Men Spejlet sagde mig, at det var mig og ikke nogen anden, der havde tosset om i Skoven og afblanket mig selv for alt hvad ieg ejede.

Godt, men saa skar jeg her Tænder som Aben i Skoven, saa *var* det mig, i allerhøjeste Grad ikke andre end mig, men **mig!**

For det andet saa jeg i Birubunga to Europæere, to Hvide. Kystdamperen fra Singapore laa nemlig og rullede ude paa de grønne dybe Dønninger udenfor Flodmundingen, og der var to Passagerer med den, som jeg fik at se, da Hr. Boye og jeg gik ud til Baaden for at spise til Middag med Kaptejnen. De to Hvide var Ingeniører og skulde gaa i Land her i Birubunga for at udnytte en Koncession, de endelig havde faaet af Sultanen. Det gjaldt en større Tinmine, som de agtede at bearbejde paa moderne Vis (Av, Ali *haji*, saa gaar *din* Tinsamling ned til Ingenting!).

De to Ingeniører talte ikke, mens vi sad i Kahytten og spiste, og hvad skulde de meget rigtigt flyve op i en Passiar for? Men jeg besaa dem og gjorde en Opdagelse med

Hensyn til deres Hoveder. Det var evropæiske Gennemsnitskranier, hvis indre Sprængkraft viste sig udadtil ved Ansigtets komplette Ro. De lignede Bomber. Og at disse to Mænd ikke sagde meget og ikke havde et Smil tilovers, ikke en Gang lod til at iagttage deres Omgivelser, det viste mig, at de kom fra en Kultur, hvor saa elementær en Ting som Menneskelighed i og for sig var et forlængst overvundet Standpunkt.

Og her havde jeg haft Tid og Raad til at føre en paradisisk Tilværelse sammen med malajiske Rundhoveder, der levede under samme primitive Forhold som i det forsvundne *Atlanta*, her levede jeg sorgløst væk, ene optaget af de allerførste Begyndelsesgrunde, Jagt og Elskov, her var jeg naaet saa vidt, at jeg havde smidt Bukserne og anlagt *Sarongen* ligesom de andre Skørtemennesker omkring mig, der bekendte Islam! Jeg skammede mig for de to Hvide, skammede mig som en kristen Hund over mit østerlandske Kostume.

Hvor gammel var jeg, hvor langt troede jeg Livet var? Mon det ikke var paa Tide for mig at gaa til Arbejdet i Storbyen?

Kan hænde der var Sport nok for et Championemne af Gennemsnittet paa Kulturens Rovdyrstrøg! Hvem ved, om ikke en ustan-selig Globetrotter kunde komme til at snappe nok efter Vejret ved Marsch paa Stedet under Bestræbelserne for at holde sin Plads paa Kulturcentrernes vandrende Fortove!

De to Ingeniører med Bombehovederne holdt deres Indtog i Birubunga, samme Dag som jeg rejste derfra. Min Mission var endt. Eller med andre Ord, Profiten laa nu til dem, der kom efter mig, der hvor jeg havde sat Alting til.

Da jeg sagde Farvel til Matti og gav ham min Karabin (som aldrig havde skudt forkert) følte jeg, at det var min Ungdom, jeg tog Afsked med. Men jeg var ikke ked af det, jeg længtes efter en stærkere og klarere Livsanskuelse, end den der foregøglede mig Opgaver, som jeg vilde sprængt mig paa, hvis de overhovedet havde eksisteret. Jeg længtes efter at fortætte mig ud af mine Drømmetaager, lægge Børsterne og fremtræde som den jeg var, ikke anderledes, men i min Kraft.

Jeg rettede mit Blik frem mod Manddom-

mens Idealer, Orden, Tugt og Komfort. Jeg længtes efter at stille ved Samfundets Legioner, som Led af Kommuniteten.

Nogle Uger efter var jeg i Shanghai, og det var med en ny og lutret Følelse af *Samhørighed*, at jeg kjoleklædt og salvet strakte mig i en Gyngestol i et velindrettet, propert og renommeret Hus, med »Onkel Toms Hytte« paa Bordtæppet og aftenklædte Amerikanerinder ved Flyglet, Badeværelse, elektrisk Lys og hvide Altre af Senge.

Jeg vogtede mig imidlertid paa det nøjeste for at lade mig blænde ad omvendt Vej, hvilket jeg stod i Fare for, saa længe Kontrasten var saa ny. Jeg havde nu en Gang for alle lært, at Overvurderingen er det farligste Princip at stille med i al Handel. Det er meget klogere at undervurdere alt hvad man ønsker. Der skal derfor ingen Lovtaler holdes over de muntre Feer paa Numer 12 i Shanghai. At de stod saa højt i Kurs var en rimelig Følge af, at de optraadte isoleret paa en Plads, der ligger langt fjærnet fra Kulturen, og hvor Kolera er endemisk. I Virkeligheden var de ikke andet end billedskønne Attenaarige af anden Klasses før-

ste Bonitet, hos hvem højere Følelser erstattedes af den Træning, Omgang med alle Nationaliteter giver.

Jeg havde den største Lyst til at revne og udsende en Lavastrøm af Lyrik til Bedste for hele Footschow Road i Shanghaj! Men mit nye surt erhvervede Livssyn forbød mig det. Det er ikke god Smag at lade sig mærke med Begæret; og det har en Tendens til at svinge Varen tilvejsr hinsides din Købeevne, hvis du gør det. Lad haant om Alt, da *faar* du, og om Alle, da *kommer* de. Sæt dig hen et Sted og skambyd hele Menneskeheden, gør det længe nok, og Folk vil komme til dig af sig selv og sige, at de ikke kan blive solgt; du erhverver dem da for Spotpris. Men breder du dine Arme ud mod Hoben, fordi du elsker den, skal der blive tomt om dig. Hoben er en kvindelig Ting. Og Hoben har Ret. Folk i Almindelighed foretrækker Bank og Brød for dine Veksler paa evig Kælenskab. Der er for mange falske Papirer af den Slags i Omløb nemlig, siger jeg dig.

Forsigtig! Faa ikke en Snylter paa dig

ved at røbe et Overskud af Kraft, en *For-kærlighed!*

Jeg kunde det nu. Derfor hørte man mig ikke hyle op af Fryd, da jeg sad paa Spreckels Kafe, femtende Sal af Call Building i San Francisco, og spiste Østers med Udsigt til den gyldneste af alle Porte, den fra Pacifikocéanet og ind til De forenede Stater. Hvorfor skulde jeg dog nu overvurdere et Krus Øl, koldt og med Skum, fordi jeg nylig sloges med en Pipatudse om det varme og raadne Vand i et gærende Slamhul midt inde i de hule, hede indiske Skove? Rolig, rolig! Jeg sad og saa mig om paa Folk, som med Hagen hvilende paa Panserflippen spiste meget men med en Mine, der gjorde Kelneren *glad*, over at det i det hele taget lykkedes Etablissementet at faa noget i dem. Skulde jeg nu ved Tilkendegivelsen af en umaadeholden Taknemlighed udsætte mig for at komme til at betale for dem allesammen?

Nej, jeg styrede mig, udbredte med Flid dødelig Kulde til alle Sider, sad som et Taarn af Ringeagt ved mit Bord uden at

røbe mere af mit Indre end hvad man kan skimte i Skydeskaarene. Men denne Kamp for at bevare Forsvarstilstanden kostede mig næsten den største Kraftanvendelse paa hele Rejsen. Jeg sad jo med Sjælen knitrende fuld af Fryd. Det var en Festdag, jeg fejrede, en *Fridag*, en privat Vidunderdag!

Paa Rejsen over Stillehavet tjente vi jo nemlig en Dag ved at sejle imod Øst, og det var den jeg nu fejrede. De andre Passagerer paa Skibet brugte deres Ekstradag straks — vi havde to Mandage i een Uge ombord — tog den som et Tillæg i Kedsomhed og en Lejlighed mere til at skranke og graane; men jeg udsatte min blaa Mandag til jeg kom i Land. Jeg bestemte mig ydermere til ikke at solde den helt op men lægge Størstedelen af den hen til et Fond, et permanent *Forspring*, saa at jeg aldrig mere i Livet skulde savne Privatejendom af Tid. Nu havde jeg længe nok været bag efter min Tid i Smag og Instinkt, nu satte jeg Kraft paa og gik forbi Pacen, det blev saa dens Sag at vinde op, om den kunde. Jeg

var ude efter Rekord, og jeg ventede ikke paa Klumpen.

Men da jeg med vældig og meget godt skjult Appetit, i bedste Form, havde spist og drukket paa Spreckels Kafe, gik jeg ned og købte mig et gammelt frygtindgydende Eksempplar af en højtgiret Cykle. Og under Følelsen af, at enhver Distance jeg lagde mellem Paradisdalen og mig ogsaa i bedste Forstand var Rekord, kastede jeg mig som en Streg ned igennem Market Street, tog den færdselstordnende Aare i fire Mils Fart forbi de store spejlflammende Butiker og Fortovenes sorte Flokke af Mennesker, der var mine Lige, og som ikke faldt paa at stirre mig ud af Ligevægt, traadte mig frem under Gadehimlens Masker af elektriske Ledninger og Kabler, gik gennem et Pres af vellugtende Byluft som en Flyver paa Jordoverfladen, tog skarpe Kurver udenom Sporvogne . . .

Jeg peb i det yderste Nu over en Jærnbaneoverkørsel lige foran Lokomotivet, jeg havde en halsende Køter ved Pedalen i det mest kritiske Nu, naturligvis, og saaledes

— Ah, knust fik Hunden sin ene Pote under Toget, hid med et Træben! — su-
sede jeg ind i den Verden, hvor jeg hørte
hjemme, Civilisationens tordnende Skove
af Sten og af Jærn!

XXII.

Tilegnelse.

Fra Statue of Libertys Pande i New Yorks
Havn saa jeg mig ud mod Danmark. Nu
var jeg moden til at vende hjem, for jeg
var fri for Hjemve. Jeg kvad en Vise:

Jeg kommer ud fra Skovene,
Kender I min Kølle!
Vid, jeg er Vildmanden
i det danske Vaaben!

Jeg bringer fra blaa Bølger
Havets barbariske Hjærte.
Jeg sætter det til Symbol
i Feltet med springende Løver.

Her staar jeg ved Skjoldet.
Jeg vil slaa Fornægteren.
Jeg vil bekræfte de Raske
i Retten til Riget.

Men siden — da jeg havde været en
Tid hjemme — lagde jeg følgende Kvæde,
tilegnet min Ven Helled Haagen:

Dette er kun et Udtog
af Digtet om Haagens Bedrifter.
Her berettes forsøgsvis
om Heltens rastløse Rovgang,

Heltens rasende Rørelse
ude paa »Roligheden«.
Selv var jeg (desværre
et noget omtaaget) Vidne.

Dagen begyndte bitter
med Sild og en Ildsluknings-Bajer.
Oh, men den glade Synder
krævede snart Champagne.

To Døgn i Forvejen
fandtes han ikke i Fjerene.
Vennerne saa, hvor den Vældige
lignede Viskelæder.

Ingen formaar dog som Haagen
at mildne Rusens Mindelser.
Sorgfuld men opsat paa Lykke
ser du ham spæde sin Svir op.

Led ved Mad men sulten
lader han Laks servere.
Laks er hans Yndlingsspise,
han æder aldrig andet.

Siden ser du ham smøge
cheerful Cigaretten,
medens med blodsprængte Øjne
han blinker omkring blideligt.

Vel. Ved den femte Whisky
peger hans pønsende Næse
ud mod tændte Lygter;
Lossen vejrer Lystighed.

Haardusken paa hans Øre
dirrer ved Tanken om Daarskab,
han strækker de knagende Poter,
kruser til Smil sine Knurhaar.

Henslængt i Taksametren
maler vi ud i Mørket.
Haagen ønsker at mætte
med Lykke enhver vi møder.

Haagen inddrikker dristig
den dunkle Vellugt paa Strøget.
Natten er blaa og lun
og lys som en mættet Længsel.

Bad vi en Bøn ved Altret,
i diverse Beværtninger?
Vandt vi en Opvarters Venskab?
Ak jeg ved det jo ikke.

(Skade at Skjalden som oftest
segner tidligt i Slaget.
Derfor tales med Rette
om taagede Traditioner.)

Spilled vi Kegler, saa Kuglerne
sprang og splintrede Bagvæggen?
Bravo! *Battaljon!*
Blev vi hældt ud af Banen?

Søgte vi siden stridslystne
bort fra Byens Centrum,
indtil omsider vi endte
ude paa »Roligheden«?

Der slog vi i os Champagne!
Der besaa vi Syngepigerne...
Pludselig hører jeg Haagen
le saare huldsalig!

Han har besluttet at sejre.
(nu begynder Slaget).
Først hiver han henrykt
Sin Hat op paa Scenen.

Derpaa flyver Paraplyen,
som Pigerne ogsaa parerer
(smilende: Dette er Alvor!
Dette er endelig Elskov!)

Se, men nu *rejser* sig Haagen
Han rager op, rank.
Jeg ved ingen i Verden
der rejser sig vældigere!

Han staar bringebred
og blid, han brasker.
Han ejer hele Hytten,
han smiler, den Herlige!

Saaledes staar han og syner,
skøn, i Skandinavien.
Lokken er lønlig graanet,
men han lyner af Ungdom.

Ingen fik avet denne
gigantiske Dreng for Alvor.
Ingen kritisk Pauper
fik plyndret ham for hans Purpur

Stærk som *Jim Jeffries*,
Amerikas djævelske Champion,
The big boilermaker,
Verdens første Bokser,

Gylden og from som Gudfader
rejser du dig, Fyrste ...
og smider Champagnekøleren
med Indhold op paa Scenen!

Derpaa sender du Stolen
venligt samme Steds hen,
Bordet kyler du blidt
op til blege Bajaderer!

Siden i søvnløse Nætter
spurgte jeg ofte mig selv:
Hvad var Herskerens Hensigt,
hvorfor gjorde han dette?

Var det af lattermild Lede
ved Livets Gravalvorligheder?
Ønskede du at foragtes
imellem elendige Ægtheder?

Tog du din Tilflugt til Skemt
i Templet for Sang og Livslyst,
hvor Synden sælges med Taarer —
svang du Satyrsvøben?

Slog du Pøblen — som Kristus
der piskede Pengemændene?
Hvad var din Mening? Morer
det dig at hive med Møbler?

Var Sagen den ganske simple,
at du rystet protesterede
mod alle Arter af Skørlevned
og alle syndige Skøger?

Klædte du dig (i spøgende
Afsind) med spæget *Traa*,
præked du brunstig, med Bukserne
fulde af den poetiske Pungbrok?

Tordnede du som Vingthor
for *gratis* Piger i Trudvang,
raste du (Bukkenes Skræk!)
i dit Rejersenske Redningsbælte?

Jeg er ikke klar over det.
Jeg ved kun at Kæmpen
rejste sig der rolig
og afstedkom Rabalder.

Beholdt vi Marken, Haagen,
blev vi hældt ud af Haven?
Knækkede du din Stok,
som du købte paa Kurilerne?

Var det mon dig der nynnende
og uden Nag imod nogen,
af ren Kærlighed, medtog
en Kasse med kaglende Fjerkræ,

Hvilken du fandt paa et Fortov
den følgende Dag, da graanet
og grøn af Svir du spankede
livsalig omkring i Solen?

Var det mon dig, der varsom
og fuld af alfavnende Vid
væltede Kakkellovnen
og fyldte mit Kammer med Kulstøv?

Husker jeg rigtig fremdeles,
holdt du en herlig Tale
staaende ganske solo
midt i en indbildt Forsamling?

Her, her Helled Haagen,
husker jeg dig tydeligt!
Dette er intet Foster
af min fantastiske Fuldskab.

Aldrig vil jeg forglemme
din Sjæl af Guld, du Gavmilde,
da du omtrent døende
af Træthed talte for Ingen!

Aa hvor du holdt dig oprejst
midt i en (indbildt) Hob
Gud hvor dit Væsens Varme
overvandt din Segnefærdighed

Ladies and Gentlemen ... sagde du
til de saa lydløst Lyttende ...
Og derpaa spredte du Skatte
af Skønhed ud for Vindene!

Hvor du da talte tindrende
i dit titaniske Lune!
Hvor du vævede Vildskab og Inderlighed
sammen til et sublimt Vanvid!

Aldrig blev hedere Hjærne
baaret af bedre Helbred!
Aldrig forkyndtes Livslysten
af kælnere Krigerhjærte!

Jeg siger dig Haagen, *Fluerne*
fulgte dit fine Foredrag,
tiltrukne af din Aande
»Publikum« anede Aadsel.

Ladies and Gentlemen ... Haagen
Jeg husker dig, hør jeg husker
dit Vid, din Varme, din Ensomhed.
Tro mig Ven, jeg blev ædru.

1st ed.

18, -

+ Skansen.

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY

A 000 036 417 4

